

**Pływanie
na igrzyskach
olimpijskich
w latach
1896–2016**

Iwona Tabaczek-Bejster

**Pływanie
na igrzyskach
olimpijskich
w latach
1896–2016**

**WYDAWNICTWO
UNIwersytetu Rzeszowskiego
Rzeszów 2017**

Recenzenci
dr hab. Renata Urban
dr hab. prof. OSW Jerzy Urniaż

Opracowanie redakcyjne i korekta
Anna Szydło

Opracowanie techniczne i łamanie
Agnieszka Szczepańska-Pączek

Korekta techniczna
Ewa Kuc

Projekt okładki
Robert Bąk

© Copyright by
Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego
Rzeszów 2017

ISBN 978-83-7996-501-4

1480

WYDAWNICTWO UNIWERSYTETU RZESZOWSKIEGO
35-959 Rzeszów, ul. prof. S. Pigoń 6, tel.: 17 872 13 69, tel./faks: 17 872 14 26
e-mail: wydaw@ur.edu.pl; <http://wydawnictwo.ur.edu.pl>
wydanie I; format B5; ark. wyd. 20,75; ark. druk. 24,625; zlec. red. 129/2015

Druk i oprawa: Drukarnia Uniwersytetu Rzeszowskiego

Spis treści

Wstęp	7
1. Tradycje ruchu olimpijskiego	12
1.1. Igrzyska w antycznej Grecji.....	12
1.2. Nowożytne igrzyska olimpijskie.....	20
1.3. Początki ruchu olimpijskiego w Polsce.....	25
2. Zarys rozwoju pływania na świecie i w Polsce	30
2.1. Rys historyczny pływania na świecie.....	30
2.2. Początki pływania w Polsce (do 1939 r.).....	39
3. Pływanie na igrzyskach olimpijskich 1896–2016	55
3.1. Olimpijskie zawody pływackie w latach 1896–1944.....	55
3.2. Pływanie podczas igrzysk olimpijskich w latach 1948–2016.....	100
4. Współzawodnictwo polskich pływaków na igrzyskach olimpijskich (1928–2016)	230
Zakończenie	272
Aneks	285
Bibliografia	361
Indeks nazwisk	369
Summary	379
Резюме	381
Wykaz skrótów	384
Wykaz tabel	386
Wykaz fotografii	387
Wykaz załączników	392

Wstęp

Różne sposoby pływania znane były już w starożytności¹. Wraz z rozwojem chrześcijaństwa zaczęto zaniedbywać ćwiczenia cielesne, w tym również pływanie. W Średniowieczu umiejętność ta zachowała się jedynie w stanie rycerskim. Do ponownego rozkwitu pływania doszło w okresie Odrodzenia wraz z propagowaniem idei humanizmu, wzorowanych na ideałach starożytnej Grecji². Znaczące osiągnięcia w rozwoju umiejętności zorganizowanego pływania nastąpiły dopiero pod koniec XVIII w., kiedy to w niektórych miastach europejskich zaczęły powstawać pierwsze szkoły nauki pływania³.

Za datę powstania sportu pływackiego uważa się 1869 r., w którym założono w Anglii pierwszy związek pływacki – Amateur Swimming Association oraz rozegrano pierwsze oficjalne mistrzostwa kraju na dystansie 1 mili angielskiej⁴. W 1896 r. pływanie znalazło się w programie pierwszych nowożytnych igrzysk olimpijskich i od tej pory stanowi jedną z głównych dyscyplin w programie tych zawodów.

Do chwili obecnej badania nad historią rozwoju pływania podczas igrzysk olimpijskich prowadzone były w małym zakresie. Istnieje niewiele publikacji naukowych zajmujących się tą tematyką. W aspekcie historycznej ewolucji pływania sportowego, podczas igrzysk olimpijskich, obecny stan badań uznać należy za niepełny. Literatura o tematyce olimpijskiej jest wprawdzie dość bogata – istnieją pozycje przedstawiające pływanie na poszczególnych igrzyskach – nie ma jednak całościowego opracowania dotyczącego wyłącznie tej dyscypliny olimpijskiej. Z okazji kolejnych jubileuszy powstania Polskiego Związku Pływackiego wydawane były publikacje autorstwa M. Tuliszki pt. *75-lecie Polskiego Związku Pływackiego 1922–1997*, *80 lat Polskiego Związku Pływackiego 1922–2002*, *85 lat Polskiego Związku Pływackiego 1922–2007* oraz autorstwa A. Parczewskiego:

¹ J. Rajkowska, E. Tobolewska (red.): *Igrzyska stare jak świat*. „Sport i Turystyka”. Warszawa 1978, s. 266; „Stadjon”, 1926 nr 9 bs.; „Stadjon”, 1926 nr 14, bs.

² L. Denisiuk, K. Fidelus, M. Krawczyk: *Elementy teorii i historii wychowania fizycznego*. Warszawa 1969, s. 187.

³ D. Bogajewski, R. Raszko, M. Witkowski, W. Wróbel: *Pływanie*. AWF Warszawa 1975, s. 7.

⁴ T. Semadeni, A. Zaleski: *Pływanie*. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, Lwów, Warszawa, Kraków 1928, s. 3.

90 lat polskiego sportu pływackiego 1922–2012, ale informacje w nich zawarte odnoszą się jedynie do reprezentantów Polski biorących udział w igrzyskach olimpijskich. Ogólny rys historyczny na temat pływania na igrzyskach olimpijskich można znaleźć w podręcznikach akademickich dotyczących nauki pływania: E. Dybińska, A. Wójcicki: *Wskazówki metodyczne do nauczania pływania*. AWF Kraków 1996; R. Karpiński: *Pływanie*. Katowice 2001; B. Czabański, M. Fiłon, K. Zatoń: *Elementy teorii pływania*, AWF Wrocław 2003; B. Waade (red.): *Pływanie sportowe i ratunkowe*, Gdańsk 2005; E. Dybińska: *Uczenie się i nauczanie pływania*, AWF Kraków 2009. Kilka artykułów dotyczących tej tematyki napisała również autorka niniejszej pracy. W publikacjach encyklopedycznych oraz różnego rodzaju wspomnieniach znajdują się wzmianki lub częściowe opracowania dotyczące pływania na igrzyskach. Są to zazwyczaj krótkie informacje, które można znaleźć między innymi w następujących opracowaniach: Z. Porada: *Starożytne i nowożytne igrzyska olimpijskie*. Krajowa Agencja Wydawnicza, Kraków 1980; W. Lipoński: *Humanistyczna encyklopedia sportu*, Warszawa 1987, *Kronika sportu*, Warszawa 1993; W. Lipoński: *Encyklopedia sportów świata*, Poznań 2001; D. Miller: *Historia igrzysk olimpijskich i MKOl*, Poznań 2012, D. Passent: *Pan Bóg przyjechał do Monachium*. Książka i Wiedza. Warszawa 1973, T. Olszański: *Magia igrzysk*. Iskry. Warszawa 1974, B. Tomaszewski: *Dziesięć moich olimpiad*. Krajowa Agencja Wydawnicza. Warszawa 1980, T. Olszański: *Osobista historia olimpiad*, Warszawa 2004. Większość z nich ma jednak charakter wspomnieniowy i nie posiada dokumentacji źródłowej.

Publikacja wypełnia lukę w historiografii tej dyscypliny olimpijskiej. Głównym celem opracowania jest przedstawienie zmian, jakim uległo pływanie podczas igrzysk olimpijskich w latach 1896–2016 (począwszy od 1896 r., kiedy to pływanie znalazło się w programie igrzysk w Atenach, aż do igrzysk olimpijskich w 2016 r. w Rio de Janeiro). Przedstawienie rozwoju konkurencji pływackich, ewolucji, jaką przeszły obiekty (i ich wyposażenie), w których rozgrywane były olimpijskie zawody, przemian, jakie zaszły w technologii związanej z produkcją kostiumów pływackich. Jednym z celów było też pokazanie wybitnych pływaków i trenerów, którzy zapisałi się w historii tej dyscypliny (przedstawiono biografie niektórych z nich) oraz wydarzeń związanych z rywalizacją sportową. Przedstawienie głównego tematu opracowania zostało poprzedzone wprowadzeniem, opisano w nim tradycje ruchu olimpijskiego oraz zarys rozwoju pływania na świecie i w Polsce. Do opracowania narracji monografii wykorzystano czasopiśmiennictwo pedagogiczne, lekarsko-higieniczne i sportowe. Dotyczy ono okresu od końca XIX wieku do lat współczesnych, a pochodzi z Polski, Anglii, Hiszpanii, Niemiec, Portugalii, Słowacji i USA.

Zgromadzony materiał obejmuje artykuły, sprawozdania, wspomnienia, protokoły, raporty i recenzje zamieszczone w czasopismach. Przyjęta dla omawianego okresu periodyzacja zmierza do uwypuklenia ewolucji rozwoju sportu pływackiego podczas igrzysk olimpijskich, a zasób istniejących źródeł i opracowań stworzył warunki niezbędne do podjęcia próby analizy zagadnienia sprecyzowanego w tytule pracy.

W opracowaniu wykorzystano materiały zawarte w Narodowym Archiwum Cyfrowym, składnicach akt okręgowych związków pływackich i Polskiego Związku Pływackiego oraz w zbiorach osób prywatnych. Najwięcej informacji źródłowych znajduje się w raportach olimpijskich wydawanych w latach 1896–2016. Dużą wartość posiadają też informacje zawarte w prasie sportowej, zwłaszcza w „Przeglądzie Sportowym”, „Sportie Wodnym” oraz w czasopiśmie „Pływanie”.

Do napisania pracy wykorzystano również relacje ustne: Roberta Białeckiego – trenera Pawła Korzeniowskiego, szkoleniowca PZP podczas igrzysk w Rio de Janeiro w 2016 r.; Doroty Brzozowskiej – uczestniczki igrzysk olimpijskich w Moskwie; Doroty Chylak – uczestniczki Zawodów Przyjaźni (1984 r.) oraz igrzysk olimpijskich w Seulu; Pawła Korzeniowskiego – czterokrotnego uczestnika igrzysk olimpijskich (Ateny, Pekin, Londyn, Rio de Janeiro); Jacka Krawczyka – uczestnika igrzysk w Meksyku; Alicji Pęczak-Graczyk – trzykrotnej uczestniczki igrzysk olimpijskich (Barcelona, Atlanta, Sydney); Pawła Słomińskiego – trenera kadry narodowej, pięciokrotnego uczestnika igrzysk olimpijskich (Sydney, Ateny, Pekin, Londyn, Rio de Janeiro); prezesa PZP, Jana Wiederdka – długoletniego głównego szkoleniowca kadry Polski, pięciokrotnego uczestnika igrzysk olimpijskich (Moskwa, Atlanta, Ateny, Pekin, Londyn).

W opracowaniu wykorzystano literaturę znajdującą się m.in.: w bibliotekach akademii wychowania fizycznego w kraju, w bibliotece Muzeum Sportu i Turystyki w Warszawie, w bibliotekach Uniwersytetu Jagiellońskiego, Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu i Uniwersytetu Warszawskiego, w Bibliotece Śląskiej w Katowicach oraz w bibliotekach Prešovská Univerzita w Preszowie, Uniwersytetu w Stuttgarcie, Uniwersytetu de Castilla La Mancha w Toledo, Politécnico do Porto w Porto. Duża część publikacji pochodzi z prywatnych bibliotek prof. Stanisława Zaborniaka oraz nieżyjącego prof. Bernarda Woltmanna.

Wiele materiałów źródłowych pochodzi ze zbiorów działaczy, trenerów Polskiego Związku Pływackiego oraz zawodników. W dotarciu do nich pomógł autorce fakt, że była zawodniczką klubu MKS Pałac Katowice i trenowała pływanie w Szkole Mistrzostwa Sportowego w Raciborzu.

Opracowanie jest próbą przedstawienia rozwoju dyscypliny olimpijskiej, jaką jest pływanie, w latach 1896–2016. Data początkowa wiąże się z inaugu-

racją zawodów pływackich podczas pierwszych nowożytnych igrzysk olimpijskich w 1896 r., natomiast cezurą końcową jest 2016 r.

Zebrany materiał poddany został opracowaniu zgodnie z przyjętą ogólnie metodologią badań historycznych, w tym analizą źródeł archiwalnych i akt instytucjonalnych (w tym sprawozdań), prasy sportowej i publikacji specjalistycznych oraz relacji. Zastosowano głównie metodę dedukcyjną i indukcyjną, analizę wtórną, opis, jak również porównania i dokumentację statystyczną.

Wyniki badań omówione zostały w pięciu rozdziałach głównych w układzie rzeczowym. W rozdziale pierwszym pokazane zostały tradycje ruchu olimpijskiego, opracowano go w oparciu o analizę literatury. Rozdział ten podzielony został na trzy podrozdziały. W pierwszym podrozdziale przedstawiono igrzyska w Grecji antycznej, w drugim nowożytnie igrzyska olimpijskie, w trzecim natomiast pokazano początki ruchu olimpijskiego w Polsce. Rozdział drugi dotyczy zarysu rozwoju pływania na świecie i w Polsce. Został on podzielony na dwa podrozdziały. W pierwszym podrozdziale przedstawiono rys historyczny pływania na świecie, w drugim ukazano początki pływania w Polsce przed 1939 r. Rozdział ten powstał między innymi w oparciu o prasę sportową okresu międzywojennego („Przegląd Sportowy”, „Sport Wodny”, „Stadjon”). W rozdziale trzecim, składającym się z dwóch podrozdziałów – olimpijskie zawody pływackie w latach 1896–1944 oraz pływanie podczas igrzysk olimpijskich w latach 1948–2016 – dokonano analizy rozwoju pływania na igrzyskach olimpijskich w latach 1896–2016. Przedstawiono ewolucję konkurencji pływackich, obiektów olimpijskich, zmiany zachodzące w strojach pływackich, sylwetki najlepszych (wybranych) zawodników oraz trenerów, najważniejsze wydarzenia związane z pływaniem na igrzyskach. Analiza ta została przeprowadzona w dużej mierze w oparciu o raporty olimpijskie, prasę i czasopisma sportowe, przepisy FINA, strony internetowe krajowych związków pływackich oraz relacje. Rozdział czwarty poświęcony jest współzawodnictwu polskich pływaków na igrzyskach olimpijskich w latach 1928–2016 (w 1928 r. polska reprezentacja w pływaniu zadebiutowała na igrzyskach olimpijskich w Amsterdamie). Cennymi źródłami umożliwiającymi napisanie tego rozdziału były raporty olimpijskie, sprawozdania z działalności PZP, prasa i czasopisma sportowe oraz relacje ustne działaczy, trenerów i zawodników PZP, zwłaszcza Doroty Brzozowskiej, Jacka Krawczyka, Alicji Pęczak-Graczyk, Jana Wiederka.

W zakończeniu podsumowano wyniki przeprowadzonych badań oraz dokonano oceny zjawisk, które wystąpiły w pływaniu olimpijskim na świecie i w Polsce.

Część dokumentacyjną pracy, obok przypisów na odpowiednich stronach tekstu, stanowi bibliografia oraz materiał ilustracyjny, który w dużej mierze pochodzi z oficjalnej strony MKOl, ze zbiorów Narodowego Archiwum Cyfrowego, z prasy sportowej, ze zbiorów prywatnych wcześniej wymienionych zawodników, trenerów i działaczy PZP oraz ze zbiorów własnych autorki. Praca zawiera też indeks nazwisk, wykaz skrótów, wykaz tabel i fotografii, obszernie aneksy oraz streszczenie w językach: angielskim, niemieckim i rosyjskim.

Przeprowadzenie analizy zebranych wiarygodnych materiałów źródłowych, oraz szczegółowych studiów literatury przedmiotu pozwoliło na zrealizowanie zamierzonych celów. W wyniku przeprowadzonych badań udało się ustalić, że w omawianym okresie następowała stała ewolucja pływania podczas igrzysk olimpijskich (wyniki sportowe, konkurencje, obiekty olimpijskie, kostiumy pływackie).

Niniejsze opracowanie jest skierowane do studentów wychowania fizycznego, turystyki i rekreacji, do pracowników uczelnianych zakładów i katedr historii kultury fizycznej, słuchaczy kursów instruktorskich i trenerskich – specjalność pływanie, oraz do osób interesujących się tematyką igrzysk olimpijskich i pływania sportowego. Powinno być przydatne do nauczania przedmiotów pływanie i historia kultury fizycznej.

Praca ta powstała przy udziale zawodników, trenerów i działaczy Polskiego Związku Pływackiego.

I. Tradycje ruchu olimpijskiego

I.1. Igrzyska w antycznej Grecji

Jednym z najbardziej charakterystycznych zjawisk w starogreckiej kulturze były wielkie igrzyska, najprawdopodobniej ich początek był związany z uroczystościami ku czci zmarłych. Pierwsze udokumentowane historycznie igrzyska olimpijskie odbyły się w 776 r. p.n.e.⁵, ale ich początek był jeszcze wcześniejszy. Homer w *Iliadzie* (VIII w. p.n.e.), której akcja rozgrywała się ok. 1200 r. p.n.e. przedstawia igrzyska urządzone na cześć cieni zabitego przez Achilleusa Patroklosa. Podczas tych igrzysk starzy wojownicy wspominali wyczyny dawniejszych atletów⁶. Można domniemywać, iż od samego początku igrzyska wyrażały wspólnotę narodową wszystkich Greków.

Igrzyska starogreckie połączone były z kultem religijnym, miały jednak program sportowy, z czasem też artystyczny. Początkiem ich rozwoju były lokalne igrzyska odbywające się na stadionach poszczególnych państw. Niektóre z nich osiągnęły dużą popularność wśród wszystkich państw greckich, przez co nabrały narodowego charakteru. Największą sławą cieszyły się igrzyska olimpijskie, które odbywały się co cztery lata w miejscowości Olimpia w Elidzie na Peloponezie nad rzeką Alfejos. Początek igrzyskom w Olimpii według wierzeń starożytnych Greków dali bogowie.

Ogólnonarodowy charakter miały też igrzyska pytyjskie w Delfach, igrzyska istmijskie pod Koryntem oraz igrzyska nemejskie w Nemei na Peloponezie⁷. Igrzyska pytyjskie w Delfach odbywały się co cztery lata, w trzecim roku olimpiady⁸. Na początku rozgrywano konkurencje śpiewacze i muzyczne ku czci Apollona, boga muzyki i śpiewu, któremu były poświęcone igrzyska. Później

⁵ R. Wroczyński : *Powszechne dzieje wychowania fizycznego i sportu*. Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Wrocław 1979, s. 41,41; W. Lipoński: *Humanistyczna encyklopedia sportu*. Sport i Turystyka. Warszawa 1987, s. 225; *Kronika sportu*. Wydawnictwo Kronika – M.B. Michalik. Warszawa 1993, s. 35; A. Kosiorowski, S. Zaborniak: *Podkarpacie na olimpijskim szlaku*. Rzeszów 2002, s. 11; Official Report of The XXVIII Olympiad. Ateny 2004, volume 1, p. 17.

⁶ W.K. Osterloff: *Historia sportu*. „Nasza Księgarnia”. Warszawa 1976, s. 32.

⁷ R. Wroczyński: *Powszechne dzieje wychowania fizycznego...*, s. 42; M. Ordyłowski: *Szkice z dziejów kultury fizycznej* „eRka-PRINT”. Zielona Góra 2005, s. 13.

⁸ Olimpiada – nazwa czteroletniego okresu dzielącego kolejne zawody – igrzyska.

wprowadzono konkurencje sportowe, wyścigi na wozach i gimnastykę. Zawodników nagradzano wawrzynowym wieńcem. Igrzyska nemejskie rozgrywano początkowo w Nemei w Arkadii przy świątyni Zeusa, a następnie w Argos. Odbywały się one co dwa lata, w drugim i czwartym roku olimpiady, w programie igrzysk znajdowały się konkurencje artystyczne i sportowe. Zawodników nagradzano wieńcem bluszczowym. W Olimpii zwycięzców dekorowano wieńcem z gałęzi drzewa oliwnego.

Igrzyska istmijskie odbywały się co cztery lata na przesmyku korynckim i były bardzo popularne, zwłaszcza w okresie rzymskim. Podczas tych igrzysk rywalizowano w konkurencjach hipicznych, wioślarstwie, żeglarstwie, gimnastyce i muzyce.

Igrzyska starogreckie miały charakter klasowy. W igrzyskach nie mogli uczestniczyć barbarzyńcy, niewolnicy i wyrobnicy oraz obywatele greccy, którzy popełnili „czyn haniebny” (m.in. morderstwo lub grabież świątyni). W związku z tym czasami nie tylko pojedynczy obywatele, ale i całe osady greckie nie miały prawa wstępu na igrzyska.

Przed rozpoczęciem zawodów zawodnicy składali przysięgę, iż będą rywalizować zgodnie z obowiązującymi przepisami. Następnie na podstawie cech morfologicznych zawodników dzielono na młodzież i mężczyzn. Na igrzyska należało przybyć w ściśle określonym terminie, obowiązywała zasada, że kto się spóźnił nie mógł brać udziału w zawodach. Na czas igrzysk ogłaszano pokój powszechny (ekechejria), wtedy każdy uczestnik igrzysk był pod opieką Zeusa. Pokoju tego nie śmiało przerwać żadne państwo ani żaden obywatel grecki. Jak już wspomniano igrzyska miały charakter sakralny (były poświęcone bogom), odbywały się w drugiej połowie sierpnia i na początku września przy pełni księżyca. Zawodnicy występowali nago. Terminy igrzysk w różnych miejscowościach były ułożone w ten sposób, aby się z sobą nie pokrywały i aby każdy Grek mógł brać w nich udział. Na igrzyska te mieli wstęp tylko mężczyźni, pogwałcenie tego prawa było karane śmiercią⁹.

W Olimpii odbywały się również co cztery lata igrzyska herajskie (od imienia bogini Hery) dla kobiet. Uroczystości prowadziło szesnaście kapłanek Hery, były one wybrane spośród kobiet Elidy. Przed rozpoczęciem uroczystości następował obrzęd oczyszczenia, który odbywały kapłanki. Po jego zakończeniu składano ofiarę Herze (szata peplos). Następnie odbywał się agon dziewcząt. Był to bieg na dystansie o 1/6 krótszym od stadionu i liczył 160,22 m. Bieg ten rozgrywano

⁹ R. Wroczyński: *Powszechne dzieje wychowania fizycznego...*, s. 43–45; J. Lis, T. Olszański: *Czas igrzysk*. Krajowa Agencja Wydawnicza. Warszawa 1980, s. 10; W. Zawadka: *Od agonów po igrzyska* (w:) „Olimpionik” 2011 nr 2, s. 15.

w trzech kategoriach wiekowych, zaczynały najmłodsze dziewczęta. Zawodniczki podczas biegu miały rozpuszczone włosy, a krótka, sięgająca kolan szata odślaniała aż do piersi prawe ramię. Zwycięzczynie otrzymywały wieniec z gałązek oliwnych oraz prawo wystawienia w Altis swojego malowanego wizerunku¹⁰.

Największe znaczenie miały jednak igrzyska olimpijskie, świadczył o tym między innymi fakt, że terminy igrzysk odbywających się w Olimpii (co cztery lata) stanowiły jednostkę, którą w starożytnej Grecji określano czas. Na igrzyska te przybywali zawodnicy i oficjalni przedstawiciele państw-miast greckich, ogłaszano też zawarte porozumienia i układy. W Olimpii znajdowały się dwa rodzaje zabudowań; były to zabudowania sakralne oraz takie, w których można było rozgrywać zawody sportowe. Wiązało się to z dwiema funkcjami igrzysk: obrzędową oraz kulturalno-sportową. W przeciwieństwie do budowli sakralnych, zabudowa sportowa odznaczała się prostotą. Miejsce obok sanktuarium olimpijskiego zajmował stadion. Długość stadionu w Olimpii wynosiła 192,2 m (w Atenach i Delfach było to ok. 178 m)¹¹. Widzowie zajmowali przeznaczone miejsca, na których nie było ławek, ani stopni. Osobny teren znajdujący się obok stadionu (równoległe) przeznaczony był do rozgrywania zawodów konnych.

Przebieg igrzysk olimpijskich był opisywany przez wielu autorów, na podstawie tych przekazów (często różniących się od siebie) można było odtworzyć ich przebieg. Igrzyska olimpijskie trwały pięć dni. W pierwszym dniu odbywały się przygotowania, klasyfikacja i przysięga zawodników oraz uroczystości ku czci Zeusa. Podczas drugiego, trzeciego i czwartego dnia rozgrywano przewidziane konkurencje (były one różne w poszczególnych okresach). Ostatni dzień był dniem zwycięzców – olimpioników. Odbywała się wtedy uroczysta procesja do świątyni Zeusa. Zwycięzcy kolejnych dyscyplin otrzymywali wieńce z gałązek świętego drzewa oliwnego (bezpośrednio po zwycięstwie otrzymywali gałązkę palmową). Wieczorem odbywała się uczta¹².

Podstawowymi konkurencjami rozgrywanymi podczas igrzysk olimpijskich były:

- **bieg na jeden stadion** (dromos) – była to najbardziej popularna konkurencja (dzisiejszy bieg na 200 m), był to sprint na bieżni pokrytej piaskiem. Do 15 olimpiady (720 p.n.e.) biegacze byli ubrani w lniane okrycia, później biegano nago. Podczas startu korzystano z kamiennych progów;

¹⁰ R. Wroczyński: *Powszechne dzieje wychowania fizycznego...*, s. 43–45; Z. Porada: *Starożytne i nowożytne igrzyska olimpijskie*. Krajowa Agencja Wydawnicza. Kraków 1980, s. 55–56; D. Słapek: *Między rytuałem a widowiskiem* (w:) „Olimpionik” 2013, nr 1 s. 27–28.

¹¹ W.K. Osterloff: *Historia sportu...*, s. 38.

¹² W. Lipoński: *Humanistyczna encyklopedia sportu...*, s. 225; *Kronika sportu...*, s. 37.

- **bieg na dwa stadiony** (diaulos) – przypominał dzisiejszy bieg na 400 m. Odbywał się on wzdłuż stadionu, zawodnicy dobiegali do linii mety i wracali do miejsca startu;
- **bieg długi** (dolichos) – wprowadzony został podczas 15 igrzysk olimpijskich, był to bieg na dystansie od 8 do 24 stadionów i odpowiadał dzisiejszym biegom na 1500–5000 m¹³.

Biegi na długich dystansach miały związek z posłańcami, którzy przynosili ważne wiadomości (wg przekazów przebiegali oni z niezwykłą szybkością nawet 100 km w ciągu dnia). Podczas starożytnych igrzysk nie rozgrywano biegu maratońskiego (42 km), wprowadzono go dopiero na igrzyskach nowożytnych w Atenach w 1896 r.¹⁴

- **bieg w uzbrojeniu** (hoplites) – dystans tego biegu wynosił najprawdopodobniej 2 stadiony. Zawodnicy biegli w uzbrojeniu składającym się z hełmu, tarczy, dzidy i nagolenników. Na kolejnych igrzyskach stopniowo ograniczano uzbrojenie, redukując nagolenniki, dzidy i hełm.
- **pięciobój** (pentathlon) – został wprowadzony na 18 igrzyskach i uznano go za wiodącą konkurencję, gdyż wymagał od zawodników dużej wszechstronności, a pentatloniści cieszyli się największą sławą. Inicjatorami wprowadzenia pentathlonu do programu antycznych igrzysk olimpijskich byli Spartanie domagający się zawodów przydatnych w szkoleniu wojskowym, w których zawodnik mógłby się wykazać wszechstronnością, uważali bowiem, że tylko wszechstronny sportowiec może być dobrym wojownikiem. W skład pentathlonu nazywanego „koroną greckiej atletyki” wchodziły następujące konkurencje: bieg, skok w dal, rzut dyskiem, rzut oszczepem, zapasy¹⁵.

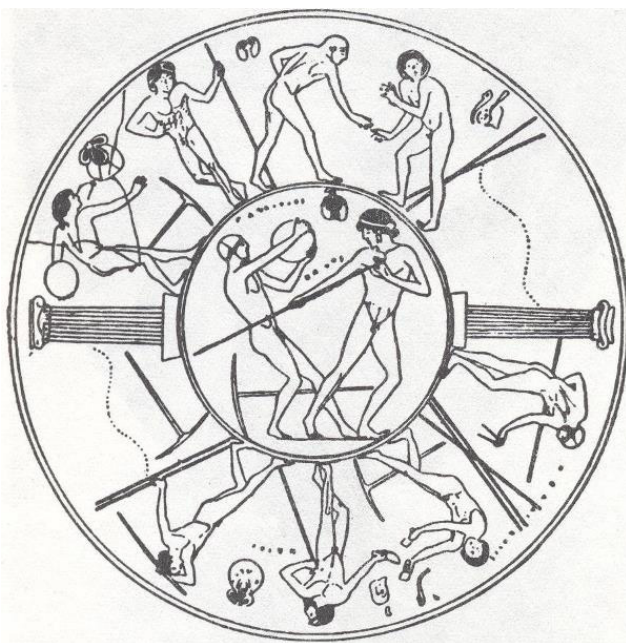
Bieg rozgrywany był najprawdopodobniej na dystansie jednego stadionu. Skok w dal był to skok z ciężarkami o wadze od 1,5 do 5 kg. Zawodnik trzymał je w rękach i skakał bez rozbiegu (skok kilkakrotnie powtarzano). Rzut dyskiem zaliczał się do najbardziej klasycznych konkurencji olimpijskich. Dyskobol miał wokół siebie wyznaczoną przestrzeń z miejscem rozbiegu, której nie można było przekroczyć. Najstarsze dyski najprawdopodobniej były zrobione z kamienia, następnie z brązu (o wadze od 1,35–4,76 kg, średnicy 17–30 cm i grubości 10 mm), drewna, żelaza i ołowiu. Rzut dyskiem nie był rozgrywany jako osobna

¹³ J. Parandowski: *Olympic athletes*. Polish Olympic Committee. Warsaw 1960, s. 36; W.K. Osterloff: *Historia sportu...*, s. 38.

¹⁴ R. Wroczyński: *Powszechne dzieje wychowania fizycznego...*, s. 48.

¹⁵ M. Rotkiewicz: *Pierre de Coubertin – w poszukiwaniu ideału wszechstronności*, „Sport Wychynowy” 2005 nr 7-8, s. 66-67.

dyscyplina. Rzut oszczepem był wysoko ceniony jako umiejętność przydatna w wyszkoleniu wojskowym. Długość oszczepu wynosiła 170 cm (średni wzrost mężczyzny). W środku oszczepu znajdowała się skórzana pętla umożliwiająca nadanie ruchu wirowego. Zapasy były ostatnią dyscypliną składającą się na pięciobój. Była to dyscyplina powszechnie uprawiana w Grecji ze względu na jej przydatność w służbie wojskowej. Podczas 18 igrzysk zapasy wprowadzono też jako osobną dyscyplinę olimpijską¹⁶.

Fot. 1. Pentathlon

Źródło: R. Wroczyński: *Powszechne dzieje wychowania fizycznego i sportu*. Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Wrocław 1979, s. 49.

— **zapasy** (pale) – podłoże, na którym odbywały się walki na stadionie pokryte było piaskiem. Przed walką zawodnicy smarowali ciało oliwą i posypywali piaskiem. Następnie przeprowadzano losowanie par. Walki odbywały się bez podziału na kategorie wagowe. Zwycięzał zawodnik, który rzucił przeciwnika trzykrotnie na ziemię. Przegrywający odpadał z dalszej rywalizacji (nie istniało pojęcie walki nierozstrzygniętej). Dozwolone były tylko chwyt

¹⁶ W.K. Osterloff: *Historia sportu...*, s. 43; R. Wroczyński: *Powszechne dzieje wychowania fizycznego...*, s. 49–51.

powyżej pasa, haki nogami, podnoszenie i przerzucanie rywala nad głową. W II w. p.n.e. wprowadzono chwyt za nos, wargi, uszy, wyłamywanie palców oraz walkę na ziemi po rzuceniu przeciwnika. Zmiany te spowodowały taki wzrost brutalności walki, że czasami do tej konkurencji zgłaszał się tylko jeden zawodnik.

- **pięściarstwo** (pygme) – pary wyłaniano poprzez losowanie, nie istniał podział na kategorie wagowe. Podczas walki nie było przerw, zwycięstwo odnosił ten, który powalił przeciwnika (nie wolno było go zabić). Zawodnik mógł się też poddać. Używano ochrony na ręce. Były to skórzane pasy o długości ok. 3 m (owijano je tak, aby stawy były wolne, mogły się zginać i zaciskać w pięści). Dozwolone były tylko ciosy w głowę i górną część ciała, zabronione zaś uderzenia otwartą dłonią. W późniejszych czasach dla wzmocnienia ciosów zaczęto stosować rzemienie z metalowymi guzami, a w dłonie brano metalowe albo kamienne kule.
- **pankration** – było to połączenie zapasów z pięściarstwem. Zawodnicy walczyli w wylosowanych uprzednio parach, nie było ograniczenia czasu walki i podziału na kategorie wagowe. Walczono nago, nie stosowano osłon na ręce. Zwycięstwo można było odnieść tylko przez poddanie się rywala (nie wolno było go zabić). Dozwolone były wszystkie chwyt, uderzenia, kopnięcia, duszenie, można było nawet gryźć. Zawodnik, który uznał się pokonanym unosił do góry wskazujący palec albo uderzał w plecy zwycięzcę¹⁷. W Sparcie, aby uniknąć haniebnego dla Spartanina poddania się, zakazano obywatelom rywalizacji w pankrationie i pięściarstwie¹⁸.
- **wyścigi zaprzęgów** – wyścigi zaprzęgów oraz wierzchowców odbywały się w zbudowanym do tego celu hippodromie. Początkowo do wyścigów używano rydwanów bojowych, które w późniejszych czasach zastąpiono lżejszymi wozami, były one zwykle kosztownie zdobione. Rydwany wyścigowe jak i bojowe (w rydwanach bojowych jechało dwóch ludzi) były to dwukołowe odkryte wozy z platformą dla woźnicy, który stał, trzymając lejce i popędzał konie. Ubrany był w długi biały chiton. Najbardziej popularne były rydwany dwukonne i czterokonne. Czterokonne rydwany brały udział w wyścigu na 12 okrążeń, rydwany dwukonne oraz czteroźrebiące zaprzęgi w wyścigu na 8 okrążeń. W wyścigach tych nagrodę otrzymywał nie woźnica tylko wła-

¹⁷ R. Wroczyński: *Powszechnie dzieje wychowania fizycznego...*, s. 51, 53; Z. Porada: *Starożytne i nowożytne igrzyska...*, s. 51–52; J. Łanowski: *Święte igrzyska olimpijskie*. Krajowa Agencja Wydawnicza. Warszawa 1981, s. 80–82; „Olimpionik” 2011 nr 2, s. 16.

¹⁸ B. J. Kunicki: *Kultura fizyczna antycznej Grecji*. AWF Poznań. Poznań 2002, s. 30.

ściciel koni. W wyścigach rydwanów mogli brać udział również kobiety, ale tylko jako właścicielki zaprzęgów¹⁹.

— **wyścigi wierzchowców** – dystans tych wyścigów wynosił najprawdopodobniej jedno okrążenie hipodromu. Jeźdźcy siedzieli na oklep na niepodkutych wierzchowcach (byli nadzy), kierując za pomocą cugli bez wędzideł i popędzając konie. Start odbywał się jednocześnie na sygnał trąbki. Nagradzano właścicieli wierzchowców.

— **zawody heroldów i trębaczy** – zawody te odbywały się na terenie świętego gaju Altis. Opodal przejścia na stadion znajdował się wysoki ołtarz z marmuru (jedyny, na którym nie składano ofiar bogom). Służył on za podium dla heroldów i trębaczy, rywalizowali oni w Olimpii o nagrodę w postaci wieńca z dzikiej oliwki. Zwycięzcami zostawali ci, którzy najgłośniej trąbili i krzyczeli. Herold, który zwyciężył dostępował przywileju odczytania listy olimpioników, oraz ogłoszenia ustalonych w Olimpii praw i zarządzeń obowiązujących Greków.

Przedstawione powyżej konkurencje olimpijskie nie pokazują całego wachlarza dyscyplin uprawianych w starożytnej Grecji. Dużą popularnością cieszyły się również taniec, pływanie, wioślarstwo i gry w piłkę²⁰. Poza regatami (rzadko spotykanymi i to w mniej ważnych igrzyskach) nie odbywały się rozgrywki w sportach zespołowych. Grecki zawodnik był indywidualistą, dla którego liczył się osobisty sukces²¹.

Pływanie było umiejętnością bardzo cenioną w starożytnej Grecji, do tego stopnia, że gardzono ludźmi niepotrafiącymi pływać. Ważna była wytrzymałość pływaka, a nie jego szybkość. Wysoko ceniono pływaków z wyspy Delos. Nawet Spartanie (naród lądowo-górski) uczyli się pływać. Według niektórych autorów w trakcie igrzysk istmijskich organizowanych ku czci boga mórz Posejdon, oprócz pięcioboju rozgrywano też zawody żeglarskie i pływackie²². Można spotkać również twierdzenie, że mimo dużej popularności pływania, w starożytnej Grecji nie organizowano zawodów pływackich²³. Najprawdopodobniej jednak zawody pływackie odbywały się, lecz zachowało się na ten temat mało wzmianek.

Kulminacja rozwoju igrzysk starogreckich przypadła na lata 550–450 p.n.e. W tym okresie Grecy triumfowali nie tylko na polu militarnym, ale także kul-

¹⁹ R. Wroczyński: *Powszechne dzieje wychowania fizycznego...*, s. 52; Z. Porada: *Starożytne i nowożytne igrzyska...*, s. 40–42; J. Łanowski: *Święte igrzyska olimpijskie...*, s. 62.

²⁰ R. Wroczyński: *Powszechne dzieje wychowania fizycznego...*, s. 51, 53; Z. Porada: *Starożytne i nowożytne igrzyska...*, s. 38–42.

²¹ J. Łanowski: *Święte igrzyska olimpijskie...*, s. 186.

²² J. Rajkowska, E. Tobolewska (red.): *Igrzyska stare jak świat...*, s. 266.

²³ J. Łanowski: *Święte igrzyska olimpijskie...*, s. 186.

tury. Igrzyska osiągnęły apogeum popularności wśród społeczeństwa. Po zwycięskich wojnach z Persami w Atenach nastąpił wspaniały rozkwit kultury (filozofia – Sokrates, literatura – Ajschylos, Sofokles, Eurypides, sztuka – Fidiasz). Po wojnach perskich wzrosła rola igrzysk jako ośrodka życia kulturalnego, igrzyska nie były już tylko świętem sprawności fizycznej, zaczęli w nich uczestniczyć filozofowie, pisarze, mówcy, politycy. Około 400 r. p.n.e. pojawiły się pierwsze oznaki kryzysu. Jedną z przyczyn tego zjawiska był kult czempiona. Nazwisko zwycięzcy w panhelleńskich igrzyskach było rozśławiane po całej Grecji przez wędrownych pieśniarzy, pisano na jego cześć pieśni pochwalne, temat ten pannaował również w rzeźbie i malarstwie. Przedstawiano olimpioników tak jak wcześniej bóstwa i mitycznych bohaterów, doprowadziło to do deifikacji zwycięzcy. Czempion był dla młodzieży nie tylko godnym naśladowania ideałem, ale z czasem stał się przede wszystkim wzorem kariery życiowej. Zwycięstwo na wielkich igrzyskach przynosiło sławę nie tylko zawodnikowi, ale też miastu-państwu, z którego się wywodził. Zaczęto więc stosować „bodźce materialne” (pieniądze, przywileje, podarunki). Powoli nastąpił proces komercjalizacji igrzysk oraz ich zeświecczenie²⁴.

Igrzyska starogreckie wyrażały ideologię wychowawczą nazywaną kalokagathią – było to dążenie do sprawności fizycznej i artystycznej²⁵. Po wojnach perskich rozwój greckiej kultury i nauki doprowadził do zmian w programach wychowawczych; znaczenia zaczęło nabierać kształcenie racjonalne (wprowadzenie młodzieży w różne dziedziny kultury z nauką włącznie). Tworzono programy racjonalnego kształcenia, dawne gimnazjony będące ośrodkami ćwiczeń fizycznych i kształcenia artystycznego stały się ośrodkami kształcenia bardziej wszechstronnego. W miarę rozwoju nauki, coraz bardziej złożonej organizacji państwa i życia społecznego, kształcenie młodzieży nabrało charakteru uniwersalnego. Jednak sprawność fizyczna nadal była kultywowana, choć w coraz mniejszym stopniu. Przeobrażenia społeczne i kulturalne w naturalny sposób wpłynęły na rolę i miejsce igrzysk w życiu narodów greckich. Zaczęły powstawać nowe ośrodki życia społecznego i kulturalnego, co ograniczyło funkcje igrzysk jako ośrodka jednoczącego państwa greckie.

Na zmianę funkcji igrzysk miały wpływ także przeobrażenia polityczne. Po wojnie z Persami Aleksander Wielki objął władzę na obszarach Bliskiego i Środkowego Wschodu (Babilonia, Egipt, Iran, Syria), następnie ograniczył samodzielność państw greckich. Wraz ze śmiercią Aleksandra Wielkiego (323 r. p.n.e.) i nastaniu epoki hellenistycznej państwo greckie straciło swe znaczenie na rzecz wielkich

²⁴ W.K. Osterloff: *Historia sportu...*, s. 43, 56–57.

²⁵ R. Wroczyński: *Powszechnie dzieje wychowania fizycznego...*, s. 53

królestw Wschodu. W następnym okresie w 146 r. p.n.e Grecja straciła niepodległość na rzecz państwa rzymskiego i została zmieniona w jego prowincję. W tym czasie igrzyska zaczęły tracić swoją rolę w Grecji, a ich wzorzec został przeniesiony do państw Bliskiego i Środkowego Wschodu oraz państwa rzymskiego. Miało to jednak niewiele wspólnego z tradycją starogreckich igrzysk. Najczęściej były to widowiska, podczas których oglądano popisy zawodowych atletów²⁶. Sport uległ profesjonalizacji, coraz węższej specjalizacji i zaczął tylko w małym stopniu służyć do rozwijania ogólnej sprawności młodzieży. Sportowiec zaczął pełnić rolę aktora mającego za zadanie zabawienie publiczności. Wymagało to dużych umiejętności oraz musiało być atrakcyjne dla widza²⁷.

Po wielu wiekach świetności klasyczny sport zaczął chylić się ku upadkowi. Wciąż odbywały się igrzyska połączone z wielkimi świętami, ale zatracona została ich ideologia, funkcja kulturowychowawcza oraz rola łączenia plemion greckich. Igrzyska nabrały większego rozmachu, ich program sportowy był coraz bardziej rozbudowany, zyskały też na oprawie i wystawności. Jednak stały się już tylko widowiskiem. W 393 r. n.e. cesarz rzymski Teodozjusz I zakazał dalszego organizowania igrzysk olimpijskich jako obrzędów o charakterze pogańskim, sprzecznych z religią państwową (chrześcijaństwem) obowiązującą w całym Cesarstwie²⁸. Dwa lata później, przez Olimpię podczas najazdu na Peloponez pod wodzą Alaryka przeszli Gotowie, dokonując zniszczeń. W 426 r. n.e. na rozkaz Teodozjusza II spalono świątynię Zeusa w Olimpii, a posąg Zeusa (dłuta Fidiasza) został przewieziony do Konstantynopola. W VI w. reszty zniszczenia dokonało trzęsienie ziemi, a gruzы Olimpii pokryła warstwa mułu. W VII w. teren Olimpii zasiedlili Słowianie. Na początku XIII w. przez Peloponez przeszli Frankowie, po nich na terenie tym panowali Turcy. Do XVIII w. gruzы Olimpii pod zwalami mułu i ziemi czekały na odkrycie²⁹.

1.2. Nowożytne igrzyska olimpijskie

Gruzy Olimpii zostały odkryte dopiero w XVIII w. (w 1766 r. angielski badacz starożytności i podróżnik Richard Chandler odnalazł resztki murów Olimpii). Wykopaliska archeologiczne na terenie dawnej Olimpii, na Peloponezie prowa-

²⁶ Tamże, s. 55.

²⁷ B.J. Kunicki: *Kultura fizyczna antycznej...*, s. 44–45.

²⁸ W.K. Osterloff: *Historia sportu...*, s. 58; J. Lis, T. Olszański: *Czas igrzysk*. Krajowa Agencja Wydawnicza. Warszawa 1980, s. 14; Z. Porada: *Starożytne i nowożytne igrzyska...*, s. 81.; *Games of the XXV Olympiad*. Barcelona 1992, volume 1, p. 102.

²⁹ Z. Porada: *Starożytne i nowożytne igrzyska...*, s. 32.

dzone były przez różne ekspedycje i kontynuowane są do dziś, nie tylko na terenie Olimpii, ale też na terenach odbywania się innych igrzysk panhelleńskich (Delfy, Nemea, Korynt)³⁰. Jednak już wcześniej zaczęto interesować się igrzyskami olimpijskimi. Wzmianki o igrzyskach można było znaleźć w pracach żyjącego we Florencji Mateo Palmeri (1406–1475), w wierszach niemieckiego poety Hansa Sachsa (1494–1575), angielskiego dramaturga Thomasa Kyda (1558–1594), a także we fraszce Jana Kochanowskiego (1530–1584) pt. *Na zwycięstwo Nikofonta*³¹.

Igrzyska na wzór igrzysk olimpijskich próbowano przywrócić na długo przed próbami podjętymi przez barona Pierre'a de Coubertina. W 1604 r. angielski arystokrata Robert Dover, aby przeciwstawić się niechęci purytan do sportu i zabaw, zorganizował w swojej posiadłości Cotswold Olimpick Games. Były to lokalne zawody ludowe, rozgrywane co roku, podczas nich odbywały się wyścigi konne, biegi, skoki, rzut tyczką, młotem kowalskim, walka na kije, shin-kicking (rodzaj zapasów), hurling (gra podobna do palanta). Zawody te (z przerwami) odbywają się do dziś.

W 1829 r. wskrzeszono starożytne igrzyska w Irlandii – Aonach Tailtean (wg niektórych źródeł ich początki sięgały 3370 r. p.n.e. wg innych 2000–1500 lat p.n.e., były więc starsze niż igrzyska olimpijskie; rozgrywano je do 1180 r.). Rywalizowano podczas nich w rzucie młotem, skoku o tyczce, trójskoku³².

W 1833 r. w Szwecji założono Towarzystwo Olimpijskie, które w latach 1834, 1836 zorganizowało zawody nazywane „igrzyskami olimpijskimi” (albo igrzyskami skandynawskimi). Podczas zawodów tych rozgrywano następujące konkurencje: gimnastykę na równoważni, wspinanie po linie i maszcie, biegi, skoki wzwyż i o tyczce, skok przez żywego konia.

W Niemczech również podejmowano próby wskrzeszenia igrzysk. Tego zadania podjął się jeden z pionierów i teoretyków wychowania fizycznego, Johann Christoph Friedrich Guts-Muths. Igrzyska te miały być organizowane tylko dla Niemców i oprócz propagowania sprawności fizycznej miały jednoczyć cały naród³³.

Wpływ na rozwój nowożytnej ideologii olimpijskiej mieli Brytyjczycy. W 1849 r. Wiliam Brookes (lekarz i pedagog) zorganizował we wsi Much Wenlock igrzyska nazwane Much Wenlock Olympic Games. Z czasem dały one początek Igrzyskom Imperium Brytyjskiego.

³⁰ *Historia jest ciekawa i pouczająca, czyli o potrzebie spoglądania w przeszłość* – rozmowa z dr M. Rotkiewicz, „Sport Wyczynowy” 2005 nr 7–8, s. 80.

³¹ Z. Porada: *Starożytne i nowożytne igrzyska...*, s. 83–84.

³² Tamże, s. 84; W. Lipoński: *Humanistyczna encyklopedia sportu...*, s. 226; M. Ordyłowski: *Szkice z dziejów kultury fizycznej...*, s. 70–71.

³³ M. Ordyłowski: *Szkice z dziejów kultury fizycznej...*, s. 71.

Również Grecy czterokrotnie próbowali przywrócić igrzyska (nie mieli do tego warunków, będąc pod panowaniem tureckim). Możliwe stało się to dopiero po odzyskaniu niepodległości (1829 r.). Pomysłodawcą i organizatorem nowogreckich igrzysk był Konstantionos Evangelhos Zappas. Igrzyska te po raz pierwszy odbyły się w Atenach, następnie w 1870 r., 1875 r., ostatnie zaś w 1889 r. Podczas nich rywalizowano w następujących konkurencjach: biegu, skoku w dal, trójskoku, skoku o tyczce, rzucie dyskiem, rzucie oszczepem, zapasach oraz wspinaczce na maszt. Organizacja tych igrzysk pozostawiała wiele do życzenia, zwycięzcy oprócz wieńca laurowego otrzymywali też nagrody pieniężne, co było zaprzeczeniem idei olimpijskiej. Zaniechano rozgrywania tych igrzysk wraz z rozpoczęciem organizacji nowożytnych igrzysk olimpijskich³⁴.

W połowie XIX w. rozpoczął się w większości krajów, zwłaszcza europejskich, szybki rozwój różnorodnych form wychowania fizycznego i sportu, zarówno w zakresie organizacyjnym (kluby, zrzeszenia, związki), jak i współzawodnictwa. Rywalizacja sportowa przyciągała do klubów coraz więcej młodzieży, a na boiska – coraz liczniejsze rzesze sympatyków sportu. Szeroko pojęte wychowanie fizyczne zaczęło pełnić ważną funkcję w życiu społecznym poszczególnych krajów, a sport rozpoczął poszukiwania wyrazu również w kontaktach międzynarodowych.

W 1887 r. niemiecki archeolog Ernest Curtius ogłosił wyniki prac wykopaliskowych prowadzonych w Olimpi. Następstwem tego była chęć zorganizowania igrzysk przez Anglików, ale wyłącznie dla Anglosasów (Australia, Kanada, USA, Wielka Brytania). Odpowiedzią na tę inicjatywę była propozycja organizacji igrzysk olimpijskich, złożona przez Francuza Pascala Grousset'a z udziałem zawodników z całego świata. Powstała w ten sposób koncepcja, której orędownikiem stał się francuski baron Pierre de Coubertin³⁵. Z jego inicjatywy doszło do

³⁴ W. Lipoński: *Humanistyczna encyklopedia sportu...*, s. 226; Official Report of The XXVIII Olympiad. Ateny 2004, volume 1, p. 28–31; M. Ordyłowski: *Szkice z dziejów kultury fizycznej...*, s. 70–71; B. Woltmann, R. Urban (red.): *Ruch olimpijski na Ziemi Gorzowskiej*. Gorzów Wlkp. 2007, s. 11; „Olimpionik” 2011, nr 2, s. 14.

³⁵ Pierre de Coubertin (1863–1937), francuski historyk, pedagog, inicjator nowożytnych igrzysk olimpijskich. W 1888 r. przedstawił ideę wznowienia organizacji igrzysk olimpijskich i w tym celu zorganizował w 1894 r. w Paryżu międzynarodowy kongres, na którym utworzono Międzynarodowy Komitet Olimpijski (MKOl). Z jego inicjatywy odbyły się pierwsze nowożytnie igrzyska olimpijskie w 1896 r. w Atenach. W 1912 r. zdobył złoty medal olimpijski w dziedzinie literatury (*Oda do sportu*). W latach 1896–1925 pełnił funkcje prezesa MKOl. Był on twórcą między innymi nowej dyscypliny sportowej – pięcioboju nowoczesnego oraz inicjatorem organizowania olimpijskich konkursów sztuki, które nawiązywały do antycznego ideału harmonii rozwoju intelektualnego i fizycznego człowieka. W 1925 r. otrzymał tytuł honorowego prezesa MKOl. Był twórcą ideowych podstaw nowożytnego olimpizmu oraz autorem książek i artyku-

zwołania w 1894 r. w Paryżu Kongresu dla Wskrzeszenia Igrzysk Olimpijskich. Kongres odbył się w Sorbonie i zgromadził 79 uczestników z 13 krajów (Australii, Belgii, Czech, Francji, Grecji, Hiszpanii, Holandii, Rosji, Szwecji, Wielkiej Brytanii, Węgier, Włoch, Stanów Zjednoczonych Ameryki). W kongresie wzięła też udział liczna grupa zaproszonych gości (2 tys.), byli to przedstawiciele wyższych sfer oraz osobistości ze świata kultury i nauki. Pierrowi de Coubertin udało się skupić wokół swej koncepcji najbardziej wpływowych i światłych ludzi, którzy podzielali oraz sprzyjali jego poglądom i dążeniom dotyczącym wychowania fizycznego i sportu³⁶.

Fot. 2. Pierre de Coubertin (1863–1937)

Źródło: ze zbiorów Muzeum Sportu i Turystyki w Warszawie.

Podczas kongresu uroczyście ogłoszono przywrócenie igrzysk olimpijskich, wprowadzenie regularnego, czteroletniego (bez względu na okoliczności) cyklu olimpiad, nadanie im międzynarodowego charakteru, przystosowanie ich do wa-

łów dotyczących problematyki wychowawczej i kulturotwórczej sportu. Jego serce spoczywa w mauzoleum na terenie Międzynarodowej Akademii Olimpijskiej w Olimpiii. Źródło: W. Lipiński: *Humanistyczna encyklopedia sportu...*, s. 64–65.

³⁶ The Olympic Games in 1896. Athens 1897, second part, p. 6–7. Official Report of The XXVIII Olympiad..., volume 1, p. 17, 33; *Historia jest ciekawa i pouczająca* – rozmowa z dr M. Rotkiewicz, „Sport Wyczynowy”, 2005 nr 7–8, s. 79.

runków i wymogów współczesności, przyznawanie igrzysk miastom, a nie państwom, dopuszczenie do udziału w nich tylko amatorów, wykluczenie z udziału młodzieży szkolnej. Powołano Międzynarodowy Komitet Olimpijski (MKOl) jako organizację mającą na celu przygotowywanie i czuwanie nad prawidłowym rozwojem igrzysk³⁷. MKOl jako organ wykonawczy miał być instytucją ponadpaństwową, w poszczególnych krajach miały powstać narodowe komitety olimpijskie działające w granicach państw, ale podporządkowane MKOl³⁸.

Pierwszym prezydentem MKOl został Grek Demetrios Wikelas (działacz Panhelleńskiego Towarzystwa Gimnastyki) i dla podkreślenia kontynuacji igrzysk postanowiono je zorganizować w Olimpii (mimo wcześniejszych planów P. Coubertina zorganizowania igrzysk w Paryżu w 1900 r.). Baron Pierre de Coubertin został mianowany sekretarzem generalnym MKOl, natomiast od 1896 r., aż do 1925 r. pełnił funkcję przewodniczącego tej organizacji³⁹.

Zgodnie z koncepcją twórcy nowożytnych igrzysk olimpijskich miały się one stać manifestacją wolności jednostki i piętnować jakiegokolwiek przejawy dyskryminacji. Jedną z podstawowych zasad koncepcji olimpijskiej stało się hasło „All nations – all games” (wszystkie narody – wszystkie sporty). Podkreślało ono „zasady uniwersalizmu i egalitaryzmu sportu”. Pierre de Coubertin chciał, aby igrzyska służyły ugruntowywaniu pokoju pomiędzy narodami, były źródłem przyjaźni pomiędzy sportowcami z różnych krajów oraz aby na ich arenach toczyła się szlachetna rywalizacja. Uważał też, że sport powinien być upowszechniany w jak najszerszych kręgach społecznych, aby stanowił ważny element w wychowaniu młodego pokolenia⁴⁰.

Pierre de Coubertin opracował również program pierwszych nowożytnych igrzysk olimpijskich. Mimo sugestii, aby w programie igrzysk znalazły się tylko dyscypliny znane w starożytności, w programie igrzysk znalazły się: lekka atletyka, gimnastyka, szermierka, zapasy rzymskie i greckie, strzelanie, żeglarstwo, wioślarstwo, pływanie, zawody kolarskie, tenis i jazda konna (nie wszystkie z nich zostały rozegrane)⁴¹.

³⁷ *Wspomnienia Olimpijskie...*, „Raz Dwa Trzy”, 1932 nr 49, s. 14; „Raz Dwa Trzy”, 1932 nr 50, s. 14; G. Młodzikowski: *20 Olimpiad ery nowożytnej. Idea i rzeczywistość*. „Sport i Turystyka”. Warszawa 1973, s. 15; W.K. Osterloff: *Historia sportu...*, s. 84; Z. Porada: *Starożytne i nowożytne igrzyska...*, s. 86; M. Orlewicz-Musiał, J. Grzyb: *Problematyka zawodowstwa na igrzyskach olimpijskich w świetle Karty olimpijskiej (1896–1992)* (w:) A. Kurek (red.) *Studia Humanistyczne*. AWF. Kraków 2011, nr. II, s.183.

³⁸ W.K. Osterloff: *Historia sportu...*, s. 84.

³⁹ Tamże; Z. Porada: *Starożytne i nowożytne igrzyska...*, s. 86.

⁴⁰ Z. Porada: *Starożytne i nowożytne igrzyska...*, s. 87.

⁴¹ *Wspomnienia Olimpijskie...*, „Raz, Dwa, trzy”, 1932 nr 51, s. 14; W.K. Osterloff: *Historia sportu...*, s. 86.

Igrzyska odbyły się w dniach 5–15 kwietnia 1896 r. w Atenach u stóp Akropolu na odnowionym stadionie. MKOl nie znalazł sprzymierzeńca w rządzie greckim, gdzie na początku nie popierano organizacji igrzysk, dopiero zaangażowanie się króla Grecji Jerzego I i następcy tronu księcia Konstantyna pomogło zdobyć przychylność władz dla tego przedsięwzięcia. Trudności sprawiło też zaproszenie wielu reprezentacji krajowych. Rządy poszczególnych krajów nie wykazywały zainteresowania igrzyskami. Idea olimpijska była nowa, a sprawy organizacyjne i programowe budziły kontrowersje. Startujący zawodnicy nie byli elitą ówczesnego sportowego świata, wielu z nich przyjechało na igrzyska w ramach wyjazdów turystycznych. W igrzyskach wzięli udział zawodnicy z 13 państw, a ich liczba wg różnych źródeł wahała się pomiędzy 115 a 484 osoby⁴².

5 kwietnia 1896 r. król Grecji Jerzy I dokonał inauguracji igrzysk słowami: *otwieram pierwsze igrzyska olimpijskie czasów nowożytnych*. Po tych słowach nastąpiły salwy armatnie, a w niebo przy akompaniamencie chóru i orkiestry wykonujących kantatę olimpijską, wzniosły się białe gołębie⁴³.

Wydarzenie to miało miejsce 2672 lata od rozpoczęcia pierwszych starożytnych igrzysk rozegranych w Olimpii (776 r. p.n.e.) oraz 1503 lata od rozegrania ostatnich igrzysk olimpijskich (393 r. n.e.), kiedy to cesarz rzymski Teodorzusz I zakazał ich organizacji.

Baron Pierre de Coubertin wskrzesił ideę olimpizmu, która była nieobecna w dziejach ludzkości niemal przez piętnaście wieków. Nowożytne igrzyska olimpijskie z czasem stały się dominującym wydarzeniem sportowym dla wszystkich narodów świata, a także międzynarodowym świętem młodości i pokoju⁴⁴.

1.3. Początki ruchu olimpijskiego w Polsce

W drugiej połowie XIX w. w Europie nastąpił gwałtowny rozwój sportu, który na początku lat 90. umacniał się instytucjonalnie na poziomie poszczególnych krajów. W tym okresie zaczęto powoływać organizacje ponadnarodowe, początkowo w ramach poszczególnych dyscyplin, następnie zaś dzięki Pierro-

⁴² R. Wroczyński: *Powszechne dzieje wychowania fizycznego...*, s. 310–311; Z. Porada: *Starożytne i nowożytne igrzyska...*, s. 126–127. W.K. Osterloff: *Historia sportu...*, s. 86; Olympic Games Official Report. London Organising Committee of the Olympic Games and Paralympic Games Limited. London 2012, volume 1, p. 13.

⁴³ *Wspomnienia Olimpijskie* (w:) „Raz Dwa Trzy”, 1932 nr 51, s. 14.

⁴⁴ A. Kaźmierczak: *Wokół myśli pedagogicznej barona Pierre'a de Coubertin* (w:) J. Nowocien, K. Zuchora (red.): *Sport w kulturze zdrowia, czasu wolnego i edukacji olimpijskiej w 150-lecie urodzin Pierre'a de Coubertin*. AWF Warszawa. Warszawa 2013, s. 409.

wi de Coubertin działania te oparto na zasadzie uniwersalizmu – „all games all nations” (wg tej zasady wszystkie dyscypliny sportu oraz wszystkie narody świata mają równe prawa podczas igrzysk olimpijskich). W pierwszych latach po zakończeniu I wojny światowej nastąpiło pełne ugruntowanie międzynarodowego ruchu sportowego.

Reprezentanci Polski nie brali udziału w igrzyskach olimpijskich rozgrywanych w latach 1986–1920 ze względu na brak własnej państwowości oraz wojnę z Sowiecami w 1920 r. Trzeba zaznaczyć, iż pomimo rozbicia państwa na zabory, wychowanie fizyczne i sport uważane były za ważny element żywotności narodu, potrzebne do przetrwania czasu niewoli oraz wywalczenia niepodległości.

W polskich pismach sportowych i pedagogicznych analizowano program oraz wyniki pierwszych nowożytnych igrzysk olimpijskich w Atenach. Na igrzyska olimpijskie w 1900 r. oddelegowani zostali instruktorzy Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”, na igrzyska w Sztokholmie (1912) pojechali natomiast specjaliści wysłannicy pism lwowskich. Gromadzenie i przekazywanie informacji na temat igrzysk i ruchu olimpijskiego było bardzo ważne ze względu na fakt, że Polacy nie mogli jeszcze brać udziału w igrzyskach i reprezentować swych barw narodowych⁴⁵.

W dniach 20–22 września 1918 r. (na kilka tygodni przed uzyskaniem przez Polskę niepodległości) zorganizowano w Warszawie I Zjazd Polskich Stowarzyszeń Sportowych i Gimnastycznych, podczas którego dyskutowano między innymi na temat przyszłego kształtu sportu i kultury fizycznej w Polsce, współpracy z międzynarodowymi federacjami poszczególnych dyscyplin oraz miejsca niepodległej Polski w międzynarodowym ruchu olimpijskim. Z okazji zjazdu rozegrano na Agrykoli zawody w wybranych dyscyplinach, zgodnie z programem i regulaminem obowiązującym podczas igrzysk w Sztokholmie⁴⁶. Jak już wspomniano, w poszczególnych zaborach istniały struktury organizacyjne polskiego sportu. Szczególnie wyróżniali się działacze sportowi w zaborze austriackim (Kraków, Lwów). Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918 r. przyczynili się oni do konsolidacji instytucjonalnej organizacji sportowych ze wszystkich zaborów, co stworzyło Polsce możliwość uczestniczenia w międzynarodowym ruchu sportowym. Analogicznie przebiegało tworzenie struktury

⁴⁵ K. Hądzelek, M. Słoniewski: *U narodzin Polskiego Komitetu Olimpijskiego (w:) 90 lat na olimpijskim szlaku*. MKOl. Warszawa 2009, s. 15; Rotkiewicz M.: *Geneza Polskiego Komitetu Igrzysk Olimpijskich – Olimpijski debiut Polski*, „Sport Wyczynowy” 2009 nr 4, s. 12–13.

⁴⁶ J. Gaj, B. Woltmann (red.): *Zarys historii sportu w Polsce (1867–1996)*. Gorzów Wlkp. 1999, s. 64; M. Rotkiewicz, K. Hądzelek: *Powstanie i działalność polskich związków sportowych (I)*, „Sport Wyczynowy” 2007 nr 7–9, s. 135–137.

polskiego komitetu olimpijskiego, co stało się możliwe dopiero z chwilą powstania państwa polskiego.

Wiosną 1919 r. w środowiskach sportowych Lwowa, Krakowa i Warszawy podejmowano różne działania mające na celu umożliwienie reprezentantom Polski udział w igrzyskach olimpijskich. Dążeniom do powołania Polskiego Komitetu Olimpijskiego oprócz przychylności władz państwowych (w połowie 1919 r. utworzono referaty wychowania fizycznego w Ministerstwie Zdrowia Publicznego i w Ministerstwie Spraw Wojskowych), sprzyjało otrzymanie przez Polskę zaproszenia od belgijskiego Komitetu Igrzysk VII Olimpiady w Antwerpii do wzięcia udziału w igrzyskach⁴⁷. Zaproszenie to miało doniosłe znaczenie sportowe i polityczne, gdyż Polska nie posiadała jeszcze zaakceptowanego przez MKOl komitetu olimpijskiego, ani delegata MKOl. W lecie 1919 r. lwowscy i warszawscy działacze (przede wszystkim Stanisław Polakiewicz, Henryk Szot-Jeziorowski i dr Mieczysław Orłowicz) ustalili, że powołanie narodowego komitetu olimpijskiego powinno nastąpić w drodze porozumienia przedstawicieli stowarzyszeń i klubów sportowych ze wszystkich dzielnic Polski. Ustaleniom tym sprzyjał odbywający się w październiku w 1919 r. w Krakowie zjazd działaczy turystycznych, lekkoatletycznych i narciarskich.

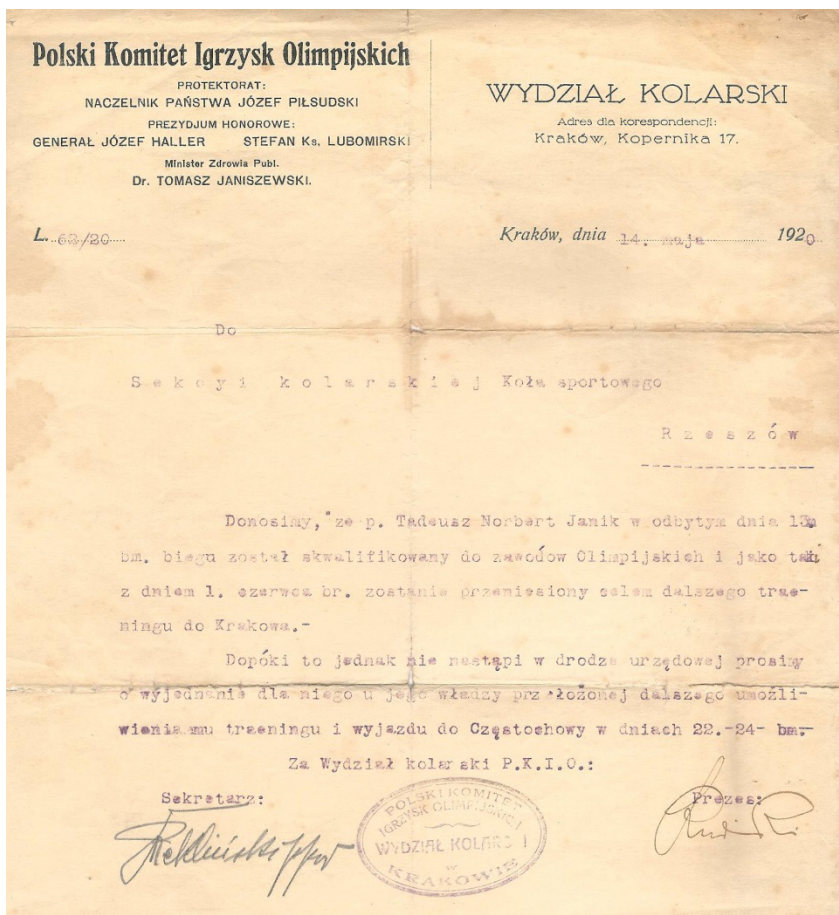
12 października 1919 r. (dzień po utworzeniu Polskiego Związku Lekkoatletycznego) w sali konferencyjnej Hotelu Francuskiego w Krakowie, przy ul. Pijarskiej 13, powołano Komitet Udziału Polski w Igrzyskach Olimpijskich. W jego skład weszli: dr Stanisław Kopczyński i Henryk Szot-Jeziorowski (przedstawiciele Ministerstwa Zdrowia Publicznego), dr Władysław Osmolski (przedstawiciel Ministerstwa Spraw Wojskowych), dr Mieczysław Orłowicz (przedstawiciel Ministerstwa Robót Publicznych), inż. Ludwik Christelbauer (prezes Związku Polskiego Piłki Nożnej) we Lwowie, Tadeusz Kuchar (prezes utworzonego 11 października 1919 r. Polskiego Związku Lekkoatletycznego), Kazimierz Hemerling (publicysta sportowy ze Lwowa), a także dr Stanisław Polakiewicz będący jednym z inicjatorów tego przedsięwzięcia. Prezesami honorowymi nowo powstałego komitetu zostali gen. Józef Haller i minister zdrowia dr Tomasz Janiszewski, a protektorat nad nim objął Naczelnik Państwa Polskiego Józef Piłsudski⁴⁸.

1 grudnia 1919 r. w Warszawie władze komitetu ukonstytuowały się w składzie: Stefan książę Lubomirski (prezes), dr Tadeusz Garczyński i dr Stanisław

⁴⁷ K. Hądzelek, M. Słoniewski: *U narodzin Polskiego Komitetu Olimpijskiego...*, s. 16–17.

⁴⁸ J. Gaj, B. Woltmann (red.): *Zarys historii sportu...*, s. 65; K. Hądzelek, M. Słoniewski: *U narodzin Polskiego Komitetu Olimpijskiego...*, s. 17–18; M. Rotkiewicz: *Geneza Polskiego Komitetu Igrzysk Olimpijskich. Olimpijski debiut Polski*, „Sport Wyczynowy” 2009 nr 4, s. 16–18; K. Hądzelek: *Polski ruch olimpijski* (w:) Miller D.: *Historia igrzysk olimpijskich 1894–2012*. Rebis. Poznań 2012, s. 530.

Polakiewicz (wiceprezesi), Henryk Szot-Jeziorowski (sekretarz), Jerzy Kowalewski (skarbnik), Ludwik Christelbauer, Stanisław Kopczyński, Tadeusz Kuchar, Mieczysław Orłowicz, Władysław Osmolski (członkowie). Zmieniona została też nazwa na Polski Komitet Igrzysk Olimpijskich (w 1925 r. zmieniono po raz kolejny nazwę na Polski Komitet Olimpijski, nazwa ta obowiązuje do dziś)⁴⁹.

Fot. 3. Powołanie PKOl na igrzyska olimpijskie w 1920 r. Tadeusza Norberta Janika
Źródło: ze zbiorów Ryszarda Lechworowicza.

PKOl rozpoczął dynamiczne przygotowania reprezentacji Polski do pierwszego startu w Igrzyskach VII Olimpiady w Antwerpii. Jednak mimo zaawan-

⁴⁹ Kronika sportu..., s. 288.

sowanych prac oraz gotowości zawodników do udziału w igrzyskach (pomimo ograniczeń związanych z trudną rzeczywistością polityczno-gospodarczą), sytuacja na froncie bolszewicko-polskim uniemożliwiła Polakom start w igrzyskach. 12 lipca 1920 r. PKIOI podjął decyzję odwołującą udział Polski w igrzyskach. Przynależność Polski do ruchu olimpijskiego symbolizowała w Antwerpii jedynie biało-czerwona flaga. Zarząd PKIOI ustąpił 23 kwietnia 1921 r., zamykając tym samym pierwszy okres działalności tej organizacji.

Olimpijski debiut polskiej reprezentacji przesunął się o cztery lata i nastąpił podczas I Zimowych Igrzysk Olimpijskich w Chamonix i letnich Igrzysk VIII Olimpiady w Paryżu w 1924 r.

PKIOI od chwili powstania posiadał wysoką rangę społeczną i był stowarzyszeniem, które dominowało w polskim ruchu sportowym. Spowodował przyspieszenie rozwoju sportu w Polsce poprzez scalenie działalności sportowej na terenie byłych zaborów oraz inicjował powstawanie związków sportowych. Propagował ideę olimpijską, umożliwił Polsce prezentację i promocję na arenie międzynarodowej. Sport, a zwłaszcza ruch olimpijski, przyczynił się również do integracji polskiego społeczeństwa podzielonego podczas zaborów oraz utrwalenia narodowej i państwowej świadomości Polaków. PKIOI do czasu powołania Związku Polskich Związków Sportowych (1922 r.) i Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przystosobienia Wojskowego (1927 r.) pełnił centralną rolę w polskim ruchu sportowym. W kolejnych latach funkcję tę utrzymał Polski Komitet Olimpijski⁵⁰.

⁵⁰ J. Gaj, B. Woltmann (red.): *Zarys historii sportu...*, s. 70–71; K. Hądzelek, M. Słoniewski: *U narodzin Polskiego Komitetu Olimpijskiego...*, s. 18–22; Rotkiewicz M.: *Geneza Polskiego Komitetu Igrzysk Olimpijskich...*, s. 21–22.; K. Hądzelek: *Polski ruch olimpijski...*, s. 530.

2. Zarys rozwoju pływania na świecie i w Polsce

2.1. Rys historyczny pływania na świecie

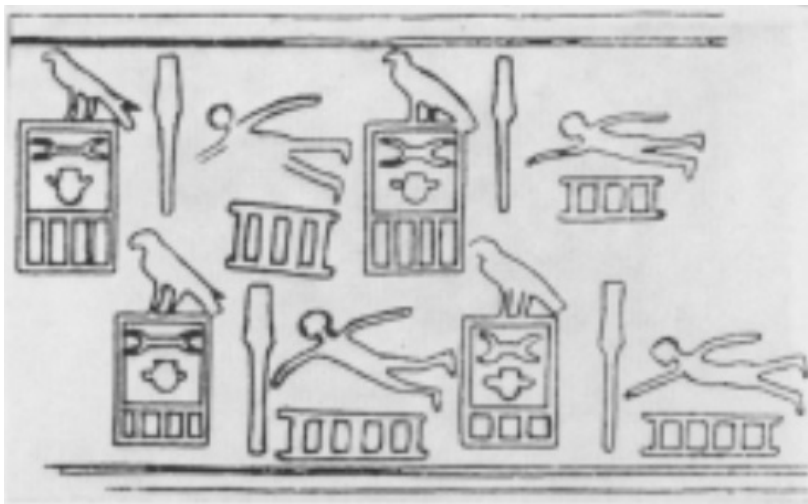
Pływanie – jako przyjemność i jako umiejętność użytkowa – było znane od najdawniejszych czasów. L. Wernic w książce pt. *Jak ratować tonących* z 1902 r., pisał, że: *Woda w postaci najrozmaitszej zewsząd otacza człowieka. Nad brzegami rzek i jezior powstały pierwotne siedziby ludzkie. Tysiącletnie zręby dębów w głębinach wód Szwajcarii świadczą, że ongi człowiek zamieszkiwał przestrzenie wodne, gdzie znajdował bezpieczne schronisko przed zwierzętami drapieżnymi. Człowiek pierwotny był dzielnym pływakiem. Kolumb podziwiał czerwonoskórych, którzy kilkumilowe przestrzenie wpraw przebywali. Grecy i Greczynki w starożytności uczyli się pływać już od lat dziecińczych. Bogini piękności Afrodyte urodziła się, według podań greckich, z piany morskiej. Rzymianie wysoko cenili sztukę pływania. Jako dowód nieokrzesania mówili o kimś, że „nie umie ani czytać, ani pływać”⁵¹.*

A. Michalek w książce pt. *Pływanie* wydanej w 1938 r. pisał, że pływanie leży w instynkcie samozachowawczym człowieka, nie mając żadnego przykładu człowiek pierwotny podświadomie przyswajał sobie umiejętność utrzymywania się na wodzie, była to umiejętność naturalna, prosta jak chód czy bieg. Natomiast ludy starożytnego Wschodu, Grecji i Rzymu zdobyły tę sprawność w większości wypadków na drodze specjalnej nauki. Jednak od najdawniejszych czasów doceniano użytkową i zdrowotną wartość pływania. Wizerunki pływaków, zwłaszcza ateńskich, można znaleźć na starożytnych płaskorzeźbach, na wazach, występowały też jako ornamenty przedmiotów codziennego użytku. Pływanie musiało więc być cenioną umiejętnością.

W starożytności znane były różne sposoby pływania, pływano stylem naprzemianręcznym, na piersiach, na boku, na wznak i innymi⁵². W starożytnym Egipcie nauczyciele pływania uczyli pływać dzieci faraonów i bogatych urzędników egipskich w basenach pływackich. Pływanie było zabiegiem higienicznym oraz przyjemnością dostępną tylko dla ludzi zamożnych, natomiast mniej rozpowszechnioną wśród ludu.

⁵¹ L. Wernic: *Jak ratować tonących?* Zarząd Główny WOPR w Warszawie. Agencja Wydawniczo-Reklamowa „EMES”. Kielce 1994, s. 7. (przedruk z 1902 r.)

⁵² „Stadjon”, 1926 nr 9, s. 3; *Igrzyska stare jak świat*. „Sport i Turystyka”. Warszawa 1978, s. 266.

Fot. 4. Rysunek przedstawiający wykonującego naprzemianstronne ruchy nóg. Egipski zwój papirusu z czasów Nagada (ok. 3200 p.n.e.)

Źródło: Lewin G.: *Schwimmsport. Ein Lehrbuch für Trainer, Übungsleiter und Sportlehrer*. Sportverlag. Berlin 1974.

Pływanie znane było wśród ludów Małej Azji i Mezopotamii. Wykorzystywano je do celów wojennych, przepływano tam rzeki podczas walk z nieprzyjacielem. Asyryjczycy ułatwiali sobie pływanie, stosując odpowiednio uszczelnione baranie pęcherze i skóry. W Grecji dobrymi pływakami byli poławiacze perł i muszli, którzy zamieszkiwali wybrzeże⁵³. W Atenach nakazywano rodzicom uczyć dzieci czytać i pływać. Również w Rzymie pływanie znajdowało się w programie nauk obowiązkowych dla młodzieży. Cesarz August osobiście uczył pływać swoje wnuki. Po ćwiczeniach wojskowych na Polu Marsowym młodzieńcy rzymscy, aby oczyścić się z potu i kurzu, i aby wysiłkiem podczas pływania uspokoić organizm zanurzali się w wodach Tybru⁵⁴.

Zdanie Platona „Nec Litteras didicit nec natare...” (ani czytać, ani pływać nie potrafi), było utartym pojęciem określającym „niedołęgę życiowego”, człowieka pod każdym względem nieprzygotowanego do życia. Pływanie było traktowane jako uzupełnienie wychowania i praktyczne ćwiczenie cielesne.

W Rzymie przeważał pierwiastek praktyczny, było to zastosowanie pływania w wyszkoleniu bojowym żołnierzy. Według jednego z wodzów rzymskich

⁵³ A. Michalek: *Pływanie...*, s. 16–20; D. Bogajewski, R. Raszko, M. Witkowski, W. Wróbel: *Pływanie*. Akademia Wychowania Fizycznego w Warszawie, Warszawa 1975, s. 5–6.

⁵⁴ „Stadjon” 1926 nr 9, s. 3.

woda nie mogła być przeszkodą w operacjach wojennych. Wychowanie wojskowe młodzieży rzymskiej oprócz zapasów, jazdy konnej i szermierki, obejmowało też pływanie. W Tybrze kąpał się i pływał plebs rzymski, niewolnicy i wojsko. Do nauki pływania stosowano pasy korkowe, pęcherze zwierzęce i wiązki sitowia. Budowano liczne termy, gdzie organizowano naukę pływania, zawody i pokazy. Pobytu w łaźniach nie ograniczano tylko do zabiegów higienicznych, obowiązkowo pływano, gdyż panował pogląd, że kąpiel bez ruchu (bez pływania), nie uwalnia od brudu. Pływanie uważne było za doskonałe ćwiczenie fizyczne „obdarzające członki giętkością” i zapewniające spokojny sen. Rzymianie stosowali też pływanie jako środek leczniczy, znany rzymski medyk zalecał pływanie „paralitykom”, a niesprawne członki kazał im podtrzymywać za pomocą pęcherzy zwierzęcych. Wierzenia Greków i Rzymian sprzyjały popularności pływania, „topielec” nie doznawał zaszczytu pogrzebania, co skłaniało do posiadania tej umiejętności⁵⁵.

Niezrównanymi pływakami byli Galowie i Germani, przepławiali się oni przez rzeki w pełnym rynsztunku bojowym. Narody germańskie miały zwyczaj, polegający na zanurzaniu nowo narodzonych dzieci w rzece, następnie czynność tę matki powtarzały codziennie, aby zahartować dzieci. Hartowanie to wiązało się również z nauką pływania⁵⁶.

Najbardziej jednak umiejętność pływania, rozwinięta była wśród ludów Północy, zamieszkujących dzisiejsze okolice Morza Północnego i Bałtyku. Odbywały się tam turnieje pływackie, zawody w nurkowaniu, grano w piłkę wodną, walczone i mocowano się w wodzie⁵⁷.

Oprócz pływania znane było też nurkowanie i skoki do wody, były one tematem ozdób i malowideł na wazach i różnego rodzaju naczyniach⁵⁸. Nurkowanie wykorzystywano do celów wojskowych, po bitwach specjalnie wyznaczeni nurkowie sprawdzali dna statków i zaklejali dziury. Gdy flota zbliżała się do portu nieprzyjaciela, nurkowie badali dno, aby ułatwić przybicie do brzegu oraz sprawdzali, czy nie są tam ukryte jakieś niebezpieczne dla łodzi urządzenia. Nurkowie często też dostarczali żywność oblężonym miastom. W 134 r. p.n.e. Scypion Emilian, chcąc zdobyć Numancję, kazał zakopać w rzece słupy z obracanymi ostrzami i żelaznymi hakami w celu uniemożliwienia przebycia jej nurkom. Usługi nurków najprawdopodobniej były cenne, gdyż w Rzymie

⁵⁵ „Stadjon”, 1926 nr 9, s. 3; A. Michalek: *Pływanie...*, s. 16–20.

⁵⁶ „Stadjon” 1926 nr 9, s. 3.

⁵⁷ A. Michalek: *Pływanie...*, s. 16–20; D. Bogajewski, R. Raszko, M. Witkowski, W. Wróbel: *Pływanie...*, s. 5–6.

⁵⁸ W.K. Osterloff: *Historia sportu...*, s. 157–159.

istniał osobny ich cech, posiadający szczególne przywileje. Umiejętność nurkowania była przydatna nie tylko podczas wojny, wykorzystywano ją również do poławiania pereł, koralu, ostrzyg i gąbek. Nurkowie w starożytności schodzili na głębokość nawet 40 m, napełniali usta olejem (wypuszczali go na dnie, co miało pomagać w lepszym widzeniu), uszy zatykali gąbkami. Używali też rurek z powietrzem do oddychania oraz zawierającego zapas powietrza klosza (był to kocioł lub miska z brązu).

Fot. 5. Leander⁵⁹ pływący naprzemianstronnymi pociągnięciami ramion i naprzemianstronnymi uderzeniami nóg autorstwa Moneta z Abydos (czasy Cesarstwa Rzymskiego)

Źródło: Lewin G.: *Schwimmsport. Ein Lehrbuch für Trainer, Übungsleiter und Sportlehrer*. Sportverlag. Berlin 1974.

⁵⁹ Leander i Hero – tragiczni kochankowie w mitologii greckiej. Hero była kapłanką bogini Afrodyty w Sestos nad cieśniną Hellespont. Leander mieszkał w Abydos na przeciwnym, azjatyckim brzegu cieśniny. Zakochali się w sobie, ale Hero była poświęcona przez rodziców dla bogini i nie mogła poślubić Leandra. By utrzymać związek w tajemnicy, uzgodnili, że Leander będzie przypluwał wpław do ukochanej każdej nocy wiedziony światłem lampki, którą Hero zawiesiła w oknie swojej izby, znajdującej się na wieży. Gdy nadchodził rano, kochanek wracał do Abydos. Pewnej burzowej nocy lampka zgasła i Leander straciwszy orientację utonął w morzu. Kiedy rankiem Hero zobaczyła zwłoki ukochanego wyrzucone na brzeg Sestos, odebrała sobie życie, skacząc ze swojej wieży. Źródło: „Stadion”, 1926 nr 9, s. 3; A. Cottrell: *Encyklopedia mitologii: Grecy i Rzymianie, Celtowie, Germanie*. „RTW” Warszawa 2000 s. 52.

Pływanie było tak rozpowszechnione i popularne, że weszło do programu widowisk ludowych. W Hermionie, mieście greckim, co roku wręczano nagrodę najlepszemu pływakowi, popularna była zabawa polegająca na wrzuceniu przeciwników z brzegu do wody. Za czasów cesarza Dymicjana znanych było wiele zabaw i gier w wodzie, najpopularniejsze były popisy przebranych w stroje nimf młodych pływaków i pływaczek, którzy płynąc „rysowali” różne figury: trójząb Neptuna, kotwicę, okręt itp.⁶⁰

W starożytności pływanie było więc bardzo popularne i traktowano je jako niezbędną każdemu umiejętność. Wraz z rozwojem chrześcijaństwa krystalizowały się nowe zasady wychowawcze, w których nie było miejsca dla pływania. W średniowieczu nastąpiło ogólne zaniedbanie ćwiczeń cielesnych, w tym również pływania („ciepła kąpiel śpiące zarzewie grzechu rozbudza”, „czyste ciało mówi o grzesznej duszy”). Umiejętność pływania zachowała się nieco dłużej w stanie rycerskim, jako jedna z 7 cnót (koniecznych umiejętności rycerza), ale i tam zaczęła zanikać⁶¹.

Na rozwój nowożytnego pływania znaczący wpływ miało Odrodzenie, rozwijające idee humanizmu, który czerpał z ideałów starożytnej Grecji. Humanisci wykazywali dużą troskę o wychowanie fizyczne. Można tu wspomnieć o żyjącym na przełomie XIV i XV w. Vittorino da Feltre, który prowadził w Mantui szkołę „Casa giocosa” (dom zabawy). W programie tej szkoły znalazły się zajęcia, które dzisiaj nazywane są rekreacyjnymi, wśród nich znalazło się również pływanie⁶².

Znaczącym wydarzeniem było wydanie w Wenecji w 1515 r. ustawy zezwalającej na organizowanie zawodów pływackich⁶³. Do dalszej popularyzacji pływania przyczynił się wydany w 1538 r. przez Duńczyka N. Wynmanna (profesora uniwersytetu w Ingolstadt) podręcznik do nauki pływania w języku łacińskim pt. *Colymbetes, sive de arternatandi dialogus et festivus, et iucundus lectu* (Pływak, czyli o sztuce pływania, dialog wesoły i przyjemny w czytaniu). W książce tej przedstawiono różne style pływackie: styl piersiowy (żabka), grzbietowy, stanie w wodzie, nurkowanie, ratownictwo oraz skoki na głowę i nogi. Styl „boczny”, na grzbiecie oraz naprzemianstronny (tzw. „psi”), autor uważał za „sztuczki” służące do rozbawienia publiczności. Natomiast cenił styl piersiowy (żabka), który na długie lata pozostawał najważniejszym dla ludów środkowoeuropejskich.

⁶⁰ „Stadjon”, 1926 nr 9, s. 3.

⁶¹ A. Michalek: *Pływanie...*, s. 16–20; D. Bogajewski, R. Raszko, M. Witkowski, W. Wróbel: *Pływanie...*, s. 5–6.

⁶² L. Denisiuk, K. Fidelu, M. Krawczyk: *Elementy teorii i historii wychowania fizycznego*. Warszawa 1969, s. 187.

⁶³ *Igrzyska stare jak świat...*, s. 267.

Nauka pływania odbywała się przy pomocy pęczery, korków oraz podtrzymywania przez współwiczającego, nie stosowano pływania „na sucho” (ćwiczenia naśladowujące ruchy pływackie wykonywane na lądzie)⁶⁴.

Znaczące osiągnięcia w rozwoju nauki pływania przypadają jednak dopiero na koniec XVIII w., kiedy to w niektórych miastach europejskich zaczęły powstawać pierwsze szkoły nauki pływania. Organizowano je przy zakładach kąpielowych w 1776 r. w Paryżu, w 1777 r. na Renie koło Wannheimu, w 1781 r. w Wiedniu na Dunaju, w 1793 r. powstała łaźnia we Wrocławiu. Powstały również kąpieliska morskie, i tak np. w 1821 r. kąpielisko w Sopocie⁶⁵.

Fot. 6. Zakład kąpielowy wybudowany na rzece, Wiedeń 1796 r.

Źródło: Lewin G.: *Schwimmsport. Ein Lehrbuch für Trainer, Übungsleiter und Sportlehrer*. Sportverlag. Berlin 1974.

Za prekursorów sportu pływackiego na terenie Europy uważani są O. de Bernardi, J. Guts-Muths, generał E. von Pfüel oraz major d'Argy. W 1794 r. ukazał się podręcznik, którego autorem był O. de Bernardi pt. *Pełny kurs nauki pły-*

⁶⁴ A. Michalek, *Pływanie...*, s. 21.

⁶⁵ D. Bogajewski, R. Raszko, M. Witkowski, W. Wróbel: *Pływanie...*, s. 7.

wania oparty na nowych doświadczeniach dotyczących ciężaru właściwego ciała ludzkiego. W podręczniku tym autor opisał możliwość zwiększania pływalności przez nabieranie powietrza do płuc. Praca ta została oparta na doświadczeniach własnych twórcy.

Pod koniec XVIII w. (1798 r.) ukazała się książka J. Guts-Muthsa, gorącego obrońcy i propagatora pływania pt. *Mały podręcznik pływania*. Był on przeznaczony dla samouków. W podręczniku tym podjęto próbę naukowego uzasadnienia techniki ruchów pływackich, opisano również sposoby nauczania pływania na piersiach, na grzbiecie, nurkowanie oraz skoki do wody. J. Guts-Muths nazywał pływanie główną częścią wychowania i zbliżył pływanie do szkoły.

Generał E. von Pfüel był organizatorem wyszkolenia pływackiego w wojsku, prowadził obowiązkową naukę pływania dla żołnierzy, stworzył wzorcowe kąpielisko w Berlinie (1917 r.), wydał książkę *O pływaniu*, w której przedstawił metodykę nauczania. Styl „piersiowy” rozkładał na trzy tempa, następnie na cztery, aby na końcu poszczególne elementy połączyć w całość, wprowadził „suche pływanie”, ćwiczenia na lądzie i w wodzie były wykonywane na kominde prowadzącego, stosował też różne środki podtrzymujące.

Major d'Argy pracował nad popularyzacją pływania we Francji, naukę pływania rozpoczynał również w wojsku. W 1823 r. została wydana we Francji instrukcja dotycząca nauki pływania w armii francuskiej. Opracowano metodykę ćwiczeń pływania „suchego”. W tym celu skonstruowano specjalne stojaki, na których uczono poprawnej koordynacji. Metody niemieckie i francuskie złożyły się na metodę nauki pływania zwaną szkołą niemiecko- francuską, była ona stosowana w Austrii, Norwegii, Rosji i Szwecji⁶⁶.

W związku z dużym zainteresowaniem pływaniem na świecie i, co za tym szło, powstawaniem licznych szkół pływania zaczęto budować kryte pływalnie. W 1840 r. otwarto pływalnię krytą w Liverpoolu (o wymiarach 8x5 m), w 1842 r. w Wiedniu (o wymiarach 36x12 m). Następne pływalnie powstały w Berlinie w 1855 r. i w Magdeburgu w 1880 r. Zaczęły też powstawać pływackie organizacje sportowe między innymi założona w 1840 r. „Tichy'sche Frösche” w 1878 r. w Berlinie „Wasserfreunde”, oraz „Berliner Sportverein von 1878”⁶⁷.

Za datę powstania sportu pływackiego przyjęto 1869 r., w którym założono w Anglii pierwszy związek pływacki – Amateur Swimming Association oraz rozegrano pierwsze oficjalne mistrzostwa na dystansie 1 mili angielskiej. Rozwój techniki pływackiej od połowy XIX w. można podzielić na cztery okresy:

⁶⁶ T. Semadeni, A. Zaleski: *Pływanie*. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, Lwów, Warszawa, Kraków 1928, s. 1–2; A. Michalek: *Pływanie...*, s. 21–22.

⁶⁷ *Igrzyska stare jak świat...*, s. 269.

Pierwszy okres to pływanie stylem klasycznym i over-armem w starym stylu (angielskie pływanie na boku). Styl ten powstał z side-stroku (zwykłego pływania na boku) około 1865 r. Side-strok polegał na tym, że górna ręka pracowała cały czas pod wodą, a w overze, po pociągnięciu ręka wracała nad wodę. Nogi pracowały nożycowo⁶⁸.

Drugi okres to okres over-armu w nowym stylu, oraz trudgena. Over-arm w nowym stylu został wprowadzony w 1882 r. przez Jonesa (różnił się od starego tym, że w nowym stylu podczas nożycowej pracy nóg występowało mniejsze rozchylenie). Styl ten stosowano podczas pływania na długie dystanse.

Trudgen był stylem wprowadzonym ok. 1870 r. przez londyńczyka J. Trudgena, który nauczył się tego sposobu pływania w Argentynie. Stosowano go na krótkie dystanse. Sposób ten rozpowszechnił się w Anglii⁶⁹. Był to naprzemianręczny sposób pływania z twarzą zanurzoną w wodzie i z nożycową pracą nóg przypadającą na ruch obu rąk⁷⁰.

W trzecim okresie wprowadzono trudgen-stroke (długie dystanse) i crawl australijski (krótkie dystanse).

Crawl – nazwa tego stylu pochodziła od angielskiego czasownika *to crawl* (pełzać). Był to styl naprzemianręczny w pozycji ciała na piersiach, praca nóg odbywała się w płaszczyźnie prawie pionowej. Nogi złączone w kolanach uderzały na przemian grzbietem stóp o powierzchnię wody. Styl ten powstał w Australii i został zaprezentowany przez tamtejszych sportowców w 1895 r. (Wickham). W Ameryce pokazano go w 1900 r. W Anglii styl ten zaprezentował w 1902 r. R. Cavill (przepłynął dystans 100 jardów w czasie niewiele ponad 58 sekund). Do Europy crawl został wprowadzony jako nowość przez Australijczyka C. Healya w 1906 r. Na zawodach w Hamburgu przepłynął on dystans 100 m w czasie 1:07,4 sek. Był to styl „wyścigowy”, najszybszy ze wszystkich sposobów pływania. Startowano nim na krótkie i średnie dystanse. Wyróżniano kilka odmian crawla:

- Crawl australijski (Cavill, Cecil, Healy) – pociągnięcia rąk były krótkie i szybkie, ręce cały czas zgięte w łokciu. Ruch rąk był skoordynowany z ruchem nóg, równocześnie z pociągnięciem prawej ręki pracowała lewa noga i odwrotnie. Uda były złączone i nieruchome, nogi ugięły się w kolanach tak, że goleń wynurzała się z wody po kolano.
- Crawl węgierski (Halmai) – pracowano tylko rękami, nogi bezwładnie „włóczyły” się za tułowiem i tylko czasami uderzały o wodę dla podtrzymania ułożenia ciała pływaka.

⁶⁸ „Przegląd Sportowy”, 1922 nr 32, s. 5–6; T. Semadeni, A. Zaleski: *Pływanie...*, s. 3.

⁶⁹ „Przegląd Sportowy”, 1922 nr 33, s. 7; T. Semadeni, A. Zaleski: *Pływanie...*, s. 3.

⁷⁰ „Przegląd Sportowy”, 1922 nr 42, s. 5.

— Crawl amerykański (Daniels, Kahanamoku, Weissmuller) – charakteryzował się dłuższymi i wolniejszymi pociągnięciami rąk. Nogi poruszały się „bezustannie”, pracowała cała noga i była lekko ugięta w kolanie.

W crawlu oddech brano z jednej, dowolnej strony (co 2-3 cykle pracy rąk – pływacy zaawansowani, co 1 cykl pracy rąk – pływacy początkujący). Na jeden cykl pracy rąk przypadało 6–8 uderzeń nóg. Crawl australijski napotkał konkurencję w postaci crawla amerykańskiego.

Trudgen-stroke – styl ten różnił się od crawla głównie pracą nóg, do pracy rąk występującej w crawlu co pewien czas wplatana była nożycowa praca nóg. Był to styl łączący amerykański crawl i trudgen (istniały liczne odmiany tego stylu: styl angielski, styl amerykański niesymetryczny, styl amerykański symetryczny, styl Kierana)⁷¹.

Pływano również „na wznak”, czyli stylem grzbietowym. Istniał podział na styl grzbietowy zwykły (przypominający glych, ręce pracowały pod wodą), styl grzbietowy sportowy z przerzutem rąk nad wodą oraz na wypierający dwa poprzednie style crawl na wznak (zwany też stylem grzbietowym naprzemianręcznym). Crawl na wznak popłynął po raz pierwszy Amerykanin Harry Hebner, zdobywając nim w 1912 r. mistrzostwo olimpijskie w Sztokholmie. Styl ten został udoskonalony przez Hawajczyków (W. Kealoha mistrza VII i VIII igrzysk olimpijskich), następnie przez J. Weissmullera i W. Laufra. Styl ten charakteryzował się naprzemianstronną pracą rąk i nożycową pracą nóg (przypominającą pracę nóg do stylu klasycznego), którą zamieniono następnie na crawlową. Był to styl, którym większość ówczesnych pływaków pływało w swój indywidualny sposób⁷².

Okres czwarty (przed wybuchem I wojny światowej i zaraz po niej) był to okres, w którym panował crawl amerykański i trudgen-crawl. Oprócz opisanych wyżej stylów pływackich istniało jeszcze wiele ich odmian.

Pierwsze Mistrzostwa Europy w pływaniu i skokach do wody zorganizowane zostały w 1889 r. przez Wiedeński Amatorski Klub Pływacki. W związku z tym, że międzynarodowa organizacja pływacka powstała znacznie później, mistrzostwa Europy organizowane w latach 1889-1906 na terenie Niemiec i Austrii uznano za nieoficjalne (w 1898 r. równocześnie Berlin, Hamburg i Wiedeń zorganizowały mistrzostwa Europy). Organizatorami tych mistrzostw były z reguły kluby, a nie związki pływackie danych państw⁷³.

⁷¹ „Przegląd Sportowy”, 1922 nr 29, s. 4-5; „Przegląd Sportowy”, 1922 nr 42, s. 5; T. Semadeni, A. Zaleski: *Pływanie...*, s. 43-49.

⁷² „Przegląd Sportowy”, 1922 nr 30, s. 7; T. Semadeni, A. Zaleski: *Pływanie...*, s. 43-49.

⁷³ D. Bogajewski, R. Raszko, M. Witkowski, W. Wróbel: *Pływanie...*, s. 10.

Pływanie znalazło się w programie pierwszych nowożytnych igrzysk olimpijskich w 1896 r. (od tej pory stanowi jedną z głównych dyscyplin olimpijskich). Igrzyska te niczym nie przypominały dzisiejszej imprezy o wymiarze ogólnosiwiatowym. Wysokie koszty podróży oraz nieznaną bliżej rangą zawodów spowodowały, że liczba zawodników była niewielka. W Atenach w konkurencjach pływackich startowało około 16 zawodników⁷⁴. Nie przykładano dużej wagi do czasów, liczyło się zwycięstwo. Na igrzyskach tych w konkurencjach pływackich startowali tylko mężczyźni (kobiety wystartowały po raz pierwszy w konkurencjach pływackich i nurkowaniu podczas IO w 1912 r. w Sztokholmie). W Atenach podczas igrzysk rozegrano wyścigi na dystansie 100 m, 400 m, 1200 m oraz 100 m dla marynarzy⁷⁵. Zawody odbyły się na Morzu Śródziemnym, w wodach zatoki Zea⁷⁶.

W 1908 r. została powołana Federation International de Natation Amateurs – FINA (Międzynarodowy Związek Pływania Amatorskiego). Do wybuchu I wojny światowej dominującą rolę w tym związku odgrywały kraje europejskie⁷⁷.

Na przełomie XIX i XX w. sport pływacki zaczął się bardzo dynamicznie rozwijać. Jego głównymi centrami w Europie były Anglia, Austria, Francja, Holandia, Szwecja. Na świecie zaś Australia i USA. W krajach tych powstawały w dużej liczbie pływalnie, w tym również kryte. Stworzyło to korzystne warunki do uprawiania pływania, skoków do wody i piłki wodnej. Zaczęły powstawać kluby sportowe i związki krajowe. Organizacja zawodów pływackich wpłynęła na rozwój techniki i poszukiwanie metod treningowych pozwalających na osiągnięcie coraz lepszych wyników. Inaczej wyglądała sytuacja na ziemiach polskich.

2.2. Początki pływania w Polsce (do 1939 r.)

W Polsce znaczący rozwój sportu pływackiego zapoczątkowany został w latach 20. XX w., jednak jego geneza na ziemiach polskich była wcześniejsza.

Pierwsze wzmianki dotyczące pływania można znaleźć w zapiskach średniowiecznych kronikarzy. Mauritius, cytowany przez Aleksandra Brucknera w *Dziejach kultury polskiej*, pisał o umiejętnościach Słowian w przebywaniu rzek

⁷⁴ P. Ruzbarsky, M. Turek: *Didaktika, technika a trening v plavani*. Presovska Univerzita v Presove. Presov 2006, s. 6.

⁷⁵ „Pływanie” 2004 nr 4, s. 21; „Pływanie” 2004 nr 3, s. 14; C. Gifford: *Olympijskie Hry*. Mlade Leta. Bratislava 2004, s. 42.

⁷⁶ P. Górski, K. Bazyłow, M. Petruczenko: *Kulisy Olimpiad od Aten do Barcelony*. Oficyna Wydawnicza „Alma-Press”. Warszawa 1992, s. 12–13.

⁷⁷ Wielka Encyklopedia Powszechna. PWN. Warszawa 1966, tom 8, s. 759.

i dzielnym trzymaniu się na wodach. Jan Kochanowski w okresie Odrodzenia w jednym z wierszy pisał o tym, że młodzież powinna posiadać umiejętność przepływania rzek. Natomiast lekarz i filozof Sebastian Petrycy pływanie zalecał jako czynność przysparzającą zdrowia⁷⁸. Na ziemiach polskich pod koniec XVIII w. pływanie znalazło się w programie wychowania Szkoły Rycerskiej księcia Adama Czartoryskiego, później w Warszawskiej Szkole Podchorążych⁷⁹.

W 1805 r. zostało założone w Krzemieńcu przez Tadeusza Czadzkiego Gimnazjum Wołyńskie. Opracował on szczegółowy program i przepisy nauki pływania, którego był gorącym propagatorem⁸⁰. Prowadzono też naukę pływania kadetów w szkołach pływania Armii Królestwa Kongresowego. Według stanu z 1830 r. w Królestwie Polskim istniały trzy szkoły pływania, dwie w Warszawie i jedna w Kaliszu. Warszawskie szkoły pływania założono na przełomie 1819/1820 r. Szkoła kaliska zorganizowana została w 1828 r. i nauczano w niej wychowanków Kaliskiego Korpusu Kadetów, którego liczba wynosiła średnio 240 chłopców⁸¹.

W 1885 r. powstał we Wrocławiu związek pływacki Alter Schwimmverein Breslau. Na jego czele stanął Otto Linder, który kierował Niemieckim Związkiem Pływackim (1886-1893). Działalność Związku cieszyła się dużym zainteresowaniem. Aby umożliwić zawodnikom treningi również w zimie, utworzono całoroczne kąpielisko. Zaowocowało to między innymi zdobyciem trzeciego miejsca przez wrocławskiego pływaka Lorenza na mistrzostwach Niemiec w 1886 r. W 1893 r. nastąpił rozłam we Wrocławskim Związku Pływackim i doszło do utworzenia drugiej organizacji – Neuer Schwimmverein. Na przełomie XIX i XX w. powstały we Wrocławiu dwa nowe kluby pływackie – w 1899 r. Klub Pływacki „Borussia”, a w 1901 r. Klub Pływacki „Silesia”. Jednak największą popularnością cieszyła się najwcześniej powstała organizacja Alter Schwimmverein Breslau (w 1898 r. powstała w niej sekcja żeńska). Na początku XX w. tysiące mieszkańców Wrocławia pobierało tam naukę pływania⁸².

Na przełomie XIX i XX w. w Krakowie, a zaraz potem we Lwowie podjęto pierwsze próby tworzenia sportu pływackiego. Propagatorem pływactwa na terenie ziem polskich było Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół” oraz towarzy-

⁷⁸ K. Grzesik (red.): *Iskier przewodnik sportowy...*, s. 518.

⁷⁹ A. Michalek: *Pływanie...*, s. 26.

⁸⁰ R. Bilski: *Jędrzej Śniadecki pionierem nowoczesnej reanimacji*. „Polski Tygodnik Lekarski”, 1964 nr 43, s. 1661.

⁸¹ S. Rakowski: *Szkoły pływaków w armii Królestwa Kongresowego*. „Sportowiec” 1955 nr 37, s. 14-15.

⁸² M. Ordyłowski: *Szkice z dziejów kultury fizycznej...*, s. 57.

stwa wioślarskie, które zajmowały się między innymi nauką pływania. Były to np.: Warszawskie Towarzystwo Wioślarskie, Kaliskie Towarzystwo Wioślarskie, Płockie Towarzystwo Wioślarskie. Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół” jako pierwsze wprowadziło pływanie – obok innych dyscyplin – do zawodów sportowych (coroczne zawody kościuszkowskie)⁸³. We wrześniu 1887 r. Oddział Wioślarski Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Krakowie, zorganizował na Wiśle pierwsze w dziejach polskiego pływactwa zawody. Na dystansie 600 m rywalizowało siedmiu pływaków. Zwyciężył Kłosowski (9:25) przed Drozdowskim i Sielskim. Następnym ważnym przedsięwzięciem TG „Sokół” była organizacja w dniach 14–15 lipca 1910 r. zawodów pływackich przeprowadzonych w ramach V Ogólnopolskiego Zlotu Sokołów, zwanego Grunwaldzkim (w pięćsetną rocznicę zwycięstwa polskich rycerzy i litewskich wojów pod Grunwaldem). Zawody zostały przeprowadzone na Wiśle, wzięło w nich udział 14 pływaków, którzy wystartowali na dystansie 100 m. Najszybszy był J. Kalinowski z Warszawy. Na dystansie 1000 m wystartowało 12 pływaków, a zwycięzcą okazał się T. Kuchar z Lwowa⁸⁴.

Warszawskie Towarzystwo Wioślarskie (WTW) zachęcało swych członków do podwyższania umiejętności pływania poprzez udział w wyścigach i konkursach pływackich. Nowością było wprowadzenie w 1910 r. próby składającej się z kilku części: pływania w ubraniu przez 5 min (długie spodnie, kamizelka, marynarka, buty), rozebrania się w wodzie, wyrzucenia ubrania na pomost, pływania na grzbiecie przez 1 minutę oraz pływania w pozycji pionowej bez pomocy ramion⁸⁵. Do zadań Kaliskiego Towarzystwa Wioślarskiego należał rozwój sportu wioślarskiego, nauczanie pływania oraz niesienie pomocy tonącym⁸⁶. Towarzystwa wioślarskie organizowały imprezy pływackie na rzekach. Były to jednak wysiłki nieskoordynowane i nie wpłynęły znacząco na rozwój pływania na ziemiach polskich.

Upowszechnianie sportu pływackiego w warunkach przyjętych za granicą swoje początki najwcześniej miało we Lwowie. Tam też członkowie TG „Sokół” oraz LKS „Pogoń” (założonego w 1904 r.), 5 lipca 1908 r. zorganizowali pierw-

⁸³ A. Michalek: *Pływanie...*, s. 26.

⁸⁴ M. Tuliszka: *75 lecie Polskiego Związku Pływackiego 1922–1997*. PZP. Warszawa – Koszalin 1997, s. 4; M. Tuliszka: *80 lat Polskiego Związku Pływackiego 1922–2002*. PZP. Warszawa 2002, s. 4–5; M. Tuliszka: *85 lat Polskiego Związku Pływackiego 1922–2007*. PZP. Warszawa 2007, s. 10–13.

⁸⁵ R. Kobendza: *Warszawskie Towarzystwo Wioślarskie 1878–1939*. Wyd. „OSGRAF”. Gorzów Wlkp. 2003, s. 131.

⁸⁶ W. Nowak: *Historia Kaliskiego Okręgu Rosyjskiego Towarzystwa Ratowania Tonących*. Międzynarodowa Konferencja Naukowa „WOPR w jednoczącej się Europie”, Sandomierz 2004, maszynopis.

sze na terenach ziem polskich zawody, które odbyły się w wodzie stojącej. Zwycięzcą wyścigów na 100 i 1000 m został T. Kuchar (z czasami kolejno 1:45 oraz 21:27 min). Od 1907 r. członkowie LKS „Pogoń” podejmowali próby zachęcenia do podjęcia treningów pływackich mieszkańców Lwowa. Pływano na stawach Świtez i Pełczyńskim, pod kierunkiem czołowych pływaków ze Lwowa: T. Kuchara, Hugo Kappera i Edmunda Hardta. Byli oni inicjatorami odbywających się we Lwowie w latach 1908–1914 zawodów pływackich, wprowadzenia gry w piłkę wodną, dążyli do udoskonalania techniki pływania i wprowadzania nowych konkurencji pływackich, przez co stali się prawdziwymi prekursorami sportu pływackiego na ziemiach polskich⁸⁷.

Na terenie zaboru austriackiego przed wybuchem I wojny światowej organizowano wiele imprez pływackich, w których brali udział Czesi i pływacy węgierscy pełniący służbę w armii austriackiej. Pływanie najlepiej rozwijało się w zaborze pruskim, ale na skutek dyskryminacji Polacy nie brali udziału w zawodach sportowych⁸⁸. Na Górnym Śląsku (w późniejszej części polskiej) sport pływacki istniał od 1905 r. W tym roku założony został klub pływacki Schwimmverein Laurahutte Siemianowice 1905, a siedem lat później w Katowicach powstał Erster Kattovitzer Schwimmverein. Istniał też trzeci klub Schwimmverein Nikolai (Mikołów). Na tym terenie istniały dwie pływalnie zimowe – jedna w Hucie Laury w Siemianowicach (własność zarządu huty), a druga miejska pływalnia zimowa w Katowicach, zbudowana w 1895 r. (15 m długości, 8 m szerokości, głębokość od 0,9 m do 3,50 m)⁸⁹.

W 1897 r. we Wrocławiu powstała bardzo nowoczesna kryta pływalnia. Przed I wojną światową Wrocław „wychował” pływaka światowej klasy. Był nim Walter Bathe (ASV Breslau), który na igrzyskach w Sztokholmie zdobył dwa złote medale na dystansach 200 i 400 m stylem klasycznym⁹⁰.

W zaborze rosyjskim również podejmowano próby popularyzacji pływania sportowego. Dzieła tego podjęło się wspomniane już (powstałe w 1878 r.) Warszawskie Towarzystwo Wioślarskie, które miało w swoim pierwszym statucie zapis „iż pływanie jest zajęciem pomocniczym wioślarstwa”. Pierwszy pływacki wyścig WTW miał miejsce w 1884 r. Wyścigi te były w zasadzie rozgrywane co roku. Były odwoływane tylko z powodu złych warunków pogodowych. Wyścigi WTW rozgrywano przeważnie na trasie do Bielan (7 km), jednak na życzenie

⁸⁷ M. Tuliszka: *80 lat Polskiego Związku Pływackiego...*, s. 5.

⁸⁸ D. Bogajewski, R. Raszko, M. Witkowski, W. Wróbel: *Pływanie...*, s. 14–15.

⁸⁹ „Stadjon”, 1924 nr 30, s. 11.

⁹⁰ The Official Report of the Olympic Games of Stockholm 1912, pp. 722, 723, 724; M. Ordłowski: *Szkice z dziejów kultury...*, s. 57.

zawodników dochodziło do jej wydłużania (do Młocin, do Jabłonnej). Drugim wariantem był odcinek Wisły do Łachy Wilanowskiej, do tzw. trzeciego mostu (ok 12 km), albo do przystani (9 km)⁹¹.

Wypadki polityczne i wybuch I wojny światowej wpłynęły na to, iż Kraków stał się ważnym ośrodkiem na zapleczu armii austriackiej. Propagatorem pływania w Krakowie, przede wszystkim pływania sportowego, skoków do wody i water polo był Stanisław Rudy jeden z najaktywniejszych pionierów wioślarstwa i pływactwa w krakowskim AZS (sternik, instruktor wioślarstwa). Został on przydzielony na czas wojny jako komendant pływalni w Parku Krakowskim, będącej własnością wojska (powstała ona w 1885 r. i była pierwszym tego typu obiektem na ziemiach polskich). Stanisław Rudy starał się ożywić ruch sportowy i w dużej mierze mu się to udało. Znajdował poparcie w sferach sportowców austriackich i czeskich przebywających podczas wojny (jako wojskowi) w Krakowie, a działając w sekcji wioślarskiej AZS potrafił zainteresować pływaniem licznie tam skupioną młodzież. Treningi pływackie i w skokach do wody, rozgrywki w piłkę wodną gromadziły w Parku Krakowskim regularnie po kilkudziesięciu uczestników. Pływano również w Wiśle, gdyż zgodnie z wymogami regulaminowymi każdy kandydat na wioślarza musiał wykazać się umiejętnością pływania. W tym celu organizowano kursy nauki pływania oraz zawody kontrolne⁹².

Sekcja wioślarska AZS zorganizowała w 1916 r. na pływalni w Parku Krakowskim pierwsze na ziemiach polskich międzynarodowe zawody pływackie, w których startowali zawodnicy z Budapesztu, Lwowa, Pragi i Wiednia stacjonujący w jednostkach wojskowych w Krakowie. Dużą niespodzianką był szereg zwycięstw odniesionych przez członków AZS (E. Baszkoffa, S. Łosia, I. Popielównę, S. Rudego). Rozegrano cztery wyścigi, z czego tylko jeden zakończył się zwycięstwem zawodnika z Wiednia, resztę konkurencji oraz sztafetę wygrali reprezentanci Krakowa.

Z inicjatywy AZS wysłano do Wiednia przedstawicieli tej organizacji (E. Baszkoffa, W. Ceperskiego, S. Rudego), na zawody pływackie o mistrzostwa wojenne na rok 1916 oraz w celu nawiązania kontaktów z Austriackim Związ-

⁹¹ R. Kobendza: *Warszawskie Towarzystwo Wioślarskie 1878–1939*. Gorzów Wielkopolski 2003, s. 128.

⁹² „Sport Wodny”, 1926 nr 6, s. 75; „Sport Wodny”, 1927 nr 6, s. 97; I. Tabaczek-Bejster, R. Kłodziej: *Powstanie i początki działalności sekcji pływackiej AZS Kraków (1909–1939)* (w:) Z. Barabasz, E. Zadarko (red.) *Akademicka kultura fizyczna na przełomie stuleci. Uwarunkowania historyczno-socjologiczne. Prace naukowo-dydaktyczne Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Krośnie*. Zeszyt nr 43, Krosno 2009, pp. 64–65.

kiem Pływackim. Delegacja zwiedziła pływalnię zimową oraz zapoznała się z metodami treningowymi⁹³.

Jesienią 1917 r., AZS zorganizował pierwsze w Krakowie zawody w pływaniu na długim dystansie – „Wpław przez Kraków”. Zawody te odbyły się na Wiśle. Był to wyścig na dystansie 3,5 km. Wśród mężczyzn wygrał Stanisław Ferens, a wśród kobiet Janina Lubańska. Wyścig ten stał się imprezą cykliczną i w dużej mierze wpłynął na propagowanie sportu pływackiego⁹⁴. Jednym z czołowych pływaków AZS w tym okresie był Stanisław Łoś, świetny pływak, wioślarz, łyżwiarz i lekkoatleta. Mimo młodego wieku (zginął w 1919 r. w wieku 17 lat) miał już w swym dorobku kilka dobrych wyników sportowych. Najlepszymi pływakami AZS w omawianym okresie byli: Eugeniusz Baszkoff, Stanisław Ferens, Janina Lubańska, Irena Popielówna, Stanisław Rudy⁹⁵. Pływano stylem klasycznym i trudgenem, nie znano jeszcze crawla. AZS Kraków, pomimo że nie posiadał odrębnej sekcji pływackiej należał do prekursorów sportu pływackiego w Polsce.

Po odzyskaniu niepodległości, sport pływacki zaczął się rozwijać w kilku ośrodkach, przede wszystkim zaś w: Krakowie, Warszawie, Lwowie, Katowicach, Łodzi i Poznaniu. Jednak właściwy rozwój tego sportu nastąpił w momencie powstania Polskiego Związku Pływackiego (PZP). Rozpoczęto wtedy propagowanie pływania, podkreślając jego walory utylitarne, zaczęto organizować mistrzostwa Polski, ujednociono regulaminy zawodów, na łamach prasy pojawiły się publikacje dotyczące techniki pływania, zasad i techniki skoków do wody oraz gry w piłkę wodną (głównie autorstwa E. Baszkoffa, które były zamieszczane w „Przeglądzie Sportowym”, lwowskim „Sporcie” oraz krakowskich „Wiadomościach Sportowych”). Prowadzono starania, aby sprowadzać znanych szkoleniowców z innych państw, organizowano szkolenia dla instruktorów oraz podejmowano działania w celu budowy nowych pływalni⁹⁶.

W dniach 29–30 kwietnia 1921 r. z inicjatywy Polskiego Komitetu Igrzysk Olimpijskich (PKIOI) odbył się w Warszawie zjazd delegatów związków sportowych. Na wniosek T. Kuchara (prezesa Polskiego Związku LA) podjęto uchwałę o konieczności zorganizowania tych dyscyplin sportowych, które są uprawiane, a nie posiadają struktur organizacyjnych. W styczniu 1922 r., PKIOI uznał

⁹³ „Przegląd Sportowy”, 1922 nr 29, s. 5; *Konferencja naukowo-metodyczna z okazji 50-lecia Polskiego Związku Pływackiego*. PZP. Warszawa 1975, p. 30–31.

⁹⁴ „Przegląd Sportowy”, 1922 nr 29, s. 6; „Przegląd Sportowy”, 1922 nr 31, s. 10; „Przegląd Sportowy”, 1925 nr 26, s. 16.

⁹⁵ „Sport Wodny” 1926 nr 6, s. 75.

⁹⁶ „Przegląd Sportowy” 1922 nr 29, s. 4; „Przegląd Sportowy” 1922 nr 30, s. 7; „Przegląd Sportowy” 1922 nr 32, s. 5; „Przegląd Sportowy” 1922 nr 33, s. 7; „Wioślarz Polski” 1925 nr 2, s. 61.

za takie dyscypliny: pływanie, boks, szermierkę oraz ciężką atletykę. Rozesłano do wszystkich towarzystw zrzeszonych w Polskim Związku Towarzystw Wioślarskich i PZLA kwestionariusze z pytaniem czy posiadają one sekcję pływacką oraz czy widzą potrzebę utworzenia związku pływackiego. Wstąpienie do związku pływackiego zadeklarowało osiem towarzystw: Lwowski Klub Sportowy „Pogoń”, AZS i Oddział Wioślarski Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” z Krakowa, AZS i Klub Wioślarski z Poznania, AZS Warszawski Klub Wioślarzy z Warszawy oraz Klub Wioślarzy z Nowego Sącza. W związku z tym powstały w 1922 r. Związek Polskich Związków Sportowych (ZPZS), postanowił powołać Polski Związek Pływacki⁹⁷. 30 kwietnia 1922 r. w siedzibie PKIOI w Warszawie odbyło się zebranie organizacyjne Polskiego Związku Pływackiego, któremu przewodniczył Mieczysław Orłowicz, przedstawiciel ZPZS. Na zebraniu przyjęto statut PZP opracowany przez przedstawicieli ZPZS, PKIOI oraz PZTW, a na siedzibę PZP została wybrana Warszawa. Powołano też Zarząd Tymczasowy w składzie:

prezes: Alfred Loth (Warszawskie Towarzystwo Wioślarskie)

wiceprezisi: Stanisław Wyżykowski (Wojskowy Klub Wioślarski Warszawa)

Władysław Kuchar (KS „Pogoń” Lwów)

sekretarz: Tadeusz Semadeni (AZS Warszawa)

członkowie zarządu: Mieczysław Orłowicz (ZPZS), Zygfryd Piątkowski (AZS Warszawa), Aleksander Zaleski. Związkiem kierował wiceprezes S. Wyżykowski, gdyż wybrany na prezesa A. Loth funkcji tej nie przyjął⁹⁸.

W 1922 r. na terenie ziem polskich działało kilka ośrodków, w których kładziono nacisk na rozwój pływania, były to: Bielsko, Katowice, Kraków, Lwów, Poznań, Warszawa i Wilno. W Warszawie funkcjonowały m.in. AZS, Wojskowy Klub Sportowy, Koło Wioślarzy Warszawskich, „Polonia”. We Lwowie działała „Pogoń”, która zorganizowała Zawody o Mistrzostwo Lwowa. W Warszawie (1922 r.) odbyły się zawody pływackie o mistrzostwo Polski (nie stały one na wysokim poziomie sportowym, nie były też sukcesem organizacyjnym), w Bielsku zorganizowano zawody dla pływaków z Katowic i Krakowa (całą organizacją zawodów zajmowali się Niemcy). W tym czasie najprężniej działającym ośrodkiem był Kraków, gdzie istniała Sekcja Pływacka AZS. Zorganizowała ona zawody o mistrzostwo Krakowa, zawody „Wpław przez Kraków”, posiadała żeńską i męską drużynę piłki wodnej, prowadziła kursy pływania i skoków. Działały: ŻKS „Jutrzenka”, który zorganizował zawody międzyklubowe, Związek Chrześcijańskiej Młodzieży Męskiej (YMCA) oraz Żydowski Klub Sportowy (ŻKS)

⁹⁷ „Przegląd Sportowy” 1921 nr 25, s. 14.

⁹⁸ „Przegląd Sportowy” 1922 nr 19, s. 7.

„Makkabi”. Mimo rozwijającego się sportu pływackiego w Polsce i kilkunastu dobrze rokujących zawodników (w 1922 r. PZP zrzeszał 622 członków, z tego 65 zawodników i 13 zawodniczek z 19 sekcji pływackich) wyniki sportowe odbiegały znacznie od wyników pływaków z innych krajów Europy, czy Stanów Zjednoczonych⁹⁹. W okresie tym dla porównania bezkonkurencyjny amerykański pływak Johnny Weissmuller przepływał 100 m stylem dowolnym w czasie 58,6 s., a rekord Polski na tym dystansie wynosił 1:39 min¹⁰⁰.

Jak już wspomniano I Mistrzostwa Polski w Pływaniu odbyły się w Warszawie na Wiśle. Dystanse pływano w wodzie bieżącej i przeliczano je na „wodę stojącą”. W ten sposób ustalono pierwsze rekordy Polski. Tytuł mistrzowski miała dać kombinacja najlepszych wyników w trzech konkurencjach¹⁰¹. Komisja Sportowa PZP ustaliła dla „mistrzostw państwowych i miastowych” program oparty na ówczesnym programie olimpijskim. Były to: biegi dla panów – 100 m, 400 m, 1500 m o mistrzostwo stylem dowolnym, bieg na 800 m bez tytułu mistrza, 100 m na wznak i 200 m na piersiach oraz sztafeta 4 razy 200 m na wodzie bieżącej. Biegi dla pań – 100 m i 300 m o mistrzostwo, 800 m i 1500 m na wodzie bieżącej (1500 z tytułem mistrza). Skoki dla panów: dla juniorów 4 skoki – z miejsca na nogi, jaskółka z rozbiegiem, łamany z miejsca i w tył z miejsca (wszystkie skoki wykonywane były z trampoliny 1 m i 2 m); dla seniorów – jaskółka z rozbiegu (z rękami przy boku), delfin, salto w tył, pół śruby w przód z rozbiegu 1 m i 3 m, oraz szczupak z rozbiegu 5 m; dla pań – jaskółka z rozbiegiem, trupek w przód i skok dowolny (wszystkie te skoki można było wykonać z dowolnej wysokości). Komisja Sportowa PZP przyjęła prawie w całości regulamin zawodów pływackich VII Olimpiady¹⁰². Na mistrzostwach tych zabrakło reprezentantów Górnego Śląska, Krakowa, Lwowa i Pomorza¹⁰³.

Do połowy lat 20. ubiegłego stulecia najprężniej rozwijała się sekcja pływacka AZS Kraków. Klub ten prowadził naukę pływania, szeroką akcję szkoleniową oraz organizował wiele imprez sportowych o zasięgu lokalnym i ogólnopolskim. W latach 1923–1924 AZS był organizatorem mistrzostw Polski¹⁰⁴.

Większość pływaków w tych latach nie posiadała umiejętności pływania stylowego: *Widać nieprzeliczenie wiele stylów i „stylików” pływania, dzięki którym*

⁹⁹ „Przegląd Sportowy” 1922 nr 52, s. 7–9; „Przegląd Sportowy” 1923 nr 12, s. 9; *Konferencja naukowo-metodyczna...*, s. 12.

¹⁰⁰ „Przegląd Sportowy” 1922 nr 52, s. 8; „Sport Wodny” 1929 nr 2, s. 28.

¹⁰¹ „Przegląd Sportowy” 1922 nr 37, s. 6–7; „Raz Dwa Trzy” 1931 nr 16, s. 8.

¹⁰² „Przegląd Sportowy”, 1922 nr 22, s. 9–10; „Przegląd Sportowy” 1922 nr 37, s. 6–7.

¹⁰³ Tamże, nr 37, s. 7.

¹⁰⁴ Przewodnik Gimnastyczny „Sokół” 1932 nr 12, s. 264; „Sport Wodny” 1926 nr 11, s. 147.

Wychodzi w każdy piątek

Cena 250 Marek

Przem. kwartałowa 2500— Marek
Konto czkowe P. K. O. Nr. 180.005

PRZEGLĄD SPORTOWY

TYGODNIK ILUSTROWANY, POŚWIĘCONY WSZELKIM GAŁĘZIOM SPORTU

OFICJALNY ORGAN POLSKICH ZWIĄZKÓW: PIĘKI NOŻNEJ, NARCIARSKIEGO I ŁAWN-TENNISOWEGO
oraz Krakowskiego, Lubelskiego, Lwowskiego, Łódzkiego i Warszawskiego Związku Okręgowego Piłki Nożnej.
Adres redakcji głównej i administracji: Kraków, Radziwiłłowska 8; Redakcji na Warszawę: Warszawa, Zgoda 12.

Warszawa	Łódź	Lublin	Kraków	Lwów
Nr. 37 (70).		Piątek, 15 września 1922.		Rok II.

Mistrzostwa Polski w pływaniu (w Warszawie).

Start na 100 metrów.

Fot. Dr. Rosenmann.

LITHOSOL „MEWA“

Antyseptyczna, glicerynowa pasta do
zębów przeciw tworzeniu się kamienia.

Adres Biura miejskiego: Kraków, Plac Matejki L. 5.

Telefon Nr. 3575.

SKŁAD FUTER I PRACOWNIA KUŚNIERSKA STANISŁAWA BIELECKIEGO
W KRAKOWIE, UL. POSELSKA L. 15.

Fot. 7. Mistrzostwa Polski w pływaniu, Warszawa 1922 r.

Źródło: „Przeгляд Sportowy” 1922, nr 37.

*marnuje się dużo energii*¹⁰⁵, zawodnicy pływali w linii „zygzakowatej”. Jak już wspomniano nie było trenerów, ani kogoś, kto mógłby pokazać jak należałoby pływać, nie było specjalistycznej literatury. Istniała bardzo skąpa literatura zagraniczna, często jednak informacje w niej zawarte były sprzeczne, a książka

¹⁰⁵ „Przeгляд Sportowy” 1925 nr 33, s. 5.

B. Wydlęki z 1910 r. miała już znaczenie historyczne. Nie nawiązano też kontaktów z przedstawicielami stojącego na wysokim poziomie sportu pływackiego w Niemczech czy na Węgrzech¹⁰⁶.

Oceniając poziom techniki pływania czołówki ówczesnych zawodników polskich E. Baszkoff pisał we wrześniu 1922 r.: *co mówić o rezultatach naszych zawodów pływackich, gdy nasze wiadomości z zakresu techniki pływania równają się – powiedzmy otwarcie – zeru. O istnieniu crawla wiedzą u nas tylko wybrani, co to jest skok startowy, nawrót, wyścig rozstawny, trening pływacki itp. wie także niewielu. Dystanse krótkie, które na całym świecie od 10 lat pływa się crawllem – u nas pływa się stylem piersiowym, rybackim, kiepskim trudgenem, lub dobrze gdy poprawnym stylem hiszpańskim. O tym, że za granicą od olimpiady sztokholmskiej na grzbiecie nie pływa się inaczej jak tylko crawllem plecowym – wiedzą może tylko członkowie komisji sportowych, ale nie ogół*¹⁰⁷. Ta krytyczna ocena ówczesnego stanu rzeczy, wpłynęła na próby poszukiwania wyjścia z tej sytuacji. Zaczął panować pogląd, że aby dokonać postępów, trzeba się nauczyć tego co już potrafią pływacy w innych krajach, mieć dobrych nauczycieli, a takimi mogli być wyłącznie trenerzy zagraniczni mający kontakt ze stojącym na wysokim poziomie sportem pływackim w USA, Anglii i Niemczech. W 1923 r. PZP zaprosił do Warszawy mistrza Europy Belga Martiala van Schelle, aby zapoznał polskich pływaków z techniką pływania crawllem. Zorganizowano pokazy i kurs nauki pływania tym stylem. Zawodnicy byli „oczarowani” nowym stylem, ale z 23 uczestników kursu, tylko trzy osoby nauczyły się pływać crawllem na zadowalającym poziomie¹⁰⁸.

II Mistrzostwa Polski w Pływaniu (a pierwsze, które posiadały prawdziwy sportowy charakter) odbyły się we wrześniu 1923 r. w Krakowie. Wzięli w nich udział pływacy z: Bielska, Krakowa, Lwowa i Warszawy. Wyścigi odbyły się na dystansach porównywalnych z dystansami, na których pływano w innych europejskich krajach i były zgodne z przepisami Światowej Federacji Pływackiej (FINA). Zawody te odbyły się na pływalni w Parku Krakowskim, a ich organizatorem była sekcja pływacka AZS Kraków. W porównaniu z zawodami, które odbyły się rok wcześniej, były to zawody bardzo dobrze zorganizowane (pływalnia z wytyczonymi torami, tablice torowe, dekoracja pływalni, muzyka, sprawnie działająca organizacja), a najlepsze uzyskane wyniki uznano za rekordy

¹⁰⁶ „Przegląd Sportowy”, 1922 nr 29, s. 4; „Przegląd Sportowy”, 1922 nr 42, s. 4–5.

¹⁰⁷ *Konferencja naukowo- metodyczna ...* s. 15.

¹⁰⁸ „Stadjon” 1924 nr 37, s. 12–13; R. Wryk: *Akademicki Związek Sportowy 1908–1983. Wspomnienia i pamiątki*. Wydawnictwo Naukowe UAM. Poznań 1985, s. 78.

Polski. Mistrzostwa zakończyły się sukcesem klubów krakowskich (7 tytułów mistrzowskich – Kraków, 2 – Warszawa, 1 – Lwów)¹⁰⁹.

Fot. 8. Uczestnicy zawodów pływackich „Wpław przez Kraków”, Kraków 1926 r.

Źródło: zbiory NAC sygn. 1-S-2726

W tym czasie do czołowych pływaków sekcji należeli: E. Estreicherówna, M. Dawidowska, A. Królówna, M. Królówna, M. Lubieńska, J. Meyerówna, M. Meyerówna, K. Nowakówna, I. Ostrowska, I. Popielówna, L. Witkowska oraz E. Baszkoff, S. Daszyński, S. Ferens. W 1923 r. AZS Kraków w punktacji klubowej zajął pierwsze miejsce w Polsce. Rok później na trzecich mistrzostwach Polski zorganizowanych również w Krakowie, w punktacji klubowej wygrała „Jutrzenka” Kraków. Na mistrzostwach tych zanotowano znaczny progres wyników, czego przyczyną było z jednej strony pływanie przez zawodników nowo poznany crawl. Z drugiej zaś przystąpienie do PZP (w 1924 r.) i udział w mistrzostwach zawodników z Katowic, co spowodowało podniesienie poziomu tej

¹⁰⁹ „Przegląd Sportowy” 1923 nr 34, s. 8; „Przegląd Sportowy”, 1923 nr 36, s. 9–10; „Raz Dwa Trzy” 1931 nr 16, s. 8; „Sport Wodny” 1927 nr 6, s. 98; I. Tabaczek-Bejster, R. Kołodziej: *Powstanie i początki działalności sekcji...*, s. 62–65.

imprezy. Katowice posiadały wtedy jedyną w Polsce krytą pływalnię, co umożliwiało przeprowadzanie treningów przez cały rok¹¹⁰.

Fot. 9. Kazimierz Bocheński, najlepszy polski pływak okresu międzywojennego, 1933 r.
Źródło: zbiory NAC sygn. 1-S-2722-3 oraz „Raz Dwa Trzy” 1933 nr 29.

Od połowy lat 20. ubiegłego stulecia w sporcie pływackim zaczęli dominować zawodnicy AZS Warszawa. Od 1925 r., aż do wybuchu wojny wiedli oni prym w różnych klasyfikacjach prowadzonych przez PZP¹¹¹. Od tego czasu PZP prowadził punktację, która miała wyłonić najlepszy polski klub pływacki w danym roku. Brano pod uwagę wyniki uzyskane na mistrzostwach

¹¹⁰ „Stadjon” 1924 nr 37, s. 13.

¹¹¹ T. Semadeni, A. Zaleski: *Pływanie...*, s. 458–467; R. Wryk: *Akademicki Związek Sportowy 1908-1939*. Wydawnictwo Naukowe UAM. Poznań 1990, s. 259.

Polski w pływaniu, skokach do wody i piłce wodnej. Zwycięzcą w tej rywalizacji w latach 1925–1934 był AZS Warszawa, za co otrzymał ufundowane przez ministra spraw wojskowych i prezydenta Rzeczypospolitej „nagrody wędrowne”. W latach 1931–1934 i w 1938 r. AZS Warszawa wygrywał w klasyfikacji 10 najlepszych klubów pływackich w Polsce, w której brane były pod uwagę wyniki uzyskane we wszystkich oficjalnych zawodach PZP oraz liczba zdobytych przez pływaków klas sportowych. Klub ten każdego roku zgłaszał do PZP największą liczbę zawodników. Zdobyli oni łącznie, startując w mistrzostwach Polski w konkurencjach indywidualnych 122 medale: 43 złote, 36 srebrnych i 43 brązowe. Do wybitnych zawodników tego klubu należeli – wśród kobiet: M. Iżycka, A. Tratowa, M. Krotochwilówna, R. Banaszewska, wśród mężczyzn: J. Matysiak, S. Sawicki, Z. Łotocki, K. Kotkowski, R. Krotochwila, K. Bocheński, Z. Wieliński, T. Makowski, S. Kępiński, K. Karpiński, J. Szwankowski, L. Małanowicz, J. Jastrzębski, A. Gumkowski, F. Lenart, J. Boguth, Z. Maszner¹¹².

Jedynym polskim pływakiem, który w okresie międzywojennym pływał na poziomie międzynarodowym był Kazimierz Bocheński z AZS Warszawa. W 1930 r. z rezultatem 1:00,4 na 100 m stylem dowolnym został sklasyfikowany na III miejscu listy europejskiej (wynik ten przez przeszło 10 lat pozostawał rekordem Polski), a w 1934 r. zajął VI miejsce na mistrzostwach Europy w Magdeburgu. Brał również udział w XI Igrzyskach Olimpijskich w 1936 r. w Berlinie¹¹³.

W latach 1924–1929 dobre wyniki uzyskiwali też pływacy AZS Lwów. Najlepszym zawodnikiem tego klubu był Roman Raszko, rekordzista Polski na dystansie 1500 m stylem dowolnym w 1926 r. i Jan Kot, który zdobywał medale na mistrzostwach Polski i pobijał rekordy kraju¹¹⁴. W „Sporcie Wodnym” z 1928 r. opisane zostały Pływackie Mistrzostwa Okręgu Lwowskiego. Zawody te stały na wysokim poziomie, mimo że w tym czasie Lwów był jedynym z większych miast nieposiadających pływalni. Udział w mistrzostwach „polskiego Arne Borga”¹¹⁵ jak we Lwowie nazywano J. Kota oraz czterotygodniowy pobyt w tym mieście trenera pływania Schuberta, spowodowały znaczącą poprawę wyników. Na tych zawodach padło kilka rekordów Polski (4 rekordy Polski pobił J. Kot) i rekordów okręgu¹¹⁶.

¹¹² Tamże, s. 259–260.

¹¹³ „Przegląd Sportowy” 1930 nr 92, s. 2; „Przegląd Sportowy” 1930 nr 93, s. 2; „Przegląd Sportowy” 1934 nr 62, s. 4; „Przegląd Sportowy” 1934 nr 66, s. 2; „Przegląd Sportowy” 1936 nr 69, s. 2.

¹¹⁴ R. Wryk: *Akademicki Związek Sportowy...*, s. 261–263.

¹¹⁵ Arne Borg (1901–1987) szwedzki pływak, w latach 1921–1929 ustanowił 30 rekordów świata w stylu dowolnym, medalista olimpijski podczas igrzysk w 1924 i 1928 r.

¹¹⁶ „Sport Wodny” 1928 nr 16.

Fot. 10. Sekcja pływacka „Pogoń” Lwów. W środku prezes sekcji Tadeusz Kuchar, Lwów 1928 r.
Źródło: zbiory NAC sygn. 1-S-2676.

Fot. 11. Reprezentacja pływaków YMCA podczas zawodów pływackich o mistrzostwo Krakowa, Kraków 1934 r.

Źródło: zbiory NAC sygn. 1-S-2716-2.

Fot. 12. Reprezentacja Śląska podczas zawodów pływackich Śląsk-Budapeszt w Katowicach, Katowice 1935 r.

Źródło: zbiory NAC sygn. 1-S-2689-1.

Próby rozwijania sportu pływackiego na ziemiach polskich będących pod zaborami na przełomie XIX i XX w. odbywały się w zupełnie innych warunkach niż np. w Anglii, Niemczech czy USA. Ze względu na brak nie tylko krytych pływalni, ale też pływalni na wodzie stojącej, pływano głównie w rzekach, stawach i jeziorach. Organizowane w tych warunkach przez towarzystwa wioślarskie pokazy, konkursy i zawody długodystansowe miały charakter głównie utylitarno-propagandowy, a nie sportowy. Jednak początkowo we Lwowie, następnie w Krakowie i innych miastach rozpoczęto systematyczne ćwiczenia, pojawili się zawodnicy i kadra instruktorska. Po odzyskaniu niepodległości kontynuowano to dzieło. Przełomowym wydarzeniem w historii polskiego sportu pływackiego było powstanie w 1922 r. Polskiego Związku Pływackiego. Powstanie PZP wpłynęło mobilizująco na organizowanie się sekcji pływackich – odwrotnie niż za granicą, gdzie powstawały najpierw kluby pływackie, potem związki narodowe. W 1922 r. bazę techniczną potrzebną do organizacji zawodów pływackich i nauki pływania na wodzie stojącej stanowiły betonowy basen w Krakowie (o dł. 36 m) oraz kryta pływalnia w Katowicach (użytkowana przez niemieckie kluby sportowe). W związku z powyższym pływacy startowali najczęściej w długodystansowych wyścigach odbywających się w rzekach.

Były to odmienne warunki w porównaniu z innymi krajami Europy. W lutym 1939 r. w Polsce funkcjonowało około 400 letnich pływalni oraz 21 pływalni zimowych. PZP zrzeszał 97 klubów, w tym z: Warszawy – 19, Poznania – 17, Śląska – 16, Krakowa – 14, Lwowa – 9, Łodzi – 6, Pomorza – 5, Wilna – 5, Lublina – 4, Polesia – 2¹¹⁷.

Aktywnym promotorem rozwoju polskiego pływania w okresie międzywojennym był Tadeusz Semadeni, znakomity pływak, współzałożyciel sekcji pływackiej AZS Warszawa, współtwórca i długoletni działacz PZP. Pod koniec lat 30., stan pływactwa w Polsce uległ poprawie, powstały nowe pływalnie letnie i kryte (choć tylko w dużych miastach i w niewystarczającej liczbie), powstały nowe kluby pływackie. Zatrudniono z zagranicy specjalistów, którzy zapoznawali polskich trenerów i zawodników z nowoczesną techniką pływania (technika crawlowa) i nowymi metodami treningu. Wszystko to prowadziło do podniesienia poziomu pływania. Do popularyzacji tej dyscypliny sportu, przyczynił się też rozwój fachowego piśmiennictwa. Prekursorami w tej dziedzinie był E. Baszkoff, który m.in. na łamach „Przeglądu Sportowego” opublikował cykl artykułów dotyczących techniki pływania oraz T. Semadeni i A. Zaleski. W 1928 r. ukazała się publikacja autorstwa T. Semadeniego i A. Zaleskiego pt. *Pływanie – podręcznik techniki*. Było to wydanie oficjalne, obowiązujące towarzystwa i kluby sportowe należące do PZP. Znalazły się w nim po raz pierwszy m.in. statut, regulamin i przepisy PZP, technika pływania, startów i nawrotów, metodyka nauczania i metody treningowe.

Dalszy rozwój pływactwa w Polsce przerwał wybuch II wojny światowej.

¹¹⁷ D. Bogajewski, R. Raszko, M. Witkowski, W. Wróbel; *Pływanie...*, s. 13–15.

3. Pływanie na igrzyskach olimpijskich 1896–2016

3.1. Olimpijskie zawody pływackie w latach 1896–1944

Nowożytne igrzyska olimpijskie wzbudziły pewne zainteresowanie, aby je utrzymać baron Pierre de Coubertin negocjował z władzami miast, które planowały organizację wystaw światowych, możliwość przyłączenia do nich tego sportowego wydarzenia. Zdawał sobie sprawę z tego, że nie będą się one w stanie samodzielnie rozwijać. Ze względu na chęć wzbogacenia programu towarzyszącego wystawom zgadzano się na tę propozycję. Jednak dla igrzysk nie była to korzystna inicjatywa, gdyż odbywały się one w cieniu wystaw. Dodatkowo, aby zapewnić atrakcje zwiedzającym wystawy, rozciągano je w czasie (trwały nawet kilka miesięcy). Pierwszymi igrzyskami olimpijskimi połączonymi ze światową wystawą były igrzyska w Paryżu w 1900 r.¹¹⁸

Jak już wspomniano Pierre de Coubertin opracował pierwszy program nowożytnych igrzysk olimpijskich, w którym umieścił również pływanie¹¹⁹.

I Igrzyska Olimpijskie Ateny 1896 r.

Pierwsze igrzyska ery nowożytnej początkowo miały się odbyć w 1900 r. Datę tę zaproponował P. de Coubertin, chcąc w ten sposób uświetnić początek XX w. Uległ jednak naciskom i wyraził zgodę na rozpoczęcie cyklu olimpiad w 1896 r. igrzyskami w Atenach. Grecja nie była przygotowana do zrealizowania tego przedsięwzięcia ani pod względem organizacyjnym, ani finansowym, jak również sportowym. Jednak Grecy w organizacji igrzysk upatrywali szansę zwrócenia uwagi świata na swój kraj podczas konfliktu z Turcją.

W I Igrzyskach Olimpijskich ery nowożytnej wzięło udział ok. 200 zawodników (wg różnych źródeł liczba ta waha się pomiędzy 115 a 484), tylko mężczyzn z 13 krajów¹²⁰. Igrzyska te niczym nie przypominały dzisiejszej im-

¹¹⁸ W. Lipoński: *Historia Sportu*. Wydawnictwo Naukowe PWN. Warszawa 2012, s. 529.

¹¹⁹ *Wspomnienia Olimpijskie*, „Raz, Dwa, Trzy”, 1932 nr 51, s. 14; W.K. Osterloff: *Historia sportu...*, s. 86.

¹²⁰ Z. Porada: *Starożytne i nowożytne igrzyska...*, s. 126–129.

prezy sportowej o wymiarze ogólnoświatowym. Wysokie koszty podróży oraz nieznaną bliżej rangą zawodów spowodowały, że liczba zawodników była niewielka. W Atenach w konkurencjach pływackich startowało około 19 zawodników, reprezentowali oni cztery państwa. Wszystkie konkurencje przeprowadzono 11 kwietnia. Nie przykładano dużej wagi do wyników, liczyło się tylko zwycięstwo. Rozegrano zawody na dystansie 100 m, 500 m, 1200 m oraz 100 m dla marynarzy¹²¹.

Podczas igrzysk pływacy startowali w jednoczęściowych kostiumach wykonanych z wełny. Stroje te zakrywały klatkę piersiową posiadały krótkie rękawy i nogawki. Po namoknięciu stawały się ciężkie i utrudniały pływanie¹²². Zawody odbyły się w Morzu Śródziemnym, w lodowatych wodach Zatoki Zea. Temperatura wody wynosiła 12 stopni C. Sportowcy wypływali w morze małym parowcem, linia startu wyznaczona była z wydrążonych dyń. Sygnałem startowym był wystrzał z armaty, a metę określano na brzegu poprzez zatknięcie czerwonej flagi. Zawodnicy płynęli wśród 3-metrowych fal¹²³. Nie były to komfortowe warunki dla pływaków, którzy byli przyzwyczajeni do treningów w podgrzewanych basenach. W wyścigu na dystansie 500 m wystartowało 3 pływaków. Do wyścigu zgłosił się Paul Neumann, reprezentant Austrii, członek wiedeńskiego amatorskiego klubu pływackiego (ponieważ wiedział, że nie wystartuje w tym wyścigu Węgier A. Hajos), wygrał po ostrej walce z dwoma Grekami i uzyskał czas 8:12,6 min. Podczas wyścigu na 100 m amerykański pływak dosłownie wyskoczył z lodowatej wody, mówiąc, że nie ukończy wyścigu¹²⁴. Pływano stylem dowolnym, co w praktyce oznaczało styl klasyczny lub „trudgen” z mocnymi nożycowymi ruchami nóg. Na dystansie, który był najtrudniejszy (1200 m) zwycięstwo odniósł Węgier Alfred Hajos¹²⁵. Pokonał on dystans w czasie 18:22,2 min

¹²¹ The Olympic Games in 1896..., p. 114; J. Rodriguez Lopez: *Historia del deporte*. Inde Publicaciones. Barcelona 2000, s. 213; „Pływanie” 2004, nr 4; „Pływanie” 2004, nr 3; C. Gifford: *Olympijskie Hry*. Mlade Leta. Bratislava 2004, s. 42; B. Czabański, M. Fiłon, K. Zatoń (red.) *Elementy teorii pływania*. Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu. Wrocław 2003, s. 14; B. Waade (red.): *Pływanie sportowe i ratunkowe*. Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu im. J. Śniadeckiego w Gdańsku. Gdańsk 2005, s. 15.

¹²² „Pływanie” 2009 nr 3, s. 17–18; <http://www.swimming.org/sport/history-of-competitive-swimwear/&prev=search> (1.03.2017).

¹²³ P. Górski, K. Bazylow, M. Petruczenko: *Kulisy Olimpiad od Aten do Barcelony*. Oficyna Wydawnicza „Alma-Press”. Warszawa 1992, s. 12–13.

¹²⁴ *Olimpiady 1896–2012*. Wydawnictwo SBM. Warszawa 2012, s. 43.

¹²⁵ Alfred Hajos (1878–1971) węgierski pływak. Pierwszy mistrz olimpijski w pływaniu, zdobył dwa medale na dystansach 100 m i 1200 m. Pływał tzw. węgierskim naprzemianręcznym stylem, na każdy ruch ramion stosując jedno kopnięcie przeciwną nogą. Po igrzy-

Przed startem, aby znieść niską temperaturę wody Węgiel wysmarował się grubą warstwą łożu, co jednak niewiele pomogło. Po ukończeniu wyścigu powiedział, że wygrał głównie dzięki woli przeżycia, która była większa niż chęć odniesienia zwycięstwa. A. Hajos wygrał również dystans 100 m z czasem 1:22,2 min i został pierwszą gwiazdą olimpijskiego pływania. Nazwany został przez prasę „węgierskim delfinem”¹²⁶. Pełniący honory gospodarza igrzysk król Grecji spytał Węgra, gdzie tak dobrze nauczył się pływać, ten skromnie odpowiedział „w wodzie”¹²⁷. A. Hajos uczył się pływać w rzece. W okolicy, w której mieszkał chłopcy pływali, przenosząc naprzemianstronnie ręce nad wodą i nie zanurzając głowy. A. Hajos uznał, że trzymanie głowy nad wodą oznacza tchórzostwo i strach przed wodą. Zaczął więc pływać zanurzając głowę, starał się trzymać ciało płasko na wodzie, brał oddech poprzez skręcenie głowy w bok, pracował mocno rękami, nogami nie pracował.

W wyścigu na 100 m dla marynarzy wystartowało tylko trzech zawodników. Wszyscy byli Grekami. Wygrał Joannis Malokinis z czasem 2:20,4 min¹²⁸.

Zwycięzca każdej konkurencji otrzymywał srebrny medal, gałązkę oliwną (przywieziona z Olimpii) oraz dyplom, drugiemu zawodnikowi wręczano brązowy medal, gałązkę laurową i dyplom, reszta zawodników pozostawała nie-nagrodzona¹²⁹.

W ogólnej punktacji wygrali reprezentanci Węgier przed Grekami i pływakami z Austrii.

Igrzyska te nie wniosły niczego w rozwój światowego pływania, a wręcz panował pogląd, że wyścig dla marynarzy należało traktować jako kompromitację organizatorów.

skach w Atenach zainteresował się piłką nożną i przestał startować w zawodach pływackich. W 1902 r. wystąpił dwukrotnie w piłkarskiej reprezentacji Węgier. Zajmował się dziennikarstwem sportowym, ukończył architekturę. W 1924 r. wręczono mu srebrny medal w olimpijskim konkursie sztuki, w dziedzinie architektury (zaprojektował stadion). W 1928 r. wg jego projektu wybudowano w Budapeszcie na Wyspie Małgorzaty krytą i odkrytą pływalnię. Był też członkiem Węgierskiego Komitetu Olimpijskiego. Źródło: <https://www.britannica.com/biography/Alfred-Hajos> 01.03.2017

¹²⁶ The Olympic Games in 1896..., p. 114; T. Olszański: *Olimpiady letnie*. Krajowa Agencja Wydawnicza. Warszawa 1976, s. 10; *Kronika sportu...*, s. 172; J. Perutka (red.): *Malá encyklopédia telesnej výchovy a športu*. Sport-Obzor-Bratislava. Bratislava 1980, s. 848; P. Ruzbarsky, M. Turek: *Didaktika, technika a trening v plavani...*, s. 6.; *Olympic. Official Publication of the Olympic Movement*, 2008 no. 67, p. 83.

¹²⁷ Z. Porada: *Starożytne i nowożytne igrzyska...*, s. 128.

¹²⁸ „Pływanie” 2004 nr 3, s. 13; Official Report of The XXVII..., volume 1, p. 53.

¹²⁹ P. Górski, K. Bazyłow, M. Petruczenko: *Kulisy Olimpiad od Aten...*, s. 11.

Fot. 13. Węgier Alfréd Hajós, Ateny 1896 r.

Źródło: <http://swimming.about.com>

II Igrzyska Olimpijskie Paryż 1900 r.

II Igrzyska Olimpijskie odbyły się w Paryżu we Francji, przebiegały one w tym samym czasie co Wystawa Światowa i trwały od maja do października. Zapoczątkowały one tzw. serie „długich olimpiad”, trwających kilka miesięcy (miało to miejsce do igrzysk w 1924 r.). Połączenie igrzysk z Wystawą Światową miało spowodować większą popularność tych pierwszych. Stało się od-

wrotnie, sport został zepchnięty na margines wystawy¹³⁰. Ze względu na to że w programie Wystawy Światowej były przewidziane również zawody sportowe, zdarzało się, że sportowcy nie wiedzieli, że właśnie wzięli udział w konkursie olimpijskim¹³¹. Konkurencje pływackie zostały rozegrane w dniach 11–19 sierpnia. Podczas tych igrzysk w 7 konkurencjach pływackich wzięło udział 76 zawodników z 12 państw. Olimpijskie zawody pływackie odbyły się na rzece Marnie wpływającej do Sekwany. Pływacy wzbudzali swoimi startami większe zainteresowanie niż najlepsi lekkoatleci świata, którzy prezentowali się w Lasku Bulońskim. Widzowie gromadzili się na brzegu, siedzieli w łodziach i kajakach na rzece. Zawody poprzedziły występy cyrkowe¹³².

Pływacy nadal startowali w jednoczęściowych kostiumach z wełny i bawełny, tyle że nie posiadały one już rękawów¹³³.

Igrzyska te, podobnie jak wcześniejsze, nie wniosły wiele nowego do rozwoju pływania. Podczas tych zawodów zawodnicy jeszcze kilka godzin przed startem nie wiedzieli w jakich konkurencjach będą startować. Woda była bardzo mętna, a nurt bardzo silny. Zawodnicy płynęli z prądem, więc osiągnane wyniki były niewymierne. Zostały rozegrane konkurencje, które tylko raz odbyły się na igrzyskach, np. pływanie pod wodą, gdzie za każdy przepłynięty metr przyznawano dwa punkty, a za każdą sekundę przebywania pod wodą przyznawano jeden punkt. Odbyła się też konkurencja 200 m z przeszkodami, podczas której trzeba było wspiąć się na 5-metrowy słup, a później wskoczyć do wody i pokonać dystans, przechodząc nad i przepływając pod ustawionymi na trasie rzędami łodzi. Odbyły się również wyścigi na dystansach 200, 1000 i 4000 m oraz 200 m drużynowo. Przeprowadzono też pierwszy w historii igrzysk wyścig na grzbiecie – 200 m. Wygrał go Niemiec Ernst Happenberg. Jedyny medal w konkurencjach pływackich dla Francji zdobył Charles de Vendeville. Przepłynął on pod wodą 60 m i pozostawał pod nią przeszło minutę¹³⁴. Trzy medale, dwa srebrne i jeden brązowy, zdobył reprezentant Węgier Zoltan Halmay (200, 1000 i 400 m)¹³⁵.

¹³⁰ *Wspomnienia olimpijskie Piotra bar de Covbertin*, „Raz Dwa Trzy” 1932 nr 51, s. 14; „Raz Dwa Trzy” 1932 nr 52, s. 14; Z. Porada: *Starożytne i nowożytne igrzyska...*, s. 130.

W. Lipoński: *Olimpizm dla każdego*. Agencja Reklamowa Agawa. Poznań 2000, s. 116.

¹³¹ *Olimpiady 1896–2012*. Wydawnictwo SBM. Warszawa 2012, s. 44.

¹³² J. Rodriguez Lopez: *Historia del deporte...*, s. 214; *Kronika sportu...*, s. 195.

¹³³ „Pływanie” 2009, nr 3, s. 18.

¹³⁴ „Pływanie” 2004 nr 3, s. 13; *Olimpiady 1896–2012...*, s. 46.

¹³⁵ *Concours Internationaux D'exercices Physiques de Sports Rapports Paris 1900* tome 2, pp. 65–67.

Organizatorzy igrzysk nie przewidzieli medali dla zwycięzców. Zawodnikom wręczano puchary, statuetki, parasole, portmonetki, a nawet szczyptę tabaki¹³⁶. Medale wysyłano pocztą już po igrzyskach. W rankingu medalowym wygrała reprezentacja Wielkiej Brytanii przed Australią i drużyną Niemiec.

Igrzyska te pod względem konkurencji pływackich były zupełnie nieudane, co doprowadziło do koniecznych zmian. Pływanie wstąpiło na drogę, na której igrzyska olimpijskie zaczęły odgrywać znaczącą rolę w rozwoju tej dyscypliny¹³⁷.

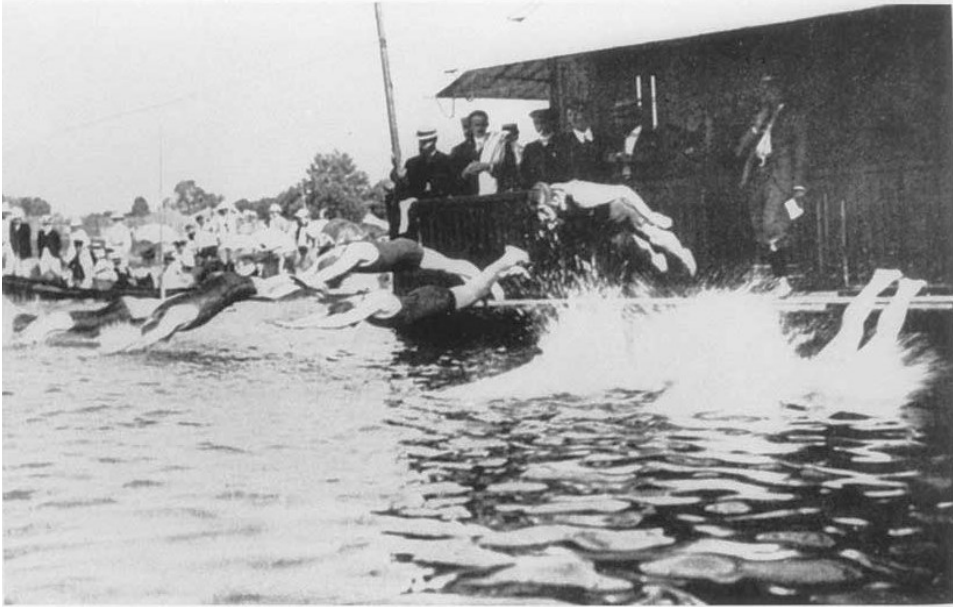

Fot. 14. Jedna z konkurencji pływackich rozgrywana podczas igrzysk olimpijskich w Paryżu 1900 r.

Źródło: *Concours Internationaux D'exercises Physiques de Sports Rapports Paris 1900*, tome 2, p. 63.

¹³⁶ P. Górski, K. Bazylow, M. Petruczenko: *Kulisy Olimpiad od Aten...*, s. 20.

¹³⁷ „Pływanie” 2004 nr 3, s. 13.

Fot. 15. Start do wyścigu pływackiego, Paryż 1900 r.

Źródło: <http://www.olympic.org/>

III Igrzyska Olimpijskie St. Louis 1904 r.

Ze względu na dużą odległość i wysokie koszty podróży do Stanów Zjednoczonych, w igrzyskach w Saint Louis (stan Missouri) wzięła udział stosunkowo mała liczba krajów i zawodników z Europy (na 496 uczestników, 431 było reprezentantami Stanów Zjednoczonych)¹³⁸.

Po niezbyt udanych dla sportu pływackiego igrzyskach olimpijskich w Paryżu nadeszły III Igrzyska Olimpijskie w St. Louis w USA. Zawody rozegrane zostały w dniach 5–7 września, rywalizowano w 9 konkurencjach. Pływano na dystansach: 50, 100, 220, 440, 880 jardów stylem dowolnym, 1 mili stylem dowolnym, 100 jardów stylem grzbietowym, 440 jardów stylem klasycznym oraz rozegrano wyścig sztafetowy 4x50 jardów stylem dowolnym¹³⁹. Konkurencje pływackie podczas tych igrzysk rozegrane zostały w sztucznym stawie, zbudowanym na potrzeby nie tylko igrzysk, ale też Światowej Wystawy Handlu.

¹³⁸ W. Lipoński: *Olimpizm dla każdego...*, s. 116.

¹³⁹ Spalding's official Athletic Almanac for 1905 Special Olympic Number Containing the Official Report of the Olympic Games of 1904, pp. 229–231.

Na jednym końcu tego stawu znajdowała się klatka ze zwierzętami, z której ścieki spływały do wody, z drugiej strony znajdował się budynek, w którym mieszkali ratownicy i nieczystości z niego również odprowadzano do stawu. W stawie kąpano psy, a wieczorem pływały w nim niedźwiedzie, pokazywane w ciągu dnia podczas wystawy. Dno stawu było pokryte grubą warstwą nieczystości. Zawodnicy startowali z drewnianej śliskiej tratwy, która, jeśli stanęło na niej kilka osób, zatapiała się i pływacy stali w wodzie po kostki. W chwili startu tratwa dodatkowo ugiwała się, amortyzując odbicie i wszyscy zawodnicy wpadali płasko do wody, albo lądowali na plecach, częste były też falstarty. Platforma wieży do skoków zbudowana była ze starych zmurzonych desek. Było to tak niebezpieczne, że niemieccy skoczkowie sami wymienili je na nowe. Werdykty sędziów były mało obiektywne. Na dystansach 50 jardów i 100 jardów wygrał Węgier Zoltan Halmay, który zdecydowanie pokonał Amerykanina J. Scotta Leary'ego. Jednak na dystansie 50 jardów różnica między zawodnikami wyniosła tylko około pół metra, co spowodowało przyznanie przez sędziów zwycięstwa Amerykaninowi. Między zawodnikami doszło do kłótni, co zmusiło sędziów do rozegrania repasażu. W repasażu zdecydowanie zwyciężył Węgier, który był jedną z największych gwiazd pływania tamtego okresu¹⁴⁰. Zoltan Halmay startował podczas igrzysk w 1900 r., w 1904 r. i 1908 r., zdobywając siedem medali – 2 złote, 4 srebrne, 1 brązowy (Paryż 1900 r. – brązowy medal na dystansie 1000 m stylem dowolnym, srebrny medal na dystansie 200 m stylem dowolnym i 4000 m stylem dowolnym; Saint Louis 1904 r. – złoty medal 50 jardów stylem dowolnym i 100 jardów stylem dowolnym; Londyn 1908 – r. srebrny medal 100 m stylem dowolnym i w sztafecie 4x200 m tym stylem)¹⁴¹.

Reprezentant Stanów Zjednoczonych Charles Daniels zdobył 3 złote, 1 srebrny i 1 brązowy medal, kolejnym multimedalistą tych igrzysk został Francis Galley z Australii, zdobył on 3 srebrne i jeden brązowy medal¹⁴².

Na igrzyskach tych dobrze wypadli pływacy z Europy. Niemieccy zawodnicy zdobyli wszystkie trzy medale na dystansie 100 jardów stylem grzbietowym: złoty W. Brack, srebrny G. Hoffmann, a brązowy G. Zacharias. Na dystansie 440 jardów stylem klasycznym zwyciężył G. Zacharias, a W. Brack był drugi. Spośród pięciu niemieckich pływaków najlepiej zaprezentował się E. Rausch, wygrywając na dystansach 880 jardów i 1 mili stylem dowolnym oraz zdoby-

¹⁴⁰ Olympic. Official Publication of the Olympic Movement, 2008 no. 66, p. 26; P. Górski, K. Bazyłow, M. Petruczenko: *Kulisy Olimpiad od Aten...*, s. 27.

¹⁴¹ A. Gajdos: *Osobnosti Slovenskeho Sportu 1896–2010*. Matica slovenska. Martin 2010, s. 148.

¹⁴² Spalding's official Athletic Almanac for 1905..., pp. 229–231.

wając trzecie miejsce na dystansie 220 jardów tym samym stylem. Medale wywalczyli też reprezentanci Węgier, wspomniany już Z. Halmay, G. Kiss oraz Austriak O. Wahle¹⁴³.

Fot. 16. Charles Daniels reprezentant Stanów Zjednoczonych trzykrotny złoty medalista, Saint-Louis 1904 r.

Źródło: <http://www.olympic.org/>

¹⁴³ *Kronika sportu...*, s. 219; *Games of the XXV Olympiad...*, volume 1, p. 119.

Dystanse, na których rozgrywane były zawody ustalano w jardach. W przeliczeniu na metry odpowiadały one w przybliżeniu dystansom, na których w dzisiejszych czasach rozgrywa się zawody olimpijskie. Były to: 50 m stylem dowolnym, 100 m stylem dowolnym, 200 m stylem dowolnym, 400 m stylem dowolnym oraz dystans 1 mili (ok. 1600 m) stylem dowolnym. Na igrzyskach tych po raz pierwszy jako odrębny styl wprowadzono styl klasyczny – pływano na dystansie 440 jardów¹⁴⁴. W konkurencji tej startowało 4 zawodników, trzech reprezentantów Niemiec i jeden USA.

Fot. 17. Start do wyścigu na dystansie 100 jardów stylem dowolnym, Saint-Louis 1904 r.

Źródło: Spalding's Official Athletic Almanac. Special Olympic Number. Containing the Official Report of the Olympic Games of 1904. The American Sports Publishing Company. New York 1905, s. 279.

Udział w igrzyskach, ze względu na fatalne warunki higieniczne, dla kilku zawodników zakończył się tragicznie. Trzech pływaków, zarażonych różnymi chorobami, między innymi tyfusem i czerwonką, zmarło.

Podczas igrzysk w 1904 r. do programu po raz pierwszy włączono skoki do wody (nazywane wtedy „zabawnymi skokami” i piłkę wodną. Jedną z odmian skoków podczas tych zawodów były skoki na odległość. Zawodnicy po skoku musieli przepłynąć jak najdłuższy odcinek bez ruchu. Skok mógł trwać mak-

¹⁴⁴ R. Karpiński: *Pływanie*. Katowice 2001, s. 156; E. Dybińska: *Uczenie się i nauczanie pływania*. Akademia Wychowania Fizycznego w Krakowie. Kraków 2009, s. 242.

symalnie 60 sekund lub do wypłynięcia głową nad powierzchnię wody. Zwycięzca osiągnął wynik 19,5 m¹⁴⁵.

W klasyfikacji medalowej zwyciężyli reprezentanci Niemiec przed drużynami z USA i Węgier.

IV Igrzyska Olimpijskie w 1908 r. w Londynie

Igrzyska IV olimpiady zainaugurowane zostały 13 lipca 1908 r. Na otwarciu byli obecni król i królowa Anglii, oraz księżęta ze Szwecji i Grecji. Ceremonia otwarcia była imponująca. Po raz pierwszy uczestniczyło w niej 1500 zawodników, występujących pod dziewiętnastoma sztandarami¹⁴⁶.

Igrzyska olimpijskie w 1908 r. w Londynie były znaczące dla rozwoju pływania. Początkowo igrzyska te miały się odbyć w Rzymie, jednak po rezygnacji Włochów poproszono o organizację Brytyjczyków. Jednym z organizatorów całych igrzysk był Amatorski Związek Pływacki Wielkiej Brytanii. W związku z tym, że w kulturze brytyjskiej sport był uznawany za „szlachetną rywalizację dżentelmenów” obowiązywały w nim ściśle określone reguły. Po raz pierwszy na igrzyskach konkurencje pływackie nie odbywały się na otwartym akwenu. Na potrzeby igrzysk Brytyjczycy zbudowali 100-metrową pływalnię otoczoną bieżnią lekkoatletyczną (wyścig na 100 m mógł odbyć się bez wykonywania nawrotów). Igrzyska (łącznie z konkurencjami pływackimi) odbyły się na stadionie White City Stadium, gdzie równocześnie miała miejsce Wystawa Francusko-Brytyjska. Wybudowano tam trybuny mogące pomieścić 70 000 widzów¹⁴⁷. Po raz pierwszy na igrzyskach zawodnicy pływali w zamkniętym wybetonowanym zbiorniku. Woda w basenie była mętna i zimna, co nie ułatwiało pływania. Pływalnia ta została usunięta zaraz po zakończeniu igrzysk¹⁴⁸.

Konkurencje pływackie rozegrano w dniach 13–25 lipca. W igrzyskach wzięło udział 98 pływaków z 14 krajów. Rozegrano 6 konkurencji: 100, 400, 1500 m stylem dowolnym, 100 m stylem grzbietowym, 200 m stylem klasycznym oraz sztafetę 4x200 m stylem dowolnym. Podczas wyścigów każdy z zawodników płynął na oddzielnym ograniczonym linami torze. Wprowadzono też po raz pierwszy

¹⁴⁵ W. Lipoński: *Olimpizm dla każdego...*, s. 117; „Pływanie” 2004 nr 4, s. 21.

¹⁴⁶ *Wspomnienia olimpijskie Piotra bar de Cobbertin*, „Raz, Dwa, Trzy” 1933 nr 2, s. 14.

¹⁴⁷ *The Official Report The Olympic Games of 1908 Celebrated in London*, pp.19–21, 46, 296; P. Górski, K. Bazylow, M. Petruczenko: *Kulisy Olimpiad od Aten...*, s. 33.

¹⁴⁸ <https://www.swimmingworldmagazine.com/news/olympic-pools-where-are-they-now-part-one/20.01.2017>

system eliminacji i finałów¹⁴⁹. Trwały również rozmowy dyplomatyczne mające na celu wprowadzenie jednolitych przepisów w organizacji zawodów olimpijskich w pływaniu, aby uniknąć kompromitacji, jaką był wg Brytyjczyków wyścig marynarzy w Atenach w 1896 r. oraz tor przeszkód na Sekwanie w 1900 r.).

Fot. 18. Wyścig finałowy na dystansie 200 m stylem klasycznym, Londyn 1908 r.

Źródło: The Official Report..., p. 305

Fot. 19. White City Stadium z pływalnią olimpijską, Londyn 1908 r.

Źródło: <https://www.olympic.org/>

¹⁴⁹ The Official Report The Olympic Games Celebrated in London 1908, pp. 298, 299.

19 czerwca 1908 r. w hotelu Manchester w Londynie przy okazji Igrzysk IV Olimpiady spotkali się przedstawiciele: Belgii, Danii, Finlandii, Francji, Niemiec, Szwecji, Węgier i Wielkiej Brytanii – datę tę uważa się za moment powstania FINA (Federation Internationale de Natation de Amateur). Organizacji, która miała na celu zrzeszenie krajowych związków pływackich. Uczestnicy tego zebrania wyznaczyli sobie za cel podniesienie rangi pływania wśród dyscyplin olimpijskich, wprowadzenie jednolitych dla wszystkich krajów przepisów i zasad w pływaniu, skokach do wody i piłce wodnej, oraz prowadzenie i aktualizowanie statystyki rekordów świata¹⁵⁰. Sześć z przeprowadzonych w Londynie konkurencji pływackich jest rozgrywanych do dziś.

Na olimpijskiej pływalni Sheperd's Bush w finale sztafety 4x200 m stylem dowolnym doszło do widowiskowego pojedynku Węgrów (J. Munk, I. Zaćhar, B. Las-Torres, Z. Halmay) i Brytyjczyków (J. Derbyshire, P. Radmilovic, W. Foster, H. Taylor). Faworytami byli Węgrzy i to oni do ostatniej zmiany znacznie prowadzili. Wydawało się, że ich zwycięstwo jest pewne, zwłaszcza że na ostatniej zmianie płynął Z. Halmay (mistrz olimpijski na 100 m stylem dowolnym z St. Louis). W sztafecie brytyjskiej na ostatniej zmianie płynął H. Taylor (mistrz olimpijski na 400 i 1500 m stylem dowolnym), zbliżał się wprawdzie do reprezentanta Węgier, ale praktycznie nie miał szans, aby go dogonić. Nagle Węgier zaczął słabnąć, zwolnił, wykonywał nieskoordynowane ruchy. H. Taylor był coraz bliżej rywala, i wreszcie go wyprzedził. Z. Halmay sprawiał wrażenie sparaliżowanego i w pewnym momencie zniknął pod wodą, koledzy z drużyny wskoczyli do basenu, aby go wyciągnąć. Wyniesiono nieprzytomnego pływaka na brzeg, dopiero po jakimś czasie odzyskał świadomość. Wygrali Brytyjczycy, ustanawiając nowy rekord świata wynikiem 10:55,6 min. Kolejny uznany za pierwszy rekord świata na dystansie 400 m stylem dowolnym ustanowił na tych igrzyskach H. Taylor z czasem 5:36,8 min. Następny rekord świata i złoty medal olimpijski wywalczył znowu H. Taylor, tym razem na dystansie 1500 m stylem dowolnym (22:48,4 min). Na igrzyskach tych ustanowiono jeszcze jeden rekord świata, należał on do Amerykanina Ch. Danielsa, który zwyciężył na dystansie 100 m stylem dowolnym i ustanowił rekord z czasem 1:05,6 min (cztery lata wcześniej przegrał złoty medal z Węgrem Z. Halmayem). Ch. Daniels, startując w dwóch kolejnych igrzyskach zdobył w sumie cztery złote medale, jeden srebrny i jeden brązowy¹⁵¹.

¹⁵⁰ „Pływanie” 2004 nr 4, s. 21.

¹⁵¹ The Official Report The Olympic Games Celebrated in London..., pp. 299–301. *Kronika sportu...*, s. 243; Games of the XXV Olympiad..., volume 1, p. 123.

W klasyfikacji medalowej zwyciężyli reprezentanci Wielkiej Brytanii przed zawodnikami z USA i Niemiec.

Fot. 20. Henry Taylor, reprezentant Wielkiej Brytanii, dwukrotny złoty medalista i rekordzista świata podczas igrzysk olimpijskich w Londynie, Londyn 1908 r.

Źródło: <http://www.olympic.org/>

V Igrzyska Olimpijskie w 1912 r. w Sztokholmie

Igrzyska V Olimpiady w Sztokholmie były wielkim sukcesem pod względem organizacyjnym oraz liczby widzów. Wpłynęły również znacząco na kształtowanie się nowożytnej tradycji olimpijskiej. Były to pierwsze naprawdę międzynarodowe igrzyska, bowiem w Sztokholmie startowali zawodnicy z pięciu kontynentów. Igrzyskom tym po raz pierwszy nie towarzyszyło żadne wydarzenie gospodarcze jak wcześniej – Wystawy Światowe. Trwały one dość krótko, wzbudzały mniej kontrowersji niż poprzednie, dzięki temu skupiono się wyłącznie na sporcie. Zawody te nabrały wyższej rangi, wprowadzono automatyczne urządzenia pomiarowe w dyscyplinach pływackich, system nagłaśniający oraz

tablice wyników. W Sztokholmie po raz pierwszy zastosowano na igrzyskach elektroniczny pomiar czasu. Wystrzał startera uruchamiał poprzez elektromagnes chronometry, które posiadali sędziowie. Zatrzymywano je ręcznie i często się psuły, jednak automatyka ta budziła podziw publiczności. W praktyce jednak całkowicie opierano się na ręcznym pomiarze czasu¹⁵².

Fot. 21. Pływalnia olimpijska o długości 100 m, Sztokholm 1912 r.

Źródło: <http://www.grayflannelsuit.net/blog/vintage-photo-wednesday-vol-6-the-1912-summer-olympics>

Konkurencje pływackie rozegrano w dniach 6–9 lipca. W 9 konkurencjach wystartowało 120 pływaków z 17 reprezentacji¹⁵³. Podczas tych igrzysk wystartowały po raz pierwszy w konkurencjach pływackich kobiety¹⁵⁴. Zawodniczki startowały w jednoczęściowych kostiumach bez rękawów i z nogawkami kończącymi się nad kolanem lub w połowie uda. Reprezentantki Wielkiej Brytanii ubrane były w jedwabne kostiumy, które po zamoczeniu stawały się przezroczyste – by temu zapobiec, wkładano pod spód bieliznę. Aby uniknąć niesto-

¹⁵² „Przegląd Sportowy” *Rio 2016* – dodatek specjalny. Sierpień 2016, s. 23.

¹⁵³ P. Ruzbarsky, M. Turek: *Didaktika, technika a trening ...*, s. 7.

¹⁵⁴ Czabański, M. Fiłon, K. Zatoń (red.) *Elementy teorii pływania ...*, s. 14; Games of the XXV Olympiad..., volume 1, p. 127; B. Waade (red.): *Pływanie sportowe i ratunkowe...*, s. 16; <http://www.fina.org/H2O/>

sownych zachowań mężczyzn wobec pływaczek, pozostawały one pod opieką przyzwoitki¹⁵⁵. Mężczyźni rywalizowali na dystansach: 100, 400, 1500 m stylem dowolnym, 100 m stylem grzbietowym, 200, 400 m stylem klasycznym oraz w wyścigu sztafetowym 4x200 m stylem dowolnym. Kobiety startowały na dystansie 100 m stylem dowolnym oraz w biegu sztafetowym 4x100 m stylem dowolnym. Konkurencje pływackie rozegrano w zatoce Djurgårdsbrunnsviken (nieдалеко centrum miasta). Wybudowano tam 100-metrową pływalnię, z jednej strony ograniczoną brzegiem zatoki, z drugiej drewnianym podestem na pontonach¹⁵⁶. Pływalnia ta szczyciła się też „cudem techniki”, jakim wówczas był automatyczny chronometraż do mierzenia rezultatów¹⁵⁷.

Gwiazdą podczas zawodów pływackich był czarnoskóry Hawajczyk, Duke Paoa Kahanamoku¹⁵⁸, który pływał kraulem – stylem dotąd nieznanym w Europie (styl ten wówczas określano „pełzaniem po wodzie”). Podczas eliminacji ustanowił rekord świata na dystansie 100 m stylem dowolnym¹⁵⁹ (1:02,4 min). Podczas finału prowadził z tak dużą przewagą, że płynąc odwrócił się, sprawdzając gdzie są jego rywale i jeszcze zdołał wygrać z drugim zawodnikiem o 2 m („Duke” był też wielkim promotorem surfingu na świecie)¹⁶⁰.

Sztafetę 4x200 m stylem dowolnym wygrała reprezentacja „Australazji” (płynęło w niej trzech zawodników z Australii i jeden z Nowej Zelandii). Ustanowiła ona nowy rekord świata z rezultatem 10:11,2 min (poprawiając o 44 s rekord świata ustanowiony przez zawodników Wielkiej Brytanii cztery lata wcześniej w Londynie). Drugie miejsce zajęła sztafeta USA, zaś reprezentanci Wielkiej Brytanii wywalczyli trzecie miejsce. Na dystansach 400 m i 1500 m stylem dowolnym zwyciężył pływak z Kanady G. Hodgson z czasami 5:24,4 min

¹⁵⁵ <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/7554196.stm> 01.03.2017.

¹⁵⁶ <https://www.swimmingworldmagazine.com/news/olympic-pools-where-are-they-now-part-one/20.01.2017>

¹⁵⁷ The Official Report of the Olympic Games of Stockholm 1912, pp. 713–714; P. Górski, K. Bazyłow, M. Petruczenko: *Kulisy Olimpiad od Aten...*, s. 44.

¹⁵⁸ Duke Paos Kahanamaku (1890-1969), Amerykanin, mieszkaniec Wysp Hawajskich, jako pierwszy zastosował tamtejszy sposób pływania i jest oficjalnie uważany za twórcę nowoczesnego crawla. Podczas igrzysk olimpijskich w 1912 r. zdobył złoty medal na dystansie 100 m stylem dowolnym i srebrny w sztafecie 4x200 m tym stylem. W 1920 r. zdobył 2 złote medale olimpijskie (100 m, sztafeta 4x200 m stylem dowolnym). W 1924 r. zdobył srebrny medal olimpijski na dystansie 100 m stylem dowolnym. Rekordzista świata na tym dystansie. Był też propagatorem surfingu <http://www.gohawaii.com/oahu/regions-neighborhoods/honolulu/duke-kahanamoku-statue/> 01.03.2017.

¹⁵⁹ Zawodnicy pływali dowolną techniką.

¹⁶⁰ P. Górski, K. Bazyłow, M. Petruczenko: *Kulisy Olimpiad od Aten...*, s. 47; Olympic. Official Publication of the Olympic Movement, 2009 no. 71, p. 53; *Olimpiady 1896–2012...*, s. 58–59.

W Sztokholmie pierwszą pływacką konkurencją kobiet był dystans 100 m stylem dowolnym. Do startu zgłoszono 42 zawodniczki, lecz ostatecznie wystartowało ich 27. Reprezentowały one osiem krajów. W eliminacjach Australijka Fanny Durack ustanowiła na tym dystansie rekord świata z czasem 1:19,8 min. Zdobyła również złoty medal olimpijski. Dalsze pozycje zajęły: M. Wylie (Australia) i J. Fletcher (Wielka Brytania). Kulminacją zawodów pływackich kobiet była sztafeta 4x100 m stylem dowolnym. Faworytkami były reprezentantki Wielkiej Brytanii (B. Moore, J. Fletcher, A. Speris, I. Steer). One też wygrały, ustanawiając rekord świata z czasem 5:52,8 min. Reprezentantki Niemiec zdobyły srebrny medal, brązowy zaś zawodniczki z Austrii¹⁶³.

W punktacji medalowej zwyciężyła reprezentacja Niemiec przed Australią i reprezentacją USA¹⁶⁴.

Fot. 23. Reprezentantki Wielkiej Brytanii (sztafeta 4x100 m stylem dowolnym), w jedwabnych strojach pływackich wraz z opiekunką, Sztokholm 1912 r.

Źródło: <http://www.olympic.org/>

Igrzyska olimpijskie w Sztokholmie były ostatnimi przed wybuchem I wojny światowej, kolejne miały się odbyć w 1916 r. w Berlinie. Miały się one rozpocząć konkurencjami zimowymi. Trwały przygotowania, był gotowy stadion Olimpia,

¹⁶³ The Official Report of the Olympic Games of Stockholm..., p. 726; *Kronika sportu...*, s. 267.

¹⁶⁴ „Sport Wodny” 1927 nr 8, s. 142.

szukano talentów sportowych, rozbudowywano bazę sportową, organizowano zbiórki pieniędzy. To wszystko wpłynęło na ożywienie w niemieckim sporcie. Jednak w styczniu 1916 r. po śmierci ministra stanu Victora von Podbielskiego, który był prezydentem Niemieckiej Komisji Rzeszy ds. Igrzysk Olimpijskich, stało się wiadome, że igrzyska nie odbędą się. W marcu 1917 r. w miejsce olimpijskiej komisji rzeszy powstała Niemiecka Komisja Rzeszy ds. Ćwiczeń Gimnastycznych, a zamiast przygotowań olimpijskich zaczęto organizować masowe ćwiczenia paramilitarne¹⁶⁵.

VI Igrzyska Olimpijskie w 1920 r. w Antwerpii

Igrzyska VII Olimpiady odbyły się w 1920 r. w Antwerpii w Belgii. Igrzyska, które miały odbyć się w 1916 r. w Berlinie zostały odwołane z powodu trwania I wojny światowej¹⁶⁶. W wyniku wojny zmieniła się struktura polityczna w Europie. Rozpadła się monarchia austro-węgierska, Niemcy poniosły klęskę. Wiele narodów powstało lub odzyskało wolność: Czechosłowacja, Estonia, Finlandia, Jugosławia, Litwa, Polska, Węgry. W Austrii i Niemczech upadł ustroj monarchistyczny, a na terenach Rosji carskiej powstało państwo socjalistyczne – Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich. Po wojnie wybuchły w krajach Europy i w USA kryzysy ekonomiczne. W Europie doprowadziły one do zaostrzenia walki klasowej, wzmocniła się siła proletariatu, ale równocześnie w wielu krajach do władzy doszły dyktatury wojskowe, a we Włoszech zaczął rozwijać się ruch faszystowski. Te skomplikowane stosunki miały wpływ (oprócz życia politycznego i ekonomicznego) również na wychowanie fizyczne i sport. Nastąpiło wzmożone zainteresowanie zagadnieniami zdrowia i tężyzny fizycznej¹⁶⁷.

Igrzyska w 1920 r. miały odbyć się w Budapeszcie, ale w związku z tym, że Austro-Węgry były sojusznikiem Niemiec podczas wojny, postanowiono organizację przyznać Antwerpii, miastu, które zostało bardzo zniszczone w wyniku działań zbrojnych. Z udziału w igrzyskach zostały wykluczone: Austria, Bułgaria, Niemcy, Turcja i Węgry.

W nieoficjalnym programie igrzysk organizatorzy proponowali uczestnikom odpoczynek w nadmorskim kurorcie Ostendze. Jednak nikt nie przyjął zaproszenia (część ekip nie miała czasu, pozostała zaś pieniędzy).

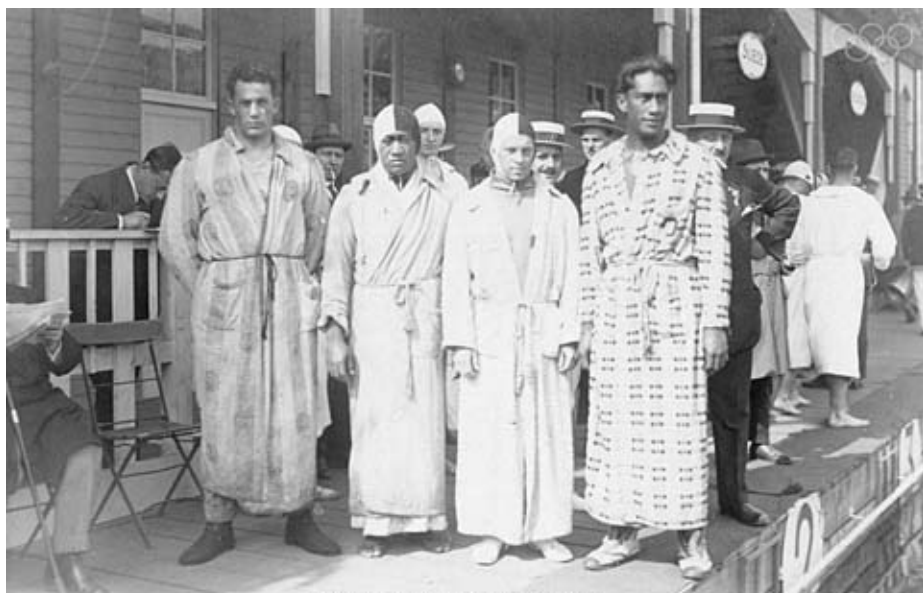
Konkurencje pływackie odbyły się w dniach 22 sierpnia – 1 września. Brało w nich udział 116 sportowców, którzy rywalizowali w 10 konkurencjach. Została

¹⁶⁵ *Kronika sportu...*, s. 284.

¹⁶⁶ W. Lipoński: *Olimpizm dla każdego...*, s. 118.

¹⁶⁷ R. Wroczyński: *Powszechnie dzieje wychowania...*, s. 317.

wprowadzona jedna nowa konkurencja – 300 m stylem dowolnym kobiet¹⁶⁸. Zawody pływackie odbyły się w obiekcie Stade Nautique d'Antwerp, był to wybetonowany basen, w którym podobnie jak podczas igrzysk w Londynie w 1908 r., woda była zimna i mętna. Zawodnicy po starcie biegli pod ciepłą prysznic, aby się rozgrzać, były to więc warunki mało komfortowe¹⁶⁹. Doszło do tego, że pływacy amerykańscy zagrozili bojkotem igrzysk.

Fot. 24. Reprezentanci Stanów Zjednoczonych: Normann Ross (pierwszy z lewej) i Duke Kahanamoku (pierwszy z prawej), Antwerpia 1920 r.

Źródło: <http://www.olympic.org/>

Konkurencje pływackie na igrzyskach zdominowali prawie całkowicie Amerykanie, choć ich podróż do Antwerpii na starym wojennym statku transportowym, po wzburzonym morzu trwała 14 dni i w takich warunkach wypoczynek był niemożliwy, osiągnęli dobre wyniki¹⁷⁰. Mieli oni w swojej drużynie takich pływaków, jak: Duke Paoa Kahanamoku, dwaj bracia Kealoha, Norman Ross. Po raz pierwszy wystartowały też amerykańskie pływaczki¹⁷¹. W konkuren-

¹⁶⁸ *Kronika sportu...*, s. 298.

¹⁶⁹ <https://www.swimmingworldmagazine.com/news/olympic-pools-where-are-they-now-part-one/20.01.2017>

¹⁷⁰ *Kronika sportu...*, s. 298.

¹⁷¹ „Sport Wodny” 1927 nr 8, s. 142.

cjach męskich medale podzielili między sobą Amerykanie i Szwedzi. Hawajczyk D. Kahanamoku okazał się znowu najlepszym sprinterem. Obronił tytuł mistrza olimpijskiego ze Sztokholmu na dystansie 100 m stylem dowolnym i zdobył kolejny złoty medal. Musiał jednak walczyć o niego dwa razy. Za pierwszym razem pobił rekord świata czasem 1:01,4 min. Sędziowie uwzględnili jednak protest Australijczyka Williama Heralda, który twierdził, że swoim niewłaściwym zachowaniem zawodnik amerykański N. Ross przeszkodził mu w starcie na 100 m. N. Ross został wykluczony, a wyścig finałowy powtórzono kilka dni później. D. Kahanamoku wygrał i tym razem z identycznym czasem. Tego samego dnia odbył się również wyścig finałowy na dystansie 4x200 m stylem dowolnym. Reprezentanci USA zdobyli złoty medal (płynął też N. Ross) oraz ustanowili nowy rekord świata (10:04,4 min). N. Ross został najlepszym długodystansowcem igrzysk, zdobywając złoty medal na dystansach 400 m i 1500 m stylem dowolnym. Szwed, Hakan Malmroth wygrał na dystansach 200 m i 400 m stylem grzbietowym, a jego kolega z drużyny T. Henning był na obu tych dystansach drugi¹⁷².

Fot. 25. Stroje pływaków podczas igrzysk olimpijskich, Antwerpia 1920 r.

Źródło: <http://www.olympic.org/>

¹⁷² Rapport Officiel des Jeux de la Vlleme Olympiade Anvers 1920, pp. 74, 75, 76; *Kronika sportu...*, s. 298; *Games of the XXV Olympiad...*, volume 1., p. 130; „Pływanie” 2004 nr 6, s. 26.

Wśród kobiet 18-letnia pływaczka ze Stanów Zjednoczonych Ethelda Bleibrey zwyciężyła na wszystkich dystansach, w jakich startowały kobiety: 100 m stylem dowolnym (1:36,6 min), 300 m stylem dowolnym (4:34,0 min) i w sztafecie 4x200 m (10:04,4 min). Startowała na igrzyskach 5 razy (łącznie z eliminacjami) i za każdym razem pobijała rekord świata¹⁷³.

W klasyfikacji medalowej zwyciężyli reprezentanci USA, przed drużynami Szwecji i Australii.

VII Igrzyska Olimpijskie w 1924 r. w Paryżu

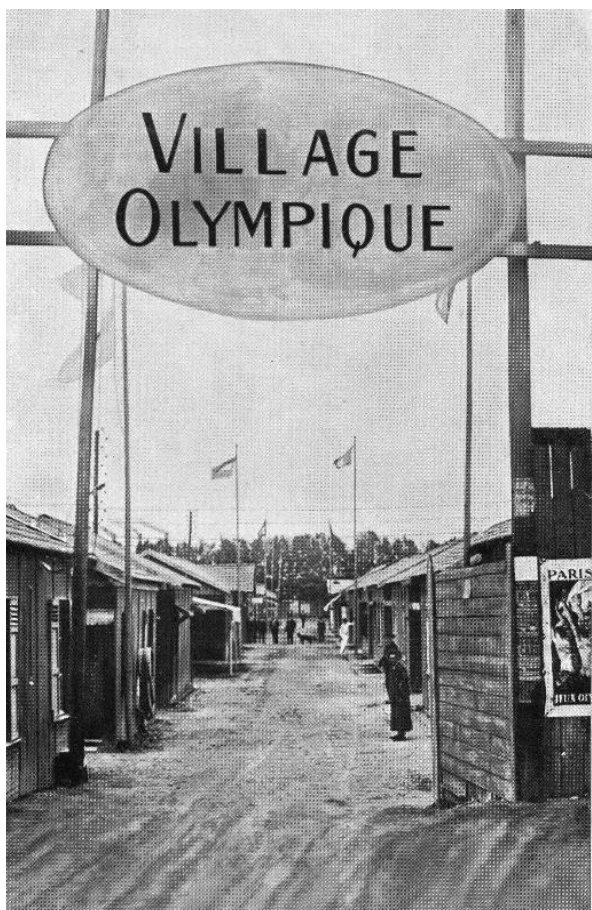
Igrzyska VIII Olimpiady odbyły się w Paryżu. Początkowo gospodarzem igrzysk miał być Amsterdam, ale za namową barona P. de Coubertina organizację powierzono francuskiemu miastu. Były to ostatnie igrzyska przed odejściem barona z MKOl, który pragnął, aby odbyły się one w jego ojczyźnie. Tym samym Francja dostała szansę zorganizowania igrzysk lepiej niż w 1900 r. Dołożono wszelkich starań, aby igrzyska przebiegły bez większych zakłóceń i miały odpowiednią rangę. Paryż oferował oprócz nowoczesnego stadionu również specjalnie wybudowaną dla potrzeb olimpijczyków pływalnię w Tourelles. Wybudowano też po raz pierwszy specjalną wioskę olimpijską, w której zamieszkali sportowcy (były to drewniane domki)¹⁷⁴. Podczas tych igrzysk wykorzystano po raz pierwszy motto; „Citius Altius Fortius” (szybciej, wyżej, mocniej)¹⁷⁵. Kolejną innowacją było wciągnięcie podczas ceremonii zakończenia igrzysk trzech flag – flagi MKOl, flagi gospodarza igrzysk oraz flagi przyszłego gospodarza. Zwyczaj ten wszedł na stałe do programu igrzysk. Igrzyska te były olbrzymim wydarzeniem sportowym. Liczba krajów uczestniczących wzrosła do 44. Wystartowało ponad 3000 sportowców, imprezę obserwowało 625 000 widzów, a komentowało ją ponad 1000 dziennikarzy. Po raz pierwszy igrzyska relacjonowano na żywo drogą radiową, a pływanie obok lekkiej atletyki przyciągało największą liczbę widzów¹⁷⁶.

¹⁷³ Rapport Officiel des Jeux de la VIIeme..., pp. 75–76; *Kronika sportu...*, s. 298; „Pływanie” 2004 nr 6, s. 26.

¹⁷⁴ *Olimpiady 1896–2012...*, s. 64.

¹⁷⁵ „Citius Altius Fortius” (szybciej, wyżej, mocniej) – motto igrzysk olimpijskich zostało zaproponowane przez twórcę nowożytnej idei olimpizmu, barona Pierre’a de Coubertina podczas tworzenia Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego w 1894 r. P. Coubertin powiedział: *Te trzy słowa wyrażają program moralnego piękna*. Twórcą motta był jego przyjaciel, dominikanin H. Didon dyrektor Arcueil College pod Paryżem, wielki propagator sportu. Źródło: M. Rotkiewicz: *Symbole i maskotki olimpijskie*. PKOl. Warszawa 2012, s. 11.

¹⁷⁶ *Games of the XXV Olympiad...*, volume 1, p. 134; *Olimpiady 1896–2012...*, s. 65.

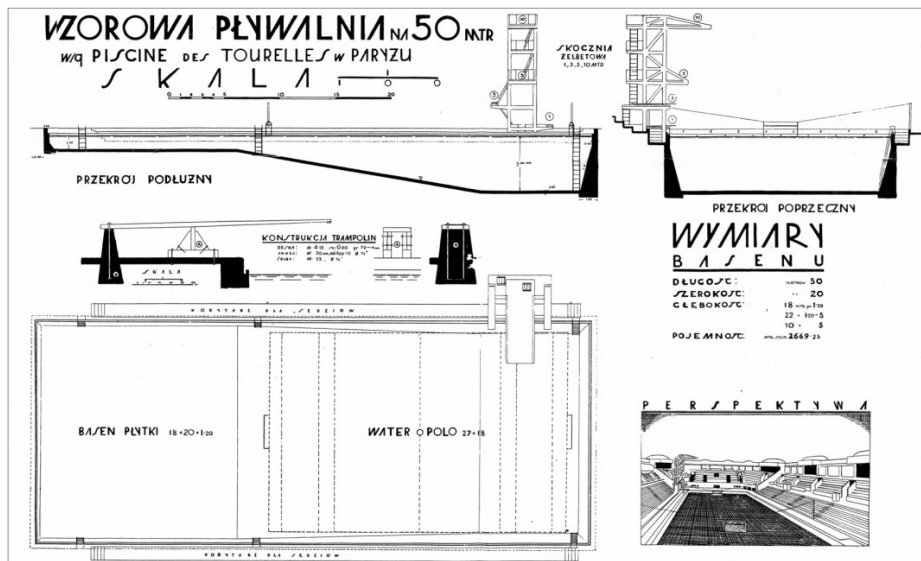
Fot. 26. Wioska Olimpijska, Paryż 1924 r.

Źródło: *Olympia 1936. Die Olympischen Spiele 1936. Cigaretten – Bilderdienst Altona – Bahrenfeld 1936.*

Pływalnia Piscine des Tourelles o długości 50 m i szerokości 20 m była najbardziej zaawansowanym obiektem sportowym w Paryżu. Jej budowa kosztowała aż 12 mln franków. Po raz pierwszy tory były od siebie oddzielone czerwonymi korkowymi linami i na dnie pływalni zaznaczono *...pasy ciemne na dnie, ułatwiające zawodnikom płynącym z twarzą w wodzie zachowanie kierunku podczas wyścigu*¹⁷⁷. Pływalnia ta znajdowała się w dużym kilkupiętrowym, żelazobetonowym gmachu. Niższe jego piętra zajmowały biura i pomieszczenia z kotłami do ogrzewania

¹⁷⁷ „Sport Wodny” 1926 nr 4, s. 49.

wody. Po bokach znajdowały się klatki schodowe i „nieskończona liczba szatni”. Dookoła pływalni mieściły się trybuny z miejscami dla 10 tys. osób. Trybuny były betonowe, a pływalnia zrobiona z kafli. Woda pochodziła z wodociągów, była przezroczysta i czysta¹⁷⁸.

Fot. 27. Pływalnia olimpijska Piscine des Tourelles, Paryż 1924 r.

Źródło: Zaleski A., Semadeni T.: *Pływanie*. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie 1928, s. 474.

W konkurencjach pływackich wystartowali reprezentanci 25 krajów, rywalizując w 11 konkurencjach, które odbyły się w dniach 4–11 sierpnia. Mężczyźni startowali na dystansach 100, 400, 1500 m stylem dowolnym, 100 m stylem grzbietowym, 200 m stylem klasycznym, w sztafecie 4x200 m stylem dowolnym. Kobiety zaś pływały na dystansach 100, 400 m stylem dowolnym, 100 m stylem grzbietowym, 200 m stylem klasycznym oraz w wyścigu sztafetowym 4x100 m stylem dowolnym¹⁷⁹. Pływalnia w Tourelles, jak już wspomniano, była najładniejszym sportowym obiektem olimpijskim i poprawiono w niej siedem rekordów świata i wszystkie rekordy olimpijskie. Wysoki poziom pływania zapewniła obecność „wielkiej trójki”, czyli Johnna Weissmullera¹⁸⁰ (Stany Zjednoczone),

¹⁷⁸ Tamże, s. 50.

¹⁷⁹ VIII Olympiade Rapport Officiel Paris 1924, pp. 448–455, 473–479, 485–487.

¹⁸⁰ Johnny Weissmuller (1904–1984) Amerykanin o austro-węgierskich korzeniach; rodzina Weissmullerów wyjechała z Siedmiogrodu do Ameryki. W 1916 r. niedożywiony i wąty J. Weis-

Andrew Murray „Boy” Charltona (Australia) oraz Arne Borga (Szwecja). Pływacy ci rywalizowali ze sobą i bili rekordy świata. 20 lipca 1924 r. po raz pierwszy na igrzyskach olimpijskich J. Weissmuller przepłynął 100 m kraulem poniżej 1 minuty (58,6 s). W tej konkurencji A. Borg zajął czwarte miejsce. Dwa dni wcześniej widzowie w liczbie 10 000, mogli oglądać dramatyczny pojedynek na dystansie 400 m kraulem. A. Borg i J. Weissmuller do ostatniego nawrotu płynęli równo. Jednak na ostatnich metrach to Amerykanin przyśpieszył i zwyciężył (5:04,2 min) przed A. Borgiem (5:05,6 min), trzeci był Andrew Charlton (5:06,6 min), a brat bliźniak Borga, Ake Borg zdobył czwarte miejsce. W wyścigu na dystansie 1500 m wszyscy typowali że zwycięży A. Borg. Niespodzianką więc było zwycięstwo 17-letniego Australijczyka „Boy” Charltona. Ustanowił on rekord świata z czasem 20:06,6 min W wyścigu sztafetowym 4x200 m, cała „wielka trójka” zdobyła medale olimpijskie: złoty – Amerykanie, srebrny – Australijczycy, brązowy – Szwedzi. J. Weissmuller zdobył jeszcze jeden brązowy medal (czwarty) z drużyną w piłce wodnej. Na igrzyskach tych nie dał o sobie zapomnieć Hawajczyk Duke Paoa Kahanamoku. Na dystansie 100 m kraulem zajął drugie miejsce (za J. Weissmullerem), natomiast jego brat Samuel był trzeci¹⁸¹.

W Paryżu J. Weissmuller zdobył trzy złote medale na dystansach 100 m stylem dowolnym, 400 m stylem dowolnym (po zaciętej walce ze Szwedem Arne Borgiem) i w sztafecie 4x200 m stylem dowolnym oraz brązowy medal w piłce wodnej. Johnny Weissmuller zapisał się na trwałe w historii światowego pływania

smuller błąkał się po chicagowskich ulicach, a na pływalnię trafił przypadkiem. W czasie wojny Amerykanie walczyli na frontach Europy, w kraju zaś zaczęto propagować ćwiczenia fizyczne, w tym też pływanie. J. Weissmullerem zainteresował się trener B. Bachrach. Były to lata, w których nie znano metod treningowych polegających na pływaniu dużych objętości. To właśnie B. Bachrach był prekursorem takiego sposobu treningu. Kazał pływać wątlemu J. Weissmullerowi wiele kilometrów. Numerem jeden światowego pływania był w tym czasie Hawajczyk Duke Paoa Kahanamoku, który triumfował na igrzyskach w Sztokholmie i Antwerpii (zdołał 3 złote medale). Zaczął on pływać stylem przypominającym kraul, ale jeszcze z bardzo obszerną, szeroką pracą nóg. J. Weissmuller pływał inaczej, trener kazał mu pływać z nożycową pracą nóg, ale nożyce miały być płytkie („drobić” nożyce). W 1922 r. atletycznie zbudowany pływak już w niczym nie przypominał wątlęgo chłopca. Został pierwszym człowiekiem, który przepłynął 100 m poniżej minuty. W 1922 r. uzyskał na dystansie 100 m stylem dowolnym czas 58,6 s. W sumie 22 razy poprawiał rekordy świata. Na igrzyskach w 1924 r. zdobył 3 złote medale (100, 400 i 4x200 m stylem dowolnym), w 1928 r. 2 złote medale (100 i 4 x 200 m). Następnie podpisał kontrakt w Hollywood i jako Tarzan wystąpił w dziesięciu kasowych filmach, popisując się w nich często swoimi umiejętnościami pływackimi. Źródło: D. Miller: *Historia igrzysk olimpijskich...*, s. 96; S. P. Ferretti: *As regas e caracteristicas de todos os desportos*. Everest. 2008, p. 168. /www.genealogy.ro/cont/Weissmuller.htm 01.09.2016

¹⁸¹ VIII Olympiade Rapport..., pp. 448,454,456,486; *Kronika sportu...*, s. 318; W. Lipoński: *Humanistyczna encyklopedia sportu*. Sport i Turystyka. Warszawa 1987, s. 259.

nia jako pierwszy człowiek, który przepłynął 100 m stylem dowolnym w czasie krótszym niż 1 minuta¹⁸².

Fot. 28. Andrew Charlton, Johnn Weissmuller, Arne Borg, Paryż 1924 r.

Źródło: „Przegląd Sportowy” 1924.

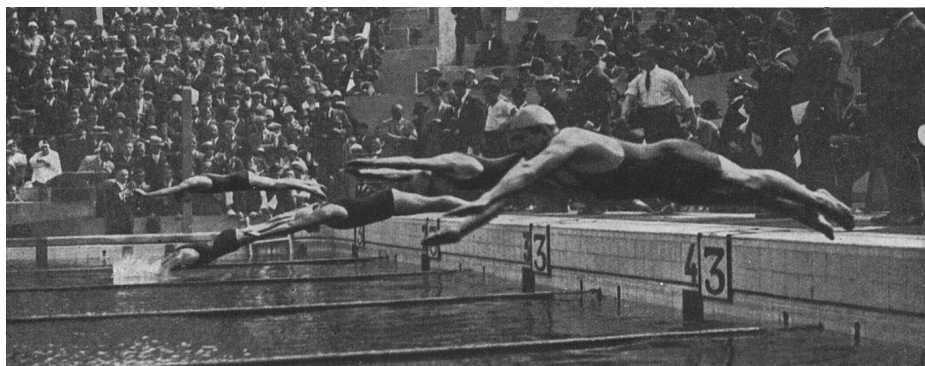
Australijczyk F. Beaurepaire, podczas igrzysk w Paryżu miał 33 lata, startował już na igrzyskach w 1908 r., gdzie zdobył srebrny medal na dystansie 400 m stylem dowolnym i brązowy na dystansie 1500 m. Podczas igrzysk w Antwerpii (1920 r.) zdobył brązowy medal na dystansie 1500 m oraz srebrny medal w sztafecie 4x200 m stylem dowolnym. W Paryżu powtórzyła się dokładnie sytuacja, która miała miejsce cztery lata wcześniej i F. Beaurepaire zdobył brązowy medal na dystansie 1500 m oraz srebrny w sztafecie 4x200 m stylem dowolnym¹⁸³.

Zawody pływackie na igrzyskach w 1924 r. miały jeszcze kilka gwiazd, między innymi Amerykankę Gertrude Ederle. G. Ederle zdobyła złoty medal wraz z koleżankami z drużyny w sztafecie 4x100 m stylem dowolnym i 2 medale brązowe na dystansach 100 i 400 m stylem dowolnym. Nie była jednak zadowolona

¹⁸² *Iskier przewodnik sportowy*. Iskry. Warszawa 1976, s. 511; *Games of the XXV Olympiad...*, volume 1., p. 134; E. Dybińska, A. Wójcicki: *Wskazówki metodyczne do nauczania pływania*. Akademia Wychowania Fizycznego w Krakowie. Kraków 1996, s. 113; *100 lat igrzysk olimpijskich. Kronika 1896–1996*. Świat książki. Warszawa 1996, s. 47.

¹⁸³ VIII Olympiade Rapport..., pp. 486, 456; *Kronika sportu...*, s. 318.

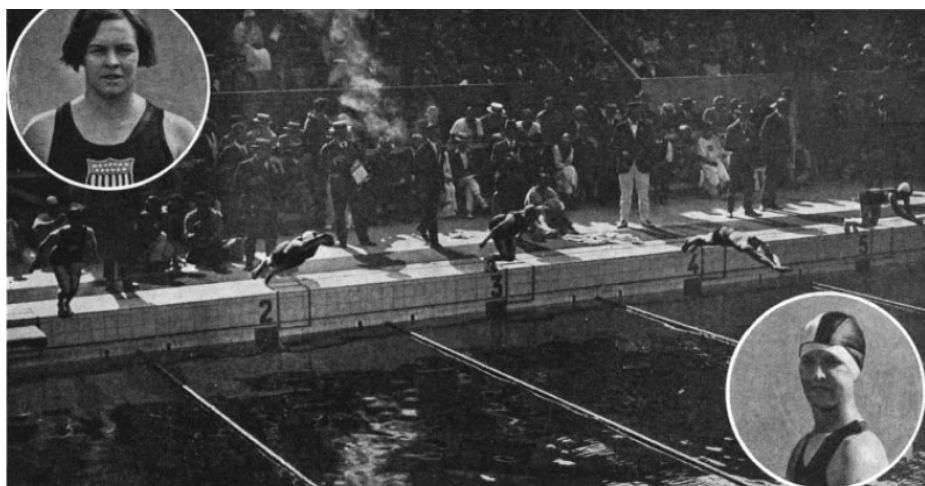
z tych wyników, gdyż marzyła o 3 złotych medalach. W 1926 r. przeszła do historii jako pierwsza kobieta, która przepłynęła kanał La Manche. Na dodatek dokonała tego w czasie lepszym o 2 godziny niż mężczyźni.

Fot. 29. Start do wyścigu 400 m stylem dowolnym, Paryż 1924 r.

Źródło: VIII Olympiade Rapport Officiel Paris 1924, p. 453.

Na dystansach 100 i 400 m stylem dowolnym komplet medali zdobyły reprezentantki Stanów Zjednoczonych¹⁸⁴.

Fot. 30. Wyścig na dystansie 100 m stylem dowolnym kobiet – z lewej Mariechen Wehselau, poniżej Gertrude Ederle (reprezentantki USA), Paryż 1924 r.

Źródło: VIII Olympiade Rapport Officiel Paris 1924, p. 475.

¹⁸⁴ VIII Olympiade Rapport..., pp. 474, 478, 488; *Olimpiady 1896–2012...*, s. 66.

W Paryżu w klasyfikacji medalowej zwyciężyli reprezentanci USA przed zawodnikami z Wielkiej Brytanii i Australii¹⁸⁵.

Węgierski architekt, Alfred Hajos, który podczas igrzysk w Atenach (1896 r.) zdobywał medale olimpijskie w konkurencjach pływackich, w 1924 r. w Paryżu otrzymał medal olimpijski za projekt stadionu w Olimpijskim Konkursie Sztuki i Literatury¹⁸⁶.

Fot. 31. Johnny Weissmuller, reprezentant USA

Źródło: zbiory NAC sygn.I-M-2587.

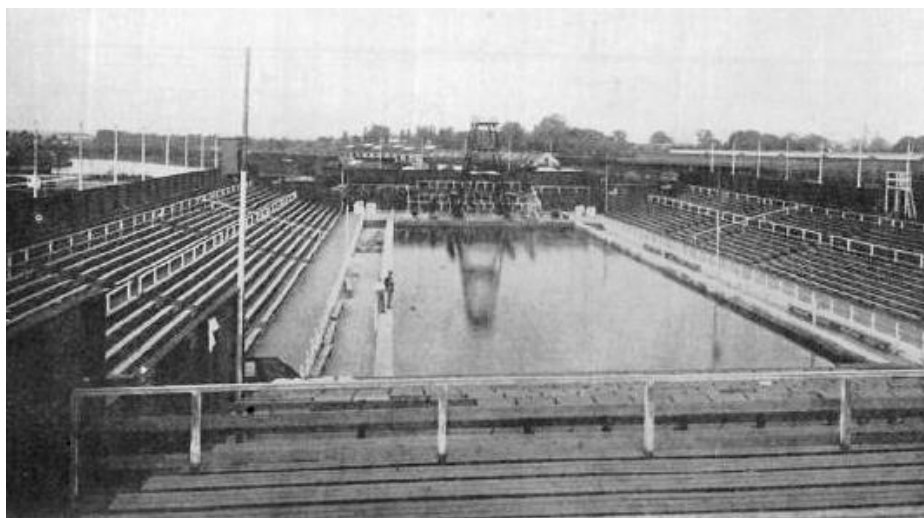
VIII Igrzyska Olimpijskie w 1928 r. w Amsterdamie

Igrzyska IX Olimpiady odbyły się w Amsterdamie. Podczas ceremonii otwarcia zapalono ogień w zniczu, który był umieszczony na szczycie wieży stojącej na stadionie. Ogień płonął przez cały czas trwania imprezy sportowej. Symboliczny ogień nie był niesiony przez sztafetę, ale zapalono go w nawiązaniu

¹⁸⁵ „Sport Wodny” 1927 nr 8, s. 142.

¹⁸⁶ G. Młodzikowski: *Olimpiady ery nowożytnej*. „Sport i Turystyka”. Warszawa 1984, s. 90; *Olimpiady 1896–2012...*, s. 57; W. Lipoński: *Historia sportu. Na tle rozwoju kultury fizycznej*. Wydawnictwo Naukowe PWN. Warszawa 2012, s. 540.

do olimpijskich tradycji. Stworzono też nową tradycję polegającą na tym, że podczas ceremonii otwarcia na stadion wchodzi pierwsza reprezentacja Grecji, a ostatnia reprezentacja gospodarzy. Do uczestnictwa w rozgrywkach powrócili Niemcy, a całe igrzyska upłynęły w atmosferze spokoju i harmonii. W Amsterdamie Coca-Cola po raz pierwszy została sponsorem igrzysk¹⁸⁷.

Fot. 32. Pływalnia olimpijska, Amsterdam 1928 r.

Źródło: *The Ninth Olympiad Official Report of the Olympic Games of 1928 Celebrated at Amsterdam*, p. 208.

Konkurencje pływackie rozegrano w dniach 4–11 sierpnia, wzięło w nich udział 182 zawodników z 32 krajów¹⁸⁸. Tak jak cztery lata wcześniej, startowano w 11 konkurencjach. Na igrzyska specjalnie wybudowano pływalnię Olympic Sports Park Swim Stadium, o wymiarach 50 m x 18 m („Zwemstadion”), z żelazobetonu. Była ona położona kilkaset metrów od głównego stadionu. Na terenie tego obiektu znajdowały się przebieralnie dla mężczyzn (20) oraz dla kobiet (16), pomieszczenia dla sędziów, zawodników, oficjeli i dziennikarzy. Basen był napełniony wodą z wodociągów, ogrzaną do temperatury 19°C. Po obu stronach i na końcu pływalni została umieszczona widownia mogąca pomieścić

¹⁸⁷ *Games of the XXV Olympiad...*, volume 1, pp. 137–138; *Olimpiady 1896-2012*. Wydawnictwo SBM. Warszawa 2012, s. 70, 71.

¹⁸⁸ „Sport Wodny” 1928 nr 15, s. 24; *The Ninth Olympiad Official Report of the Olympic Games of 1928 Celebrated at Amsterdam*, p. 753.

ok. 6000 osób, ale chętnych, aby zobaczyć A. Borga, A. M. Charltona i J. Weissmullera było znacznie więcej. Pływalnia ta została po igrzyskach rozebrana ze względów oszczędnościowych¹⁸⁹.

W tym czasie nastąpiła rewolucja, jeśli chodzi o materiał, z którego sztyto stroje pływackie. Powszechne stały się lekkie stroje z samego jedwabiu lub z dodatkiem sztucznych włókien. Zastąpiły one kostiumy z wełny i bawełny, które były znacznie cięższe. W takim nowoczesnym stroju medale olimpijskie zdobywał m.in. Johnny Weissmuller (igrzyska 1924 r., 1928 r.)¹⁹⁰.

Przed igrzyskami komentatorzy sportowi liczyli na triumfalny powrót pływaków niemieckich, mówiono nawet, że to im przyjdzie bronić honoru Europy: ...*Niemcy tem są w pływactwie europejskiem, czem Ameryka w światowem*¹⁹¹.

Legendarny już Johnny Weissmuller dołożył do swego zbioru dwa złote medale¹⁹². Startował tylko na dystansie 100 m stylem dowolnym oraz w sztafecie 4x200 m tym stylem. Poprawił własny rekord olimpijski o cztery setne sekundy (58,6 s) na dystansie 100 m stylem dowolnym, przepływając o ponad sekundę szybciej od drugiego na mecie Istvána Bárányego z Węgier, drugi złoty medal wywalczył w sztafecie.

Sensacją igrzysk zostali pływacy z Japonii. Już na dystansie 100 m stylem dowolnym Japończyk Katsuo Takaishi wywalczył brązowy medal (1:00,0 min), a w sztafecie 4x200 m dowolnym reprezentanci Japonii zdobyli drugie miejsce po wyrównanej walce z Amerykanami. Yoshiyuki Tsuruta jeszcze silniej zaznaczył obecność Japonii, zdobywając złoty medal na dystansie 200 m stylem klasycznym, wyprzedzając faworyta Niemca E. Rademachera. Kolejny medal na tym dystansie reprezentantowi Niemiec, Sierasowi, odebrał reprezentant Filipin Teofilo Yldefonso. Było to klęską dla reprezentacji Niemiec, gdyż do tej pory styl klasyczny był ich domeną.

Nieustanna rywalizacja pomiędzy Arne Borgiem ze Szwecji i Andrew Charltonem z Australii przybrała sensacyjny obrót pod nieobecność J. Weissmullera, który postanowił nie bronić tytułu na dystansie 400 m stylem dowolnym. Walczyli oni zaciekle na ostatniej długości basenu i A. Charlton przepłynął tuż przed A. Borgiem. Nie zauważyli jednak finiszującego Alberto Zorrilla z Argentyny, którego wcześniej zignorowali. To on zdobył złoty medal, ustanawiając rekord olimpijski czasem 5:01,6 min (o 11 s gorszym od rekordu świata A. Borga). A. Borg wygrał jeszcze wyścig na dystansie 1500 m stylem dowolnym, prowa-

¹⁸⁹ „Przegląd Sportowy” 1928 nr 35, s. 2.; The Ninth Olympiad Official Report..., p. 209.

¹⁹⁰ „Pływanie” 2009 nr 3, s. 18; <http://www.insidespeedo.com/our-heritage> 20.03.2017

¹⁹¹ „Sport Wodny” 1927 nr 8, s. 142.

¹⁹² *Iskier przewodnik sportowy...*, s. 511.

dząc od początku do końca i ustanawiając rekord olimpijski czasem 19:51,8 min. W ciągu ośmiu lat, do 1929 r. A. Borg ustanowił 32 rekordy świata, a jego wynik 19:07,2 min na dystansie 1500 m utrzymał się przez 11 lat¹⁹³.

Na igrzyskach tych kolejną gwiazdą pływalni został okrzyknięty 17-letni wówczas Amerykanin (syn ukraińskich emigrantów) George Kojac; zdobył on złoty medal na dystansie 100 m stylem grzbietowym, ustanawiając nowy rekord świata czasem 1:08,2 min¹⁹⁴.

Fot. 33. Helene Madison i Johnny Weissmuller

Źródło: „Raz Dwa, Trzy” 1932, nr 41

¹⁹³ „Przegląd Sportowy” 1928, nr 38 s. 5; „Sport Wodny” 1928 nr 15, s. 25; The Ninth Olympiad..., pp. 766, 771, 773, 776.

Kronika sportu..., s. 344; D. Miller: *Historia igrzysk olimpijskich...*, s. 108–109.

¹⁹⁴ „Przegląd Sportowy” 1928, nr 37, s. 5; The Ninth Olympiad..., p. 768.

Fot. 34. Arne Borg, reprezentant Szwecji, 1928 r.

Źródło: „Przegląd Sportowy” 1928 nr 23.

Wśród kobiet najszybsza okazała się Albina Osipowitch z USA. Wygrała wyścig na 100 m stylem dowolnym, ustanawiając rekord świata czasem 1:11,0 min. Kolejny złoty medal zdobyła w sztafecie 4 x 100 m tym samym stylem. Miała zaledwie 12 lat i była najmłodszą zdobywczynią dwóch złotych medali w historii. Gwiazdą zawodów pływackich była Holenderka Maria Braun. Wywalczyła ona złoty medal na dystansie 100 m stylem grzbietowym (1:22,0 min) oraz srebrny medal na dystansie 400 m stylem dowolnym (5:57,8 min). Złoty medal olimpijski na dystansie 400 m zdobyła pływaczka z USA Martha Norelius, ustanawiając przy tym rekord świata (5:42,8 min)¹⁹⁵. Konkurencję 200 m stylem klasycznym wygrała Niemka H. Schrader z czasem 3:15,6 min¹⁹⁶. Podczas wyścigu sztafeto-

¹⁹⁵ „Przegląd Sportowy” 1928 nr 36, s. 4; The Ninth Olympiad..., pp. 790, 792, 797, 803.

¹⁹⁶ Olympic. Official Publication of the Olympic Movement, 2009 no. 70, p. 81; The Ninth Olympiad..., p. 794.

wego na dystansie 4x100 m stylem dowolnym triumfowały zawodniczki USA (ustanawiając rekord świata 4:47,6 min), przed pływaczkami z Wielkiej Brytanii i Związku Południowej Afryki.

W klasyfikacji medalowej zwyciężyła reprezentacja USA, przed drużynami Holandii i Japonii. Na igrzyskach tych zawodnicy w konkurencjach rozgrywanych stylem dowolnym zaczęli pływać prawie wyłącznie „crawlem”, a nie jak dotychczas różnymi innymi stylami¹⁹⁷.

IX Igrzyska Olimpijskie w 1932 r. w Los Angeles

Igrzyska X Olimpiady odbyły się w Los Angeles w Kalifornii w Stanach Zjednoczonych Ameryki. Igrzyska te rozpoczęły się 30 lipca, zakończyły zaś 14 sierpnia, trwały 16 dni (począwszy od tych igrzysk kolejne trwały również 16 dni). Los Angeles było jedynym miastem ubiegającym się o organizację tej imprezy sportowej. W związku z tym, że igrzyska odbywały się w czasie trwania wielkiego kryzysu liczba startujących zawodników drastycznie zmalała, mimo tego zawody stały na wysokim poziomie, a obiekty olimpijskie były świetnie przygotowane. Dopisali również widzowie. W ceremonii otwarcia uczestniczyło 100 000 widzów. Wprowadzono trzystopniowe podium dla zawodników, medale wręczano po zakończeniu każdej konkurencji, a nie jak wcześniej podczas zakończenia igrzysk. Zaczęto też odgrywać hymny narodowe i wciągać na maszt flagi państw, z których pochodzili medaliści. Na igrzyskach tych wprowadzono elektroniczne urządzenia pomiarowe. Firma OMEGA przysłała specjalistę, który przywiózł 30 nowoczesnych chronometrów, pozwalających na zmierzenie czasu z dokładnością do jednej dziesiątej sekundy¹⁹⁸.

Zawody pływackie cieszyły się dużą popularnością i z dużym wyprzedzeniem sprzedano na nie 10 000 biletów. Wszyscy chcieli zobaczyć pływaków przybyłych z Japonii. W prasie sportowej pisano, że była to drużyna kilkunastu chłopców, smukłych, małych, prawie dzieci, którzy w wodzie „przemieniali się w olbrzymy”¹⁹⁹. Konkurencje pływackie odbyły się w dniach 6–13 sierpnia. Rozegrano 11 konkurencji, wzięło w nich udział 128 zawodników.

Olympic Park Swimming Stadium był wówczas najbardziej spektakularnym tego typu obiektem na świecie. Była to pływalnia o długości 50 m, szerokości

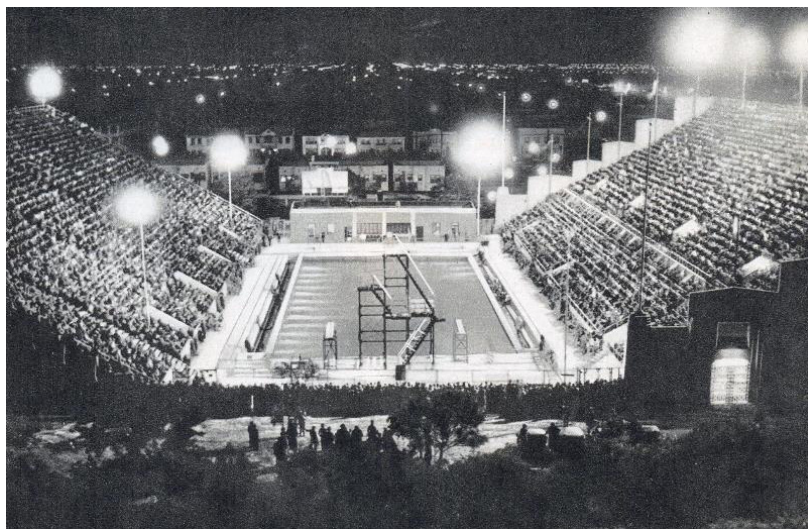
¹⁹⁷ „Sport Wodny” 1928 nr 15, s. 24, 25.

¹⁹⁸ Games of the XXV Olympiad..., volume I., pp. 141–142; *Olimpiady 1896–20...*, s. 72–73; „Przegląd Sportowy”, *Rio 2016...*, s. 23.

¹⁹⁹ „Przegląd Sportowy” 1932, nr 61, s. 2.

20 m i głębokości 2 m (6,5 stopy). Posiadała wysokie trybuny, mogące pomieścić 10 000 widzów²⁰⁰.

Amerykanie wybudowali pływakom, najładniejszą pływalnię w historii igrzysk olimpijskich i ponieśli na niej dotkliwą porażkę. W Los Angeles zaczęła się nowa era pływania, natomiast zakończyła era panowania „wielkiej trójki”. Z trójki tych doskonałych pływaków na igrzyskach wystartował wtedy tylko A. Charlton, J. Weissmuller rozpoczął karierę aktorską w Hollywood, wcielając się w postać Tarzana – człowieka z buszu. Dzięki wspaniałym warunkom fizycznym i wielkiej pracowitości mistrz olimpijski uwiarygodnił postać Tarzana. A. Charlton przepłynął dystans 400 m stylem dowolnym o pięć sekund szybciej niż na igrzyskach w Amsterdamie, gdzie zdobył srebrny medal. Mimo to czas ten pozwolił mu na zajęcie dopiero szóstego miejsca w finale. Konkurencja ta była jedyną, w której wygrał reprezentant USA – Clarence Crabbe (4:48,4 min) ustanawiając nowy rekord olimpijski (został on później kolejnym hollywoodzkim Tarzanem). Będąc w niekorzystnej pozycji na półmetku, wyprzedził rekordzistę świata, Jeana Tarisa z Francji, o jedną dziesiątą sekundy. Drugi na tym dystansie był reprezentant Francji, natomiast trzy następne miejsca zajęli Japończycy.

Fot. 35. Pływalnia olimpijska, Los Angeles 1932 r.

Źródło: *Olympia 1932. Die Olympischen Spiele in Los Angeles*. H.F.&PH. F. Reemtsma. Hamburg-Bahrenfeld 1932, s. 79.

²⁰⁰ <https://www.swimmingworldmagazine.com/news/olympic-pools-where-are-they-now-part-one/20.01.2017>

Fot. 36. Kusuo Kitamura i Shozo Makino, zwycięzca na dystansie 1500 m stylem dowolnym, Los Angeles 1932 r.

Źródło: *Olympia 1932. Die Olympischen Spiele in Los Angeles*. H.F.&PH. F. Reemtsma. Hamburg-Bahrenfeld 1932, s. 65.

W Los Angeles najlepszymi pływakami byli Japończycy. Swój sukces poprzedzili intensywnymi przygotowaniem. Czterech z nich wygrało konkurencje indywidualne; trzech pobiło rekordy olimpijskie. Sensacją był finał sztafety 4x200 m stylem dowolnym. Reprezentanci Japonii, jako pierwsi na świecie, przekroczyli barierę 9 min i tym samym ustanowili rekord świata²⁰¹. Kusuo Kitamura, który wygrał wyścig na dystansie 1500 m stylem dowolnym (19:12,4 min) miał zaledwie 14 lat; Masaji Kiyokawa, mistrz na dystansie 100 m stylem grzbietowym (1:08,6 min) – 16 lat; a Yasuji Miyazaki, zwycięzca wyścigu na 100 m stylem dowolnym (58,2 s) – 17 lat²⁰². Kolejną niespodzianką podczas tych igrzysk były zwycięstwa Japończyków w wyścigu na dystansie 100 m stylem grzbietowym. Konkurencja ta była bowiem domeną Amerykanów (w Am-

²⁰¹ „Przegląd Sportowy” 1932 nr 65, s. 3; *Games of the XXV Olympiad...*, volume 1., p. 143; *The Games of the Xth Olympiad Official Report*. Los Angeles 1932, p. 597.

²⁰² *Kronika sportu...*, s. 368; D. Miller: *Historia igrzysk olimpijskich...*, s. 120.

sterdamie zajęli oni 3 pierwsze miejsca). W Los Angeles wszystkie trzy medale zdobyli pływacy z Japonii²⁰³. Japończycy weszli do wszystkich finałów w męskich konkurencjach pływackich (tylko na dystansie 1500 m było ich dwóch).

Fot. 37. Medalistki w konkurencji 100 m stylem dowolnym od lewej: Helene Madison (USA), Willemijntje den Ouden (Holandia) i Eleanor Garatti-Serwille (USA), Los Angeles 1932 r.

Źródło: *Olympia 1932. Die Olympischen Spiele in Los Angeles*. H.F.&PH. F. Reemtsma. Hamburg-Bahrenfeld 1932, s. 66.

Wśród kobiet w Los Angeles królowała wielokrotna rekordzistka świata, reprezentantka USA Helene Madison. Wygrała ona 100 m stylem dowolnym (1:06,8 min) i pokonała następną zawodniczkę z Holandii Willemijntje den Ouden o całą sekundę²⁰⁴. Na dystansie 400 m stylem dowolnym wygrała również H. Madison pobijając swój rekord świata o 2,5 s (5:28,5 min). Na dystansie tym miała silną konkurentkę w osobie nikomu nie znanej młodej Amerykan-

²⁰³ „Raz Dwa Trzy” 1932 nr 33, s. 7; *The Games of the Xth Olympiad...*, 597.

²⁰⁴ „Przegląd Sportowy” 1932, nr 65, s. 2; *Die Olympischen Spiele in Los Angeles 1932*. Hamburg-Bahrenfeld 1932, s. 78; *The Games of the Xth Olympiad...*, p. 601.

ki Lenore Kight-Wingard, która przegrała złoty medal tylko jedną dziesiątą sekundy (5:28,6 min). Gdyby L. Kight-Wingard posiadała lepszą technikę podczas wykonywania nawrotów na pewno wygrałaby ten wyścig. Trzeci złoty medal H. Madison zdobyła w sztafecie 4x100 m (Amerykanki pobiły rekord świata). Tylko raz szansę na wygraną miały Japonki. Zdarzyło się to podczas wyścigu na dystansie 200 m stylem klasycznym (styl ten był domeną pływaczek z Niemiec). Na dystansie tym podczas ostatnich 50 m rozpoczął się zacięty pojedynek pomiędzy Else Jacobsen z Danii, Claire Dennis z Australii i Hideko Maehata z Japonii. Jeszcze 25 m przed metą wszystkie płynęły równo, Dunka zaczęła finiszować, reprezentantka Japonii wytrzymywała jej tempo, aż do mety, ale przegrała tylko jedną dziesiątą sekundy. C. Dennis uzyskała czas 3:06,3 min; H. Maehata 3:06,4 min; E. Jacobsen 3:07,1 min²⁰⁵.

Fot. 38. Amerykańska pływaczka Helene Madison (pierwsza z prawej) podczas startu w konkurencji 100 m stylem dowolnym, Los Angeles 1932 r.

Źródło: zbiory NAC sygn. 1-M-796-63.

²⁰⁵ „Przegląd Sportowy” 1932 nr 65, s. 3; Przegląd Sportowy” 1932 nr 66, s. 2; *Die Olympischen Spiele in Los Angeles...*, s. 78, 79; *Kronika sportu...*, s. 368-369.

W klasyfikacji medalowej wygrali reprezentanci Japonii, przed drużyną USA i Austrii.

X Igrzyska Olimpijskie w 1936 r. w Berlinie

Igrzyska XI Olimpiady odbyły się w Berlinie. Wokół igrzysk panowało wiele kontrowersji, ponieważ nazistowski rząd wykorzystał je jako narzędzie politycznej walki. Mimo to wzięła w nich udział rekordowa liczba reprezentacji narodowych i zawodników. Do wyścigu o organizację igrzysk, oprócz Berlina stanęła również Barcelona, ale poniosła porażkę. Niemcy wykorzystali igrzyska do promowania własnych idei, m.in. poglądu o wyższości rasy aryjskiej (w reprezentacji Niemiec mogli się znajdować wyłącznie przedstawiciele tej rasy). Igrzyska otworzył kanclerz Niemiec, Adolf Hitler. Większość medali przypadła Niemcom, ale mimo to gwiazdą tych igrzysk był czarnoskóry lekkoatleta, Jesse Owens (zdobył 4 złote medale). Na igrzyskach tych rozpoczął się zwyczaj organizowania sztafety z ogniem olimpijskim wzniesionym w ruinach starożytnej Olimpii. Były one pierwszymi transmitowanymi przez telewizję²⁰⁶.

Konkurencje pływackie rozegrano w dniach 8–15 sierpnia. Wzięło w nich udział 248 zawodników, reprezentujących 29 państw. Rywalizowali oni w 11 konkurencjach (6 męskich, 5 kobiecych). Wprowadzono skok startowy z platformy startowej (słupka) oraz zaprezentowano „nawrót koziołkowy”²⁰⁷. Pływacy rywalizowali w Olympiapark Schwimmstadion Berlin. Obiekt był wykonany z kamienia wapiennego, przy niecce basenu ozdobiony gresem. Wybudowano osobny basen do skoków. Po raz pierwszy pływalnia posiadała słupki startowe. Zaopatrzona była również w liny torowe, które oddzielały od siebie zawodników, ale nie „wygaszały” fal. Basen posiadał zróżnicowaną głębokość od 2 m (6,5 stopy) do 2,3 m (7,5 stopy). Woda w basenie była przezroczysta i dość chłodna, bo o temp. 20°C (zgodnie z wytycznymi FINA). Na trybunach mieściło się 20 000 widzów. Widzowie siedzący w pierwszych rzędach, które były usytuowane bardzo blisko krawędzi niecki pływalni, mogli nieomal dotknąć przechodzących zawodników²⁰⁸.

²⁰⁶ Games of the XXV Olympiad..., volume 1, pp. 145, 146; *Olimpiady 1896–2012...*, s. 76–77.

²⁰⁷ B. Waade: *Pływanie sportowe i ratunkowe...*, s. 16.

²⁰⁸ <https://www.swimmingworldmagazine.com/news/olympic-pools-where-are-they-now-part-two/20.01.2017>

Fot. 39. Pływalnia olimpijska, Berlin 1936 r.

Źródło: zbiory NAC sygn. 1-M-878-241.

Fot. 40. Pływalnia olimpijska, Berlin 1936 r.

Źródło: <http://www.olympic.org/>

Europa: panie i piłka wodna **Ameryka: panowie i skoki do wody**

Bilans najciekawszych niespodzianek Olimpiady

	Złoty medal	Srebrny medal	Bronzowy medal	IV miejsce	V miejsce	VI miejsce
100 mtr. st. dow.	Csik (Węgry)	Yusa (Jap)	Arai (Jap.)	Taguchi (Jap.)	Fischer (Niem.)	Fick (USA)
400 mtr. st. dow.	Medica (USA)	Uto (Japonia)	Makino (Jap.)	Planaghan (USA)	Negami (Jap.)	Taris (Francja)
1500 mtr. st. dow.	Terada (Jap.)	Medica (USA)	Uto (Jap.)	Ishrada (Jap.)	Planaghan (USA)	Leitwers (Anglia)
200 mtr. st. klas.	Hamuro (Jap.)	Sietos (Niem.)	Koike (Jap.)	Higgins (USA)	Ito (Jap.)	Balke (Niem.)
100 mtr. st. grzbiet.	Kiefer (USA)	Van Weghe (USA)	Klokowa (Jap.)	Drysdale (USA)	Yoshida (Jap.)	Kojima (Jap.)
4x200 mtr. st. dow.	Japonia	U.S.A.	Węgry	Francja	Niemcy	Anglia
Skoki s wiaty	Wayner (USA)	Root (USA)	Stork (Niem.)	Weiss (Niem.)	Kurtz (USA)	Shibara (Jap.)
Skoki s trampolny	Degener (USA)	Wayne (USA)	Greene (USA)	Shibara (Jap.)	Weiss (Niemcy)	Esser (Niem.)

	złoty medal	srebrny medal	bronozowy medal	IV miejsce	V miejsce	VI miejsce
100 mtr. st. dow.	Mastenbrock (Hol.)	Campbell (Argent.)	Arendt (Niemcy)	Den Ouden (Hol.)	Wagner (Hol.)	Mac Kean (USA)
400 mtr. st. dow.	Mastenbrock (Hol.)	Hvzeger (Dania)	Wingard (USA)	Petty (USA)	Coutinho (Brazylja)	Kojima (Jap.)
200 mtr. st. klas.	Machata (Japonia)	Genenger (Niem.)	Sorensen (Dania)	Wahlberg (Hol.)	Hölnzer (Niem.)	Storey (Anglia)
100 mtr. st. grzbiet.	Senff (Holandia)	Mastenbrock (Hol.)	Bridges (USA)	Morrledge (USA)	Brunstrom (Dania)	Frampton (Anglia)
4x100 mtr. st. dow.	Holandia	Niemcy	U.S.A.	Węgry	Kanada	Anglia
Skoki s wiaty	Poynton-Hill (USA)	Duma (USA)	Köhler (Niemcy)	Osawa (Jap.)	Dfllissen (USA)	Kono (Jap.)
Skoki s trampolny	Oestring (USA)	Rawls (USA)	Poynton-Hill (USA)	Dammerlang (Niem.)	Jensch-Jordan (N.)	Osawa (Jap.)

Fot. 41. Wyniki zawodów pływackich podczas igrzysk olimpijskich w Berlinie

Źródło: „Przegląd Sportowy” 1936 nr 72.

Publiczność z dużym zainteresowaniem oczekiwała sportowej walki pomiędzy pływakami z Japonii i USA. Zawody w pływaniu mężczyzn po raz kolejny zdominowała Japonia. Do niespodzianki doszło podczas wyścigu mężczyzn na dystansie 100 m stylem dowolnym, ponieważ zwyciężył Węgier Ferenc Csik, płynący na zewnętrznym torze, uzyskując czas 57,6 s przed trzema Japończykami: M. Yusom (57,9 s), S. Arai (58,0 s) i M. Taguchim (58,3 s). Rekordzista świata na tym dystansie reprezentant USA P. Fick zajął dopiero szóstą pozycję. Finał 400 m stylem dowolnym był niezwykle pasjonujący. Był to chyba najciekawszy finał tych igrzysk i odbył się przy pełnych trybunach. Na starcie stanęło trzech niskich, krępych Japończyków, głowę wyżsi Amerykanie, Anglik i najszybszy pływak Europy, J. Taris. Po 200 m prowadził S. Uto i zwiększał swą przewagę. Dopiero na ostatniej długości basenu podczas fascynującego finiszu prowadzenie zdobył Amerykanin J. Medica. Końcowe rezultaty były następujące: zwyciężył – J. Medica (4:44,5 min) przed dwoma Japończykami – S. Uto (4:45,6 min) i S. Makino (4:48,1 min), J. Taris był szósty. Na dystansie 1500 m z kolei wygrał Japończyk Naboru Terada (19:13,7 min) przed J. Medicą i S. Uto. Dystans 100 m stylem grzbietowym wygrali dwaj Amerykanie – Adolph Kiefer (1:05,9 min) i A. Van de Weghe (1:07,7 min), a trzeci był Japończyk M. Kiyokawa (1:08,4 min). Wyścig na dystansie 200 m

stylem klasycznym zwyciężył Japończyk T. Hamuro (2:41,5 min) przed Niemcem E. Sietasem (2:42,5 min) i kolejnym Japończykiem R. Koike (2:44,2 min). Rozstrzygnięciem pojedynku Japonia – USA miała być sztafeta 4x200 m stylem dowolnym. Japończycy okazali się bezkonkurencyjni, poprawiając swój rekord świata sprzed czterech lat o 7 sekund (8:51 min). Amerykanie zdobyli srebrny medal, brązowy zaś Węgrzy²⁰⁹.

Fot. 42. Medaliści olimpijscy w pływaniu na dystansie 100 metrów stylem dowolnym
Japończycy Masanori Yusa i Shigeo Arai, Berlin 1936 r.

Źródło: zbiory NAC sygn. 1-M-878-267.

²⁰⁹ „Przegląd Sportowy” 1936 nr 70, s. 3; „Przegląd Sportowy” 1936 nr 71, s. 2; „Przegląd Sportowy,” 1936 nr 72, s. 5; *Die Olympischen Spiele 1936*. Bielefeld 1936, s. 11; *Kronika sportu...*, s. 398.

Fot. 43. Medaliści olimpijscy w pływaniu na dystansie 400 m stylem dowolnym: Amerykanin – Jack Medica (w środku), Japończyk Shunpei Uto, Japończyk Shozo Makino (z lewej), Berlin 1936 r.

Źródło: zbiory NAC sygn. 1-M-878-272.

W konkurencjach pływackich kobiet dominowała reprezentacja Holandii, zdobywając cztery z pięciu złotych medali. Trzy złote medale i jeden srebrny zdobyła Holenderka Hendrika „Rie” Mastenbroek, ustanawiając trzy rekordy olimpijskie. Złote medale zdobyła w konkurencjach: 100 m stylem dowolnym (1:05,9 min) – gdzie niespodziewanie zagroziła jej J. Campbell z Argentyny, 400 m stylem dowolnym (5:26,4 min) i w sztafecie 4x100 m (4:36,0 min) oraz srebrny medal na dystansie 100 m stylem grzbietowym (1:19,1 min)²¹⁰.

W klasyfikacji medalowej zwyciężyli reprezentanci Japonii, przed drużynami z Holandii i USA.

Wybuch II wojny światowej przekreślił planowane na 1940 r. letnie igrzyska olimpijskie w Helsinkach oraz igrzyska w 1944 r. Nie mogło być również mowy o międzynarodowej rywalizacji sportowej w okupowanej przez hitlerow-

²¹⁰ „Przegląd Sportowy” 1936 nr 69, s. 5–6; „Przegląd Sportowy” 1936 nr 71, s. 2; *Kronika sportu...*, s. 398; *Games of the XXV Olympiad...*, volume 1., pp. 146–147; D. Miller: *Historia igrzysk olimpijskich...*, s. 134.

skie Niemcy Europie. Uniemożliwiona została działalność MKOl oraz zrzeszeń i federacji sportowych. Nie oznaczało to jednak całkowitego sparaliżowania wychowania fizycznego i sportu²¹¹. W tym miejscu należy wspomnieć o sporcie uprawianym w obozach dla jeńców wojennych, a nawet w obozach koncentracyjnych. Jednym z takich obozów był stalag XIII A na przedmieściach Norymbergii w Langwasser. W 1940 r. do stalagu, oprócz przebywających tam Polaków, zaczęli napływać jeńcy z innych podbitych krajów (Belgii, Francji, Jugosławii, Norwegii). W sierpniu 1940 r. utworzono komitet organizacyjny „Międzynarodowych Jenieckich Igrzysk Olimpijskich”. Przewodniczącym komitetu został mianowany Anglik O'Brien. Igrzyska te otwarto 31 sierpnia i miały one symbolizować igrzyska XII Olimpiady.

Fot. 44. Niemka Gisela Arendt (z lewej) i złota medalistka na dystansie 100 m stylem dowolnym Holenderka, Rie Mastenbroek, Berlin 1936 r.

Źródło: zbiory NAC sygn. I-M-878-282.

²¹¹ R. Wroczyński: *Powszechne dzieje wychowania fizycznego...*, s. 305–307.

W 1944 r. ze względu na trwające działania wojenne nie odbyły się również igrzyska XIII Olimpiady. Dla uczczenia roku olimpijskiego w Woldenbergu (Pomorze Zachodnie), w obozie dla polskich oficerów Oflagu II C rozegrano „Igrzyska Jenieckie”. Rozpoczęły się one 23 lipca, a zakończyły 13 sierpnia 1944 r. W dniach od 30 lipca do 15 sierpnia 1944 r. w Oflagu II D w Gross-Born rozegrano „Olimpiadę Obozową”. Podczas uroczystej defilady zawodników flagę olimpijską niósł i złożył przysięgę Zygmunt Weiss, olimpijczyk z 1924 i 1928 r.²¹² Z wiadomych względów pływanie nie znalazło się pośród dyscyplin tam rozgrywanych.

Podsumowując, igrzyska w Atenach, Paryżu i w St. Louis nie wniosły wiele do rozwoju światowego pływania, zawody przeprowadzono w morzu, rzece i sztucznym stawie. Część z rozegranych konkurencji odbyła się tylko raz w historii igrzysk. Na początku pływano stylem dowolnym, w 1900 r. w Paryżu przeprowadzono po raz pierwszy wyścig na grzbiecie, a cztery lata później w St. Louis (1904 r.) jako odrębny styl wprowadzono styl klasyczny. Dopiero podczas igrzysk w Londynie (1908 r.) nastąpił znaczący rozwój tej dyscypliny. Zawody odbyły się na pływalni, wprowadzono system eliminacji i finałów (część z rozegranych wtedy konkurencji jest aktualna do dziś). W Sztokholmie (1912 r.) do olimpijskiej rywalizacji w pływaniu dołączyły kobiety. Podczas igrzysk w Paryżu (1924 r.) amerykański pływak Johnn Weissmuller po raz pierwszy pokonał na dystansie 100 m stylem dowolnym barierę 1 i minuty.

Podczas pierwszych nowożytnych igrzysk olimpijskich w Atenach w 1896 r. rozegrano 4 konkurencję, wszystkie stylem dowolnym, na dystansach: 100 m, 500 m, 1200 m oraz 100 m dla marynarzy. W 1900 r. podczas igrzysk w Paryżu rozegrano 7 konkurencji pływackich na dystansach: 200, 1000 i 4000 m oraz 200 m drużynowo stylem dowolnym, 200 m stylem grzbietowym, pływanie pod wodą, 200 m z przeszkodami. W St. Louis (1904 r.) rozegrano 9 konkurencji, pływano na dystansach: 50, 100, 220, 440, 880 jardów, 1 mili stylem dowolnym, 100 jardów stylem grzbietowym, 440 jardów stylem klasycznym oraz rozegrano wyścig sztafetowy 4x50 jardów stylem dowolnym. Większość konkurencji rozegranych podczas igrzysk w Atenach, Paryżu i St. Louis odbyły się tylko raz w historii. Podczas igrzysk w Londynie (1908 r.) odbyło się 6 konkurencji: 100, 400, 1500 m stylem dowolnym, 100 m stylem grzbietowym, 200 m stylem klasycznym oraz sztafeta 4x200 m stylem dowolnym. Podczas igrzysk w Sztokholmie (1912 r.) pływacy rywalizowali w 9 konkurencjach: mężczyźni na dystansach: 100, 400, 1500 m stylem dowolnym, 100 m stylem grzbieto-

²¹² Z. Porada: *Starożytnie i nowożytnie igrzyska...*, s. 932–934; *Kronika sportu...*, s. 426, 433.

wym, 200, 400 m stylem klasycznym oraz w wyścigu sztafetowym 4x200 m stylem dowolnym. Kobiety, które pierwszy raz wystartowały w konkurencjach pływackich rywalizowały na dwóch dystansach 100 m stylem oraz w sztafecie 4x100 m tym stylem. Podczas igrzysk w Antwerpii (1920 r.) wprowadzono jedną nową konkurencję, było to 300 m stylem dowolnym kobiet. W trakcie kolejnych igrzysk olimpijskich w: Paryżu (1924 r.), Amsterdamie (1928 r.), Los Angeles (1932 r.), Berlinie (1936 r.), rozgrano 11 konkurencji pływackich. Mężczyźni rywalizowali na dystansach: 100, 400, 1500 m stylem dowolnym, 100 m stylem grzbietowym, 200 m stylem klasycznym oraz w sztafecie 4x200 m stylem dowolnym. Kobiety zaś startowały na dystansach 100, 400 m stylem dowolnym, 100 m stylem grzbietowym, 200 m stylem klasycznym oraz w wyścigu sztafetowym 4x100 m stylem dowolnym.

Tabela 1. Drużynowa klasyfikacja medalowa podczas igrzysk olimpijskich w latach 1896–1936

Olimpiada	Igrzyska	Rok	Miasto	I Miejsce	II Miejsce	III Miejsce
I	1	1896	Ateny	Węgry	Grecja	Austria
II	2	1900	Paryż	Wielka Brytania	Australia	Niemcy
III	3	1904	St. Louis	Niemcy	USA	Węgry
IV	4	1908	Londyn	Wielka Brytania	USA	Niemcy
V	5	1912	Sztokholm	Niemcy	Australazja	USA
VII	6	1920	Antwerpia	USA	Szwecja	Australia
VIII	7	1924	Paryż	USA	Wielka Brytania	Australia
IX	8	1928	Amsterdam	USA	Holandia	Japonia
X	9	1932	Los Angeles	Japonia	USA	Austria
XI	10	1936	Berlin	Japonia	Holandia	USA

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników konkurencji pływackich podczas igrzysk olimpijskich w latach 1896–1936.

W czasie igrzysk w 1920 r., 1924 r. i 1928 r. Amerykanie prawie całkowicie zdominowali pływalnię olimpijską, wypierając tzw. „europejską szkołę pływania”. W 1932 r. w Los Angeles, niespodziewanie najlepszymi pływakami okazali się reprezentanci Japonii. W Berlinie (1936 r.) po raz kolejny konkurencje pływackie mężczyzn zdominowali Japończycy, a konkurencję kobiet reprezentantki Holandii. Podczas tych igrzysk wprowadzono skok ze słupka startowego oraz zaprezentowano „nawrót koziołkowy”.

Najbardziej utytułowanymi zawodnikami tego okresu byli: Alfred Hajos (Węgry), Zoltan Halmay (Węgry), Charles Daniels (USA), Duke Paoa Kahana-moku (USA), Johnn Weissmuller (USA), Andrew Murray "Boy" Charlton (Australia) oraz Arne Borg (Szwecja). Wśród kobiet: Ethelda Bleibtrey (USA), Helene Madison (USA), Hendrika „Rie” Mastenbroek (Holandia).

3.2. Pływanie podczas igrzysk olimpijskich w latach 1948–2016

Igrzyska XIV Olimpiady odbyły się po 12-letniej przerwie spowodowanej wybuchem II wojny światowej. Igrzyska, które miały się odbyć w 1940 r. w Hel-sinkach oraz w 1944 r. w Londynie zostały odwołane²¹³.

Podczas trwania II wojny światowej w lutym 1942 r. zmarł Henri de Baillet-Latour, przewodniczący MKOl. Mimo wojennej zawieruchy część członków MKOl zdołała się ze sobą skontaktować i wybrała na tymczasowo pełniącego obowiązki szefa MKOl Szweda Siegfrieda Edströma. Został on w 1946 r. oficjalnie wybrany prezydentem MKOl i odegrał ważną rolę w ożywieniu ruchu olimpijskiego. W czasie wojny nastąpiło duże spustoszenie nie tylko wśród sportowców, ale również członków MKOl, szczególnie w krajach będących pod okupacją niemiecką i radziecką²¹⁴. Wojna objęła swym zasięgiem 72 państwa, ok. 50 milionów ludzi poniosło śmierć w wyniku działań wojennych, głodu i wyniszczających chorób. Po wojnie zmieniła się rzeczywistość polityczna świata. W miejsce Trzeciej Rzeszy powstały dwa państwa niemieckie (NRD, RFN). W Europie Wschodniej i Środkowej powstał blok państw socjalistycznych związanych sojuszem z ZSRR. Nastąpiła też likwidacja systemu kolonialnego, narody kontynentu afrykańskiego, Ameryki Południowej, Azji Południowej uzyskały niepodległość²¹⁵. Straty wojenne nie zdołały obniżyć rangi igrzysk olimpijskich. W Londynie w 1948 r. wystartowało 4468 zawodników reprezentujących 59 krajów, było to znacznie więcej niż w Berlinie w 1936 r., gdzie w igrzyskach uczestniczyło 4069 sportowców z 49 krajów²¹⁶.

Po raz kolejny udowodniono potrzebę istnienia globalnego sportowego przedsięwzięcia łączącego narody podczas szlachetnej rywalizacji. Wiele krajów wyniszczonych przez lata trwające działania wojenne, wystawiło swoje reprezentacje głównie dla pokojowej manifestacji.

²¹³ Z. Porada: *Starożytne i nowożytne igrzyska olimpijskie...*, s. 146–147.

²¹⁴ W. Lipoński: *Historia Sportu...*, s. 594.

²¹⁵ R. Wroczyński: *Powszechnie dzieje wychowania...*, s. 344.

²¹⁶ W. Lipoński: *Historia Sportu...*, s. 706.

XI Igrzyska Olimpijskie w 1948 r. w Londynie

Podczas pierwszych powojennych igrzysk olimpijskich reprezentanci Niemiec i Japonii nie zostali dopuszczeni do startu, a ZSRR reprezentowali tylko oficjele. Igrzyska nazwane były oszczędnymi, dlatego że miały miejsce w czasie odbudowy po zniszczeniach wojennych. Olimpijczyków lokowano w schroniskach, burdach, na korytarzach w szkołach. Miasto było w dużym stopniu zrujnowane po nalotach Luftwaffe. Otwarcia igrzysk dokonano na stadionie Wembley (drogę na stadion wybudowali niemieccy jeńcy wojenni). Żywność była ściśle racjonowana, brakowało paliwa. Brytyjczycy mieli za złe Amerykanom, że podczas defilady nie pochyliłi zgodnie ze zwyczajem swojej flagi przed królem – otrzymali odpowiedź, że flaga USA bez względu na okoliczności musi być wzniesiona. W Londynie po raz drugi pojawiła się telewizja (pierwszy raz w Berlinie), która transmitowała zawody w dużo szerszym wymiarze²¹⁷. Aby ograniczyć koszty, miejscowi sportowcy mieszkali we własnych domach, wielu przybyłych zawodników przywiozło ze sobą prowiant. Podczas tych igrzysk po raz pierwszy zaprezentowano piktogramy, które stały się stałym elementem igrzysk dopiero po 1964 r. Igrzyska te zostały zaliczone do udanych, m.in. dlatego, że zgromadziły rekordową liczbę sportowców chcących zapomnieć o wydarzeniach związanych z wojną.

Konkurencje pływackie odbyły się w dniach 30 lipca – 7 sierpnia. W zawodach wzięło udział 249 zawodników i rozegrano 11 konkurencji. Były to te same konkurencje, które przeprowadzono na igrzyskach olimpijskich w Berlinie. Podczas igrzysk wykorzystano pływalnię Empire Pool. Przed rozpoczęciem zawodów usunięto z jej okien czarną farbę pozostałą po wojnie (miała za zadanie nie przepuszczać światła podczas nalotów). Pływalnia mierzyła ponad 50 m długości, aby ją skrócić wybudowano drewnianą platformę, na której podczas zawodów przebywali sędziowie i działacze. W ramach oszczędności obiekt ten był wykorzystany również podczas rozgrywek bokserskich (ring wybudowano nad wodą)²¹⁸. Na pływalni zamocowano specjalne liny korkowe pomalowane na biało, z wyjątkiem ostatnich trzech metrów z każdej strony. Pływalnia ta posiadała 8000 miejsc dla kibiców²¹⁹. Była to pierwsza kryta pływalnia w historii igrzysk olimpijskich.

W 1948 r. nastąpił przełom w produkcji materiałów, z których były wykonywane stroje pływackie. Adolph Kiefer (złoty medalista podczas igrzysk

²¹⁷ „Przegląd Sportowy” *Londyn 2012* – dodatek specjalny b.n. 27 lipca 2012, s. 26–28.

²¹⁸ *Olimpiady 1896–2012*. Wydawnictwo SBM. Warszawa 2012, s. 80–81.

²¹⁹ The Official Report of the Organizing Committee for the Games of the XIV Olympiad. London 1948, pp. 55, 443.

w Berlinie), dystrybutor sprzętu pływackiego dla reprezentacji amerykańskich pływaków wprowadził pierwsze kostiumy wykonane z nylonu²²⁰. Podczas igrzysk w Londynie rozdawał je w celach marketingowych²²¹.

Na igrzyskach tych po raz pierwszy zastosowano fotokomórkę, urządzenie to nazywało się „Magic Eye” i pozwalało na zarejestrowanie dokładnej kolejności zawodników na mecie (w tym samym roku zaprezentowano też fotoelektryczny system pomiaru czasu)²²².

Fot. 45. Pływalnia olimpijska, Londyn 1948 r.

Źródło: The Official Report of the Organizing Committee for the Games of the XIV Olympiad. London 1948, p. 387.

²²⁰ Nylon został wynaleziony w 1938 r. przez amerykańskiego chemika Roya J. Plunketta w laboratoriach koncernu DuPont. Nylon bardzo powoli wprowadzono do materiałów, z których sztyto stroje pływackie (na początku jako dodatek do włókien jedwabiu). Źródło: „Pływanie” 2009 nr 3, s. 18.

²²¹ „Pływanie” 2009 nr 3, s. 18.

²²² Fotoelektryczny system pomiaru czasu – jego działanie polegało na tym, że strumień światła poruszał się wzdłuż linii mety. Gdy przekroczył ją zawodnik zegar był zatrzymywany. System działał z dokładnością do jednej tysięcznej części sekundy. Ważne jest również, że wraz z wprowadzeniem tego sprzętu zweryfikowano pogląd, że decyzję powinni podejmować sędziowie, a urządzenia pełnią tylko funkcje rezerwową. Źródło: „Przegląd Sportowy” *Rio 2016...*, s. 23.

Pływalnię w Londynie nazywano „pływalnią królewską”. Był to – jak na ówczesne czasy „cud” architektury sportowej, choć miał i swoje minusy. Przy ostrym słońcu wewnątrz panował uciążliwy upał, który byli w stanie wytrzymać tylko pływacy²²³.

Podczas nieobecności Japończyków, faworytami konkurencji pływackich byli Amerykanie. Honoru europejskiego pływania miał bronić wielokrotny rekordzista świata pływak z Francji Alexandre Jany. Podczas finału na 100 m stylem dowolnym zawodnicy płynęli prawie do końca równo. Długo rozstrzygano wyniki. Gdy w końcu pokazano je na tablicy, okazało się, że A. Jany był dopiero piąty. Pierwsze dwa miejsca zdobyli Amerykanie: Walter Ris (57,3 s) i Alan Ford (57,8 s), brązowy medal wywalczył pływak z Węgier Geza Kadas (58,1 s)²²⁴. Wszyscy liczyli, że Francuz zrehabilituje się na dystansie 400 m stylem dowolnym. A. Jany z trudem zakwalifikował się do finału i w końcowej klasyfikacji uplasował się na piątym miejscu. Pierwsze dwie pozycje na tym dystansie zajęli Amerykanie: W. Smith (4:41,0 min) i J. McLane (4:43,4 min), brązowy medal zdobył Australijczyk J. Marshall (4:47,7 min). Francuz pokazał swoją klasę dopiero w finale podczas sztafety 4x200 m stylem dowolnym. Płynął on na ostatniej zmianie i rozpoczął 200 m na szóstej pozycji, wyprowadził sztafetę na trzecie miejsce i zdobył brązowy medal dla Francji. Jednak wszyscy pozostawali pod wrażeniem pojedynku, jaki stoczyły sztafety Stanów Zjednoczonych i Węgier. Przed igrzyskami rekord Japończyków z Berlina (8:51,5 min) wydawał się niemożliwy do pobicia. Tymczasem Amerykanie i Węgrzy popłynęli szybciej. Amerykanie w składzie W. Ris, W. Wolf, J. MacLane, W. Smith czasem 8:46,0 min ustanowili nowy rekord świata²²⁵. W konkurencji 100 m stylem grzbietowym reprezentanci USA zdobyli dwa pierwsze miejsca, trzeci był reprezentant Francji. Natomiast w konkurencji 200 m stylem klasycznym wywalczyli wszystkie trzy medale²²⁶. Osobą, która była współtwórcą sukcesu amerykańskich pływaków był trener Robert Kiphut²²⁷.

²²³ Tamże.

²²⁴ „Przegląd Sportowy” 1948 nr 63, s. 2.

²²⁵ „Przegląd Sportowy” 1948 nr 64, s. 3; The Official Report of the Organizing Committee for the Games of the XIV Olympiad. London 1948, pp. 444–446.

²²⁶ „Przegląd Sportowy” 1948 nr 66, s. 6.

²²⁷ Robert „Bob” Kiphut (1890–1967) wybitny amerykański trener, w latach 1918–1959 pracował jako szef wyszkolenia pływackiej drużyny Uniwersytetu Yale. Pełnił funkcję trenera olimpijskiej reprezentacji USA w pływaniu. Był jednym z twórców nowoczesnego treningu pływackiego, wprowadził między innymi trening na łądzie i trening interwałowy. W 1965 r. został wpisany do International Swimming Hall of Fame. Źródło: http://www.yalebulldogs.com/sports/m-swim/2010-11/releases/20110204j2ds98_02.08.2017.

Fot. 46. Start w wyścigu sztafetowym 4x200 stylem dowolnym mężczyzn, Londyn 1948 r.

Źródło: The Official Report of the Organizing Committee for the Games of the XIV Olimpiad. London 1948 p. 400.

Dystans 100 m stylem dowolnym kobiet wygrała reprezentantka Danii, Greta Andersen (po przejściu na zawodowstwo sześciokrotnie przepłynęła Kanał La Manche. Najlepszy czas osiągnęła w 1964 r.– wyniósł on 13 godzin i 14 minut)²²⁸.

W konkurencjach kobiecych pasjonująca była walka sztafety reprezentantek USA. Dunka G. Andersen zemdląła podczas eliminacji na dystansie 400 m i musiano wyciągnąć ją z wody nieprzytomną, mimo to bardzo chciała wystartować w sztafecie. Popłynęła bardzo dobrze na swojej zmianie i ostatnia płynąca Dunka miała 2 m przewagi, nikt nie wierzył, że straci to prowadzenie. Jednak będąca na trzeciej pozycji Amerykanka Anna Curtis (na 100 m dowolnym zajęła drugie miejsce za G. Andersen) wyprzedziła Holenderkę J. Termeulen, oraz prowadzącą Dunkę F. Carstensen. Po zakończeniu dystansu była tak wyczerpana, że nie była w stanie o własnych siłach wyjść z wody. Jednak największy sukces na tych igrzyskach wśród kobiet odniosła pływaczka z Danii Karen Margarete Harup. Zdobyła jeden złoty i dwa srebrne medale na dystansach: 100 m stylem grzbietowym (złoty medal), 400 m stylem dowolnym (srebrny medal), sztafeta 4x100 m stylem dowolnym (srebrny medal). Trzy medale na tych igrzyskach

²²⁸ „Przeгляд Sportowy” 1988 nr 133, s. 6; D. Miller: *Historia igrzysk olimpijskich...*, s. 147.

zdobyła również Ann Curtis (USA) – dwa złote (400 m i sztafeta 4x100 m stylem dowolnym) oraz jeden srebrny (100 m stylem dowolnym)²²⁹.

Fot. 47. Medalistki wyścigu sztafetowego 4x100 m stylem dowolnym, I miejsce reprezentacja USA, II miejsce reprezentacja Danii, III miejsce Holandii, Londyn 1948 r.

Źródło: The Official Report of the Organizing Committee for the Games of the XIV Olympiad. London 1948 p. 400.

Podczas tych igrzysk Amerykanie zdecydowanie wygrali w sześciu męskich konkurencjach, a piętnastu z osiemnastu członków ich reprezentacji znalazło się w finałach. Zdobyli wszystkie złote medale w konkurencjach męskich. W klasyfikacji medalowej zwyciężyli reprezentanci USA, kolejne miejsca zajęły reprezentacje Danii i Holandii.

XII Igrzyska Olimpijskie w 1952 r. w Helsinkach

Igrzyska XV Olimpiady odbyły się w Helsinkach w Finlandii. Pierwotnie miały się one odbyć w tym mieście w 1940 r., ale uniemożliwił to wybuch II wojny światowej. Igrzyska te były bardzo dobrze przygotowane i przeprowadzone, stały też na wysokim poziomie sportowym (pobitych zostało wiele re-

²²⁹ The Official Report of the Organizing Committee for the Games of the XIV Olympiad..., pp. 447-449; D. Miller: *Historia igrzysk olimpijskich...*, s. 147.

kordów olimpijskich i świata). Na igrzyskach wystąpiła reprezentacja Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich (ZSRR), nieobecna na tej imprezie od 1912 r. Trwała „zimna wojna”, w związku z tym sportowcy bloku wschodniego mieszkali w osobnej wiosce olimpijskiej. Igrzyska olimpijskie w Helsinkach nazwane zostały „ostatnimi prawdziwymi igrzyskami olimpijskimi”, ponieważ były rozegrane jeszcze w niekomercyjnym, sportowym duchu. Określono je też „igrzyskami wszystkich ludzi” dlatego że przy ich organizacji i przeprowadzeniu pomagały tysiące wolontariuszy. Zamiast konkursu sztuki i literatury odbyły się wystawy artystyczne²³⁰.

Fot. 48. Pływalnia olimpijska, Helsinki 1952 r.

Źródło: The Official Report of the Organizing Committee for the Games of the XV Olympiad. Helsinki 1952, p. 559.

Budowę Swimming Stadium w Helsinkach rozpoczęto w 1939 r., ale przerwał ją wybuch wojny. Inwestycja ostatecznie została zakończona dopiero w 1947 r. W czasie wojny niecka pływalni służyła do przechowywania śledzi i warzyw, dostarczanych później dla wojska²³¹. Obiekt składał się z trzech ba-

²³⁰ *Olimpiady 1896–2012...*, s. 84–87.

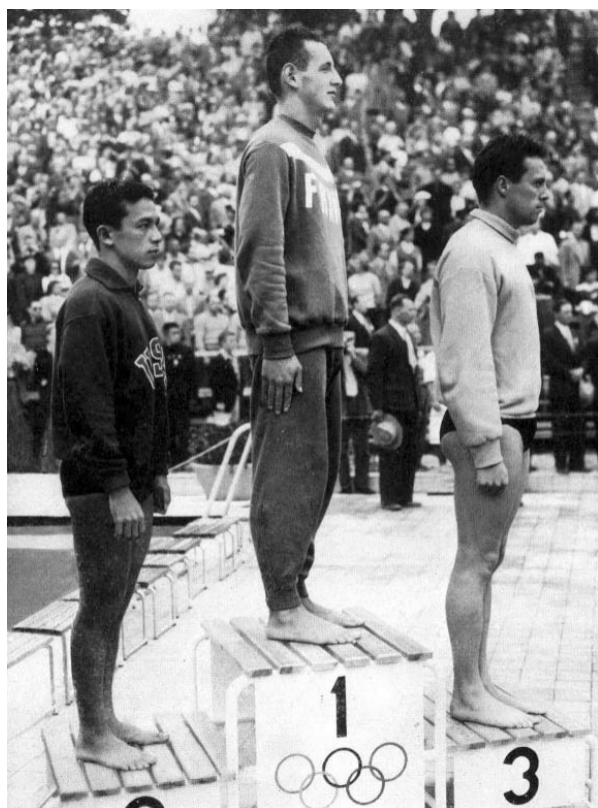
²³¹ <https://www.swimmingworldmagazine.com/news/olympic-pools-where-are-they-now-part-two/20.01.2017>

senów: basenu do konkurencji pływackich o długości 50 m, szerokości 20 m oraz głębokości 2 m, basen do skoków o wymiarach 20 x 20 m i głębokości 4,5 m. Znajdował się tam też brodzik o głębokości 1m. Były to pływalnie odkryte. Obiekt ten posiadał też przebieralnię, toalety, prysznice, saunę fińską. W piwnicy znajdowały się urządzenia ogrzewające i filtrujące wodę (co 5 godzin woda we wszystkich basenach była wymieniana). Pływalnia posiadała trybuny mogące pomieścić w sumie ok. 9 500 widzów (część z nich była drewniana i po igrzyskach została rozebrana). Na pływalni zapewniono też miejsca dla komentatorów radiowych²³².

W zawodach pływackich wzięło udział 319 sportowców i rozegrano 11 konkurencji w dniach 26 lipca – 2 sierpnia. Rywalizację pływaków zdominowali Amerykanie i Węgrzy. Reprezentanci ZSRR nie odnieśli większych sukcesów, a ich porażkę niespodziewanie porównywano z występem Japończyków, którzy do Helsinek przybyli z wielkimi nadziejami. Niemiec Herbert Klein (RFN) był na dystansie 200 m stylem klasycznym rekordzistą świata i faworytem zawodów. Do igrzysk w Helsinkach przygotowywał się bardzo sumiennie. Zamieszkał wcześniej w Sztokholmie, aby przyzwyczaić się do klimatu, nie wprowadził się też do wioski olimpijskiej. Dystans płynął stylem motylkowym (który dopiero cztery lata później stał się samodzielną konkurencją). Podczas wyścigu prowadził jeszcze po trzecim nawrocie, potem wyprzedził go Australijczyk John Davies i Amerykanin Bowen Stassforth. Reprezentant Niemiec doznał skurczu mięśni i ostatecznie zdobył brązowy medal. Faworytem wyścigu na dystansie 400 m stylem dowolnym był Japończyk Hironashi Furuhashi, jednak przyплыł do mety na ostatnim miejscu. Sensacyjne zwycięstwo na tym dystansie odniósł 19-letni Francuz Jean Boiteux (4:30,7 min). Uważano go za faworyta również na dystansie 1500 m, ale nie doszedł nawet do finału. Kiedy Francuz triumfował na dystansie 400 metrów stylem dowolnym, jego ojciec z radości w marynarce i berecie, wskoczył do basenu, aby go uściskać. Drugie miejsce zajął reprezentant USA Ford Konno, trzecie zaś Szwed Per-Olof Östrand. Obrońcą złotego medalu z Londynu na dystansie 1500 m był Amerykanin J. McLane który zajął czwarte miejsce. Zwyciężył Amerykanin F. Konno, przed Japończykiem S. Hashizume i Brazylijczykiem T. Okamoto²³³. Wyścig sztafetowy 4x200 m stylem dowolnym wygrali reprezentanci USA, ustanawiając rekord olimpijski przed drużynami z Japonii i Francji.

²³² The Official Report of the Organizing Committee for the Games of the XV Olympiad. Helsinki 1952, pp. 47–49.

²³³ „Przegląd Sportowy” 1952 nr 64, s. 2; *Kronika sportu...*, s. 483.

Fot. 49. Dekoracja zwycięzców wyścigu na dystansie 400 m stylem dowolnym, od lewej reprezentant USA – Ford Konno, reprezentant Francji – Jean Boiteux i reprezentant Szwecji – Per-Olof Östrand, Helsinki 1952 r.

Źródło: The Official Report of the Organizing Committee for the Games of the XV..., p. 570.

Węgierki zdobyły cztery spośród pięciu tytułów mistrzowskich. W wyścigu na dystansie 100 m stylem dowolnym zwyciężyła Katalin Szöke (1:06,3 min). Na dystansie 200 m stylem klasycznym złoty medal zdobyła Eva Szekely (2:51,7 min)²³⁴, srebrny zaś jej koleżanka Eva Novak (2:54,4 min). Na dystansie 400 m

²³⁴ Eva Szekely (ur. 1927), niezwykle wszechstronna pływaczka węgierska żydowskiego pochodzenia, która w latach 1950–1951 ustanowiła szereg rekordów świata w stylu klasycznym i dowolnym. Podczas igrzysk olimpijskich w 1952 r. zdobyła złoty medal na dystansie 200 m stylem klasycznym. Wyszła za mąż za znanego waterpolistę, mistrza olimpijskiego z 1952 r., Dezső Gayrmati. Po urodzeniu córki Andrei w 1954 r., stanęła ponownie na starcie igrzysk w 1956 r. i zdobyła srebrny medal na dystansie 200 m stylem klasycznym. Ukończyła farmację. Zajęła się szkoleniem młodych zawodników oraz była trenerką córki. Trenowana przez matkę Andrea na igrzyskach w 1972 r. wywalczyła srebrny medal na dystansie 100 m stylem grzbietowym i brzo-

stylem dowolnym wszyscy liczyli na złoty medal węgierskiej rekordzistki Ewy Szekely, ale zwycięstwo odniosła jej rodaczka Valeria Gyenge (5:12,1 min), E. Novak była druga. Sztafetę 4x100 m stylem dowolnym też wygrały Węgierki przed Holenderkami i reprezentantkami USA. Jeszcze jeden medal zdobyła – tym razem brązowy – Judit Temes (na dystansie 100 m stylem dowolnym). W Helsinkach węgierskie pływaczki zapoczątkowały erę „cudownych dzieci” w konkurencjach kobiecych (a raczej dziewczęcych)²³⁵.

Fot. 50. Zwycięska sztafeta 4x100 m stylem dowolnym kobiet, reprezentantki Węgier: Ilona Novak, Judit Temes, Eva Novak, Katalin Szöke, Helsinki 1952 r.

Źródło: The Official Report of the Organizing Committee for the Games of the XV..., p. 593.

W klasyfikacji medalowej wygrała reprezentacja USA przed reprezentacjami Węgier i Francji.

wy na 100 m delfinem. W 1976 r. Eva Szekely została przyjęta do International Swimming Hall of Fame <https://jwa.org/encyclopedia/article/szekely-eva> 01.03.2017.

²³⁵ The Official Report of the Organizing Committee for the Games of the XV..., pp. 558, 587, 591, 593. „Przegląd Sportowy” 1952 nr 67, s. 6; „Przegląd Sportowy” 1988, nr 138, s. 6; P. Górski, K. Bazyłow, M. Petruczenko: *Kulisy Olimpiad od Aten...*, s. 126.

XIII Igrzyska Olimpijskie w 1956 r. w Melbourne

Igrzyska XVI Olimpiady odbyły się w Melbourne w Australii. Po raz pierwszy odbywały się one na półkuli południowej. Był to problem dla wielu zawodników, gdyż konkurencje przebiegały w listopadzie i grudniu. Był to czas, gdy większość sportowców odpoczywała przed nowym sezonem. Były to pierwsze igrzyska, które zostały tak licznie zbojkotowane. Przed igrzyskami ZSRR dokonał inwazji na Węgry. Obecność na zawodach jego reprezentacji spowodowała wycofanie się z nich drużyn: holenderskiej, hiszpańskiej i szwajcarskiej. Egipt, Libia i Irak nie wystartowały ze względu na kryzys sueski, a Chińska Republika Ludowa wycofała się ze względu na udział zawodników z Tajwanu. W Melbourne wprowadzono zmianę w ceremonii zamknięcia igrzysk. Na stadion zamiast drużyn reprezentujących poszczególne kraje, weszła jedna wielka grupa sportowców. Brak podziału miał symbolizować jedność sportowego świata. Dało to początek pielęgnowanej do dziś tradycji²³⁶.

Przed igrzyskami w Australii po raz pierwszy zastosowano w pracy z dziećmi intensywny trening pływacki. Dało to pozytywne efekty; nastolatki zaczęły ustanawiać rekordy świata. W ślad za Australią trening taki wprowadzono w USA i NRD, gdzie selekcję pływacką w szkołach objęto państwową opieką²³⁷.

Konkurencje pływackie rozegrano w dniach 29 listopada – 7 grudnia, a w zawodach wzięło udział 235 zawodników. Na igrzyskach wprowadzono dwie nowe konkurencje: 200 m stylem motylkowym mężczyzn i 100 m stylem motylkowym kobiet²³⁸. Australijczycy zorganizowali igrzyska w taki sposób, aby pływanie, z którym wiązali największe nadzieje, stanowiło ich zwieńczenie. Bilety na zawody, które odbyły się w nowo powstałym kompleksie pływackim wyprzedano na wiele miesięcy przed igrzyskami, a publiczność tłoczyła się w kolejkach, aby kupić wejściówki na trening.

Na igrzyska zaprojektowano i wybudowano Swimming and Diving Stadium, pływalnię, która przyciągała uwagę nie tylko w Australii, ale i na całym świecie. Był to kryty obiekt, składający się z dwóch basenów: pływalni, na której rozgrywano konkurencje pływackie i piłkę wodną o wymiarach 50x20 m i głębokości 2 i 1,06 m oraz basenu do skoków o wymiarach 20x15,5 i głębokości od 4,88 m do 3,35 m (po raz pierwszy w historii był to basen kryty). Pływalnia została podzielona na osiem torów, które oddzielono od siebie korkowymi pły-

²³⁶ Games of the XXV Olympiad..., volume 1., p. 157; *Olimpiady 1896–2012...*, s. 88–89.

²³⁷ A. Parczewski: *90 lat polskiego sportu pływackiego 1922–2012*. Triada. Warszawa-Zamość, 2012, s. II.

²³⁸ B. Waade (red.): *Pływanie sportowe i ratunkowe...*, s. 16.

wającymi linami. Na dnie pływalni dodatkowo zaznaczone były czarne pasy. Woda w basenach miała temperaturę 22,2°C. Wyjątkowe wrażenie robiły przeszklone czołowe ściany obiektu, które rzucały światło na stalowe kratownice dachu. W związku z ogromnym zainteresowaniem pływaniem, bilety były sprzedawane kilka miesięcy wcześniej. Trybuny mogły pomieścić około 5500 kibiców, jednak zapotrzebowanie było dużo większe (nie zdecydowano się na budowę większego budynku ze względu na wysokie koszty). Kibice towarzyszyli zawodnikom również podczas treningów przed igrzyskami²³⁹.

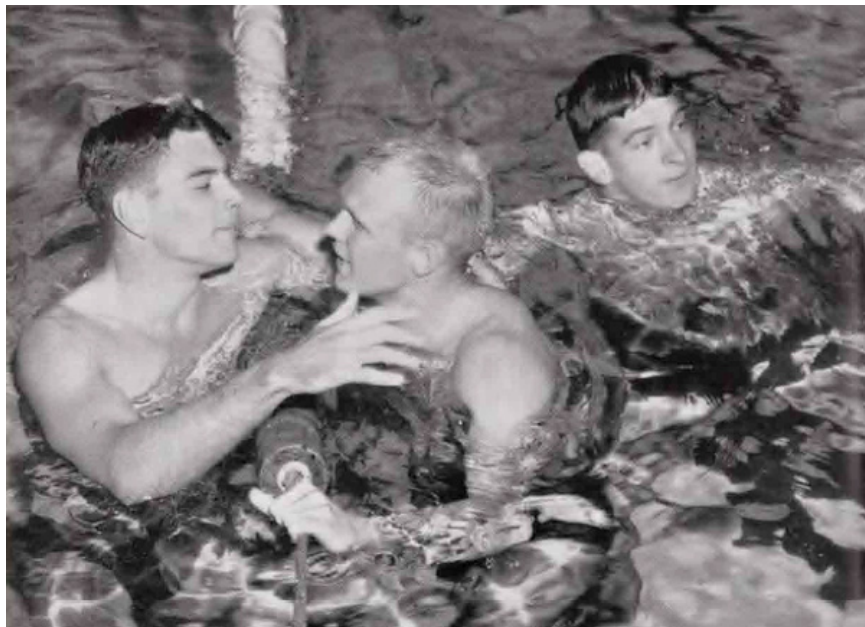
Fot. 51. Pływalnia olimpijska Melbourne 1956 r.

Źródło: XVI Olympiad Melbourne 1956. The Official Report of the Organising Committee for the Games. Melbourne 1956, p. 583.

Kilka miesięcy przed igrzyskami firma Speedo wprowadziła masową produkcję kostiumów pływackich wykonanych z nylonu. Był to prawdziwy prze-

²³⁹ XVI Olympiad Melbourne 1956. The Official Report of the Organising Committee for the Games. Melbourne 1956, pp. 41-42, 581; J. Lis, T. Olszański: *Czas igrzysk...*, s. 176.

łom, stroje stały się bardziej trwałe, elastyczne, nie nasiąkały wodą, jednocześnie spowodowały zmniejszenie oporu wody. Produkcja stała się dużo tańsza, więc kostiumy te były bardziej dostępne i stały się natychmiast bardzo popularne wśród sportowców²⁴⁰.

Fot. 52. Medaliści na dystansie 100 m stylem dowolnym. Od lewej: John Devitt, Jon Hendricks, Gary Chapman reprezentanci Australii, Melbourne 1956 r.

Źródło: XVI Olimpiad Melbourne 1956..., p. 594.

Australijscy pływacy czuli się doskonale we wspaniałym obiekcie, jakim była pływalnia olimpijska. W 13 konkurencjach pływackich zdobyli oni w sumie 14 medali: 8 złotych, 4 srebrne i 2 brązowe, a dominujący do tej pory na pływalniach świata Amerykanie tylko 2 złote, 4 srebrne i 5 brązowych, Japończycy zaś 1 złoty i 4 srebrne²⁴¹. Nie było już mowy o pojedynkach wśród mężczyzn USA – Japonia, a wśród kobiet Węgry – USA. Reprezentanci gospodarzy wygrali wszystkie konkurencje w stylu dowolnym. W rywalizacji mężczyzn i kobiet na dystansie 100 metrów tym stylem nie mieli w zasadzie konkurencji (zdobyli po

²⁴⁰ <http://www.nydailynews.com/sports/london-olympics-2012-evolution-olympic-swimsuits-gallery-1.1130201?pmSlide=1.1130191> 01.03.2017; „Pływanie” 2009 nr 3, s. 18.

²⁴¹ XVI Olimpiad Melbourne 1956..., p. 581.

komplecie medali). Do ich triumfu przyczynił się trwający dwanaście tygodni obóz treningowy, podczas trwania którego sportowcy byli nadzorowani przez najlepszych psychologów i szkoleniowców (tak samo profesjonalnie przygotowani Australijczycy mieli powtórzyć swój sukces czterdzieści cztery lata później, w Sydney)²⁴².

Wyścig sprinterów w pływaniu, jak już wspomniano, wygrał reprezentant Australii Jon Hendricks, który wyprzedził kolegów z reprezentacji Johna Devitta oraz Gary'ego Chapmana i czasem 55,4 s ustanowił nowy rekord świata. W historii igrzysk olimpijskich po raz pierwszy zdarzyło się, aby zawodnicy reprezentujący jeden kraj zdobyli wszystkie trzy medale na dystansie 100 m stylem dowolnym²⁴³.

Urodzony w Wielkiej Brytanii siedemnastoletni Australijczyk Murray Rose²⁴⁴ wygrał wyścig mężczyzn na dystansie 400 metrów stylem dowolnym²⁴⁵. Największym wydarzeniem był wyścig na dystansie 1500 metrów stylem dowolnym, w którym już w eliminacjach reprezentant USA George Breen ustanowił nowy rekord świata (17:59,5 min), poprawiając wynik Murraya Rose'a. W finale w połowie dystansu cała trójka: G. Breen, M. Rose i T. Yamanaka, płynęła razem, ale M. Rose szybko wysunął się na prowadzenie. Na ostatnich stu metrach niewiele jednak brakowało, aby zwyciężył Japończyk²⁴⁶. Wyścig sztafetowy 4x200 m stylem dowolnym wygrali również Australijczycy w składzie: M. Rose, J. Hendricks, J. Devitt i K. O'Halloran. Ustanowili oni fantastyczny rekord świata czasem 8:23,6 min²⁴⁷.

²⁴² *Iskier przewodnik sportowy*. Iskry. Warszawa 1976, s. 513; D. Miller: *Historia igrzysk olimpijskich...*, s. 174.

²⁴³ „Przegląd Sportowy” 1956 nr 148, s. 2; *The Olympic Games Melbourne 1956*. Melbourne 1956, p. 50; XVI Olimpiad Melbourne 1956..., p. 582.

²⁴⁴ Murray Rose (1939–2012), Australijczyk, jeden z bohaterów igrzysk olimpijskich w Melbourne w 1956 r. Zdobył trzy złote medale na dystansach 400, 1500 i 4x200 m stylem dowolnym (miał wtedy 17 lat). Cztery lata później w Rzymie ponownie zwyciężył na dystansie 400 m, a na dystansie na 1500 m był drugi, zdobył też brązowy medal w sztafecie 4x200 m stylem dowolnym. Ustanowił 11 rekordów świata, był pierwszym człowiekiem, który przepłynął 1500 m w czasie poniżej 18 minut. O jego „cudownej” diecie, mającej być podstawą sukcesów, krążyły legendy – pływak był wegetarianinem. Po zakończeniu kariery przeniósł się do USA i studiował aktorstwo na Uniwersytecie w Kalifornii. Zagrał w wielu filmach. Był wielokrotnie odznaczany za zasługi dla rozwoju sportu w Australii. Źródło: <http://www.topendsports.com> 02.10.2016

²⁴⁵ „Przegląd Sportowy: 1956 nr 151; *Games of the XXV Olympiad...*, volume 1., p. 159.

²⁴⁶ „Przegląd Sportowy” 1956 nr 152; D. Miller: *Historia igrzysk olimpijskich...*, s. 174; *Kronika sportu...*, s. 483.

²⁴⁷ „Przegląd Sportowy” 1956 nr 150, s. 2.

Fot. 53. Medalistki na dystansie 400 m stylem dowolnym, od lewej: Dawn Fraser (Australia), Sylvia Ruuska (USA) i Lorraine Crapp (Australia), Melbourne 1956 r.

Źródło: XVI Olimpiad Melbourne 1956..., p. 612.

Australijki, Dawn Fraser i Lorraine Crapp, podzieliły między sobą kibiców (obydwie zdobyły na tych igrzyskach po 2 złote i po 1 srebrnym medalu)²⁴⁸. Jedna pochodziła z Adelajdy, druga z Sydney i zaciekle ze sobą rywalizowały. Podzieliły się miejscami pierwszym i drugim, na dystansie 100 m stylem dowolnym wygrała D. Fraser, ustanawiając przy tym nowy rekord świata (1:02,0 min), na dystansie 400 m stylem dowolnym zwyciężyła L. Crapp (4:54,6 min) ustanawiając rekord olimpijski²⁴⁹. W konkurencji 100 m stylem dowolnym trzy pierwsze miejsca zajęły (tak jak i ich koledzy) Australijki²⁵⁰. W sztafecie 4x100 m stylem dowolnym D. Fraser i L. Crapp wraz z Faith Leech i Sandrą Morgan ustanowiły rekord świata (4:54,6 min), pobijając wynik Węgiełek z Helsinek (1952 r.). Wśród kobiet pierwsze trzy miejsca w wyścigu na dystansie 100 m stylem motylkowym zdobyły Amerykanki.

Na igrzyskach w Australii zakończyło kariery dwoje niemieckich pływaków. Herbert Klein rekordzista świata w stylu klasycznym planował zakoń-

²⁴⁸ *Kronika sportu...*, s. 518.

²⁴⁹ „Przegląd Sportowy” 1956 nr 154, s. 3.

²⁵⁰ Tamże, nr 149, s. 2.; XVI Olimpiad Melbourne 1956..., p. 586.

czyć karierę po rozczarowaniu na igrzyskach w Helsinkach. Jednak zmienił zdanie, zakwalifikował się do udziału w igrzyskach w Melbourne, gdzie został zdyskwalifikowany w eliminacjach. Inaczej potoczyły się losy 30-letniej Ursuli Happe. Wystartowała ona również w stylu klasycznym, wytrzymała atak młodszych pływaczek, a zwłaszcza Węgierki Evy Szekely i zdobyła złoty medal na dystansie 200 m²⁵¹.

W klasyfikacji medalowej za reprezentantami Australii (którzy startowali w innowacyjnych kostiumach firmy Speedo²⁵²) uplasowali się reprezentanci USA i Japonii. Po igrzyskach popularność pływania w Australii ogromnie wzrosła. Zaczęto wtedy uczyć pływać nawet niemowlaki, co w późniejszych latach przyniosło bardzo dobre rezultaty. Australia posiadała między innymi takich utytułowanych pływaków, jak: Ilsa i John Konrads, Dawn Fraser, Ian Thorpe, Michael Klim²⁵³.

Fot. 54. Reprezentantka Australii Dawn Fraser w nylonowym stroju firmy Speedo. Melbourne 1956 r.

Źródło: <http://www.nydailynews.com/sports/london-olympics-2012-evolution-olympic-swimsuits-gallery-1.11302017pmSlide=1.1130191>

²⁵¹ „Przegląd Sportowy” 1956 nr 155, s. 4; *Kronika sportu...*, s. 518.

²⁵² <http://www.insidespeedo.com/our-heritage> 20.03.2017

²⁵³ T. Olszański: *Osobista historia olimpiad*. Studio Emka. Warszawa 2004, s. 196.

XIV Igrzyska Olimpijskie w 1960 r. w Rzymie

Igrzyska XVII Olimpiady odbyły się w Rzymie we Włoszech. Igrzyska te pod wieloma względami wyznaczały nową erę. Zawody transmitowane były przez telewizję, czarnoskórzy zawodnicy odnosili sukcesy, zwiększone zostały przywileje kobiet, amatorstwo stawało się coraz trudniejsze, zaczęto zauważać stosowanie środków dopingowych. Igrzyska te wyróżniły się także z powodu liczby ustanowionych na nich rekordów olimpijskich i świata²⁵⁴.

Fot. 55. Pływalnia olimpijska Rzym, 1960 r.

Źródło: The Games of the XVII Olympiad Rome 1960. The Official Report of the Organising Committee. Rome 1960, volume 2, p. 543.

Konkurencje pływackie odbywały się w kompleksie pływackim Stadio Olimpico del Nuoto na terenie Foro Italico w Rzymie. Obiekt ten składał się z kilku basenów, w tym z odkrytej pływalni olimpijskiej o wymiarach: długość 50, szerokość 25 m i głębokość od 1,8 do 2 m. Drugą część kompleksu stanowiły baseny do nauki pływania. Podczas igrzysk udostępniono zawodnikom do rozgrzewki zadaszaną pływalnię. Trybuny mogły pomieścić 8 000 widzów, ale na czas igrzysk zostały dostawione dodatkowe (tymczasowe) trybuny, co dało w sumie

²⁵⁴ Games of the XXV Olympiad..., volume 1., p. 161; *Olimpiady 1896–2012...*, s. 93.

aż 20 000 miejsc. Pływalnia olimpijska została podzielona na 10 torów (zawodnicy startowali na 8 torach, dwa boczne zostawały wolne). Na pływalni wprowadzono kilka nowych udoskonaleń technicznych, np. urządzenia nagłaśniające, pozwalające wszystkim zawodnikom wyraźnie słyszeć komendę startową, urządzenia pozwalające rejestrować przepłynięty dystans podczas konkurencji długodystansowych, tablice świetlne pokazujące nazwiska, narodowość, miejsce i czas zawodnika. Oświetlenie pływalni umożliwiało rozgrywanie konkurencji również po zapadnięciu zmierzchu. Pływalnia była zaopatrzona także w podwodne oświetlenie, istniała też możliwość obejrzenia pływaków pod wodą przez szklane panele umieszczone w podwodnej części basenu. Temperatura wody utrzymywana była w granicy 22–24°C. Obiekt posiadał wygodne szatnie i pomieszczenia do odpoczynku dla zawodników. Znajdowały się tam też wyposażone pokoje dla mediów – umożliwiające transmisje radiowe i telewizyjne. Nie zabrakło pomieszczeń dla sędziów i biur zawodów²⁵⁵.

Zawody pływackie zostały przeprowadzone w dniach 26 sierpnia – 3 września, a 380 zawodników startowało w 15 konkurencjach. W Rzymie po raz pierwszy na igrzyskach rozegrano wyścigi sztafetowe kobiet i mężczyzn na dystansie 4x100 m stylem zmiennym. Na pływalni w Stadio Olimpico del Nuoto bezkonkurencyjni byli Amerykanie. Zdobyli oni 15 medali, w tym 9 złotych²⁵⁶.

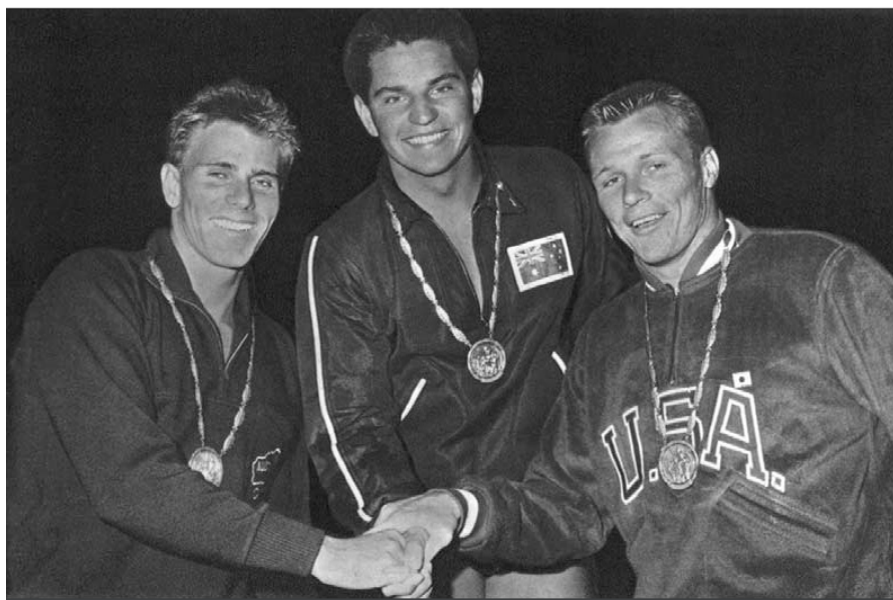
Australijka Dawn Fraser na dystansie 100 m, Murray Rose na dystansie 400 m stylem dowolnym oraz ich kolega z reprezentacji Dawid Theile w konkurencji 100 m stylem grzbietowym powtórzyli sukcesy z Melbourne. Złoty medal zdobyli też John Devitt na dystansie 100 m stylem dowolnym i John Konrads na dystansie 1500 m tym stylem. Podczas wyścigu na dystansie 1500 m, początkowo prowadził reprezentant USA George Breen, jednak zaczął on dystans zbyt szybko i po 1000 m, prowadzenie objął i nie oddał do końca wyścigu 18-letni reprezentant Australii²⁵⁷. Z kolei podczas wyścigu na dystansie 100 m stylem dowolnym doszło do kontrowersyjnego wydarzenia. Amerykanin Lance Larsen w zaciętym pojedynku z J. Devittem pierwszy dotknął ściany, ale pod powierzchnią wody. Australijczyk J. Devitt zrobił to o ułamek sekundy później, ale nad powierzchnią wody. Australijczyk, widząc to, złożył pierwszy gratulacje reprezentantowi USA. Sędziowie jednak za zwycięzcę uznali J. Devitta i nie

²⁵⁵ The Games of the XVII Olympiad Rome 1960. The Official Report of the Organizing Committee. Rome 1960, volume 1, pp. 62–64.

²⁵⁶ The Games of the XVII Olympiad Rome..., volume 2, pp. 548, 573, 598; *Olimpiady 1896–2012...*, s. 94.

²⁵⁷ „Sport” 1960, nr 120, s. 2; The Games of the XVII..., volume 2, pp. 549, 553, 558, 562, 584; *Kronika sportu...*, s. 551.

zmieniły tego opublikowane nazajutrz zdjęcia, na których było widać spóźniony ruch ręki mistrza, który tak naprawdę był drugi. Elektroniczny zegar do mierzenia czasów potraktowano jako element „zapasowy”, a decyzje podjęto na podstawie tego co zobaczyli sędziowie²⁵⁸. Reprezentanci USA wygrali natomiast wszystkie cztery sztafety.

Fot. 56. Dekoracja wyścigu 1500 m stylem dowolnym, od lewej: reprezentanci Australii – Murray Rose, John Konrads, oraz Amerykanin – George Breen, Rzym 1960 r.

Źródło: *The Games of the XVII...*, volume 2, p. 555.

Wydarzeniem w Rzymie był finał konkurencji 400 m stylem dowolnym. Już w eliminacjach dwukrotnie pobito rekord olimpijski. Najpierw zrobił to Japończyk T. Yamanaka, godzinę później reprezentant USA A. Somers. W finale znalazły się jeszcze takie sławy, jak Australijczycy – M. Rose i J. Konrads. Walka miała się rozegrać pomiędzy Amerykaninem – A. Somersem, Australijczykiem – J. Kondradsem i Japończykiem – T. Yamanaką. Po starcie Japończyk narzucił bardzo ostre tempo, za nim płynęli. J. Konrads i A. Somers. Nieco z tyłu i bardziej spokojnie płynęli M. Rose i Anglik J. Black. I oto nastąpiła największa sensacja tego wyścigu. Potężnie zbudowany M. Rose zaczął powoli od-

²⁵⁸ „Sport” 1960, nr 115, s. 1–2; J. Lis, T. Olszański: *Czas igrzysk*. Krajowa Agencja Wydawnicza. Warszawa 1980, s. 137; *Rio 2016...*, s. 22.

rabiać stratę do prowadzącej trójki. Po przepłynięciu 300 m zaczął dochodzić prowadzących pływaków. Długi finisz M. Rosa był bardzo widowiskowy, a na ostatnich metrach zawodnik zwiększył jeszcze tempo i wygrał, ustanawiając rekord olimpijski (4:18,3 min). Równie emocjonujący był finał na dystansie 100 m stylem grzbietowym. W pojedynku amerykańsko-australijskim triumfował Australijczyk, zwycięzca olimpijski z Melbourne, D. Theile. Walka była niezwykle zacięta, do połowy dystansu cała ósemka płynęła nieomal równo, a losy wyścigu rozstrzygnęły się podczas nawrotu. D. Theile wykonał bardzo dobry nawrót, który dał mu wyraźną przewagę i już do końca dystansu nie pozwolił sobie jej odebrać. Ustanowił nowy rekord olimpijski z czasem 1:01,9 min²⁵⁹.

Christine von Saltza (USA) zdobyła trzy złote medale (400 m stylem dowolnym, sztafeta 4x100 m stylem dowolnym, sztafeta 4x100 m stylem zmiennym) i jeden srebrny (100 m stylem dowolnym). Na dystansie 200 m stylem klasycznym Niemce, Wiltrud Urselmann, brakło niewiele do pobicia swojego własnego rekordu świata, ale na finiszu wyprzedziła ją reprezentantka Wielkiej Brytanii Anita Lonsbrough i to ona została rekordzistką świata z wynikiem 2:49,5 min²⁶⁰. Australijka Dawn Fraser wyróżniła się znowu podczas igrzysk. Cztery lata wcześniej (w Melbourne) zdobyła złoty medal na dystansie 100 m stylem dowolnym, powtórzyła ten wyczyn również w Rzymie z czasem 1:01,2 min (był to czas lepszy od jej rekordu olimpijskiego)²⁶¹.

Przez pierwszą część zawodów pływackich trwał pojedynek pływaków Australii i USA. Dwa ostatnie dni przyniosły jednak reprezentantom Stanów Zjednoczonych jednoznaczny sukces. Supremacja reprezentantów USA była zdecydowana zwłaszcza w biegach sztafetowych. Ustanowili oni cztery rekordy świata, autorem piątego rekordu został M. Troy na dystansie 200 m stylem motylkowym. Był też rekord świata L. Burke na dystansie 100 m stylem grzbietowym kobiet i rekord olimpijski na dystansie 400 m stylem dowolnym kobiet Christiny von Saltzy. Wyniki te dopełniły absolutnego sukcesu reprezentacji Stanów Zjednoczonych²⁶². Na 15 rozegranych konkurencji 9 zakończyło się zwycięstwem pływaków z USA, 5 z Australii, i 1 z Wielkiej Brytanii. Zawody pływackie rozegrane w Stadio del Nuoto przeszły do historii igrzysk jako jedne z najbardziej znaczących do tej pory, ustanowiono 11 rekordów świata, 29 rekordów olimpijskich. Na tle rywalizacji amerykańsko-australijskiej słabo wypadli faworyzowani pływacy z Japonii. Zdobyli oni zaledwie 3 srebrne i 2

²⁵⁹ „Sport” 1960, nr 118, s. 4

²⁶⁰ Tamże, nr 115, s. 2.

²⁶¹ Tamże, nr 117, s. 2

²⁶² Tamże, nr 119, s. 2.

brązowe medale, co pozwoliło im zająć czwarte miejsce w klasyfikacji medalowej²⁶³. W klasyfikacji tej wygrali reprezentanci USA przed zawodnikami z Australii i Wielkiej Brytanii.

Fot. 57. Reprezentantka Australii Dawn Fraser i Amerykanka Christine von Saltz, Rzym 1960 r.
Źródło: The Games of the XVII Olympiad Rome 1960. The Official Report of the Organising Committee. Rome 1960, volume 2, p. 584.

XV Igrzyska Olimpijskie w 1964 r. w Tokio

Igrzyska XVIII Olimpiady odbyły się w Tokio w Japonii i były to pierwsze igrzyska organizowane w Azji. Nie dopuszczono do udziału w igrzyskach reprezentantów RPA ze względu na rasistowską politykę prowadzoną w ich kraju. Indonezja oraz Korea Północna wycofały swoje reprezentacje. Podczas tych igrzysk sygnał telewizyjny po raz pierwszy nadawany był przez satelitę. Dało to możliwość obejrzenia igrzysk w 40 krajach na całym świecie. W Tokio znicz olimpijski zapalił Yoshinori Sakai japoński lekkoatleta, urodzony w Hi-

²⁶³ „Sport” 1960, nr 120, s. 2.

roszynie 6 sierpnia 1945 r. – co było wyrazem protestu przeciwko wojnie. Cała infrastruktura Tokio przeszła generalny remont (nowe pociągi, linie metra, autostrady, modernizacja lotniska międzynarodowego i portu). Japończycy pokazali swoje dążenie do doskonałości. Podczas igrzysk wykorzystano 33 obiekty sportowe, pływacy i koszykarze walczyli na terenie położonej na południe od wioski olimpijskiej areny Yoyogi National Gymnasium.

Fot. 58. Pływalnia olimpijska na igrzyskach w Tokio 1964 r.

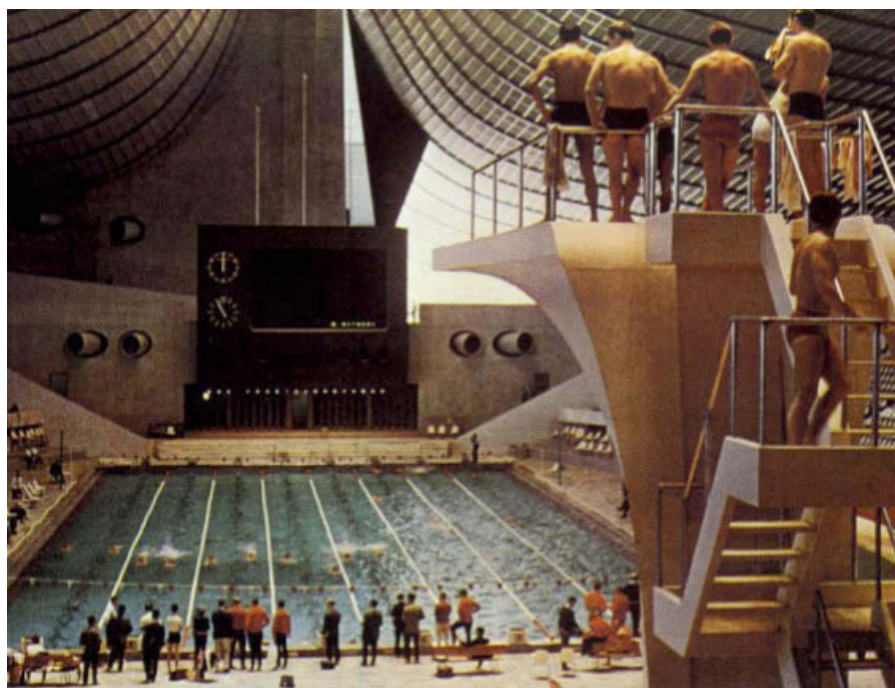
Źródło: The Games of the XVIII Olympiad Tokyo 1964. The Official Report of the Organizing Committee. Tokyo 1964, volume 1, p. 150.

Od igrzysk w Tokio FINA wprowadziła ścisłe wymogi dotyczące obiektu na którym były rozgrywane konkurencje pływackie. Obiekt taki musiał posiadać pływalnię i basen do skoków, baseny do rozgrzewki i wypoczynku oraz wszystkie udogodnienia dla zawodników. Na przestrzeni 10 dni musiało być możliwe rozegranie eliminacji i finałów – konkurencji pływackich, skoków do wody, piłki wodnej oraz konkurencji pływackiej pięcioboju nowoczesnego. Na trybunach należało też zapewnić miejsca dla minimum 10 000 widzów²⁶⁴.

Po raz pierwszy podczas tych igrzysk wyniki konkurencji były zapisywane komputerowo. W pływaniu wprowadzono nowy system mierzenia czasów, zawodnicy startowali na odgłos strzału (co uruchamiało zegar). Czas

²⁶⁴ Games of the XXI Olympiad Official Report Montreal 1976, volume 2, p. 66.

zatrzymywał się po dotknięciu przez pływaka na ścianie nawrotowej specjalnych paneli²⁶⁵. Projektantem obiektu, w którego skład wchodziła pływalnia był architekt Kenzo Tange. Pływalnia olimpijska była obiektem krytym. Dach budynku podwieszono do dwóch stalowych lin, umocowanych na dwóch żelbetowych słupach (w odległości 130 m) i pokryto blachą. Trybuny i ściany nośne zrobiono z surowego, wygładzonego betonu. Pływalnia olimpijska miała wymiary 50x22 m (osiem torów), basen do skoków 22x22 m. W łączniku z drugim budynkiem zaprojektowane zostały szatnie dla sportowców, biura, maszynownia oraz pływalnia treningowa o wymiarach: długość 50 m, szerokość 12 m (sześć torów). Japończycy wybudowali największą „halę kąpielową” świata. Miała ona 15 000 miejsc siedzących i najnowocześniejsze elektroniczne urządzenia do pomiaru czasu oraz utrzymywania temperatury wody i powietrza na pływalni²⁶⁶.

Fot. 59. Pływalnia olimpijska na igrzyskach w Tokio 1964 r.

Źródło: *The Games of the XVIII Olympiad...*, volume I, p. 153.

²⁶⁵ *Olimpiady 1896–2012...*, s. 98.

²⁶⁶ *The Games of the XVIII Olympiad Tokyo...*, volume I pp. 121-123; <http://www.japonia.org.pl/?q=pl/node/10630.01.2017>.

Konkurencje pływackie zostały rozegrane w dniach 11–18 października i wzięło w nich udział 405 zawodników, którzy rywalizowali w 18 dyscyplinach. Pływacy byli głównymi „aktorami” igrzysk w Tokio. Aż 54 razy poprawiono rekordy olimpijskie, ustanowiono 13 nowych rekordów świata. Na igrzyskach tych wprowadzono 3 nowe konkurencje: 400 m stylem zmiennym kobiet i mężczyzn oraz wyścig sztafetowy 4x100 m stylem dowolnym mężczyzn. Uchwalono też, że na następnych igrzyskach liczba konkurencji pływackich wzrośnie z 18 do 29, przez co pływanie zaraz po lekkiej atletyce miało się stać drugą najbardziej medalową dyscypliną olimpijską. Na igrzyskach tych reprezentanci USA nie mieli sobie równych, byli najbardziej wszechstronną reprezentacją. Było to wynikiem prowadzonej w kraju masowej nauki pływania od pierwszych klas szkoły podstawowej, oraz specjalnego systemu zawodów pływackich dla dzieci²⁶⁷.

Bohaterem nie tylko zawodów pływackich, ale i całych igrzysk został 18. pływak ze USA, Donald „Don” Schollander²⁶⁸, który zdobył 4 złote medale. Wygrał na dystansie 100 m (ustanawiając rekord olimpijski) i 400 m stylem dowolnym (ustanawiając rekord świata 4:12,2 min) oraz wraz z kolegami – sztafety 4x200 m oraz 4x100 m stylem dowolnym²⁶⁹. Gwiazdą została Australijka Dawn Fraser. Podczas igrzysk w Tokio miała już dwadzieścia osiem lat i wielkie sukcesy poza sobą. Podczas igrzysk w 1956 r. została najszybszą pływaczką, zdobywając złoty medal na dystansie 100 m stylem dowolnym, kolejny złoty medal zdobyła w sztafecie. Cztery lata później na igrzyskach w Rzymie znowu wygrała 100 m stylem dowolnym. Postanowiła wystartować również w Tokio, mimo że pływanie stało się sportem nastolatków. Pół roku przed igrzyskami uległa poważnemu wypadkowi samochodowemu, miała połamane nogi, rękę oraz żebra (w wypadku zginęła jej matka). Pływaczka spędziła półtora miesiąca w gipsowym łóżku. Motywem powrotu do życia stała się dla niej myśl o starcie podczas igrzysk w Tokio. Było to możliwe dzięki dużemu zaangażowaniu jej trenera Forbesa Carlile²⁷⁰. Gdy płakała

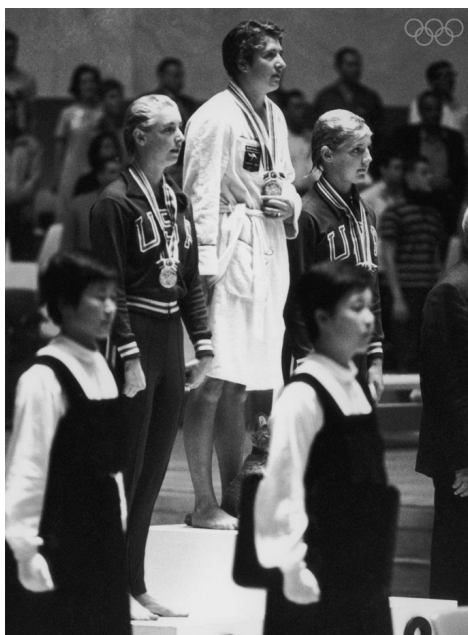
²⁶⁷ *Iskier przewodnik sportowy...*, s. 514.

²⁶⁸ Donald Arthur „Don” Schollander (ur. 1946), Amerykanin, który w 1963 r. jako pierwszy pokonał barierę 2 minut na dystansie 200 m stylem dowolnym i uzyskał czas: 1:58,8. Bohater igrzysk olimpijskich w Tokio w 1964 r., zdobywca 4 złotych medali na dystansach 100, 400, 4x100 i 4x200 m stylem dowolnym. Na igrzyskach w 1968 r. zdobył piąty złoty medal, uczestnicząc w sztafecie 4x200 oraz srebrny na dystansie 200 stylem dowolnym. W 1983 r. należał do pierwszej grupy sportowców przyjętych do U.S. Olympic Hall of Fame. <https://www.britannica.com/biography/Don-Schollander> 01.03. 2017

²⁶⁹ „Przegląd Sportowy” 1988, nr 157, s. 6; The Games of the XVIII Olympiad Tokyo 1964. The Official Report of the Organising Committee. Tokyo 1964, volume 2, pp. 515, 517, 527, 529; *Na olimpijskim szlaku 1964*. PKOl. Warszawa 1964, s. 106–107.

²⁷⁰ Forbes Carlile (1921–2016) olimpijczyk, trener, nazywany „ojcem współczesnego pływania w Australii”. Jako trener kadry olimpijskiej pięć razy brał udział w igrzyskach, w latach 1948–1964 (w Londynie, Helsinkach, Melbourne, Rzymie i Tokio). Pływacy przez niego treno-

z bólu podczas pierwszych treningów, zastosował on seanse hipnotyczne, które przywróciły jej wiarę w to, że potrafi pływać. Podczas startu na dystansie 100 m stylem dowolnym podeszła do słupka lekko utykając, jednak nie przeszkodziło jej to w trzecim zwycięstwie na tym dystansie (ustanowiła też nowy rekord olimpijski 0:59,5 s)²⁷¹. D. Fraser aby uczcić zwycięstwo przepłynęła w pław fosę otaczającą pałac cesarski, zdarła cesarską flagę i zabrała ją na pamiątkę, za co została ukarana przez działaczy sportowych swojego kraju dziesięcioma latami dyskwalifikacji²⁷².

Fot. 60. Dekoracja medalistek w wyścigu na 100 m stylem dowolnym. Zwyciężyła reprezentantka Australii Dawn Fraser, przed zawodniczkami USA: Sharon Stouder (z lewej) i Kathleen Ellis, Tokio 1964 r.

Źródło: <http://www.olympic.org/>

wani zdobyli 12 medali olimpijskich, w tym 5 złotych oraz ustanowili 31 rekordów świata. Jego podopiecznymi byli m.in.: Shane Gould, Karen Moras, Gail Neall, Terry Gathercole. Wprowadził wiele nowoczesnych metod treningowych, był autorem wydanej w 1963 r., wysoko cenionej książki pt. *Forbes Carlile on Swimming*. W 1977 r. został przyjęty do International Swimming Hall of Fame. Źródło: <https://www.ausleisure.com.au/news/death-of-forbes-carlile-father-of-modern-australian-swimming-at-age-95/> 02.08.2017.

²⁷¹ The Games of the XVIII..., volume 2, p. 530; *Mała Encyklopedia Sportu*. „Sport i Turystyka”. Warszawa 1984, s. 167; „Przegląd Sportowy” 1988, nr 157, s. 6; T. Olszański: *Osobista historia olimpiad...*, s. 17.

²⁷² *Kronika sportu...*, s. 583.

Amerykanie zdobyli komplet medali w konkurencjach 200 m stylem grzbietowym mężczyzn, 400 m stylem dowolnym kobiet oraz 400 m stylem zmiennym kobiet. Jediną Europejką, która na tych igrzyskach wywalczyła złoty medal, była reprezentantka ZSRR Galina Prozumieniczikowa (zawodniczka miała wtedy 14 lat), na dystansie 200 m stylem klasycznym. Zawodniczka ustanawiała też nowy rekord olimpijski (2:46,4 min)²⁷³.

W klasyfikacji medalowej zwyciężyła reprezentacja USA przed reprezentacjami Australii i ZSSR.

XVI Igrzyska Olimpijskie w 1968 r. w Meksyku

Organizatorem Igrzysk XIX Olimpiady był Meksyk. Były to pierwsze igrzyska rozegrane w Ameryce Północnej w kraju hiszpańskojęzycznym. Rywalizacja odbyła się na największej dotychczas wysokości nad poziomem morza, co jednemu zawodnikom utrudniło start, natomiast innym w pewnym stopniu pomogło. Nie dopuszczono do udziału w igrzyskach państw prowadzących politykę rasistowską RPA i Rodezję. Reprezentacje Zachodnich i Wschodnich Niemiec po raz pierwszy występowały oddzielnie. W 1968 r. sytuacja polityczna, jaka panowała na świecie była bardzo napięta. W USA był to czas wielu demonstracji, zamordowani zostali M. L. King i R. Kennedy, w Wietnamie trwała wojna, ZSRR dokonał inwazji na Czechosłowację, Chińska Republika Ludowa przeprowadzała wielką rewolucję kulturalną, we Francji protestowali studenci. Na kilka dni przed otwarciem igrzysk meksykańscy policjanci otworzyli ogień do protestujących studentów (było wielu zabitych i rannych). Studenci protestowali przeciwko finansowaniu przez państwo tak wielkiej imprezy mimo ubóstwa społeczeństwa. Wiele tych konfliktów przeniosło się również na areny sportowe. Na igrzyskach po raz pierwszy znicz olimpijski zapalała kobieta, była nią Enriqueta Basilio, meksykańska lekkoatletka. Wprowadzono testy antydopingowe i testy płci²⁷⁴.

Pływacy rywalizowali w dniach 17–26 października. W zawodach wzięło udział 468 zawodników z 51 krajów. Olimpijska kryta pływalnia Alberca Olímpica Francisco Márquez położona była 6 mil od wioski olimpijskiej. Rozegrano na niej konkurencje pływackie, skoki do wody, piłkę wodną oraz konkurencję pływacką pięcioboju nowoczesnego. Basen pływacki posiadał wymiary 50x21

²⁷³ The Games of the XVIII..., volume 2, pp. 521, 530, 532, 534; *Ku olimpijskim szczytom*. „Sport i Turystyka”. Warszawa 1980, s. 110; *Na olimpijskim szlaku 1964*. PKOl. Warszawa 1964, s. 106.

²⁷⁴ Games of the XXV Olympiad..., volume 1., p. 169; *Olimpiady 1896–2012...*, s. 101.

m oraz głębokości. 1,8 m (był stosunkowo płytki). Basen do skoków był wyposażony w podnośnik hydrauliczny, który podczas treningów i zawodów transportował zawodników na potrzebny poziom (3 m, 6,5 m, 10 m). Trybuny mogły pomieścić 10 000 widzów (w tym 5 000 miejsc było przygotowanych na czas igrzysk). Dach miał podobną wiszącą konstrukcję do pływalni w Tokio, podtrzymywany przez liny rozciągnięte przez całą jego długość. Nadawało to sufitowi falisty wygląd. W Meksyku po raz pierwszy zastosowano do pomiaru czasu płyty dotykowe firmy OMEGA. Wzdłuż każdego końca pływalni umieszczono okna do obserwacji podwodnej, co umożliwiało sfotografowanie startu, nawrotu oraz zakończenia wyścigu²⁷⁵.

Fot. 61. Pływalnia olimpijska podczas igrzysk w Meksyku 1968 r.

Źródło: Mexico 68. The Games. Organizing Committee of the Games of the XIX Olympiad. Mexico 1968, volume 3, p. 341.

²⁷⁵ Mexico 68. The Games. Organizing Committee of the Games of the XIX Olympiad. Mexico 1968, volume 2, p. 72.

Fot. 62. Stroje pływackie kobiet podczas igrzysk olimpijskich w Meksyku 1968 r.

Źródło: Mexico 68. The Games. Organizing Committee of the Games of the XIX Olympiad. Mexico 1968, volume 3, p. 365.

Podczas igrzysk zwiększono liczbę konkurencji pływackich z 18 do 29, startowano na dystansach: mężczyźni – 100 m, 200 m, 400 m, 1500 m stylem dowolnym, 100 m, 200 m stylem grzbietowym, 100 m, 200 m stylem klasycznym, 100 m, 200 m stylem motylkowym, 200 m, 400 m stylem zmiennym, wyścigi sztafetowe 4x100 m i 4x200 m stylem dowolnym, 4x100 m stylem zmiennym, kobiety – 100 m, 200 m, 400 m, 800 m stylem dowolnym, 100 m, 200 m stylem grzbietowym, 100 m, 200 m stylem klasycznym, 100 m, 200 m stylem motylkowym, 200 m, 400 m stylem zmiennym, wyścigi sztafetowe 4x100 m stylem dowolnym, 4x100 m stylem zmiennym²⁷⁶.

Również w pływaniu duża wysokość, na której odbywały się zawody wpłynęła na wyniki sportowców. Zawodnicy uzyskiwali bardzo dobre wyniki na krótkich dystansach. Na dystansach 100-metrowych ustanowiono 4 rekordy świata. Na dystansach 200 m uzyskiwano wyniki w granicach rekordów świata, natomiast na dystansach 400 m, 800 m i 1500 m osiągnięte wyniki były już znacznie słabsze²⁷⁷.

Zdarzały się liczne przypadki, że po zakończeniu wyścigu zawodnicy musieli być wyciągani z wody przez służby medyczne, gdyż nie byli w stanie wyjść o własnych siłach. Często też pływacy po starcie na jednym z zaplanowanych

²⁷⁶ Mexico 68. The Games..., volume 3, pp. 345–375.

²⁷⁷ *Na olimpijskim szlaku 1968*. PKOl. Warszawa 1969, s. 122.

dystansów wycofywali się z pozostałych z powodu złego samopoczucia. Podczas jednej z dekoracji zemdlął zawodnik. Natomiast bardzo gościnni i przyjaźni wobec sportowców okazali się mieszkańcy Meksyku²⁷⁸.

Fot. 63. Reprezentant NRD, Roland Matthes – zdobywca dwóch złotych medali podczas igrzysk olimpijskich w Meksyku w 1968 r.

Źródło: G. Lewin: *Schwimmsport. Ein Lehrbuch für Trainer, Übungsleiter und Sportlehrer*. Sportverlag. Berlin 1974.

Były to pierwsze igrzyska olimpijskie, w których brał udział jeden z najlepszych pływaków świata Mark Spitz. W Meksyku miał już w na swoim koncie 10 rekordów świata i chciał zdobyć 6 złotych medali. Jego dorobek powiększył się jednak o dwa złote medale (zdobyte w sztafetach) oraz o jeden srebrny (100 m stylem motylkowym) i brązowy (100 m stylem dowolnym) w konkurencjach indywidualnych. Szczególnie rozczarowany był po starcie na dystansie 200 m stylem motylkowym, który był jego specjalnością (był na tym dystansie rekordzistą świata). Podczas tego wyścigu prowadził przez większość dystansu, jednak stres i niedoświadczenie (miał wtedy 18 lat) spowodowały, że został pokonany na ostatnich metrach przez kilku zawodników. Zdobycie 4 medali olimpijskich dla wielu pływaków byłoby wielkim osiągnięciem, ale nie dla M. Spitza. Następne cztery lata spędził na Uniwersytecie Indiana i wszystko podporządkował przy-

²⁷⁸ Relacja ustna J. Krawczyka reprezentanta Polski w pływaniu podczas igrzysk olimpijskich w Meksyku w 1968 r., z dnia 15.08.2015.

gotowaniom do kolejnych igrzysk (w tym czasie pobił prawie wszystkie rekordy świata na „swoich” dystansach i zdobył wszystkie ważne nagrody pływackie)²⁷⁹.

Sensacją zawodów był 18-letni Australijczyk Michael Wenden, który odebrał pewne zwycięstwo na dystansach 100 m i 200 m stylem dowolnym Amerykanom (ustanawiając przy tym rekord świata i rekord olimpijski). Za kolejne upokorzenie pływacy USA uznali porażkę na dystansach 100 m i 200 m stylem grzbietowym. Na nich dwa złote medale zdobył 17-letni reprezentant NRD Roland Matthes, ustanawiając przy tym dwa rekordy olimpijskie²⁸⁰.

Fot. 64. Felipe Muñoz, Meksyk 1968 r.

Źródło: *XIX Igrzyska Olimpijskie Meksyk 1968*. „Sport i Turystyka”. Warszawa 1969, s. 96.

Inny 17-latek, reprezentant Meksyku, Felipe Muñoz ogłosił, że jeśli nie wygra na dystansie 200 m stylem klasycznym, to umrze (mimo tego, że nie był faworytem). Wygrał jednak i został bohaterem narodowym²⁸¹.

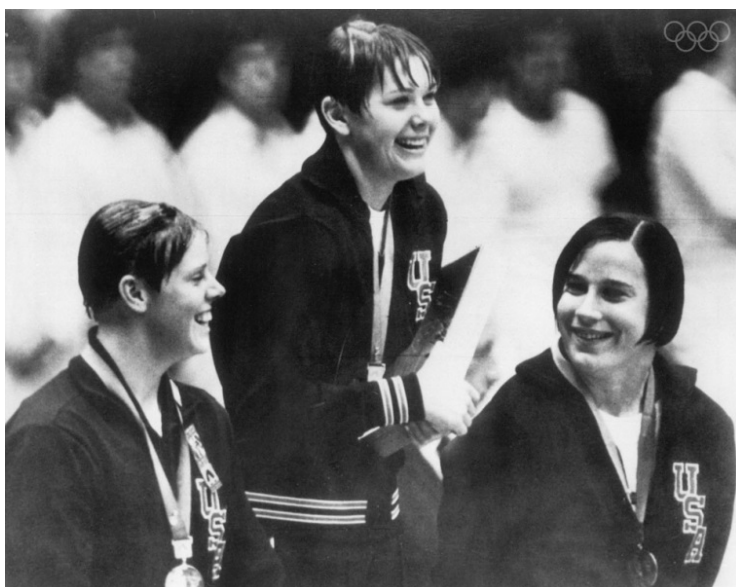
²⁷⁹ *Kronika sportu...*, s. 620; „Pływanie” 2004 nr 3, s. 14.

²⁸⁰ Roland Matthes (ur. 1950), reprezentant NRD, od 1967 r. najlepszy grzbiecista świata. Na igrzyskach olimpijskich w Meksyku i Monachium wygrał dystanse 100 i 200 m stylem grzbietowym, zdobywając 4 złote medale. Ponadto wywalczył w Monachium srebrny medal w sztafecie 4x100 m stylem zmiennym i brązowy w 4x100 m stylem dowolnym. W 1973 r. na mistrzostwach świata również zdobył złote medale na dystansach 100 i 200 m. Do końca 1973 r. 16 razy ustanawiał rekordy świata, zdobył też w sumie 8 medali olimpijskich. Źródło: <https://www.britannica.com> 05.10.2016.

²⁸¹ Mexico 68. The Games. Organizing Committee of the Games of the XIX Olympiad. Mexico 1968, volume 3, p. 341; Games of the XXV Olympiad..., volume 1., p. 171.

Reprezentant USA Charles Hickox zdobył 3 złote medale na dystansach 200 m i 400 m stylem zmiennym oraz w sztafecie 4x100 stylem zmiennym (sztafeta pobiła rekord świata). Zdobył również srebrny medal na dystansie 100 m stylem grzbietowym²⁸².

Amerykańska pływaczka Deborah Meyer (miała wtedy 16 lat) była pierwszą kobietą, która wywalczyła 3 złote medale w konkurencjach indywidualnych na dystansach 200 m, 400 m i 800 m stylem dowolnym. Swoją klasę potwierdziła reprezentantka ZSRR, Galina Prozumieniczikowa, która cztery lata wcześniej zdobyła złoty medal na dystansie 200 m stylem klasycznym. W Meksyku co prawda nie zdobyła złotego medalu, ale była druga na dystansie 100 m stylem klasycznym i trzecia na dystansie 200 m tym stylem²⁸³.

Fot. 65. Dekoracja konkurencji 200 m stylem dowolnym – reprezentantki USA (od lewej): Jane Henne, Deborah Meyer, Jane Barkman, Meksyk 1968 r.

Źródło: <http://www.olympic.org/>

Igrzyska te zostały całkowicie zdominowane przez pływaków z USA. Zdobyli oni komplety medali na dystansach 100 m stylem motylkowym, 200 m sty-

²⁸² *Iskier przewodnik sportowy...*, s. 514; *Olimpiady 1896–2012...*, s. 103.

²⁸³ Mexico 68. *The Games...*, volume 3, pp. 359–361, 369; W.K. Osterloff: *Na stadionach Azteków*. „Nasza Księgarnia”. Warszawa 1971, s. 119; *Ku olimpijskim szczytom...*, s. 115.

lem zmiennym mężczyzn, 100 m i 200 m stylem dowolnym oraz 200 m stylem zmiennym kobiet²⁸⁴. W klasyfikacji medalowej zwyciężyli reprezentanci USA przed reprezentacjami Australii i NRD²⁸⁵.

XVII Igrzyska Olimpijskie w 1972 r. w Monachium

Igrzyska XX Olimpiady odbyły się w Monachium w Republice Federalnej Niemiec. Przeszły do historii jako tragiczne w związku z atakiem terrorystycznym. Gospodarze mieli nadzieję, że po upolitycznionych igrzyskach w 1936 r. pokażą światu Niemcy jako kraj demokratyczny. Oficjalne motto brzmiało: „szczęśliwe igrzyska”. Doskonale zorganizowana impreza sportowa przebiegała w przyjaznej atmosferze aż do 5 września, gdy 8 terrorystów palestyńskich wdarło się do wioski olimpijskiej i wzięło – jako zakładników – 11 członków reprezentacji Izraela. Terrorysty domagali się uwolnienia zatrzymanych w Izraelu Palestyńczyków. Rozgrywki sportowe zostały wstrzymane. W trakcie nieudanej akcji policyjnej zginęli wszyscy Izraelczycy, pięciu terrorystów i niemiecki policjant. Wydarzenia te były wstrząsem dla całego świata. Dzień później na stadionie olimpijskim odbyła się msza żałobna. Avery Brundage, ówczesny przewodniczący MKOl wygłosił wtedy zdanie „igrzyska muszą trwać”, co wywołało liczne kontrowersje na całym świecie. Na igrzyskach tych zaistniało jeszcze kilka incydentów politycznych²⁸⁶. Po raz pierwszy na letnich igrzyskach olimpijskich została oficjalnie zaprezentowana maskotka, od tej pory była ona prezentowana na każdym kolejnych igrzyskach²⁸⁷.

Centrum olimpijskie powstało na terenie dzielnicy Monachium – Oberwiesefeld. Położone na obszarze 300 ha, było bardzo oryginalne pod względem architektonicznym oraz zastosowano do jego budowy nowe technologie. Większość obiektów mieściła się w promieniu 5 km, co pozwoliło na zachowanie równowagi pomiędzy oczekiwaniami sportowców, kibiców i tradycją helleńską. Jedną całość tworzyły trzy obiekty, były to: stadion, hala sportowa oraz kompleks pływacki. Zostały one przykryte ogromnym, przezroczystym dachem z acryl-glassu, o powierzchni 74 000 m². Obiekty te bardzo dobrze łączyły w sobie funkcje użytkowe, konstrukcyjne i estetyczne. Minusem całego przedsięwzięcia były ogromne koszty jego budowy²⁸⁸. Początkowo Niemcy

²⁸⁴ Mexico 68. The Games..., volume 3, pp. 351, 356, 359, 370.

²⁸⁵ G. Lewin: *Schwimmsport. Ein Lehrbuch für Trainer, Übungsleiter und Sportlehrer*. Sportverlag, Berlin 1974, s. 45.

²⁸⁶ Games of the XXV Olympiad..., volume 1, pp. 174–175; *Olimpiady 1896–2012...*, s. 104.

²⁸⁷ M. Rotkiewicz: *Symbole i Maskotki Olimpijskie...*, s. 20.

²⁸⁸ J. Lis, T. Olszański: *Czas igrzysk...*, s. 178.

chcieli zorganizować zawody pływackie w zbudowanym na przełomie XIX i XX w. odkrytym basenie Dante (został on rozbudowany i unowocześniony), posiadał odpowiednią wielkość, dużą widownię, podgrzewaną wodę i położony był w bezpośrednim sąsiedztwie Parku Olimpijskiego. Jednak zgodnie z wytycznymi FINA konkurencje pływackie, musiały się odbyć w krytej pływalni, przykryto więc ją dachem. Pływalnia olimpijska Olympia Schwimmhalle (Olympic Swimming Hall) miała wymiary: długość 50, szerokość 21 m i głębokość 2,5 m (był to głęboki basen, co przyczyniło się do ustanowienia wielu rekordów świata). Obiekt posiadał jeszcze basen do skoków, dwa baseny do nauki pływania oraz basen do rozgrzewki dla skoczków. Widownia mogła pomieścić 9200 widzów (w tym część miejsc na drewnianej tymczasowej trybunie). Pływalnia olimpijska posiadała 8 torów o szerokości 2,5 m, posiadała rynny przelewowe, w słupki startowe wbudowano głośniki, aby zawodnicy dobrze słyszeli sygnał startu. Zamontowano też zielone światła, które pokazywały czy urządzenie do pomiaru czasu poprawnie funkcjonowało oraz licznik przepłyniętych przez zawodników długości (były to świecące cyfry). Zamontowano też elektroniczne tablice wyników, gdzie wyświetlano wyniki wszystkich ośmiu zawodników danego biegu (wyświetlano numer toru, nazwisko zawodnika, narodowość, międzyczas i czas końcowy). Zainstalowano też kamery wideo, które rejestrowały biegi, czas był mierzony z dokładnością do jednej setnej sekundy. Pływalnia posiadała też podwodne okna i reflektory, a system oświetleniowy pozwalał na rozgrywanie konkurencji do późnych godzin nocnych²⁸⁹.

Nastąpił też kolejny przełom w produkcji materiału, z którego były szyte kostiumy dla pływaków. W 1970 r. firma Speedo zaczęła do używanego już nylonu dodawać elaston. Poprawiło to elastyczność, trwałość i zmniejszyło opór wody. Podczas igrzysk w Monachium prawie wszystkie rekordy świata ustanowili zawodnicy pływający w strojach tej firmy wykonanych z mieszanki nylonu i elastonu²⁹⁰. W dniach 28 sierpnia – 4 września, rozegrano 29 konkurencji pływackich. Wzięło w nich udział 532 zawodników z 52 krajów. O tym, że nastąpił olbrzymi postęp w pływaniu świadczył fakt, że podczas igrzysk w Monachium padło 77 rekordów olimpijskich oraz 24 rekordy świata. Stało się tak m.in. dzięki wprowadzeniu treningu siłowego, pływaniu podczas jednostek treningowych dużych objętości (do 20 km dziennie), wprowadzeniu nowej techniki nawrotów „koziołkowych”. Zastosowano też niezwykle dokładną aparaturę pomiarową. Po raz pierwszy w historii wyłoniony został zwycięzca z dokładnością do dwóch

²⁸⁹ Official Report of the Organizing Committee for the Games of the XX th Olympiad. Munich 1972, volume 2, pp. 176–177, 184–185.

²⁹⁰ <http://www.insidespeedo.com/our-heritage> 1.03.2017

tysięcznych sekundy (o tyle zawodnik wygrał ze swoim rywalem). Zdarzenie to miało miejsce podczas wyścigu na 400 m stylem zmiennym, podczas którego reprezentant Szwecji Gunnar Larsson z wynikiem 4:31,981 min pokonał Amerykanina Tima Mc Kee, który osiągnął wynik 4:31,983 min (dzięki dłuższym o milimetr paznokciom)²⁹¹.

Fot. 66. Pływalnia olimpijska podczas igrzysk w Monachium 1972 r.

Źródło: <http://www.behnisch-partner.de/projects/sports-facilities/olympia-park-munich>

W Monachium Amerykanie okazali się znowu nie do pobicia. Pływakiem doskonale przygotowanym do igrzysk był Mark Spitz²⁹², prasa nie pisała o nim ina-

²⁹¹ Official Report of the Organizing Committee for the Games of the XX th Olympiad. Munich 1972, volume I, pp. 160–161; *Iskier przewodnik sportowy...*, s. 515; *Olimpijskie laury*. „Sport i Turystyka”. Warszawa 1980, s. 205.

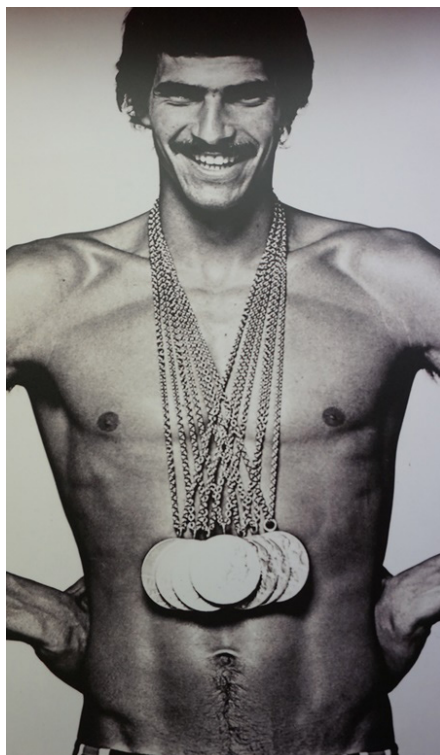
²⁹² Mark Spitz (ur. 1950), Amerykanin, jedyemu sportowcowi, któremu udało się zdobyć 7 złotych medali na jednych igrzyskach. Już przed igrzyskami olimpijskimi w Meksyku, trenerzy amerykańscy przygotowali go do odegrania roli bohatera i zgłosili do sześciu konkurencji, aby mógł pobić medalowy rekord D. Schollandera z Tokio. Z różnych względów, m.in. z powodu niechętnego stosunku kolegów, zamiary spaliły na panewce, przegrał swoje „najmocniejsze” konkurencje 100 m stylem dowolnym i 100 m stylem motylkowym, zdobywając w nich brązowy i srebrny medal, dalekie miejsce zajął na dystansie 200 m delfinem, choć już wtedy był na tych dystansach rekordzistą świata. Dwa złote medale wywalczył w sztafetach 4x100 i 4x200 m stylem dowolnym. Z niepowodzeń wyciągnął wnioski i podczas igrzysk w Monachium był już

czej niż „swimming machine”. Konferencja prasowa M. Spitz przed igrzyskami w Monachium przeszła do historii. Pływak nie przejawiał ochoty do długich wyturzeń, powiedział: *...Jestem o cztery lata starszy niż w Meksyku i myślę, że o cztery lata lepszy. Zostałem zgłoszony do siedmiu konkurencji, czterech indywidualnych i trzech sztafet. Dziękuję*²⁹³. W starcie na 200 m stylem motylkowym zdeklasował rywali (2:00,7 min). Pokonał drugiego na mecie Garrey’ego Hall’a (ojca Garrey’ego Hall’a Juniora, późniejszego mistrza olimpijskiego z Sydney na dystansie 50 m stylem dowolnym) o prawie dwie sekundy (2:02,86 min). Po zdobyciu 5 złotych medali i gdy zostały mu do końca jeszcze dwa starty, postanowił wycofać się z rywalizacji na dystansie 100 m stylem dowolnym. W tej konkurencji jego głównym rywalem był kolega z reprezentacji Jerry Heidenreich, a M. Spitz chciał zostać niepokonany z 6 złotymi medalami. Amerykanie byli pewni też wygranej w wyścigu sztafetowym. W ostatniej chwili, po namowach swojego byłego trenera, M. Spitz postanowił jednak wystartować na 100 m stylem dowolnym. Był bardzo zmęczony (wystartował prawie 20 razy podczas ośmiu dni) i z dużymi problemami zakwalifikował się do finału. Jednak w finale pokazał swój charakter i siłę woli. Po 50 m przegrywał z Jerryem Heidenreich’em o pół długości ciała, ale drugie 50 m popłynął jak prawdziwy mistrz. Wygrał o pół długości ręki, pobił też o 0,2 s rekord świata (51,22 s). Na igrzyskach olimpijskich w Monachium M. Spitz dokonał tego, czego nie udało się dokonać nikomu przed nim – zdobył 7 złotych medali olimpijskich podczas jednych igrzysk i za każdym razem pobił rekord świata (4 w konkurencjach indywidualnych, każdy z tych rekordów był wcześniej ustanowiony przez niego samego oraz 3 w wyścigach sztafetowych). M. Spitz zwyciężył na dystansach 100 m, 200 m motylem, 100 m, 200 m stylem dowolnym (indywidualnie) i w sztafetach 4x100 m stylem dowolnym, 4x200 m stylem dowolnym i 4x100 m stylem zmiennym. Było to tak wielkie osiągnięcie, że Amerykanie w 1976 r. uznali go – obok prezydenta Richarda Nixona, za najbardziej znanego Amerykanina wszechczasów²⁹⁴.

bezkonkurencyjny. Wygrał 100 i 200 m stylem dowolnym i delfinem, uczestniczył we wszystkich trzech zwycięskich sztafetach. Znany był z niechęci do udzielania wywiadów. Po igrzyskach w Monachium w wieku 22 lat zrezygnował z czynnego uprawiania sportu. Zajął się biznesem (podpisał szereg intratnych ofert), oddając swoje nazwisko najrozmaitszym firmom w celach reklamowych. W trakcie kariery zdobył 11 medali igrzysk olimpijskich, pobił 23 rekordy świata i 35 rekordów USA. Był trzykrotnie wybierany na świecie pływakiem roku (1969, 1971, 1972). W wieku 39 lat próbował wrócić do pływania i zakwalifikować się do udziału w igrzyskach olimpijskich w Barcelonie – jednak bez powodzenia. W 2000 r. zdobył tytuł zawodnika stulecia w sportach wodnych. MKOl wybrał go do grona pięciu najlepszych olimpijczyków ubiegłego wieku. Źródło: „Pływanie” 2004, nr 3, s. 14–15.

²⁹³ P. Górski, K. Bazylow, M. Petruczenko: *Kulisy Olimpiad od Aten...*, s. 184.

²⁹⁴ Official Report of the Organizing Committee for the Games of the XX th Olympiad. Munich 1972, volume 3, pp. 333–340; *Kronika sportu...*, s. 658; Games of the XXV Olympiad...

Fot. 67. Mark Spitz, Monachium 1972 r.

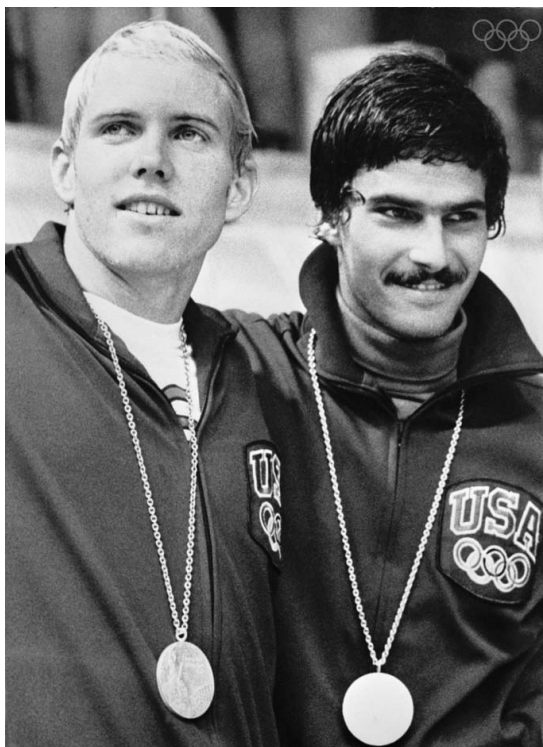
Źródło: ze zbiorów Muzeum Olimpijskiego i Sportu w Barcelonie.

Jako pływak był niepokonany, jednocześnie izolował się od świata. Przychodził co prawda na konferencje prasowe po swoich zwycięstwach, ale nie udzielił ani jednego wywiadu. Francuskim reporterom udało się dostać do szatni i próbowali rozmawiać z mistrzem pod prysznicem, ale i to się nie udało²⁹⁵. Zawodnik jako Amerykanin żydowskiego pochodzenia był zmuszony wyjechać z Niemiec przed zakończeniem igrzysk, gdyż obawiano się, że mógłby się stać celem terrorystów. Przez to jego sportowy wyczyn nie został odpowiednio wyeksponowany podczas tych igrzysk, po igrzyskach w Monachium M. Spitz zrezygnował z uprawiania sportu i postanowił zająć się biznesem. Wygrał ze wszystkimi, wygrał wszystko

volume I., p. 174; Official Publication of the Olympic Movement, 2007 no. 63, p. 27; Olympic. Official Publication of the Olympic Movement, 2008 no. 67, p. 83; S. Socha: *Lekkoatletyka i pływanie na igrzyskach olimpijskich w Pekinie*, „Sport Wyczynowy” 2008 nr 10–12, s. 31; M. Phelps, A. Abrahamson: *Bez granic*. Świat Książki. Warszawa 2010, s. 92.

²⁹⁵ T. Olszański: *Olimpiady letnie...*, s. III.

co mógł, zwyciężył siebie, osiągnął to, co nie udało mu się cztery lata wcześniej w Meksyku. Kiedy M. Spitz w wieku 10 lat był rekordzistą USA młodzików, ojciec powiedział mu: *...pływać to nie jest najważniejsze, najważniejsze jest wygrywać*²⁹⁶.

Fot. 68. Gary Hall i Mark Spitz (USA), Monachium 1972 r.

Źródło: <http://www.olympic.org/>

Kontrowersję wywołał werdykt MKOl dotyczący amerykańskiego pływaka startującego w wyścigu na dystansie 400 m stylem dowolnym. W noc przed startem chory na astmę Rick DeMont źle się poczuł, aby wyrównać oddech zażył tabletki, które jednak zawierały niedozwoloną efedrynę. Przed odbywającym się wieczorem wyścigiem finałowym, w którym minimalną różnicą zaledwie jedną dziesiątą sekundy pokonał Australijczyka Brada Coopera (czasem 4:00,26 min ustanowił rekord olimpijski), zażył znowu tabletki. Dwa dni później ogłoszono, że przeprowadzony po wyścigu test antydopingowy wykazał pozytywny wynik.

²⁹⁶ D. Passent: *Pan Bóg przyjechał do Monachium*. Książka i Wiedza. Warszawa 1973, s. 25; B. Tomaszewski: *Dziesięć moich olimpiad*. Krajowa Agencja Wydawnicza. Warszawa 1980, s. 351.

Pływakowi nie pozwolono na start w wieczornym finale na dystansie 1500 m. Sportowiec został ukarany, a jego medal i rekordy nie pojawiły się w rankingach²⁹⁷.

Po raz kolejny na igrzyskach olimpijskich dwa złote medale w stylu grzbietowym (100 i 200 m) zdobył reprezentant NRD Roland Matthes, ustanawiając przy tym rekord olimpijski i rekord świata (zdołał też srebrny medal w sztafecie 4x100 m stylem zmiennym).

Fot. 69. Australijka Shane Gould w stroju firmy Speedo, Monachium 1972 r.

Źródło: <https://www.olympic.org/>

Gwiazdą wśród kobiet podczas igrzysk w Monachium była 15-letnia Australijka Shane Gould – „cudowne dziecko pływania”. Rok wcześniej ustanowiła rekord świata na dystansach od 100 m do 1500 m stylem dowolnym. W Monachium w ciągu ośmiu dni miała wystartować aż dwanaście razy. Na igrzy-

²⁹⁷ D. Miller: *Historia igrzysk olimpijskich...*, s. 233.

skach tych zdobyła trzy złote medale, jeden srebrny i jeden brązowy. Została najbardziej utytułowaną pływaczką igrzysk (100 m stylem dowolnym – brązowy medal, 800 m stylem dowolnym – srebrny medal, 200 m stylem dowolnym – złoty medal, 400 m stylem dowolnym – złoty medal, 200 m stylem zmiennym – złoty medal). Gdy wystartowała w konkurencji 200 m stylem dowolnym już w połowie dystansu zdobyła znaczącą przewagę nad ówczesną rekordzistką świata, Shirley Babashoff (USA), i pozostała na czele do samej mety. Rok później, znużona codziennym żmudnym treningiem pływackim, zakończyła karierę²⁹⁸. Były to trzecie igrzyska olimpijskie, na których wzięła udział Galina Prozumieniczikowa z ZSRR i znowu wywalczyła srebrny i brązowy medal na dystansach 100 m i 200 m stylem klasycznym²⁹⁹.

Olimpijskie zmagania pływaków w Monachium potwierdziły supremację reprezentantów USA w tej dyscyplinie sportu. Ogólnie zdobyli oni 43 medale, w tym: 17 złotych, 14 srebrnych i 12 brązowych. Australijczycy wywalczyli 6 złotych, 2 srebrne i 2 brązowe medale, reprezentacja ta posiadała kilka indywidualności, ale nie posiadała drużyny – nie zdobyła ani jednego medalu w wyścigach sztafetowych. Korzystniej wypadło pierwsze europejskie mocarstwo pływackie, NRD. Oprócz gwiazdy w stylu grzbietowym – R. Matthesa, pływaczki NRD tworzyły wyrównany kobiecy zespół i zdobyły 5 medali – 4 srebrne (w tym 2 w sztafetach) i jeden brązowy³⁰⁰. Szwecja mogła się poszczycić G. Larssonem, a pozostałe państwa, zwłaszcza Węgry i Włochy, zaczynały dopiero zbierać pierwsze wyniki popularyzowania pływania wśród dzieci i młodzieży³⁰¹. W klasyfikacji medalowej zwyciężyła reprezentacja Stanów Zjednoczonych przed drużynami z Australii i NRD.

Igrzyska olimpijskie w 1976 r. w Montrealu

Igrzyska XXI Olimpiady odbyły się w 1976 r. w Montrealu w prowincji Quebec w Kanadzie. Tak jak w przypadku poprzednich igrzysk, nie odbyło się bez kontrowersji, bojkotów i oskarżeń związanych ze stosowaniem środków dopingujących. Igrzyska zbojkotowało ponad 20 krajów afrykańskich (z powodu

²⁹⁸ Official Report of the Organizing Committee for the Games of the XX th Olympiad. Munich 1972, volume 3, pp. 341–346; T. Olszański: *Magia igrzysk*. „Iskry”. Warszawa 1974 s. 128; D. Miller: *Historia igrzysk olimpijskich...*, s. 233.

²⁹⁹ *Ku olimpijskim szczytom...*, s. 115.

³⁰⁰ G. Lewin: *Schwimmsport...*, s. 45.

³⁰¹ *Igrzyska Olimpijskie. Monachium 1972*. „Sport i Turystyka” Warszawa, 1973, s. 78; *Na olimpijskim szlaku 1972*. PKOL. „Sport i Turystyka”. Warszawa 1974, s. 214.

niewykluczenia reprezentacji Nowej Zelandii z igrzysk). Do bojkotu przyłączył się Irak i Gujana. Z udziału zrezygnował również Tajwan. Przygotowanie igrzysk było niezwykle kosztowne. Budowa stadionu (przylgnęła do niego nazwa „wielki dług”) i obiektów olimpijskich była tak droga, że prowincja spłacała dług przez kolejne 30 lat. Spowodowało to, że wiele krajów zaczęło się obawiać organizacji igrzysk. Podczas igrzysk w Montrealu przeprowadzono testy antydopingowe i testy płci. Ze względu na wydarzenia w Monachium, podczas tych igrzysk obowiązywały zaostrzone środki ostrożności³⁰².

Pływanie, obok lekkoatletyki, stanowiło dyscyplinę skupiającą na sobie uwagę największych tłumów miłośników sportu. Stało się już tradycją, że podczas igrzysk padały rekordy świata, a rywalizacja stała na najwyższym poziomie w każdej niemal konkurencji. Tak było i w Montrealu, gdzie nowoczesny obiekt wypełniony był kompletem widzów przez cały czas trwania zawodów, od 18 do 25 lipca.

W związku z tym, że Montreal nie posiadał obiektu, który spełniałby wszystkie wymogi FINA, postanowiono wybudować nowy pływakki kompleks. Pływalnia była integralną częścią kompleksu Olympic Park, położoną obok stadionu olimpijskiego. Stadion olimpijski i pływalnia zostały zaprojektowane przez Rogera Tailliberta, po raz pierwszy stadion i pływalnia były ze sobą połączone. Betonowe ściany odgradzały stadion od pływalni. Basen, w którym rozgrywano konkurencje pływackie posiadał dziesięć torów, ale zawodnicy pływali tylko na ośmiu. Dwa zewnętrzne tory uzupełniały specjalnie zaprojektowane rynny, które niwelowały niekorzystne falowanie wody w basenie (zlikwidowano kanały odpływowe). Dzięki temu wszyscy zawodnicy mogli rywalizować w takich samych warunkach. Głębokość pływalni wynosiła 2 m, poniżej poziomu wody zainstalowano okna, które umożliwiały obserwację zawodników pod wodą. Zainstalowano też podwodne oświetlenie. Temperatura wody i jej filtrowanie były cały czas automatycznie sterowane. Basen do skoków o wymiarach: długość 20 m, szerokość 21 m i głębokość 5 m posiadał klimatyzowaną windę, która przewoziła zawodników na odpowiednią wysokość (3 m, 5, 7,5 m, 10 m nad powierzchnię wody). W obiekcie znajdował się jeszcze basen dla skoczków z ciepłą wodą, 50 m pływalnia treningowa i basen do nurkowania. Trybuny podczas igrzysk mogły pomieścić 10 000 widzów, jednak 7500 miejsc było tymczasowych (zlikwidowano je po igrzyskach). Wzdłuż sufitu zamontowane były żółte konstrukcje, w których znajdowało się oświetlenie i kamery telewizyjne. Pływalnia posiadała tablicę wyników i różne udogodnienia techniczne³⁰³.

³⁰² Games of the XXV Olympiad..., volume 1, p. 177; *Olimpiady 1896–2012...*, s. 109.

³⁰³ Games of the XXI Olympiad Official Report Montreal 1976, volume 2, pp. 66, 68, 72, 75.

Fot. 70. Pływalnia olimpijska podczas igrzysk w Montrealu 1976 r.

Źródło: Games of the XXI Olympiad..., volume 2, p. 73.

Fot. 71. Stadion i pływalnia olimpijska podczas igrzysk w Montrealu 1976 r.

Źródło: Games of the XXI Olympiad..., volume 2, p. 65.

W produkcji strojów pływackich nastąpił kolejny przełom. Krokiem miłowym było wynalezienie nowego włókna – lycry³⁰⁴. Stroje uszyte z lycry i jej późniejszych modyfikacji pomagały obniżyć opory tarcia, co przeniosło się na uzyskiwane przez pływaków wyniki³⁰⁵.

Rywalizacja o olimpijskie medale w pływaniu zgromadziła na starcie 475 reprezentantów z 51 krajów. Rozegrano 26 konkurencji³⁰⁶. Poziom większości uczestników nie rokował nadziei na miejsca w finałowych wyścigach, a tym bardziej szans na medale. Wśród pływaków medale zdobyli reprezentanci tylko siedmiu krajów – USA, RFN, ZSRR, Australii, Wielkiej Brytanii, NRD i Kanady, zaś wśród pań zaledwie pięciu – NRD, USA, ZSRR, Kanady i Holandii. W konkurencjach kobiecych triumfowały pływaczki reprezentujące NRD, zaś w męskich dominowali pływacy USA. Ta zdecydowana, niemająca wcześniej miejsca w historii pływania dominacja spowodowała, że reprezentanci pozostałych krajów występowali jako tło zawodów. Zadziwiające było to, że zarówno pływacy NRD, jak i pływaczki USA, osiągnęli znacznie słabsze wyniki niż ich koleżki lub koleżanki z reprezentacji.

Na tych igrzyskach rozegrano mniej konkurencji – nie odbyły się wyścigi na dystansach 200 m stylem zmiennym kobiet i mężczyzn oraz sztafeta 4x100 m stylem dowolnym mężczyzn. Gwiazdami jak zwykle byli zdobywcy największej liczby medali. Żaden pływak nie zbliżył się jednak do rekordu Amerykanina Marka Spitzza, który na igrzyskach w Monachium wywalczył 7 złotych medali. Ostra walka o prymat toczyła się między Amerykanami – Jimem Montgomerym, który zdobył 3 złote (100 m stylem dowolnym, sztafety 4x200 stylem dowolnym i 4x100 m stylem zmiennym) i 1 brązowy medal (200 m stylem dowolnym) oraz Johnem Naberem, który wywalczył 4 złote medale (100 m, 200 m stylem grzbietowym, sztafety 4x200 stylem dowolnym i 4x100 m stylem zmiennym) i srebrny medal (200 m stylem dowolnym). J. Naberem posiadał więcej medali, ale J. Montgomery jako pierwszy człowiek pokonał granicę 50 s na dystansie 100 m stylem dowolnym (49,99 s). Ten wyczyn przysporzył mu większą

³⁰⁴ Lycrę wynaleziono w 1959 r. w laboratoriach koncernu DuPont. Po raz pierwszy wynalazek ten wykorzystywały zawodniczki NRD w 1973 r. podczas mistrzostw świata w Belgradzie. Pływaczki wystąpiły w bardzo obcisłych kostiumach z lycry, w których wywalczyły 11 z 14 możliwych tytułów mistrzyń świata, poprawiły też 7 rekordów świata. Rok później w takich strojach startowały też zawodniczki USA. W latach 60. ubiegłego stulecia pływanie stało się ważną częścią przemysłu związanego ze sportem. Nauka wkroczyła na teren tej coraz bardziej popularnej dyscypliny. Na początku lat 60. Brytyjski Związek Pływacki udostępnił pierwszy raport przedstawiający wyniki badań nad oporami wody podczas pływania. Źródło: „Pływanie” nr 2009, s. 18.

³⁰⁵ „Pływanie” nr 2009, s. 18.

³⁰⁶ Games of the XXI Olympiad Official Report Montreal 1976, volume 1, p. 227.

liczbę zwolenników. J. Naber startował w pięciu konkurencjach, J. Montgomery tylko w czterech.

Podczas tych igrzysk rywalizacja mężczyzn stała na bardzo wysokim poziomie. W 12 na 13 rozegranych konkurencji padły rekordy świata, w niektórych poprawiano je dwukrotnie, a nawet jak w przypadku Johna Henckena (USA) na 100 m klasycznym – aż trzy razy. Niepobity został tylko jeden rekord świata i olimpijski z Monachium – a jego posiadaczem był M. Spitz. Świadczyło to o niezwykłym talencie zawodnika i wartości ustanowionego przez niego rekordu – 54,27 s na dystansie 100 m stylem motylkowym. Wzmocniło to pozycję M. Spitz w historii pływania, chociaż wiele zastrzeżeń wywołało wykorzystanie jego sukcesów olimpijskich do kampanii reklamowych. Warto zaznaczyć, że tylko jeden zwycięzca poprzednich igrzysk, John Hencken (USA), powtórzył olimpijski sukces, zdobywając złoty medal, choć nie na dystansie 200 m klasycznym jak cztery lata wcześniej, ale na 100 m tym stylem.

Fot. 72. Dekoracja zwycięzców na 200 m stylem klasycznym, od lewej: John Hencken (USA), David Wilkie (W. Brytania), Rick Colella (USA), Montreal 1976 r.

Źródło: <http://www.olympic.org/>

Medaliści wcześniejszych igrzysk na podium stanęli tylko dwa razy: mistrz w stylu grzbietowym z Meksyku i Monachium, reprezentant NRD, Roland Matthes, zdobywając brązowy medal. Drugim zawodnikiem był David Wilkie

(W. Brytania), który zrewanżował się J. Henckenowi za porażkę w Monachium. D. Wilkie jako jedyny zawodnik odebrał pływakom amerykańskim złoty medal w Montrealu (na dystansie 200 m stylem klasycznym). Pozostałe 12 konkurencji zakończyło się sukcesem pływaków reprezentujących USA³⁰⁷.

Sensacją w historii pływania był wspomniany wcześniej rekord na dystansie 100 m stylem dowolnym. 21-letni Jim Montgomery (191 cm wzrostu i 88 kg wagi) jako pierwszy pokonał granicę i przepłynął 100 m stylem dowolnym poniżej 50 s (49,99 s). Wyczyn ten został uznany za największe wydarzenie pływackie igrzysk. Jednak równie wartościowy rekord świata ustanowił 20-letni John Naber (198 cm wzrostu), który jako pierwszy przekroczył granicę 2 minut na dystansie 200 m stylem grzbietowym w czasie 1:59,19 min³⁰⁸. Niepełne trzy sekundy zabrakło 17-letniemu Brianowi Goodellowi, aby zejść poniżej 15 minut na dystansie 1500 m stylem dowolnym – uzyskał wynik 15:02,40 min. J. Montgomery wygrał indywidualnie tylko sprint (100 m stylem dowolnym), natomiast J. Naber oba wyścigi na dystansach 100 m i 200 m stylem grzbietowym, a B. Goodell również dwa – na dystansach 400 m i 1500 m stylem dowolnym. Tylko ci dwaj zawodnicy wygrali po dwie konkurencje indywidualne i zasłużyli na miano najlepszych pływaków igrzysk w Montrealu³⁰⁹.

Zawody pływackie kobiet zdominowały reprezentantki NRD, zdobywając 11 z 13 złotych medali. Reprezentacja USA oskarżyła Niemki o stosowanie dopingu. Amerykańska pływaczka Shirley Babashoff, która wywalczyła 3 srebrne medale, w udzielonym wywiadzie powiedziała, że miała wrażenie, że „przegrała z mężczyznami” (po latach na podstawie dokumentacji z zeznań sądowych ustalono, że w latach 1968–1988 w Niemczech Wschodnich prosperował sponsorowany przez państwo program podawania sportowcom środków dopingujących. Objęto nim ok. 10 000 sportowców)³¹⁰.

Pływaczki NRD w Monachium wywalczyły tylko pięć medali – 4 srebrne i 1 brązowy. Pierwszy złoty medal w historii sportu pływackiego dla NRD zdobyła w Montrealu Kornelia Ender na dystansie 100 m stylem dowolnym, ustanawiając rekord świata 55,65 s. Na igrzyskach tych w sumie jedenaście razy grano hymn dla kobiecej reprezentacji NRD. Reprezentantka innego kraju zwyciężyła

³⁰⁷ *Kronika sportu...*, s. 690; S. Drążdżewski (red.): *Igrzyska Olimpijskie 1976*. „Sport i Turystyka”. Warszawa 1978, s. 252–257.

³⁰⁸ *Games of the XXV Olympiad...*, volume 1, pp. 178–179; W. Lipoński: *Encyklopedia Sportów Świata*. Oficyna Wydawnicza Atena. Poznań 2001, s. 385.

³⁰⁹ „Przegląd Sportowy” 1988 nr. 172; *Kronika sportu...*, s. 690; S. Drążdżewski (red.): *Igrzyska Olimpijskie 1976...*, s. 252–257.

³¹⁰ *Olimpiady 1896–2012...*, s. III.

na dystansie 200 m stylem klasycznym, była to 16-letnia moskwiczanka, debiutująca w reprezentacji ZSRR, Marina Koszewaja, pobijając rekord świata (2:33,35 min). Na tym dystansie komplet medali zdobyły pływaczki ZSRR. Kolejnym wyjątkiem od reguły był wynik wyścigu sztafetowego 4x100 m stylem dowolnym, w którym reprezentantki USA odniosły sensacyjne zwycięstwo (pobijając rekord świata) nad faworytkami, czyli sztafetą NRD. W sztafecie NRD zabrakło chorej na anginę Barbary Kraus i nawet tak renomowanej zawodniczki, jak mistrzyni olimpijskie K. Ender i A. Pollack, medalistka P. Priemer czy finalistka C. Hempel – nie udało się wywalczyć złotego medalu. Wynik tej sztafety był największą sensacją finałów, zwłaszcza po tym, co pokazały pływaczki NRD we wcześniejszych wyścigach. Natomiast w konkurencji 200 m stylem motylkowym, zgodnie z planem komplet medali zdobyły pływaczki NRD.

Fot. 73. Reprezentantki USA po ustanowieniu rekordu świata w wyścigu sztafetowym 4x100 m stylem dowolnym, Montreal 1976 r.

Źródło: S. Drążdżewski (red.): *Igrzyska olimpijskie 1976*. „Sport i Turystyka”. Warszawa 1978, s. 262.

Największą gwiazdą olimpijskiej pływalni została bezapelacyjnie Kornelia Ender, doskonale już znana mistrzyni i rekordzistka świata, najlepsza sportsmenka Europy w plebiscytach dziennikarskich. 18-letnia zawodniczka

„Chemie” Halle, triumfowała w Montrealu na dystansach 100 i 200 m stylem dowolnym oraz 100 m stylem motylkowym, wygrała z koleżankami sztafetę 4x100 m stylem zmiennym, była druga w sztafecie 4x100 m stylem dowolnym. Ustanowiła trzy rekordy świata w każdej z wygranej przez nią konkurencji. Największą wartość miał rezultat na dystansie 200 m stylem dowolnym. K. Ender jako pierwsza na świecie kobieta złamała barierę 2 minut na tym dystansie (1:59,26 min). Zdobyła 4 złote i 1 srebrny medal³¹¹.

Fot. 74. Kornelia Ender, reprezentantka NRD, w pierwszym obcisłym stroju z lycry, Montreal 1976 r.

Źródło: <http://www.olympic.org/>

Wielką rywalką pływaczki z NDR była Amerykanka Shirley Babashoff, która również zdobyła 5 medali. Startowała aż w sześciu finałach, ale tylko raz, w sztafecie, zdobyła złoty medal. Natomiast czterokrotnie wywalczyła medal srebr-

³¹¹ *Ku olimpijskim szczytom...*, s. 196; „Przegląd Sportowy” 1988, nr 172; T. Olszański: *Olimpiady letnie...*, s. 133.

ny. Do grona bohaterek igrzysk zaliczono też zaledwie 15-letnią Andreę Pollack, która zdobyła 2 złote i 2 srebrne medale (2 w konkurencjach indywidualnych i 2 w sztafetowych), dwukrotnie też wygrywała Petra Thumer (NRD) na dystansach 400 i 800 m stylem dowolnym (ustanawiając rekordy świata)³¹².

Fot. 75. Dekoracja zwycięzców konkurencji 400 m stylem dowolnym. Od lewej: Shirley Babashoff (USA), Petra Thumer (NRD), Shannon Smith (Kanada), Montreal 1976 r.

Źródło: <http://www.olympic.org/>

Hegemonia reprezentantek NRD i reprezentantów USA miała odbicie również w zestawieniu miejsc finałowych. Tylko dwie zawodniczki NRD i dwóch pływaków amerykańskich nie zdołało wywalczyć miejsc w finałach. W pozostałych wypadkach reprezentanci tych drużyn bez problemów, trójkami, awansowali do finałów.

Poziom światowego pływania podniósł się na następny, wyższy pułap. Wszelkie przewidywania sprzed zaledwie kilku lat dotyczące ludzkich możliwości nie sprawdziły się. Niektóre nowe rekordy świata jeszcze kilka lat wcześniej były uznawane za niemożliwe do osiągnięcia, a na igrzyskach były już dla wielu obserwatorów logiczną konsekwencją coraz lepszego, skuteczniejszego treningu.

³¹² S. Drążdżewski (red.): *Igrzyska Olimpijskie 1976...*, s. 252–257.

W Montrealu ustanowiono 21 rekordów świata, 12 w konkurencjach męskich i 9 kobiecych. Tylko na 100 m stylem motylkowym rekord świata M. Spitz pozostał niepokonywany³¹³. W klasyfikacji medalowej zwyciężyli pływacy z USA przed reprezentantami NRD i ZSRR

XIX Igrzyska Olimpijskie w 1980 r. w Moskwie

Igrzyska XXII Olimpiady odbyły się w Moskwie w ZSRR. Były to pierwsze igrzyska organizowane w kraju socjalistycznym. Przeszły do historii jako najbardziej bojkotowane igrzyska. Był to protest przeciwko inwazji w Afganistanie w grudniu 1979 r. W igrzyskach nie wzięły udziału reprezentacje: Chin, Japonii, Kanady, RFN, USA i wielu innych krajów³¹⁴. Reprezentacje Anglii, Australii, Danii, Hiszpanii, Holandii, Francji i Włoch startowały pod flagą olimpijską³¹⁵. W ramach przygotowań do igrzysk wybudowano nowe stadiony i obiekty sportowe, odrestaurowano też kopułę Kremla i wiele cerkwi. Igrzyska odbywały się w kilku miejscowościach kraju. W igrzyskach wzięło udział 80 reprezentacji. Była to najniższa frekwencja od 1956 r. Pod nieobecność reprezentacji USA zawody zdominowali zawodnicy ZSRR (zdobyli oni 195 medali, w tym 80 złotych), drugie miejsce zajęli reprezentanci NRD, a trzecie – drużyna Bułgarii. Mimo nieobecności wielu państw na igrzyskach w Moskwie ustanowiono 36 rekordów świata, 39 rekordów Europy oraz 74 rekordy olimpijskie³¹⁶.

26 konkurencji pływackich rozegrano w dniach 20–27 lipca. Wystartowało w nich 333 pływaków z 41 krajów. Na potrzeby igrzysk wybudowano nowy obiekt, mimo tego że w Moskwie była już pływalnia dostosowana do potrzeb igrzysk, tyle że była to pływalnia odkryta. Hala z dwoma basenami pływackimi została wybudowana przy Alei Pokoju w centrum Moskwy. Ramy holu głównego zostały wykonane ze stali, dach przypominał kształtem siodło. Obiekt przedzielony został dźwiękoszczelną ścianą, aby w tym samym czasie mogli startować pływacy oraz skoczkowie do wody. Skoki do wody mogło obserwować 5000 widzów, natomiast konkurencje pływackie 8000. Pod trybunami znajdowała się pływalnia o podobnych wymiarach jak arena główna: długość 50 m, szerokość 25 m, głębokość 2,2 m), która służyła zawodnikom do rozgrzewki. Basen do skoków posiadał wymiary: dł. 33 m, szer. 25 m i gł. 6 m. Obiekt był wyposa-

³¹³ Tamże.

³¹⁴ A. Krüger, J. Riordan: *The story of worker sport*. Human Kinetics. USA 1996, s. 41; relacja ustna Aleksandra Cichonia, reprezentanta Polski w zapasach podczas igrzysk olimpijskich w Moskwie w 1980 r. z dn. 20.06.2015.

³¹⁵ Games of the XXV Olympiad..., volume 1, p. 181.

³¹⁶ W. Lipiński: *Olimpizm dla każdego...*, s. 135; *Olimpiady 1896–2012...*, s. 112–114.

żony też w baseny do nauki pływania dla dzieci, siłownię oraz „wanny” z ciepłą wodą dla zawodników. Pływalnia olimpijska podzielona była na 10 torów, z czego dwa boczne podczas rozgrywania konkurencji były nieobsadzone (aby zawodnicy mieli równe szanse)³¹⁷.

Fot. 76. Pływalnia olimpijska podczas igrzysk w Moskwie 1980 r.

Źródło: Games of the XXII Olympiad Moscow 1980..., volume 2, p. 72.

Fot. 77. Pływalnia olimpijska podczas igrzysk w Moskwie 1980 r.

Źródło: Games of the XXII Olympiad Moscow 1980..., volume 2, p. 73.

³¹⁷ S. Popow, A. Sriebnicki: *Moskwa. Stolica XXII Igrzysk Olimpijskich*. Agencja Prasowa Nowosti. Krajowa Agencja Wydawnicza. Warszawa 1980, s. 38; Games of the XXII Olympiad Moscow 1980..., volume 2, pp. 72–75.

Fot. 78. Władimir Salnikow, najlepszy pływak igrzysk olimpijskich w Moskwie 1980 r.

Źródło: <http://ria.ru/>

Podczas igrzysk w Montrealu w 1976 r. męska reprezentacja USA w pływaniu zdobyła wszystkie złote medale z wyjątkiem jednego. W Moskwie reprezentacja USA była nieobecna (uczestniczyła w tym czasie w mistrzostwach kraju). Jednak na podstawie wyników uzyskanych podczas mistrzostw krajowych można było przypuszczać, że na igrzyskach Amerykanie wywalczyliby połowę z 66 możliwych do zdobycia medali. Jak wcześniej przewidywano, większość zwycięstw odnieśli zawodnicy z ZSRR i NRD (zwłaszcza wschodnioniemieckie pływaczki)³¹⁸. 22 lipca 1980 r. na pływalni przy Prospekcie Mira 7000 widzów obserwowało ośmiu pływaków, którzy przygotowywali się do startu na dystansie 1500 m stylem dowolnym. Cztery lata wcześniej Amerykanin B. Goodell ustanowił na tym dystansie rekord świata czasem 15:02,40 min. Trener kadry pływaków z ZSRR oczekiwał na każdym dystansie rekordu świata, więc również i na 1500 m. 20-letni Władimir Salnikow wcale nie

³¹⁸ D. Miller: *Historia igrzysk olimpijskich...*, s. 268.

liczył się z rywalami. Po przepłynięciu każdej długości wydawał się być coraz silniejszy. Kiedy dopłynął do mety, na tablicy pokazał się wynik 14:58,27 min, po raz pierwszy została przełamana bariera 15 min. Był to jedyny rekord świata pobity na tych igrzyskach wśród mężczyzn, ale o bardzo doniosłym znaczeniu. W. Salnikow zdobył jeszcze dwa złote medale, na dystansie 400 m stylem dowolnym (gdzie reprezentacja ZSRR zdobyła komplet medali) oraz w sztafecie 4x200 m stylem dowolnym. W. Salnikow został okrzyknięty najlepszym pływakiem tych igrzysk³¹⁹.

W konkurencjach kobiet królowały niepodzielnie reprezentantki NRD. Zdoływały one komplet medali olimpijskich w konkurencjach: 100 m, 200 m i 400 m stylem dowolnym, 100 m, 200 m stylem grzbietowym, 100 m stylem motylkowym. Natomiast reprezentantki ZSRR tylko raz zdobyły wszystkie trzy medale – w konkurencji 200 m stylem klasycznym. Niepokonana okazała się 15-letnia Rica Reinisch, reprezentantka NRD, która trzykrotnie pobiła rekord świata na dystansie 100 m stylem grzbietowym (1:00,86 min), raz na dystansie 200 m stylem grzbietowym (2:11,7 min) oraz kolejny wraz z koleżankami w sztafecie 4x100 m stylem zmiennym³²⁰. Zawodniczki NRD tylko w dwóch konkurencjach nie zdobyły złotego medalu. Na dystansie 800 m stylem dowolnym wygrała Australijka Michelle Ford, a na dystansie 200 m stylem klasycznym zwyciężyła Lina Kačiušyte z ZSRR.

Na igrzyskach w Moskwie pierwszy medal olimpijski (brązowy) dla reprezentacji Polski wywalczyła na dystansie 400 m stylem zmiennym Agnieszka Czopek³²¹.

W klasyfikacji medalowej zwyciężyła reprezentacja NRD przed ZSRR i Australią.

³¹⁹ „Przegląd Sportowy” 1980, nr 147, s. 3; „Przegląd Sportowy” 1988, nr 177, s. 6. Games of the XXII Olympiad Moscow 1980. Official Report of the Organising Committee of the Games of the XXII Olympiad. Fizkultura i Sport. Moscow 1981, volume 3, p. 465; Games of the XXV Olympiad..., volume 1., p. 183; W. Lipoński: *Encyklopedia Sportów Świata...*, s. 385; relacja ustna J. Wiederdka, wieloletniego głównego szkoleniowca PZP kadry Polski w pływaniu, uczestnika igrzysk olimpijskich w Moskwie 1980 r., Atlancie 1996 r., Atenach 2004 r., Pekinie 2008 r., Londynie 2012 r. z dn. 4.08.2015.

³²⁰ „Przegląd Sportowy” 1980 nr 147, s. 3; „Przegląd Sportowy” 1980 nr 148, s. 6; *Games of the XXII Olympiad Moscow 1980...*, s. 481–489; „Przegląd Sportowy” 1988 nr 177, s. 6.

³²¹ *Games of the XXII Olympiad Moscow 1980...*, p. 487; „Przegląd Sportowy” 1988 nr 177, s. 3; J. Lis: *Polscy medaliści olimpijscy*. Krajowa Agencja Wydawnicza. Białystok, 1985, s. 61; W. Lipoński, S. Lipoński: *Polacy na olimpiadach*. Publicat. Poznań 2008, s. 69; B. Tuszyński: *Leksykon olimpijczyków polskich 1924–2006*. Fundacja Dobrej Książki. Warszawa, s. 712; M. Michałowski: *Pływanie*. Wydawnictwo Dragon. Bielsko-Biała 2010, s. 8.

Fot. 79. Reprezentantki NRD, medalistki konkurencji 100 m stylem grzbietowym, od lewej:
Ina Kleber, Rica Reinisch, Petra Riedel, Moskwa 1980 r.

Źródło: *Games of the XXII Olympiad Moscow...*, p. 480.

Fot. 80. Reprezentantki NRD, złote medalistki w wyścigu sztafetowym 4x100 stylem
dowolnym, Moskwa 1980 r.

Źródło: *Games of the XXII Olympiad Moscow...*, p. 486.

XX Igrzyska Olimpijskie w 1984 r. w Los Angeles

Igrzyska XXIII Olimpiady odbyły się w Los Angeles w Kalifornii w Stanach Zjednoczonych. Po bojkocie przez Amerykanów igrzysk w Moskwie, w igrzyskach tych nie wzięli udziału reprezentanci ZSRR i jeszcze kilku państw (Kuba, NRD i 14 państw bloku wschodniego, z wyjątkiem Jugosławii i Rumunii). W związku z tym Amerykanie zdominowali te igrzyska (kraje, które zbojkotowały igrzyska w Los Angeles zorganizowały na przełomie lipca i sierpnia tzw. „Igrzyska Przyjaźni”). Los Angeles było jedynym miastem ubiegającym się o organizację igrzysk. Głównym powodem tej sytuacji były problemy finansowe, w jakie popadł Montreal po organizacji igrzysk w 1976 r. Aby zapobiec podobnej sytuacji, postanowiono wykorzystać maksymalnie już istniejące obiekty sportowe oraz pozyskać sponsorów (igrzyska sponsorowały 43 firmy). Mimo obaw igrzyska przebiegły sprawnie i po raz pierwszy od 1932 r. przyniosły zysk³²².

Konkurencje pływackie odbyły się w dniach 29 lipca – 4 sierpnia. Startowało w nich 494 zawodników z 67 krajów. Wprowadzono 3 nowe konkurencje: 200 m stylem zmiennym kobiet i mężczyzn oraz wyścig sztafetowy 4x100 m dowolnym mężczyzn (rozegrano 29 konkurencji – 15 męskich i 14 kobiecych)³²³.

Pływalnię olimpijską University Southern California ufundował koncern Mc Donalds – Mc Donalds Olympic Swim Stadium, jednak ograniczenia wprowadzone przez MKOl spowodowały, że podczas igrzysk nazwa ta nie widniała na budynku³²⁴. Obiekt został zbudowany na terenie kampusu Uniwersytetu Południowej Kalifornii, w jego skład wchodziła odkryta pływalnia olimpijska – po raz pierwszy od 1960 r. Pływalnia ta posiadała unikalne w tym czasie ruchome przegrody mogące przedzielić basen. Po raz pierwszy wbudowano uchwyty do startu podczas konkurencji w stylu grzbietowym w ścianę pływalni, a nie w słupki startowy. Posiadała tylko osiem torów startowych (w Montrealu i Moskwie było ich 10), aby zniwelować falowanie wody na bocznych torach przy ścianach pływalni rozciągnięto dodatkowe liny. Posiadała głębokość od 2 m do 3,96 m. Trybuny mogły pomieścić 16 000 widzów. W Los Angeles po raz pierwszy zastosowano automatyczny pomiar zmian w sztafecie pływackiej wprowadzony przez firmę Omega Electronic. Do pomiaru wykorzystano czujniki dotykowe,

³²² Games of the XXV Olympiad..., volume I., p. 185; W. Lipoński: *Olimpizm dla każdego...*, s. 136; *Olimpiady 1896–2012...*, s. 116–117.

³²³ Official Report of the Games of the XXIII Olympiad Los Angeles, 1984, volume I, s. 116.

³²⁴ <https://www.swimmingworldmagazine.com/news/olympic-pools-where-are-they-now-part-four/23.02.2017>

fotokomórki na podczerwień oraz sprzęt fotograficzny (aparatura do wykonywania zdjęć, aby uwiarygodnić tę technologię)³²⁵.

Fot. 81. Uchwyt startowy do stylu grzbietowego podczas igrzysk w Los Angeles 1984 r.

Źródło: <https://www.swimmingworldmagazine.com/news/olympic-pools-where-are-they-now-part-four/>

Przed igrzyskami zapowiadano, że pływak z RFN Michael Gross zdobędzie w Los Angeles cztery złote medale. M. Gross, znany też jako „Albatros” ze względu na rozpiętość ramion (2,2 metra), był faworytem we wszystkich konkurencjach, w których startował. Niemieccy dziennikarze wykorzystując jego nazwisko gross (niem.) – duży, odmieniali je „Gross, grosser, am grosstenn” (duży, większy, największy). Pływak zdawkowo odpowiadał na pytania, mówił nie więcej niż trzy zdania, cieszył się jednak dużą popularnością. Niemiec zdominował wyścig na dystansie 200 metrów stylem dowolnym, poprawiając własny rekord świata czasem 1:47,44 min i znacznie wyprzedzając Amerykanina Michaela Heatha (1:49,1 min)³²⁶. W finale na dystansie 100 m stylem motylko-

³²⁵ „Przegląd Sportowy” *Rio 2016*. Sierpień miesiąc 2016, s. 24

³²⁶ „Przegląd Sportowy” 1984 nr 149, s. 1, 3; „Przegląd Sportowy” 1984 nr 150, s. 2–3; *Games of the XXV Olympiad...*, volume 1, p. 187.

wym faworytem był reprezentant USA Pablo Morales, aktualny rekordzista świata. Amerykanin prowadził wyraźnie pierwsze 50 m, jednak na finiszu, 10 m przed metą, M. Gross wyprzedził pewnego zwycięstwa P. Moralesa i ustanowił rekord świata wynikiem 53,08 s. W sztafecie 4x200 m stylem dowolnym M. Gross popłynął najszybciej, uzyskując czas 1:46,89 min. Nie wystarczyło to jednak, aby wygrać z reprezentacją USA, która ustanowiła nowy rekord świata z czasem 7:15,69 min. Sztafeta niemiecka dopłynęła z czasem 7:15,73 min.

Fot. 82. Pływalnia olimpijska podczas igrzysk w Los Angeles 1984 r.

Źródło: Official Report of the Games of the XXIII Olympiad Los Angeles 1984, volume 2. p. 541.

Finałowy wyścig delfinistów można było uznać za najciekawszy i najbardziej sensacyjny z rozgrywanych na olimpijskiej pływalni. Na dwie minuty zelektryzował on komplet kibiców na McDonald's Swim Stadium. Podczas finału na dystansie 200 m stylem motylkowym P. Morales nie zlekceważył już pływaka z Niemiec i walczył do ostatniego metra. Jednak zwyciężył z nimi nieznany 17-letni pływak z Australii, Jon Sieben (nikomu nieznany, zajmował 17 miejsce na liście najlepszych wyników tego roku na świecie, z rekordem życiowym 2:01,17 min). Był on siódmy w połowie dystansu i czwarty na 50 m przed metą (dwie

długości ciała za prowadzącym), lecz nie tylko zdobył pierwsze miejsce, ale o jedną setną sekundy poprawił rekord świata, osiągając czas 1:57,04 min. J. Sieben nigdy wcześniej nie uzyskał na tym dystansie czasu poniżej dwóch minut. Drugie miejsce zajął M. Gross (1:57,40 min), a trzecie Raphael Vidal z Wenezueli (1:57,51 min), P. Morales był czwarty z czasem 1:57,75 min.

M. Gross był załamany, nie zjawił się na konferencji prasowej, rzucił tylko w korytarzu: *Jestem zły na siebie. Sam nie wiem jak to się stało. Przecież płynąłem w rekordowym tempie i uzyskałem drugi rezultat w życiu.* Ta konkurencja była zwieńczeniem świetnej postawy reprezentantów Australii, którzy raz po raz stawali na podium, ale nie mogli wywalczyć złotego medalu³²⁷. M. Grass ostatecznie zdobył 2 złote medale (200 m stylem dowolnym, 100 m stylem motylkowym), 2 srebrne (200 m delfin, sztafeta 4x200 m stylem dowolnym), a w sztafetach 4x100 m stylem dowolnym i 4x100 stylem zmiennym znalazł się wraz z kolegami tuż za podium³²⁸.

Trzykrotnymi złotymi medalistami byli pływacy z USA – Rowdy Gaines i Rick Carey. W Los Angeles padło w sumie 10 rekordów świata, wszystkie w konkurencjach męskich. Ciekawym wydarzeniem tych igrzysk był finał na dystansie 400 m stylem dowolnym. Zwycięzca tej konkurencji, reprezentant USA George Di Carlo ustanowił rekord olimpijski z czasem 3:51,23 min, ale w finale B lepszy rezultat osiągnął zachodnioniemiecki pływak T. Fahrner – 3:50,91 min. Władze FINA uznały, że wynik Thomas Fahrnera nie może być rekordem olimpijskim, ponieważ rozgrywane po raz pierwszy finały B nie były objęte oficjalnym programem olimpijskim. T. Fahrnerowi na pocieszenie pozostał znakomity rekord RFN (wcześniejszy należał do M. Grassa) i nauczka, że w eliminacjach nie wolno płynąć asekuracyjnie. Niespodzianką było też niezakwalifikowanie się do finału na dystansie 200 m stylem zmiennym Włocha, mistrza Europy G. Franceschiego oraz dopiero 5 lokata na tym dystansie reprezentanta USA S. Lundguista, wyprzedzonego między innymi przez dwóch reprezentantów Wielkiej Brytanii. Gdyby w igrzyskach brali udział pływacy NRD i ZSRR najprawdopodobniej byłoby więcej rekordów świata.

W Los Angeles Europejczycy, poza M. Grossem, stanowili tło dla reprezentantów USA, Australii i Kanady. Amerykanie wygrali finały 9 razy, Kanadyjczycy – 3, M. Gross (RFN) – 2 i J. Sieben (Australia) – 1³²⁹.

³²⁷ „Przegląd Sportowy” 1984 nr 153, s. 4; *Kronika sportu...*, s. 759; D. Miller: *Historia igrzysk olimpijskich...*, s. 289.

³²⁸ Official Report of the Games of the XXIII Olympiad Los Angeles 1984, volume 2 pp. 554–568.

³²⁹ „Przegląd Sportowy” 1984 nr 153, s. 4.

Fot. 83. Michael Gross, reprezentant RFN, Los Angeles 1984 r.

Źródło: <http://www.olympic.org/>

Wśród kobiet, pod nieobecność pływaczek z NRD, bezkonkurencyjne były reprezentantki USA. Na dystansach 400 m i 800 m stylem dowolnym triumfowała Tiffany Cohen, pobijając dwa rekordy olimpijskie i zdobywając dwa złote medale. Kolejna Amerykanka Mary T. Meagher, gwiazda w stylu motylkowym, wywalczyła trzy złote medale na dystansach 100 m i 200 m stylem motylkowym oraz w sztafecie 4x100 m stylem zmiennym. Jej koleżanka z drużyny Tracy Caulkins stanęła również trzy razy na najwyższym stopniu podium. Zdobyła złote medale na dystansach 200 m³³⁰ i 400 m stylem zmiennym oraz w sztafecie 4x100 m stylem zmiennym. Zaskoczeniem były dobre wyniki pływaczek z Holandii. Jolanda de Rover wygrała na dystansie 200 m stylem grzbietowym, a na 100 m tym stylem była trzecia. Petra van Staveren zwyciężyła na dystansie 100 m stylem klasycznym. Kolejna Holenderka Annemarie Verstappen wywalczyła dwa brązowe medale na dystansach 100 m i 200 m stylem dowolnym oraz medal srebrny w sztafecie 4x100 m również stylem dowolnym. Kolekcję medali zebrała również Niemka Karina Seick, na dystansie 100 m stylem motylkowym i w sztafecie 4x100 m stylem dowolnym zdobyła brązowy medal, a w sztafecie 4x100 m stylem zmiennym srebrny³³¹. Podczas wyścigu finałowego

³³⁰ „Przegląd Sportowy” 1984, nr 151, s. 3; „Przegląd Sportowy” 1984, nr 153, s. 4; „Przegląd Sportowy” 1988, nr 182, s. 6.

³³¹ „Przegląd Sportowy” 1984, nr 151, s. 3; Official Report of the Games of the XXIII Olympiad..., volume 2 pp. 542–553; *Kronika sportu...*, s. 760.

na dystansie 100 m stylem dowolnym, po raz pierwszy w historii dwie reprezentantki USA Nancy Hogshead i Carrie Steinseifer uzyskały ten sam czas (55,92 s). Obie otrzymały złote medale³³².

Podczas rywalizacji kobiet nie było na tych igrzyskach rekordów świata i rzadko padały wielkie wyniki (pływaczki NRD, które nie startowały, na wcześniejszych mistrzostwach świata wygrały 10 z 14 konkurencji i posiadały większość rekordów świata). W Los Angeles dominowały Amerykanki, które wygrały 11 finałów. Nie stały na podium tylko raz, na dystansie 100 m stylem klasycznym (Tracy Cuaukins była niespodziewanie czwarta). Konkurencje pań stały na tych igrzyskach na dużo słabszym poziomie niż konkurencje męskie³³³.

W klasyfikacji medalowej zwyciężyli reprezentanci USA przed zawodnikami z Kanady i RFN.

Moskwa 1984

W związku z bojkotem przez państwa socjalistyczne igrzysk olimpijskich w Los Angeles, zorganizowano alternatywną imprezę sportową – Międzynarodowe Zawody Przyjaźni 1984. Jako powód organizacji tych zawodów podano: *umożliwienie zaprezentowania umiejętności i formy na zakończenie 4-letniego cyklu olimpijskiego sportowcom, którzy nie mogli uczestniczyć w igrzyskach olimpijskich w 1984 r. (decyzja o niewystąpieniu w Los Angeles niektórym narodowym komitetom olimpijskim została narzucona)*³³⁴.

Zawody rozgrywane były w 9 państwach bloku wschodniego, ceremonia otwarcia odbyła się na stadionie Łuźniki w Moskwie tak jak podczas igrzysk w 1980 r.³³⁵ Pływackie Zawody Przyjaźni odbyły się w dniach 19–25 sierpnia 1984 r. na pływalni olimpijskiej w Moskwie³³⁶.

³³² „Przegląd Sportowy” 1988 nr 182, s. 6.

³³³ „Przegląd Sportowy” 1984 nr 153, s. 4.

³³⁴ *Mała encyklopedia sportu*. „Sport i Turystyka”. Warszawa 1987, t. 2, s. 320; relacja ustna J. Falandysa, reprezentanta Polski w zapasach podczas Zawodów Przyjaźni w 1984 r. 02.09.2015.

³³⁵ „Przyjaźń 1984” był to cykl międzynarodowych zawodów zorganizowanych w 1984 r. przez kraje socjalistyczne jako alternatywa dla igrzysk rozgrywanych w Los Angeles. Zawody rozgrywane były w 9 państwach bloku wschodniego: Bułgarii, Czechosłowacji, Korei Północnej, Kubie, Mongolii, NRD, Polsce, Węgrzech i ZSRR. Termin rozgrywania zawodów został ustalony tak, aby nie kolidował ze zmaganiem olimpijczyków, co umożliwiło start w igrzyskach zawodnikom reprezentującym państwa, które ich nie zbojkotowały. W zawodach wzięło udział 2300 sportowców reprezentujących 50 państw. Źródło: <http://www.polska-sztanga.pl/04.08.2016>

³³⁶ *Na olimpijskim szlaku 1984*. „Sport i Turystyka”. Warszawa 1987, s. 173–174.

Podczas tych zawodów ustanowiono 5 rekordów świata. Pierwszy z nich ustanowił 21-letni Uzbek, Siergiej Zabołotnow, który na dystansie 200 m stylem grzbietowym osiągnął wynik 1:58,41 min. Był to czas lepszy od rezultatu mistrza olimpijskiego, reprezentanta USA, Ricka Careya w Los Angeles. Kolejny rekord świata padł na dystansie 100 m stylem klasycznym kobiet, ustanowiła go 15-letnia reprezentantka NRD, Sylvia Gerasch, z czasem 1:08,29 min. Na listę rekordzistek świata wpisała się kolejna reprezentantka NRD Ina Kleber, która na dystansie 100 m stylem grzbietowym osiągnęła wynik 1:00,59 min. Pozostałe dwa rekordy padły w sztafetach 4x100 m stylem dowolnym kobiet (3:42,71 min) oraz 4x100 m stylem zmiennym (4:03,69 min) kobiet. Oba rekordy ustanowiły reprezentantki NRD. Na zawodach tych rywalizacja o medale odbyła się pomiędzy reprezentacjami NRD i ZSRR, które zdobyły ich komplet³³⁷.

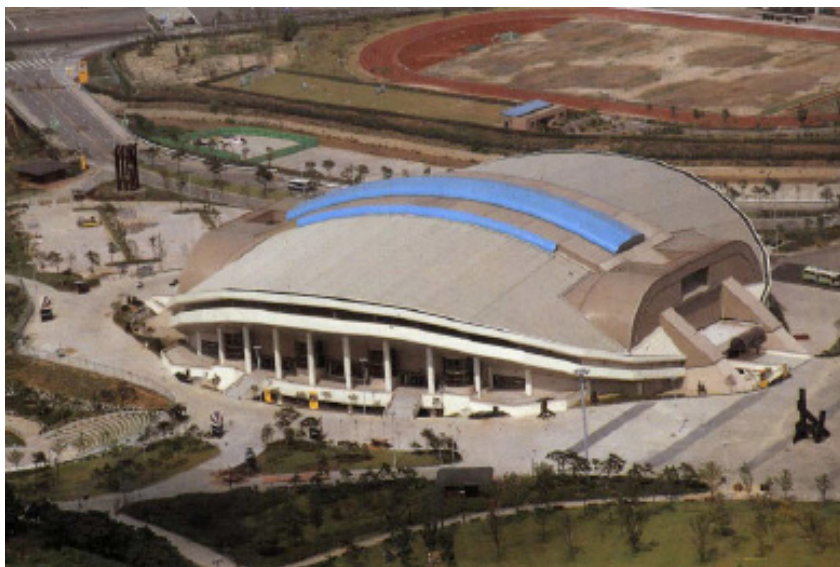

Fot. 84. Zawodniczki NRD, zwycięska sztafeta 4x100 m stylem zmiennym, Moskwa 1984 r.
Źródło: <http://www.aif.ru/>

XXI Igrzyska Olimpijskie w 1988 r. w Seulu

Igrzyska XXIV Olimpiady odbyły się w Seulu w Korei Południowej. Drugi raz w historii igrzyska odbyły się na terenie Azji. Poprzedzone zostały one wystąpieniami południowokoreańskich studentów oraz żądaniem wysuwany-

³³⁷ Tamże.

Fot. 85. Pływalnia olimpijska podczas igrzysk w Seulu 1988 r.

Źródło: Official Report. Games of the XXIV th Olympiad Seoul 1988, volume 1, p. 172

mi pod adresem MKOl przez władze Korei Północnej. W igrzyskach nie wzięły udziału reprezentacje 7 krajów, były to: Albania, Etiopia, Korea Północna, Kuba, Madagaskar, Nikaragua, Seszele. Część z tych krajów nie wystartowała z powodu solidarności z Koreą Północną będącą w stanie wojny z Koreą Południową i której MKOl odmówił możliwości współorganizacji tej sportowej imprezy. Etiopia i Nikaragua nie posiadały funduszy, aby wysłać swoich zawodników. W 1986 r. została unieważniona zasada, że w igrzyskach nie mogą brać udziału zawodowi sportowcy. W Seulu decyzja o wystawieniu amatorów lub profesjonalnych zawodników należała do poszczególnych organizacji sportowych, z tego względu igrzyska stały się otwarte dla zawodowych sportowców, umożliwiło to np. powrót tenisa ziemnego (po 64-letniej przerwie). Na igrzyskach w Seulu po raz ostatni wystartowały reprezentacje NRD i ZSRR³³⁸. Na krótko przed otwarciem igrzysk FINA pozwoliła pływakom na zarabianie pieniędzy poprzez tzw. endorsement (wspieranie produktu swoim nazwiskiem) i sponsoring. Nie miało to większego znaczenia dla zawodników z państw socjalistycznych, finansowanych przez państwo, ale ułatwiało przygotowania innym sportowcom. Konkurencje pływackie odbyły się w Jamsil Indoor Swimming

³³⁸ Games of the XXV Olympiad..., volume 1., p. 189; *Olimpiady 1896–2012...*, s. 120.

Pool. Kompleks kształtem przypominał żółwia, dach był tak skonstruowany, aby umożliwiał dostęp naturalnego oświetlenia. Znajdowała się tam pływalnia olimpijska, basen przeznaczony do skoków do wody, piłki wodnej i pływania synchronicznego oraz dwa baseny do nauki pływania. Pływalnia olimpijska posiadała wymiary: długość 50 m, szerokość 25 m i głębokość 2 m, podzielona była na 8 torów. Basen do skoków posiadał wymiary dł. 25 m, szer. 25 m i gł. 5 m. Obiekt posiadał podwodne oświetlenie, podwodny punkt robienia zdjęć, automatyczne urządzenie do dozowania chloru. Kompleks posiadał również 48 pomieszczeń przeznaczonych dla zawodników, trenerów, sędziów, dziennikarzy, obsługi medycznej itp. Na widowni mogło pomieścić się 8000 widzów³³⁹. Konkurencje pływackie rozegrano w dniach 18–25 września uczestniczyło w nich 633 pływaków z 77 krajów. Na igrzyskach tych wprowadzono kolejne dwie konkurencje – 50 m stylem dowolnym kobiet i mężczyzn³⁴⁰. Przed igrzyskami Amerykanin Matt Biondi³⁴¹ miał nadzieję na zdobycie siedmiu złotych medali. Jednak już po pierwszym starcie na dystansie 200 m stylem dowolnym musiał zadowolić się brązowym medalem. Sensacją konkurencji pływackich został Duncan Armstrong, dwudziestoletni Australijczyk, który odniósł zadziwiające zwycięstwo na tym dystansie nad Michaeliem Grosse i Mattem Biondim. M. Gross bronił tytułu mistrza i rekordzisty świata³⁴². D. Armstrong znajdował się dopiero na 46 pozycji w klasyfikacji światowej. Jednak na ostatniej długości wyprzedził Szweda Andersa Holmerta i M. Biondiego. Udało mu się również pobić rekord ustanowiony przez M. Grossa (który ukończył wyścig na piątym miejscu) i osiągnąć wynik 1:47,25 min. Drugą próbą zdobycia przez M. Biondiego najwyższego trofeum był wyścig na dystansie 100 m stylem motylkowym, podczas którego zawodnik przegrał złoty medal o jedną setną sekundy (53,0 s; 53,01 s) z pływakiem pochodzącym z Surinamu, Anthonyem Nastym. Był to pierwszy medal olimpijski w historii tego kraju (który posiadał jedną pływalnię). Pływak był też pierwszym

³³⁹ Official Report. Games of the XXIV th Olympiad Seoul 1988, volume I, p. 164.

³⁴⁰ <http://www.olympic.org/02.09.2015>.

³⁴¹ Matthew (Matt) Biondi (ur. 1965 r.) był pływakiem, który po swoim rodaku M. Spitzu osiągnął największe sukcesy podczas igrzysk olimpijskich. Pięć spośród w sumie ośmiu złotych medali zdobył na igrzyskach w Seulu. Zdobył również dwa srebrne i jeden brązowy medal olimpijski. Brał udział w igrzyskach w 1984, 1988 i 1992 r. Stał się pierwszym człowiekiem w historii, który przepłynął 100 metrów w stylu dowolnym w czasie poniżej 49 s. *M. Biondi czuł wodę, tak samo jak artysta czuje płótno, a pianista klawisze* – to stwierdzenie jednego z jego trenerów uczelnianych. W wywiadach mówił, że technikę pływania podpatrzył u delfinów i od nich wiele się nauczył. Po zakończeniu kariery zaangażował się w ochronę środowiska, pracując na rzecz fundacji „Delphys Foundation”, która przede wszystkim walczyła o ochronę delfinów. Źródło: „Pływanie” 2004 nr 4, s. 22–23.

³⁴² *Kronika sportu...*, s. 803.

czarnoskórym zawodnikiem w historii igrzysk, który indywidualnie zdobył w tej dyscyplinie złoty medal. Ostatecznie M. Biondi wywalczył siedem medali, pięć złotych, jeden srebrny i jeden brązowy. Złote medale zdobył na dystansie 50 m stylem dowolnym – dystansie, który został po raz pierwszy wprowadzony na tych igrzyskach (uzyskując rekord świata 22,14 s), na dystansie 100 m stylem dowolnym (48,63 s) oraz w trzech sztafetach (4x100 i 4x200 m stylem dowolnym oraz 4x100 m stylem zmiennym). Podczas wspomnianego już wyścigu na dystansie 100 m stylem motylkowym zdobył srebrny medal, a brązowy na dystansie 200 m stylem dowolnym. Był to drugi w historii nowożytnych igrzysk zawodnik (pierwszym był Mark Spitz), który wywalczył siedem medali podczas jednych igrzysk³⁴³.

Na igrzyskach w Seulu Artur Wojdat zdobył pierwszy w historii polskiego pływania mężczyźn medal olimpijski. Był to brązowy medal na dystansie 400 m stylem dowolnym, zajął też 4 miejsce w finale na dystansie 200 m tym stylem³⁴⁴.

Fot. 86. Matt Biondi (USA), Seul 1988 r.

Źródło: <http://www.olympic.org/>

³⁴³ „Przegląd Sportowy” 1988, nr 186, s. 1, 4; Official Report. Games of the XXIV th Olympiad Seoul 1988, volume 2, pp. 548–564; „Pływanie” 2004 nr 4, s. 22–23; *1000 olimpijczyków. Mistrzowie olimpiad letnich i zimowych*. Firma Księgarska. Ożarów Mazowiecki 2007, s. 35.

³⁴⁴ „Przegląd Sportowy” 1988, nr 184, s. 1, 6; „Przegląd Sportowy” 1988 nr 188, s. 1.

Wśród kobiet królowały niepodzielnie pływaczki z NRD, które zdobyły 10 złotych medali na 15 możliwych. Najbardziej utytułowaną zawodniczką konkurencji pływackich została Kirstin Otto. Zdobyła ona 6 złotych medali. Żadna inna pływaczka nie mogła się pochwalić takim osiągnięciem na igrzyskach olimpijskich. Pasma sukcesów reprezentantka NRD rozpoczęła od startu na dystansie 100 m stylem dowolnym (54,93 s)³⁴⁵, następnie zwyciężyła 100 m stylem grzbietowym (1:00,89 min), kolejny medal wywalczyła na dystansie 100 m stylem motylkowym (59,00 s). Została też mistrzynią olimpijską na dystansie 50 m stylem dowolnym (25,49 s). Ostatnie dwa medale zdobyła wraz z koleżankami podczas biegów sztafetowych.

Fot. 87. Kristin Otto (NRD), Seul 1988 r.

Źródło: <http://www.olympic.org/>

³⁴⁵ „Przegląd Sportowy” 1988, nr 184, s. 6; relacja ustna D. Chylak, uczestniczki Zawodów Przyjaźni w 1984 r. reprezentantki Polski w pływaniu podczas igrzysk olimpijskich w Seulu 1988 r. z dn.14.08.2015.

Amerykanie musieli się zadowolić osiągnięciami, o bardzo drobnej budowie 17-letniej Janet Evans³⁴⁶. Ustanowiła ona rekord świata na dystansie 400 m stylem dowolnym (4;03,85 min) i rekord olimpijski na dystansie 800 metrów stylem dowolnym (8:20,20 min). Trzeci złoty medal zdobyła na dystansie 400 metrów stylem zmiennym (4:37,6 min)³⁴⁷.

Fot. 88. Janet Evans (w środku), reprezentantka USA, Seul 1988 r.

Źródło: <http://www.olympic.org/>

Dziesięć lat później okazało się, że nie tylko pływaczki, ale również reprezentanci NRD startujący w innych dyscyplinach sportu zawdzięczali swe sukcesy pigułkom z męskim hormonem turinabol. Słynna była anegdota, że podczas

³⁴⁶ Janet Evans – (ur. 1971 r.), amerykańska pływaczka, która jako pierwsza kobieta wygrała wszystkie wyścigi na dystansie 800 m stylem dowolnym, w których startowała w latach 1988–1992. W tym czasie zdobyła tytuły mistrzyni olimpijskiej, mistrzyni świata i wygrywała we wszystkich imprezach pływackich, w których brała udział. W konkurencjach indywidualnych zdobyła 4 złote medale olimpijskie i 1 srebrny. Trzykrotnie brała udział w igrzyskach olimpijskich. Należały do niej trzy rekordy świata (400 m, 800 m, 1500 m stylem dowolnym), które przetrwały kilkanaście lat. Łącznie rekordy świata biła siedmiokrotnie. W latach 1987, 1989, 1990 zdobyła tytuł najlepszej pływaczki świata. Po igrzyskach w Barcelonie zaczęła się angażować w działalność charytatywną. W 1992 r. wybrano ją do komitetu FINA, a w Atlancie do MKOl. W Los Angeles organizowane są zawody pływackie nazwane jej imieniem. Źródło: „Pływanie” 2005 nr 1, s. 25–26.

³⁴⁷ „Przegląd Sportowy” 1988, nr 192, s. 5; „Pływanie” 2005, nr 1, s. 25.

konferencji prasowej na pytanie, dlaczego pływaczki NRD mówią takim grubym głosem, trener Balf Glaser odpowiedział, że nie przyjechały one na igrzyska śpiewać, lecz po to, aby zdobywać medale. Sprawa stała się głośna w 1998 r. przed sądem w Berlinie, gdzie z prywatnego oskarżenia byłych wybitnych sportowców NRD rozpoczęła się seria procesów przeciwko trenerom i lekarzom za spowodowanie nieodwracalnych zmian w organizmie i utratę zdrowia. Pływaczki po zakończeniu kariery w bardzo szybkim tempie przybierały na wadze ponad dwadzieścia kilogramów, miały zaburzenia hormonalne i chorowały na raka piersi. Turinabol był podawany już dzieciom i to właśnie stało się podstawą oskarżenia³⁴⁸.

W klasyfikacji medalowej wygrali reprezentanci NRD, przed drużynami USA i Węgier. Igrzyskami w Seulu został zamknięty podczas igrzysk olimpijskich etap demonstrowania przez sport wyższości ustrojowej.

XXII Igrzyska Olimpijskie w 1992 r. w Barcelonie

Igrzyska XXV Olimpiady odbyły się w Barcelonie w hiszpańskiej Katalonii. Zawody te były bezprecedensowym otwarciem się na sport komercyjny, co z całą pewnością podważyło ich ducha olimpijskiego. Na igrzyskach tych dopuszczono do startu amerykański Dream Team w koszykówce, który był zwolniony z badań antydopingowych³⁴⁹. Igrzyskom tym nie towarzyszył żaden protest (pierwszy raz od 30 lat) i okazały się one wielkim sukcesem zarówno sportowym, jak i kulturowym. Zawodnicy z krajów powstałych po rozpadzie ZSRR wystąpili jako Wspólnota Niepodległych Państw (WNP), Litwa, Estonia i Łotwa wystąpiły oddzielnie. Po upadku muru berlińskiego i zjednoczeniu Niemiec zawodnicy tych krajów wystąpili pod wspólną nazwą (po raz pierwszy od 64 lat). Powróciła też Republika Południowej Afryki, wyzwolona od polityki apartheidu. Jedynym problemem była kwestia Jugosławii, której – z powodu międzynarodowych sankcji – nie pozwolono na start w igrzyskach³⁵⁰. Pozwolenie otrzymali poszczególni sportowcy i mogli wystartować w drużynie niezależnej³⁵¹.

³⁴⁸ T. Olszański: *Osobista historia olimpiad...*, s. 171.

³⁴⁹ W. Lipoński: *Olimpizm dla każdego...*, 139.

³⁵⁰ Podczas igrzysk w Barcelonie sportowcy z krajów byłej Jugosławii startowali jako niezależni uczestnicy igrzysk olimpijskich. Nowo powstałe po rozpadzie Jugosławii państwa były już uznawane przez niektóre kraje, ale nie mogły rywalizować pod własną flagą, ponieważ nie posiadały własnych komitetów olimpijskich. Źródło: *Kronika sportu...*, s. 853.

³⁵¹ *Olimpiady 1896–2012...*, s. 124.

Zawody pływackie rozegrano w dniach 26–31 lipca 1992 r. Wzięło w nich udział 641 sportowców z 92 państw. Rozegrano (tak jak cztery lata wcześniej) 31 konkurencji. Kompleks Piscines Bernat Picornell (nazwa pochodziła od nazwiska założyciela hiszpańskiego związku pływackiego) został przebudowany na potrzeby igrzysk – w 1970 r. odbywały się w nim XII Mistrzostwa Europy w Pływaniu. Dodano tymczasowe trybuny dla widzów (zwiększono ich liczbę o 3000, aby spełnić wymogi FINA), poszerzono pływalnię olimpijską do 25 m, głębokość wynosiła od 2,20 do 3 m. Drugi, 50 m basen został zadaszony (znajdował się on w budynku za tablicami wyników) i służył do rozgrzewki³⁵². Pływalnia, na której rozgrywano konkurs skoków do wody i wstępną fazę rozgrywek piłki wodnej była usytuowana w południowej części parku Montjuïc. Basen powstał na miejscu wybudowanej w 1926 r. pływalni. Był to odkryty obiekt, w którego skład wchodziły dwa baseny, do skoków o wymiarach: długość 25 m, szerokość 25 m i głębokość 5 m oraz basen do piłki wodnej o wymiarach: długość 33 m, szerokość 25 m i głębokość 2,1 m³⁵³.

Fot. 89. Pływalnia olimpijska podczas igrzysk w Barcelonie 1992 r.

Źródło: Games of the XXV Olympiad. Barcelona 1992, volume 2, p. 182.

³⁵² Games of the XXV Olympiad. Barcelona 1992, volume 2, pp. 181–183.

³⁵³ Games of the XXV Olympiad..., p. 185.

W 1992 r. firma Speedo wprowadziła strój S 2000, do stworzenia materiału, z którego go uszyto posłużyła mieszanka lycry, poliestru i poliuretanu. Kostium był zapinany z tyłu na suwak i zakrywał szyję³⁵⁴. Innowacyjna tkanina miała za zadanie – w porównaniu z tradycyjnym materiałem – zmniejszyć opór wody o 15%. Na igrzyskach w Barcelonie ponad połowa medalistów pływało w strojach S 2000³⁵⁵.

Fot. 90. Reprezentantki USA w strojach S 2000 firmy Speedo, Barcelona 1992 r.

Źródło: <http://www.nydailynews.com/sports/london-olympics-2012-evolution-olympic-swimsuits-gallery-1.1130201?pmSlide=1.1130194>

Z wielkimi oczekiwaniami przybyli do Barcelony pływacy USA, szybko jednak musieli uznać wyższość zawodników ze Wspólnoty Niepodległych Państw (WNP)³⁵⁶. Przewagę tę pokazał już wynik w sprincie na dystansie 50 m stylem dowolnym. Zwyciężył mało znany Aleksander Popow (21,91 s) przed zawiedzio-

³⁵⁴ „Pływanie” 2009 nr 3, s. 18.

³⁵⁵ <http://www.insidespeedo.com/our-heritage> 20.03. 2017.

³⁵⁶ Wspólnota Niepodległych Państw (ros. *Содружество Независимых Государств – СНГ*), regionalne ugrupowanie integracyjne utworzone 21 grudnia 1991 r., w skład którego wchodziły Ukraina, Rosja i Białoruś. Kilka dni później do WNP przystąpiły kolejne państwa: Azerbejdżan, Armenia, Kazachstan, Kirgizja, Mołdowa, Tadżykistan, Turkmenistan i Uzbekistan. W 1993 r. członkiem WNP została również Gruzja. Porozumienie to miało zapobiec dezintegracji gospodarczej, która postępowała na początku lat 90. wraz z rozpadem ZSRR. Źródło: P. Kuspys:

nym Mattem Biondim (22,09 s) i Tomem Jagerem (22,30 s) reprezentantami USA. Rzadko w ciągu minionych 32 lat Amerykanie nie zdobywali żadnego złotego medalu w wyścigach sprinterskich mężczyzn. A. Popow zwyciężył również na dystansie 100 metrów stylem dowolnym (49,02 s). W tej konkurencji żaden reprezentant USA nie zdobył medalu. Trzeci, tym razem srebrny medal, A. Popow³⁵⁷ zdobył w sztafecie 4x100 m stylem dowolnym³⁵⁸. Gwiazdą tych igrzysk okazał się również jego kolega, 19-letni Jewgienij Sadowyj, który zdecydowanie zwyciężył na dystansach 200 i 400 m stylem dowolnym, ustanawiając na 400 m rekord świata (3:45,00 min). Trzeci złoty medal J. Sadowyj zdobył w sztafecie 4x200 m stylem dowolnym³⁵⁹. Kibice reprezentacji USA mogli się cieszyć tylko ze srebrnego medalu M. Biondiego na dystansie 50 metrów stylem dowolnym. M. Biondi startował jeszcze w sztafecie 4x100 m stylem dowolnym i zdobył złoty medal. Był to jego jedenasty medal olimpijski, począwszy od igrzysk w Los Angeles w 1984 r.

Bardzo dobrze spisał się 28-letni Pablo Morales, zdobywca dwóch złotych medali. Na igrzyskach w Los Angeles w 1984 r., kiedy miał 19 lat, jako rekordzista świata był faworytem wyścigu na dystansie 100 m stylem motylkowym, ale nie był w stanie pokonać Niemca M. Grossa. Do igrzysk w Seulu P. Morales odzyskał rekord świata, ale nie udało mu się zakwalifikować do reprezentacji USA, co spowodowało, że pływak ten zakończył karierę. Kiedy po trzech i pół latach wrócił na światowe pływalnie, jego rezultat jeszcze nie został wymazany z tabel. W Barcelonie P. Morales na dystansie 100 m stylem motyl-

Wspólnota Niepodległych Państw stan faktyczny i perspektywy, „Biuletyn Opinii” Warszawa 2009 nr 10, s. 2.

³⁵⁷ Aleksander Popow (ur. 1971 r.) – „Car Aleksander” – tak nazwany był przez prasę na igrzyskach w 1992 r. Dokonał przełomu, zdobywając dwukrotnie złoto na dystansach 50 m i 100 m stylem dowolnym. Stał się najlepiej zarabiającym pływakiem. Do sukcesu przyczynił się jego atrakcyjny wygląd, ale przede wszystkim wysoka inteligencja. Na igrzyskach w 1996 r. obronił złoty medal na dystansach 50 m i 100 m stylem dowolnym, wcześniej dokonał tego tylko J. Weissmuller (1924 r., 1928 r. na dystansie 100 m). Kilka dni po igrzyskach w Atlancie został w Moskwie ugodzony nożem, rana była bardzo poważna. Zastanawiano się czy pływak wróci jeszcze do sportu. W marcu 1997 r. wrócił do treningów. W 1999 r. rozpoczął działalność w MKOl. W 2000 r. swój trzeci złoty medal na dystansie 100 m przegrał z Holendrem P. van den Hoogenbandem (zdobył srebrny medal). Brał udział w czterech igrzyskach olimpijskich (1992 r., 1996 r., 2000 r., 2004 r.). Mieszka z rodziną w Szwajcarii. Źródło: S. Tuszyński: *Aleksander Popow wrócił do pływania* (w:) <http://wyborcza.pl/02.10.2016>; „Pływanie” 2004 nr 6, s. 6.

³⁵⁸ „Przegląd Sportowy” 1992, nr 153, s. 8; Games of the XXV Olympiad. The Results. Barcelona 1992, volume 5, pp. 355, 357, 367; *Športy. Svet športu slovom aj obrazom*. Fortuna Print. Bratysława 2003, s. 78.

³⁵⁹ „Przegląd Sportowy” 1992, nr 153, s. 8; Games of the XXV Olympiad..., volume 5, pp. 357, 358, 368; Games of the XXV Olympiad. Barcelona 1992, volume 4, pp. 240–242.

kowym prowadził od nawrotu i o trzy setne sekundy pokonał reprezentanta Polski Rafała Szukałę. Obrońca tytułu A. Nesty z Surinamu przyплыnął na miejscu trzecim. W drużynie amerykańskiej godny uwagi był również występ Nilsena Diebela. Pływak ten zdobył złoty medal na dystansie 100 m stylem klasycznym oraz w sztafecie 4x100 m stylem zmiennym. Sukcesem tym przypieczętował swój powrót do sportu po wypadku. Na dystansie 1500 m stylem dowolnym zwyciężył Kieren Perkins z Australii, który pobił aż o pięć sekund wcześniejszy rekord świata (14:43,48 min). Węgier Thomas Darnyi, sprostał roli faworyta i tak jak w Seulu zdobył dwa złote medale na dystansach 200 m i 400 m stylem zmiennym³⁶⁰.

Igrzyska te przyniosły największy sukces w dziejach polskiego pływania. Rafał Szukała zdobył pierwszy dla Polski srebrny medal na dystansie 100 m stylem motylkowym³⁶¹.

Fot. 91. Matt Biondi i Aleksander Popow, Barcelona 1992 r.

Źródło: <http://www.olympic.org/>

³⁶⁰ Games of the XXV Olympiad..., volume 5, pp. 355–369; Games of the XXV Olympiad..., volume 4, pp. 240–242; *Na olimpijskim szlaku...*, s. 134–135.

³⁶¹ „Przegląd Sportowy” 1992, nr 145, s. 1 ; „Przegląd Sportowy” 1992, nr 146, s. 1, 8; „Pływanie” 2005 nr 6, s. 20; Relacja ustna A. Pęczak-Graczyk, reprezentantki Polski w pływaniu podczas igrzysk olimpijskich w Barcelonie 1992 r., Atlancie 1996 r., Sydney 2000 r. z dn. 10.08.2015.

Fot. 92. Aleksander Popow i reprezentantka Polski – Alicja Pęczak, Barcelona 1992 r.

Źródło: ze zbiorów Alicji Pęczak-Graczyk.

Fot. 93. Thomas Darnyi reprezentant Węgier oraz polskie olimpijki – Alicja Pęczak (z lewej) i Marta Włodkowska, Barcelona 1992 r.

Źródło: ze zbiorów Alicji Pęczak-Graczyk.

Wśród pływaczek w Barcelonie największy sukces odniosła 18-letnia Węgierka Krisztina Egerszegi. Zdobyła ona trzy złote medale na dystansach 100 m stylem grzbietowym (1:00,68 min), 200 m stylem grzbietowym (2:07,06 min) oraz na dystansie 400 m stylem zmiennym (4:36,54 min). Natomiast Amerykanki zawiodły pokładane w nich nadzieje. Złote medale zdobyły tylko trzy zawodniczki: Nicole Haislett na dystansie 200 m stylem dowolnym, Janet Evans na dystansie 800 m stylem dowolnym i Summer Sanders w konkurencji 200 m stylem motylkowym. Reprezentantki USA wywalczyły jeszcze dwa złote medale w sztafetach.

Na igrzyskach w Barcelonie zaznaczyli swą obecność pływacy z Chin. Czołową postacią była Chinka Li Lin. Zdobyła ona złoty medal na dystansie 200 m stylem zmiennym, oraz srebrne medale na dystansach 200 m stylem klasycznym i 400 m stylem zmiennym. Wicemistrzyni olimpijska z Seulu, 19-letnia Zhuang Yong, wygrała w Barcelonie wyścig na dystansie 100 metrów stylem

Fot. 94. Reprezentantka Węgier Krisztina Egerszegi (po prawej), Barcelona 1992 r.

Źródło: <http://www.blikk.hu/sport/egyutt-tempozik-az-uszoval/bqwoq3g>

dowolnym, pokonując rekordzistkę świata Jenny Thompson³⁶². Ustanowiła też czasem 54,64 s nowy rekord olimpijski. Z. Yong musiała zaprzeczać pogłoskom, które pojawiały się w środowisku pływackim, że wyniki zawodników z Chin były spowodowane stosowaniem dopingu. Kolejna Chinka Yang Wenyi wygrała konkurencję 50 m stylem dowolnym, ustanawiając przy tym rekord świata (24,79 s), a Hong Qian zdobyła złoto na dystansie 100 m delfinem, ustanawiając rekord olimpijski (58,62 s). Sensacyjnym wydarzeniem zawodów było zdobycie złotego medalu przez 14-letnią Japonkę Kyoko Iwasaki na dystansie 200 m stylem klasycznym. Nie dała ona żadnych szans rywalkom, w tym rekordzistce świata, Amerykance Anicie Nall (zajęła trzecie miejsce). Niemiecka pływaczka, 14-letnia Franziska van Almsick, miała w Barcelonie za zadanie „zapoznać

³⁶² Jenny Thompson (ur. 1973 r.) jako ośmiokrotna złota medalistka należy do najbardziej utytułowanych olimpijek wszechczasów, jednak nigdy na igrzyskach olimpijskich nie zdobyła złotego medalu w konkurencji indywidualnej. Wszystkie swoje medale wywalczyła w sztafetach z drużyną USA (1992 r., 1996 r., 2000 r.). Indywidualne medale zdobyła na dystansie 100 m stylem dowolnym – srebrny w 1992 r. i brązowy na tym samym dystansie w 2000 r. W 1998 r. zdobyła tytuł mistrzyni świata na dystansach 100 m stylem dowolnym i 100 m stylem motylkowym. Brała udział w igrzyskach w 1992, 1996, 2000 oraz 2004 r. Źródło: *Olimpiady 1896–2012...*, s. 193.

się” ze startami na igrzyskach, gdyż była dobrze zapowiadającą się zawodniczką. Niespodziewanie jednak zdobyła srebrny medal na dystansie 200 m stylem dowolnym, brązowy medal na dystansie o połowę krótszym, oraz srebrny medal w sztafecie 4x100 m stylem zmiennym i brązowy w sztafecie 4x100 m stylem dowolnym. Młoda zawodniczka wróciła do domu z czterema medalami. Największą sensacją było jednak prawdopodobnie pokonanie przez 22-letnią Niemkę Dagmar Hase, Janet Evans na dystansie 400 m stylem dowolnym. Po dramatycznym finiszu niemiecka pływaczka pokonała (4:07,18 min) faworytkę, która nie przegrała na tym dystansie od sześciu lat (Janet Evans 4:07,37 min)³⁶³.

W klasyfikacji medalowej wygrali reprezentanci USA przed zawodnikami reprezentującymi WNP oraz Węgry.

XXIII Igrzyska Olimpijskie w 1996 r. w Atlancie

Igrzyska XXVI Olimpiady odbyły się w Atlancie w USA. Igrzyska te nazywano setnymi igrzyskami, ponieważ odbywały się 100 lat po pierwszych nowożytnych igrzyskach w Atenach. Przed wyborem gospodarza igrzysk istniały propozycje, żeby powierzyć je Atenom. Jednak okazało się, że w związku ze słabą infrastrukturą sportową miasta Ateny mogą nie przygotować się odpowiednio do tak dużej imprezy. Władze Atlanty zdecydowały, że nie będą finansować igrzysk z pieniędzy publicznych. Postanowiono zgromadzić fundusze ze sprzedaży biletów, od sponsorów i reklamodawców. Po igrzyskach twierdzono jednak, że igrzyska te były zbyt skomercjalizowane, co negatywnie wpłynęło na same widowisko sportowe. Mimo licznych zarzutów związanych z problemami technicznymi i transportowymi, na igrzyskach uzyskano wiele cennych wyników. Pierwszy raz w historii igrzysk wszystkie narodowe komitety olimpijskie wystawiły swoje reprezentacje. Motto igrzysk brzmiało „Święto stulecia”³⁶⁴.

Na igrzyskach tych kobiety po raz pierwszy miały badaną płęć, po pomyślnie zakończonych testach zawodniczki otrzymywały certyfikaty. Były to też igrzyska, podczas których wprowadzono wiele obostrzeń związanych z zachowaniem bezpieczeństwa³⁶⁵.

Konkurencje pływackie rozegrano w Georgia Tech Aquatic Center, obiekt zbudowano w pobliżu głównej wioski olimpijskiej. Rozegrano w nim konkuren-

³⁶³ Games of the XXV Olympiad..., volume 5, pp. 370–381; *Kronika sportu...*, s. 862; D. Miller: *Historia igrzysk olimpijskich...*, s. 330.

³⁶⁴ *Olimpiady 1896-2012...*, s. 128–129.

³⁶⁵ Relacja ustna A. Pęczak-Graczyk, reprezentantki Polski w pływaniu podczas igrzysk olimpijskich w Barcelonie 1992 r., Atlancie 1996 r., Sydney 2000 r. z dn. 10.08.2015.

cje pływackie, piłkę wodną, skoki do wody i pływanie synchroniczne. Składał się on z basenu pływackiego, basenu do skoków i tymczasowego basenu 50 m, na którym rozgrywano mecze piłki wodnej (posiadał widownię z 4000 miejsc i po igrzyskach został usunięty). Otwarte ściany pozwoliły na zamontowanie tymczasowych trybun dla publiczności, całość została przykryta prowizorycznym dachem. Trybuny mogły pomieścić 13 000 kibiców. Basen do skoków był oddzielony specjalnym ekranem (od podłogi po sufit). Basen pływacki wyposażono w ruchomą podłogę, co umożliwiało zmianę głębokości w dowolnym miejscu od zera do prawie 8 stóp (2,5 m)³⁶⁶.

Fot. 95. Kompleks olimpijski Aquatic Center podczas igrzysk w Atlancie 1996 r.

Źródło: <http://www.news.gatech.edu/features/20th-anniversary-atlanta-games>

W tym roku firma Speedo wprowadziła kolejną innowację, był nią kostium Aquablade, nie posiadał on rękawów i sięgał do kolan. Materiał, z którego był wykonany gwarantował minimalne nasiąknięcie wodą i kolejną redukcję oporów w wodzie³⁶⁷. Podczas igrzysk w Atlancie przeszło 70% medalistów pływało w tego typu stroju³⁶⁸.

³⁶⁶ The Official Report of the Centennial Olympic Games. Atlanta 1996, volume 1, p. 119.

³⁶⁷ „Pływanie” 2009 nr 3, s. 18.

³⁶⁸ <http://www.insidespeedo.com/our-heritage> 20.03. 2017

Fot. 96. Reprezentantki USA w strojach Aquablade firmy Speedo. Atlanta 1996 r.

Źródło: <http://www.nydailynews.com/sports/london-olympics-2012-evolution-olympic-swimsuits-gallery-1.1130201?pmSlide=1.1130194>

W zamaganiach pływaków w dniach 20–26 lipca wzięło udział 762 sportowców z 117 państw. Podczas tych igrzysk rozegrano 32 konkurencje – wprowadzono jedną nową, którą był wyścig sztafetowy 4x200 m stylem dowolnym kobiet.

Aleksander Popow po raz drugi zdobył złoty medal olimpijski na dystansie 100 m stylem dowolnym (48,74 s), jednak do końca odpierał atak Amerykanki Gary'ego Halla Juniora (48,81 s). Rosjanin okazał się o kilka centymetrów lepszy. O tym, że wygrał, dowiedział się dopiero z tablicy świetlnej. A. Popow wygrał różnicą siedmiu setnych sekundy i został pierwszym po J. Weissmüllerze pływakiem, który powtórzył ten sukces. J. Weissmüller pokonał dystans 100 m stylem dowolnym w czasie 58,6 s, natomiast wynik A. Popowa to już 48,74 s. Na swoim koronnym dystansie A. Popow był niepokonany przez pięć kolejnych lat. Do historii przeszedł również jako pierwszy pływak, któremu udało się obronić mistrzostwo olimpijskie na dystansach 100 m i 50 m stylem dowolnym (22,13 s). Na dystansie 50 m, drugie miejsce zajął również, G. Hall Jr. (22,26 s). Różnica między pływakami wynosiła 0,13 sekundy. G. Hall Jr. zdo-

był na tych igrzyskach cztery medale – dwa srebrne na dystansach 50 i 100 m stylem dowolnym oraz dwa złote w sztafetach 4x100 m stylem dowolnym i 4x100 m stylem zmiennym³⁶⁹.

Kolega z drużyny A. Popowa, Denis Pankratow, zdominował konkurencję w stylu motylkowym, zdobywając dwa złote medale na dystansach 100 i 200 m (na 100 m ustanowił rekord świata z czasem 52,27 s). Zawodnik ten przepływał pod wodą około 45 m samymi nogami, wynurzał się na powierzchnię, przepływał dwa cykle, wykonywał nawrót i ponownie płynął pod wodą około 45 m (wtedy jeszcze pływanie pod wodą nie było ograniczone do 15 m). Jego trening przed igrzyskami polegał głównie na przepływaniu odcinków pod wodą³⁷⁰. A. Popow i D. Pankratow do kolekcji swych medali dołożyli jeszcze po jednym srebrnym medalu zdobytym w sztafecie (A. Popow w sztafecie 4x100 m stylem dowolnym, D. Pankratow 4x100 m stylem zmiennym). Natomiast wszystkie trzy złote medale w sztafetach wywalczyła reprezentacja USA³⁷¹.

Chińskie pływaczki zdominowały rozgrywane dwa lata wcześniej mistrzostwa świata, sięgając po dwanaście z szesnastu złotych medali możliwych do zdobycia, czym wzbudziły podejrzenia o stosowanie niedozwolonych środków dopingujących. Spekulacje znalazły potwierdzenie, kiedy siedem z nich, w tym dwie mistrzyni, przyłapano na dopingu podczas rozgrywanych rok później igrzysk azjatyckich. Zaniepokojony tym faktem Narodowy Komitet Olimpijski (NKOl) Chin uczynił wiele, żeby naprawić sytuację. Działanie to przyniosło oczekiwany skutek. Już w pierwszym dniu igrzysk aż trzy reprezentantki Państwa Środka nie zdołały zakwalifikować się do finału, chociaż pływaczka, której ta sztuka się udała – Jingyi Le – czasem 54,50 s zdobyła złoty medal olimpijski w wyścigu na 100 m stylem dowolnym.

W wyścigu na dystansie 400 m stylem zmiennym dość niespodziewanie bezkonkurencyjna okazała się Michelle Smith z Irlandii³⁷². Zachodni trenerzy dość szybko dostosowali się do bardziej rygorystycznych testów antydopingowych, ale pojawienie się M. Smith, właściwie znikąd, zrodziło kolejne spekulacje. Wcześniej żaden pływak pochodzący z Irlandii – w której nie było nawet pływalni o wymiarach olimpijskich – nie zdobył medalu na igrzyskach

³⁶⁹ The Official Report of the Centennial Olympic Games. Atlanta 1996, volume 3, pp. 20–21; R. Karpiński: *Pływanie...*, s. 146.; „Pływanie” 2006, nr 3; D. Miller: *Historia igrzysk olimpijskich...*, s. 360.

³⁷⁰ Relacja ustna A. Pęczak-Graczyk, reprezentantki Polski w pływaniu podczas igrzysk olimpijskich w Barcelonie 1992 r., Atlancie 1996 r., Sydney 2000 r. z 10.08.2015.

³⁷¹ The Official Report of the Centennial Olympic Games. Atlanta ..., volume 3, pp. 31, 33, 37.

³⁷² Tamże, pp. 22, 25.

(nie licząc reprezentantki Irlandii Północnej Mary Peters). Starty M. Smith na igrzyskach w Seulu i Barcelonie przeszły w zasadzie niezauważone. Natomiast w Atlancie, ta 26-letnia pływaczka wywalczyła trzy złote i jeden brązowy medal (400 m stylem dowolnym, 200 m, 400 m stylem zmiennym, 200 m stylem motylkowym)³⁷³.

Na igrzyskach w Barcelonie M. Smith poznała, a następnie poślubiła holenderskiego dyskobola Erika de Bruina, którego rok później zdyskwalifikowano za zbyt duży poziom testosteronu w organizmie i ślady gonadotropiny. International Association of Athletics Federations – IAAF (Międzynarodowe Stowarzyszenie Federacji Lekkoatletycznych) oddaliło apelację Holendra. Następnie zawodnik przyznał, że niektórzy sportowcy nie radzą sobie bez dodatkowego wsparcia. Przez cały 1995 r. przedstawiciele FINA musieli zadać sobie sporo trudu, aby zbadać M. Smith. W swoim pierwszym starcie w Atlancie, wyścigu na dystansie 400 m stylem zmiennym, Irlandka nie dała szans rywalkom, o 17 sekund, poprawiając swój liczący już trzy lata rekord życiowy. Podobnie było w wyścigu na dystansie 400 m stylem dowolnym, kiedy M. Smith, która z trudem awansowała do finału, w decydującej rozgrywce znowu okazała się bezkonkurencyjna. Jej rezultat 4:07,25 min był najlepszy na tym dystansie od dwóch lat, a w pokonanym polu pozostawiła między innymi obrończynię tytułu, Niemkę, Dagmar Hase.

Prawdziwe rozczarowanie wśród Amerykanów, a także innych miłośników pływania wywołało odpadnięcie już w eliminacjach jednej z najlepszych pływaczek wszech czasów Janet Evans. Amerykanka zajęła dopiero dziewiątą pozycję, a miejsce w finale straciła na rzecz M. Smith. Dwa dni później pływaczka z Irlandii sięgnęła po swój trzeci złoty medal w wyścigu na dystansie 200 m stylem zmiennym. Do medalowego dorobku dołożyła jeszcze brązowy medal – na dystansie 200 m stylem motylkowym. Ale bohaterką była tylko w Irlandii. Wszędzie indziej znajdowała się pod pręgierzem krytyki środków masowego przekazu (podczas jednego z nielicznych badań pływaczki, które zostało przeprowadzone w styczniu 1998 r., w jej organizmie wykryto niebezpieczne ilości alkoholu. Działacze FINA przyznali, że próbka została zmanipulowana, a alkohol miał zamaskować niedozwoloną substancję. Zawodniczkę zawieszono na cztery lata, a Court of Arbitration for Sport – CAS – Sportowy Sąd Arbitrażowy – odrzucił jej apelację)³⁷⁴. W Atlancie M. Smith startowała w stroju Aquablade,

³⁷³ Tamże, s. 25, 33, 34, 35; *1000 olimpijczyków...*, s. 282; Relacja ustna A. Pęczak-Graczyk, reprezentantki Polski w pływaniu podczas igrzysk olimpijskich w Barcelonie 1992 r., Atlancie 1996 r., Sydney 2000 r. z dn. 10.08.2015.

³⁷⁴ D. Miller: *Historia igrzysk olimpijskich...*, s. 360.

jednak w związku z podejrzeniem o doping, zupełnie pominięto możliwość jego wpływu na wyniki pływaczki³⁷⁵.

Igrzyska w Atlancie pełne były podobnych zdarzeń, mimo to trudno umniejszać sukcesy innych zawodników, chociażby reprezentantki Republiki Południowej Afryki Penelope Heyns, która zwyciężając w wyścigu na dystansie 200 m stylem klasycznym zdobyła dla swojego kraju pierwsze mistrzostwo olimpijskie od 44 lat. Amy Van Dyken, reprezentantka USA, była pierwszą pływaczką, która wywalczyła podczas jednych igrzysk aż cztery złote medale (50 m stylem dowolnym, 100 m delfinem i wraz z koleżankami w wyścigach sztafetowych 4x100 m stylem dowolnym oraz 4x100 m stylem zmiennym)³⁷⁶.

Fot. 97. Dekoracja medalistek konkurencji 50 m stylem dowolnym (od lewej) Jingyi Le (Chiny), Amy van Dyken (USA) i Sandra Volker (Niemcy), Atlanta 1996 r.

Źródło: <http://www.olympic.org/>

W zespole Amerykanek pojawiła się 14-letnia Amanda Beard, zdobywając dwa srebrne medale na dystansach 100 i 200 m stylem klasycznym oraz złoty wraz z koleżankami podczas wyścigu sztafetowego 4x100 stylem zmiennym.

³⁷⁵ „Pływanie” 2009 nr 3, s. 18–19.

³⁷⁶ The Official Report of the Centennial Olympic Games. Atlanta..., volume 3, pp. 21–38; *Olimpiady 1896–2012...*, s. 130.

Prezentowała piękną technikę, pływając stylem klasycznym. Właśnie wtedy rozpoczynała swoją długą karierę zawodniczą. Zdobywała medale podczas trzech kolejnych igrzysk, łącznie aż 7³⁷⁷.

W klasyfikacji medalowej zwyciężyli pływacy z USA przed reprezentantami Rosji i Węgier.

XXIV Igrzyska Olimpijskie w 2000 r. w Sydney

Igrzyska XXVII Olimpiady odbyły się w Sydney w stanie Nowa Południowa Walia w Australii. Były to trzecie po Melbourne i Meksyku igrzyska zorganizowane na półkuli południowej. Igrzyska te były zwane „Igrzyskami Tysiąclecia” lub „Igrzyskami Nowego Tysiąclecia”. W igrzyskach nie pozwolono wziąć udziału reprezentantom Afganistanu ze względu na prowadzoną przez rząd Talibów dyskryminację kobiet (kobietom nie wolno było brać udziału w zawodach sportowych). Igrzyska te były świetnie zorganizowane i okazały się dużym sukcesem³⁷⁸.

Sportowcy oraz turyści z całego świata mogli liczyć na niezwykle przyjazne i pomocne zachowanie wobec nich mieszkańców Australii (ludzie na ulicach pozdrawiali sportowców i oferowali pomoc). W związku z tym, że pływanie było w Australii sportem narodowym na ulicach można było spotkać tekturowe postacie wybitnych pływaków reklamujące różne produkty³⁷⁹.

Zawody pływackie odbyły się w dniach 16–23 września. Rozegrano 32 konkurencje, w których brało udział 954 zawodników z 150 krajów. Podczas igrzysk w Sydney pływacy zaczęli startować we wzbudzających kontrowersję strojach z lycry zakrywających ciało³⁸⁰.

Wprowadzono po raz pierwszy wyścigi półfinałowe – z wyjątkiem konkurencji 800, 1500 m stylem dowolnym, 400 m stylem zmiennym oraz wszystkich sztafet (pozostały eliminacje i finały). W związku z tym czas trwania zawodów pływackich przedłużono do 8 dni³⁸¹.

Zawody pływackie rozegrane zostały w Sydney Olympic Park Aquatic Centre. Obiekt mieścił się w parku olimpijskim (około 30 min jazdy pocią-

³⁷⁷ Relacja ustna A. Pęczak-Graczyk, reprezentantki Polski w pływaniu podczas igrzysk olimpijskich w Barcelonie 1992 r., Atlancie 1996 r., Sydney 2000 r. z dn. 10.08.2015.

³⁷⁸ *Olimpiady 1896–2012...*, s. 132.

³⁷⁹ Relacja ustna A. Pęczak-Graczyk z 10.08.2015.

³⁸⁰ Official Report of The XXVII Olympiad. Sydney 2000, volume 2, p. 145.

³⁸¹ Relacja ustna A. Pęczak-Graczyk z 10.08.2015.

giem od centrum miasta) i nie został zbudowany specjalnie na igrzyska; jego budowę rozpoczęto w 1992 r., a zakończono w 1994 r. Kompleks podzielono na dwie części – sportową i rekreacyjną. Podczas igrzysk rozgrywano tam konkurencje pływackie, skoki do wody, pływanie synchroniczne, mecze piłki wodnej i pływacką konkurencję pięcioboju nowoczesnego. Pływalnia olimpijska posiadała ruchome dno, co umożliwiało zmianę głębokości. Strefowa klimatyzacja pozwalała utrzymywać ciepłe powietrze na poziomie basenu, tam gdzie przebywali zawodnicy oraz chłodne w miejscach, gdzie przebywali widzowie. Tymczasowe trybuny mogły pomieścić aż 17 000 kibiców. Woda w basenie była ozonowana, nowoczesny system oczyszczania pozwalał na zużycie trzykrotnie mniej chloru niż na basenach konwencjonalnych. Pływalnia posiadała też bardzo nowoczesne oświetlenie. Prezydent MKOl Juan Antonio Samaranch powiedział: *to jest najlepszy basen, jaki widziałem w swoim życiu*³⁸².

Fot. 98. Pływalnia olimpijska podczas igrzysk w Sydney 2000 r.

Źródło: <https://www.flickr.com/photos/39551170@N02/3682979077/>

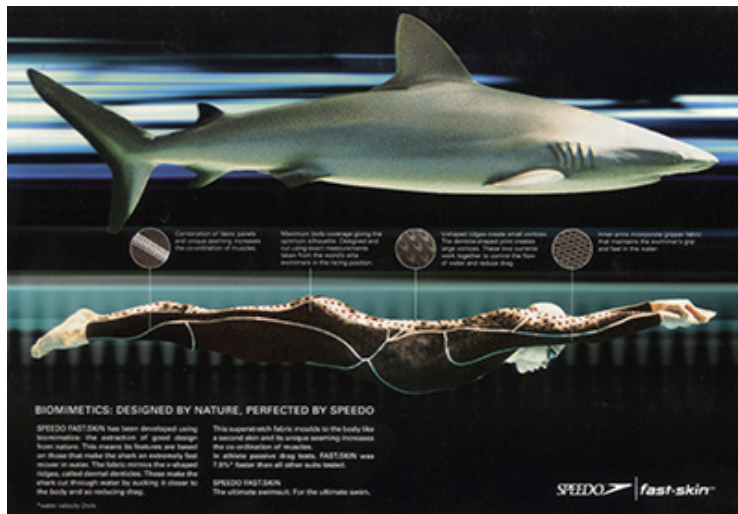
³⁸² Official Report of The XXVII Olympiad. Sydney 2000, volume 1, p. 386.

Fot. 99. Pływalnia olimpijska podczas igrzysk w Sydney 2000 r.

Źródło: <https://www.swimmingworldmagazine.com/news/olympic-pools-where-are-they-now-part-five/>

W Sydney część zawodników startowała w nowych kostiumach firmy Speedo Fastskin (skóra rekina). Według danych firmy 83% wszystkich medali i 13 z 15 rekordów świata podczas tych igrzysk zdobyli zawodnicy pływający w strojach Fastskin³⁸³.

Fot. 100. Reklama stroju Fastskin firmy Speedo

Źródło: <http://www.insidespeedo.com/our-heritage>

³⁸³ <http://www.insidespeedo.com/our-heritage> 20.03.2017

Fot. 101. Ian Thorpe podczas igrzysk olimpijskich, Sydney 2000 r.

Źródło: Official Report of The XXVII Olympiad. Sydney 2000, volume 1, p. 322.

Odkryciem igrzysk był 17-letni australijski pływak Ian Thorpe³⁸⁴ (nazywany „Thorpedo”). Zachwyił on swoją publiczność, wygrywając na dystansie 400 m stylem dowolnym czasem 3:40,59 min (pobił swój własny rekord świata), kolejny złoty medal wywalczył w sztafecie 4x100 m dowolnym, następnie w sztafecie 4x200 m stylem dowolnym, zdobył również srebrny medal na dystansie 200 m tym stylem. Rok wcześniej we współpracy z I. Thorpem firma Adidas wprowadziła kostiumy zakrywające całe ciało (od kostek, po szyję i nadgarstki).

³⁸⁴ Ian Thorpe (ur. 1982 r.) – najbardziej utytułowany australijski sportowiec wszech czasów. Posiadał doskonałe warunki fizyczne, 2 m wzrostu i wyjątkowo duże stopy (porównywane z płetwami). Pływak został nazwany „Thorpedo”. Od igrzysk w 2000 r. zaliczał się do grona najlepszych pływaków na świecie. Podczas swojego debiutu w Sydney zdobył 3 złote medale (400 m stylem dowolnym, sztafety 4x100 m, 4x200 m stylem dowolnym) oraz 2 srebrne medale (200 m stylem dowolnym i 4x100 m stylem zmiennym). W Atenach ponownie zwyciężył na dystansie 400 m. Wygrał też w – okrzykniętym wyścigiem stulecia – finale na dystansie 200 m stylem dowolnym z P. van den Hoogenbandem i M. Phelpssem. Posiada na swym koncie 11 tytułów mistrza świata. W listopadzie 2006 r. 24-letni I. Thorpe zakończył karierę sportową. W lutym 2011 r. ogłosił, że wrócił do pływania i przygotowuje się do igrzysk w Londynie, nie zakwalifikował się jednak do australijskiej reprezentacji olimpijskiej. Źródło: <https://www.britannica.com/02.10.2016>; „Pływanie” 2004 nr 6, s. 6

Trudna była ocena wpływu stroju na wyniki reprezentanta Australii (pływał w nim przez całą karierę), gdyż był on jedynym zawodnikiem pływającym w stroju tej firmy³⁸⁵.

Iana Thorpe'a nazwano pływackim Tigerem Woodsem. Jednak stwierdzenie Dona Talbota, głównego trenera reprezentacji Austrii, że I. Thorpe jest największym pływakiem stulecia, było przesadne. Holender Pieter van den Hoogenband nie tylko pokonał I. Thorpe'a na dystansie 200 m stylem dowolnym, ale także triumfował na 100 m przed Rosjaninem A. Popowem oraz zdobył brązowy medal na dystansie 50 m tym stylem³⁸⁶.

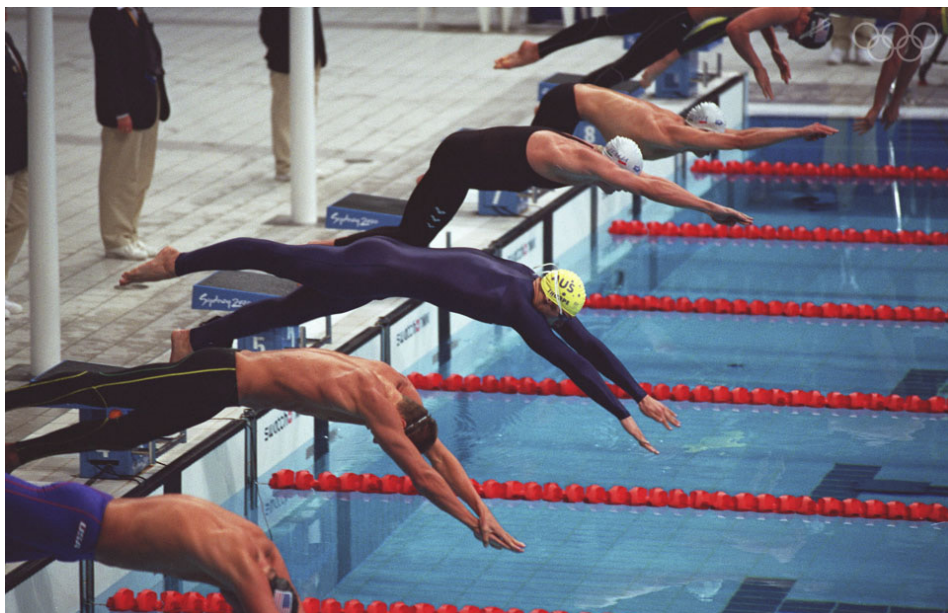
Sława I. Thorpe'a rozpoczęła się, kiedy bez niespodzianek wygrał na dystansie 400 m stylem dowolnym, nie trafiając na żadne zagrożenie ze strony Włocha Massimiliana Rosolino, a następnie jako ostatni zawodnik w sztafecie 4x100 m stylem dowolnym – konkurencji, w której zawodnicy USA byli niezwyciężeni od czasu jej wprowadzenia, czyli od 1964 r. – zapewnił Australii zwycięstwo. Emocje w czasie finału sięgały zenitu. 100 m nie było specjalnością I. Thorpe'a, a podczas ostatniej zmiany musiał zmierzyć się ze znakomitym Amerykaninem sprinterem G. Hallem Jr. Na pierwszej zmianie Australijczycy postawili na swojego najszybszego pływaka Michaela Klima, który przepłynął swoją zmianę w czasie 48,18 s, o trzy setne sekundy szybciej od rekordu świata. Na ostatniej zmianie I. Thorpe i G. Hall Jr. wystartowali niemal jednocześnie, ale J. Hall miał prawie pół sekundy przewagi przy nawrocie. Młody Australijczyk wyprzedził go nie tylko dzięki swoim umiejętnościom, ale także charakterowi. Broniąca tytułu amerykańska drużyna płynęła prawie sekundę lepiej od starego rekordu świata, mimo to i tak została pokonana przez australijską (3:13,67 min). *Nie do końca pamiętam te ostatnie dwadzieścia metrów* – powiedział później I. Thorpe.

Wraz z porażką I. Thorpe podczas wyścigu na dystansie 200 m stylem dowolnym z P. van den Hoogenbandem nastąpiło spektakularne rozczarowanie. Tego nie było w australijskim planie. Co więcej, Holender pobił w półfinale rekord świata I. Thorpe'a na dystansie 200 metrów, a następnie powtórzył to w finale i wygrał z prawie półsekundową przewagą. I. Thorpe popełnił błąd, zużywając siły na trzech pierwszych długościach. To była jego pierwsza porażka od dwóch lat na dystansach 200 i 400 metrów. *Robiłem wszystko, co mogłem* – powiedział I. Thorpe. – *To są igrzyska olimpijskie i to prawdziwy zaszczyt pływać tu. Taką szansę ma niewielu ludzi. Pokonał mnie wspomniały zawodnik.* Nie była to

³⁸⁵ „Pływanie” 2009 nr 3, s. 19.

³⁸⁶ „Pływanie” 2004 nr 6, s. 6; D. Miller: *Historia igrzysk olimpijskich...*, s. 391.

zupełna niespodzianka, ponieważ P. van den Hoogenband zdobył w poprzednich latach sześć złotych medali mistrzostw Europy. Kiedy w Sydney pokonał A. Popowa na dystansie 100 m stylem dowolnym i przekreślił jego szansę na trzecie z rzędu podwójne olimpijskie zwycięstwo na dystansach 50 i 100 m, komentatorzy zaczęli snuć domysły – Czy był „czysty”? Zawodnik odpowiedział, że przechodzi testy codziennie, czasami dwa razy dziennie i nie ma mowy o dopingu. G. Hall Jr., który zdobył brązowy medal, plasując się za A. Popowem, również odpierał zarzuty: *Nie można oskarżać kogoś o doping tylko dlatego, że szybko pływa* (rok wcześniej wykryto w jego organizmie marihuanę, a on sam przeżył depresję)³⁸⁷.

Fot. 102. Ian Thorpe (trzeci od dołu) w stroju firmy Adidas. Sydney 2000 r.

Źródło: <http://www.olympic.org/>

Warto wspomnieć, że w czasach, kiedy pływacy zaczęli startować w kostiumach zakrywających całe ciało, A. Popow stawał na starcie w czarnych okularach „szwedkach”, bez czepka i w „legendarnych” krótkich slipkach³⁸⁸.

³⁸⁷ Official Report of The XXVII Olympiad. Sydney 2000, volume 2, p. 145–150; D. Miller: *Historia igrzysk olimpijskich...*, s. 391.

³⁸⁸ Relacja ustna A. Pęczak-Graczyk, reprezentantki Polski w pływaniu podczas igrzysk olimpijskich w Barcelonie 1992 r., Atlancie 1996 r., Sydney 2000 r. z dn. 10.08.2015.

Fot. 103. Pieter van den Hoogenband i Aleksander Popow (z lewej), Sydney 2000 r.

Źródło: <http://www.olympic.org/>

Reprezentant USA Lenny Krayzelburg został na igrzyskach w Sydney pierwszym zawodnikiem od 1984 r., który zdobył dwa złote medale olimpijskie w stylu grzbietowym (100 i 200 m), bijąc przy tym trzy razy rekord olimpijski na dystansie 200 metrów, trzeci złoty medal wywalczył wraz z kolegami w sztafecie 4x100 m stylem zmiennym. (L. Krayzelburg znalazł się na liście 50 najprzystojniejszych mężczyzn świata magazynu „People”). Jedenaście lat wcześniej rodzice L. Krayzelburga wyemigrowali z Odessy do USA. Podczas dekoracji jego matka Jelena patrzyła ze łzami w oczach, ubrana w czerwień, biel i błękit. Mimo że L. Krayzelburg wysłuchał hymnu amerykańskiego z ręką na sercu, przyznał, że nie w pełni czuje się Amerykaninem. Powiedział: *Bardzo ważna jest dla mnie pamięć o tym, skąd pochodzę, jakie są moje korzenie*³⁸⁹.

W igrzyskach tych wystartował w wieku 15 lat po raz pierwszy najlepszy pływak świata Michael Phelps (był piąty na dystansie 200 m stylem motylkowym)³⁹⁰.

W Sydney zyskał sławę czarnoskóry zawodnik z Gwinei Równikowej – Eric Moussambani (pływak nie uzyskał minimum olimpijskiego, ale otrzymał tzw.

³⁸⁹ D. Miller: *Historia igrzysk olimpijskich...*, s. 391.

³⁹⁰ „Przegląd Sportowy” *London 2012* – dodatek specjalny. Lipiec 2012, s. 42.

„dziką kartę” pozwalającą na start w igrzyskach reprezentantom krajów rozwijających się), który podczas startu na dystansie 100 m stylem dowolnym uzyskał czas 1:52,0 min. Na linii mety został przywitany przez kibiców owacjami na stojąco. Następnego dnia ukazały się zdjęcia z jego wizerunkiem, kartki pocztowe oraz znaczki. Podczas tych zawodów po raz pierwszy pojawili się zawodnicy z różnych „egzotycznych” krajów, którzy np. nie potrafili wykonywać startów i nawrotów, gdyż większość z nich trenowała w rzekach³⁹¹.

Fot. 104. Holenderka Inge de Bruijn, Sydney 2000 r.

Źródło: <http://www.olympic.org/>

Australijska mistrzyni Susie O'Neill (zwana „Madame Butterfly”) zdobyła złoty oraz 3 srebrne medale. Złoty medal wywalczyła na dystansie 200 m stylem dowolnym. Było to dla niej dużym zaskoczeniem, gdyż nie liczyła na medal w tej konkurencji. Kolejnym zaskoczeniem był srebrny medal na jej koronnym dystansie 200 m stylem motylkowym, gdyż przez sześć wcześniejszych lat była niepokonana. Dwa pozostałe srebrne medale zdobyła wraz z koleżankami

³⁹¹ Relacja ustna A. Pęczak-Graczyk, reprezentantki Polski w pływaniu podczas igrzysk olimpijskich w Barcelonie 1992 r., Atlancie 1996 r., Sydney 2000 r. z dn. 10.08.2015.

w wyścigach sztafetowych na dystansach 4x200 m stylem dowolnym i 4x100 m stylem zmiennym (Australijka powiększyła na tych igrzyskach kolekcję medali olimpijskich do 8)³⁹². Idealnego zakończenia wspaniałej kariery pozbawiła ją Amerykanka Misty Hyman, która już na początku wyścigu objęła prowadzenie, by wygrać z przewagą siedmiu dziesiątych sekundy i ustanowić nowy rekord olimpijski czasem 2:05,88 min.

Fot. 105. Reprezentantki USA: Amy Van Dyken, Dara Torres, Courtney Shealy, Sydney 2000 r.
Źródło: <http://www.olympic.org>

Gwiazdą startów kobiecych była Holenderka Inge de Bruijn, która zdobyła trzy złote medale: na dystansach 50 i 100 metrów stylem dowolnym i na dystansie 100 metrów stylem motylkowym oraz srebrny w 4x100 m stylem dowolnym. Na dystansie 100 metrów stylem dowolnym osiągnęła największą przewagę od czasu Kristin Otto z NRD w 1988 r. Okrzyknięto ją królową olimpijskiej pływalni, a rok przed igrzyskami niewiele wskazywało, że odegra taką rolę. Z dodatkowo ustanowionymi dwoma rekordami świata I. de Bruijn także wzbudziła

³⁹² Official Report of The XXVII Olympiad. Sydney 2000, volume 2, pp. 145-150; *Olimpiady 1896-2012...*, s. 134-135.

spekulacje na temat dopingu, na które zareagowała, mówiąc: *To trochę boli, ale teraz jestem numerem jeden na świecie i nic tego nie zmieni*³⁹³.

Dwa złote medale i jeden srebrny wywalczyła Yana Klochkova z Ukrainy. Wygrała na dystansach 200 i 400 m (rekord świata 4:33,59 min) stylem zmiennym, srebrny medal zdobyła na dystansie 800 m stylem dowolnym. Obie konkurencje stylem grzbietowym (100 m i 200 m) wygrała zawodniczka z Rumunii Diana Mocanu. Po zakończeniu jednego z wyścigów jej trenerka zemdląła z niedowierzania i szczęścia³⁹⁴. Wszystkie trzy wyścigi sztafetowe kobiet wygrały reprezentantki USA, ustanawiając przy tym dwa rekordy świata i jeden olimpijski (4x200 m stylem dowolnym).

W klasyfikacji medalowej zwyciężyła drużyna USA przed reprezentantami Australii i Holandii³⁹⁵.

XXV Igrzyska Olimpijskie w 2004 r. w Atenach

Igrzyska XXVIII Olimpiady odbyły się w Atenach w Grecji, miejscu narodzin starożytnych i nowożytnych igrzysk olimpijskich. Grecy byli bardzo rozczarowani, gdy nie przyznano im organizacji igrzysk w 1996 r. Okres poprzedzający rozpoczęcie igrzysk budził duże obawy czy Ateny zdążą ze wszystkim na czas. Pod koniec marca 2004 r. część obiektów olimpijskich była jeszcze w stanie budowy, a sam stadion olimpijski oddano do użytku na dwa miesiące przed rozpoczęciem tej imprezy. Jednak udało się wszystko zakończyć na czas i igrzyska odbyły się w nowych, a w części w zmodernizowanych i tymczasowo zainstalowanych obiektach. W igrzyskach wzięła udział reprezentacja Afganistanu, która cztery lata wcześniej była objęta zakazem startu. Igrzyska te były pierwszymi po ataku na USA 11 września 2001 r. Z tego powodu zachowywano wzmoczoną ostrożność. Ateny i obiekty olimpijskie patrolowało ok. 70 000 policjantów³⁹⁶.

Konkurencje pływackie rozegrano w dniach 14–21 sierpnia w obiekcie Athens Olympic Aquatic Centre. Kompleks ten składał się z dwóch odkrytych pływalni oraz jednej krytej i został zbudowany na igrzyska śródziemnomorskie w 1991 r. Został on odnowiony i rozbudowany na igrzyska olimpijskie. Na odkrytej pływalni olimpijskiej odbywały się konkurencje pływackie i rozgryw-

³⁹³ T. Olszański: *Osobista historia olimpiad...*, s. 197.

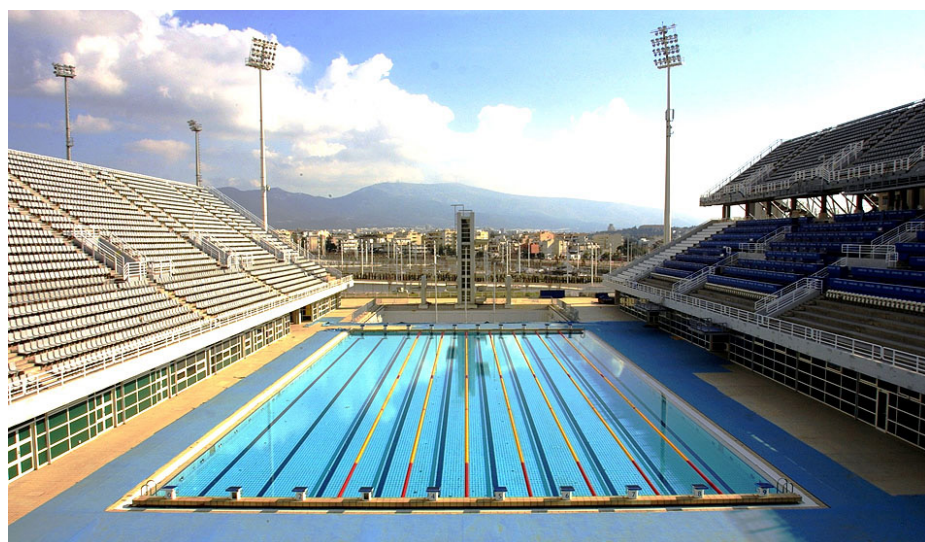
³⁹⁴ Relacja ustna A. Pęczak-Graczyk, reprezentantki Polski w pływaniu podczas igrzysk olimpijskich w Barcelonie 1992 r., Atlancie 1996 r., Sydney 2000 r. z dn. 10.08.2015..

³⁹⁵ Official Report of The XXVII Olympiad. Sydney 2000, volume 2, pp. 145–150

³⁹⁶ *Olimpiady 1896–2012*. Wydawnictwo SBM. Warszawa 2012, s. 136–137, 141.

ki piłki wodnej, widownia posiadała 11 500 miejsc siedzących. Drugi mniejszy basen był wyposażony w 5300 miejsc siedzących dla kibiców i odyło się tam pływanie synchroniczne. Na krytej pływalni rywalizowali skoczkowie do wody, trybuny mieściły 6200 kibiców³⁹⁷. Przed igrzyskami MKOl był zaniepokojony tym, że obiekty sportowe mogą nie być gotowe na otwarcie igrzysk. Problemy nie ominęły też kompleksu dla pływaków. Pływalnia olimpijska miała zostać przykryta dachem, aby chronić zawodników przed palącym słońcem. Na inwestycję zabrakło funduszy, dach nie został wybudowany ku początkowemu rozczarowaniu FINA, która ostatecznie zatwierdziła obiekt na kilka tygodni przed rozpoczęciem rywalizacji³⁹⁸. Podczas igrzysk zastosowano po raz pierwszy wirtualną linię rekordów³⁹⁹.

Podczas tych igrzysk większość zawodników pływała w stroju Fastskin, firma wprowadziła nowy model FSII zmniejszający opór wody o kolejne 4%⁴⁰⁰.

Fot. 106. Pływalnia olimpijska podczas igrzysk w Atenach 2004 r.

Źródło: http://www.oaka.com.gr/wp-content/gallery/olimpiako-kentro-ugrou-stivou/olimpiako-sugkrotima-ugrou-stivou_1.jpg

³⁹⁷ Official Report of The XXVIII Olympiad. Athens 2004, volume 2, pp. 201, 207, 227, 231.

³⁹⁸ <https://www.swimmingworldmagazine.com/news/olympic-pools-where-are-they-now-part-five/01.03.2017>

³⁹⁹ Marka Swiss Timing zaprezentowała po raz pierwszy wirtualną linię rekordów podczas mistrzostwa świata w pływaniu w Barcelonie 2003. Źródło: http://www.timingsystems.eu/download/SwissTiming/aquaticsii_skompresowany.pdf 30.03. 2017.

⁴⁰⁰ <http://www.insidespeedo.com/our-heritage> 20.03. 2017

Rozegrano 32 konkurencje (26 indywidualnych), w których wzięło udział 937 sportowców z 152 państw⁴⁰¹. W Atenach przed igrzyskami podczas konferencji prasowej 19-letni Michael Phelps był spokojny i rozluźniony. Podczas godzinnej konferencji prasowej kilkuset reporterów próbowało dociec czy uda mu się pobić rekord M. Spitzza. Na pytanie zadane wprost odpowiedział: *Czekam na moment gdy zdobędę olimpijski złoty medal. Ten tytuł w pełni mnie usatysfakcjonuje, bo przecież z Sydney wróciłem z niczym* (5 miejsce na 200 m stylem motylkowym). M. Phelps – według amerykańskich szkoleniowców – był wręcz idealnie zbudowany do poruszania się w wodzie. Był kandydatem na wielką gwiazdę⁴⁰². Przed igrzyskami firma Speedo obiecała mu premię w wysokości miliona dolarów za wyrównanie rekordu M. Spitzza (7 złotych medali). Spytano Amerykanina czy będzie bardzo rozczarowany, jeśli wywalczy tylko 6 złotych medali. Odpowiedział: *będę rozczarowany, jeśli nie wygram ani razu*⁴⁰³.

Był to jego drugi udział w igrzyskach olimpijskich. Tradycyjnie program zawodów pływackich na igrzyskach rozpoczął się od konkurencji 400 m stylem zmiennym mężczyzn. Podczas eliminacji M. Phelps ustanowił rekord świata na tym dystansie z czasem 4:08,41 min. W finale olimpijskim płynął po kolejny rekord świata i go ustanowił – 4:08,26. Poprawił też rekord igrzysk olimpijskich, który wynosił 4:11,76. Następnie odniósł dwa niepowodzenia – czyli zdobył dwa brązowe medale (sztafeta 4x100 m stylem dowolnym, w której źle popłynął na pierwszej zmianie I. Crocker oraz 200 m stylem dowolnym). W następnej konkurencji – sztafecie 4x200 m stylem dowolnym M. Phelps chciał popłynąć na pierwszej zmianie. Najwięksi rywale Amerykanów, Australijczycy z I. Thorpe'em, M. Klimem i G. Hackettem byli faworytami (od ośmiu lat niepokonani). Na pierwszej zmianie M. Phelps wygrał z G. Hackettem (1,01 s). Na ostatniej zmianie płynął Amerykanin K. Keller z I. Thorpem. Sztafeta zakończyła się wynikiem USA 7:07,33 min, Australia 7:07,46 min. W tym samym dniu wieczorem M. Phelps płynął kolejny finał i zdobył kolejny złoty medal, tym razem na swoim koronnym dystansie 200 m stylem motylkowym. Poprzedni mistrz olimpijski T. Malchow (USA) zajął ósme miejsce, M. Phelps podziękował mu za słowa wypowiedziane po finale w Sydney: *Nie martw się, twój czas nadejdzie*. Czwarty złoty medal pływak zdobył na dystansie 200 m stylem zmiennym (1:57,14 min). Kolejny złoty medal na tych igrzyskach M. Phelps wywalczył na dystansie 100 m stylem motylkowym. W tym

⁴⁰¹ „Magazyn Sportowy”. *Witajcie w Atenach*, dodatek do „Przegląd Sportowy” b.n. 6 sierpień 2004 s. 18.

⁴⁰² „Przegląd Sportowy” 2004 nr 188, s. 10.

⁴⁰³ Tamże.

dniu rano płynął na dystansie 100 m stylem motylkowym i w eliminacjach do sztafety 4x100 m stylem zmiennym. Jeśli dana sztafeta zdobędzie złoty medal podczas igrzysk, zawodnicy, którzy wystartowali tylko w eliminacjach też otrzymują medale. M. Phelps wystąpił w eliminacjach „tak na wszelki wypadek”, gdyż miejsce w sztafecie podczas finału było zarezerwowane dla Iana Crockera (mistrza świata z Barcelony w 2003 r.). Amerykanie trzymali się zasady, że w finale sztafety zmiennej płynęli zawodnicy, którzy byli najlepsi podczas poszczególnych konkurencji.

Podczas finału na dystansie 100 m stylem motylkowym M. Phelps zaczął spokojnie, po 50 m był na piątej pozycji, prowadził I. Crocker (z przewagą 0,77 s nad M. Phelpsem). M. Phelps miał doskonały finisz, po dopłynięciu do ściany zdjął okulary, popatrzył na tablicę wyników (M. Phelps – 51,25 min; I. Crocker – 51,29 min) i powiedział: *Nie do wiary! Jak ja to zrobiłem?!⁴⁰⁴*.

Mimo że to M. Phelps zwyciężył na dystansie 100 m stylem motylkowym, chciał, aby w finale 4x100 m stylem zmiennym popłynął na tym dystansie I. Crocker (było mu żal kolegi, że zdobył „tylko” srebrny medal na dystansie 100 m stylem motylkowym oraz za start w sztafecie 4x100 m stylem dowolnym). I. Crocker był zaskoczony, ale skorzystał z szansy. Amerykanie od 1976 r. ustanowili na tym dystansie 10 rekordów świata i byli nie do pobicia. I. Crocker popłynął bardzo dobrze na swojej zmianie (50,28 s). Amerykanie wygrali, ustanawiając nowy rekord świata (3:30,68 min), a M. Phelps otrzymał złoty medal razem z kolegami, gdyż startował w eliminacjach. Jednak nadzieje na wyrównanie rekordu i zdobycie 7 złotych medali rozwiały się podczas finału na dystansie 200 m stylem dowolnym. Takiego dopingu podczas wyścigu w Olympic Aquatic Center wcześniej nie słyszano. Pierwszy płynął, nadając bardzo mocne tempo, P. van den Hoogenband, zaraz za nim I. Thorp, wyraźnie z tyłu był M. Phelps. Gdy Australijczyk rozpoczął atak czekano na odpowiedź Amerykanina, ten jednak nie był w stanie dogonić dwóch liderów. Wygrał I. Thorpe z rezultatem – 1:44,71 min przed Holendrem – 1:45,23 min, trzeci był M. Phelps – 1:45,32 min. Amerykanin po starcie powiedział: *Cieszę się, że mogłem stoczyć walkę z tak wspaniałymi facetami i cieszę się z tego medalu – ale nikt mu nie uwierzył⁴⁰⁵*.

M. Phelps, 19-latek z Baltimore zdobył w Atenach 6 złotych medali oraz dwa brązowe, przez co ustanowił rekord w liczbie zdobytych medali podczas jednych igrzysk, jednak nie pobił Marka Spitzza, który w Monachium w 1972 r.

⁴⁰⁴ „Przegląd Sportowy” Londyn 2012 – dodatek specjalny. Lipiec 2012, s. 42-43.

⁴⁰⁵ „Przegląd Sportowy” 2004, nr 192.

zdobył siedem złotych krążków⁴⁰⁶. Należy dodać że zawodnik pływał w stroju Speedo Fastskin FSII⁴⁰⁷.

Fot. 107. Dekoracja medalistów konkurencji 100 m stylem dowolnym (od lewej): Roland Schoeman (RPA), Pieter Van Den Hoogenband (Holandia), Ian Thorpe (Australia), Ateny 2004 r.

Źródło: <http://www.olympic.org>

Wśród kobiet reprezentantki USA wystartowały znacznie gorzej niż podczas igrzysk cztery lata wcześniej. W 2000 r. zdobyły one cztery złote medale w konkurencjach indywidualnych i wygrały wszystkie trzy wyścigi sztafetowe. W Atenach Amerykanki zdobyły dwa złote medale w konkurencjach indywidualnych i wygrały jeden wyścig sztafetowy. Na tych igrzyskach zaznaczyły swój udział zawodniczki z Europy.

Holenderka Inge de Bruijn wywalczyła cztery medale (w Sydney również cztery). Po raz drugi zdobyła złoty medal na dystansie 50 m stylem dowolnym,

⁴⁰⁶ A. Zerer: *Ateny 2004*. Oficjalna publikacja Slovenskeho Olympijskeho Vyboru. TIMY. Bratislava 2004, s. 274; *Olimpiady 1896–2012...*, s. 139; „Przegląd Sportowy” *Londyn 2012* – dodatek specjalny. Lipiec 2012, s. 43.

⁴⁰⁷ <http://www.insidespeedo.com/our-heritage> 20.03.2017

srebrny medal na dystansie 100 m stylem dowolnym oraz dwa brązowe medale na dystansach 100 m stylem motylkowym i w sztafecie 4x100 m stylem dowolnym. Trzy medale wywalczyła francuska pływaczka Laure Manaudou – złoty medal na dystansie 400 m stylem dowolnym (wyprzedzając O. Jędrzejczak), srebrny medal na dystansie 800 m stylem dowolnym (przegrywając z zawodniczką Japonii Ai Shibata o 0,42 s) oraz brązowy na dystansie 100 m stylem grzbietowym.

Trzy medale zdobyła również reprezentantka Zimbabwe Kristy Coventry, złoty na dystansie 200 m stylem grzbietowym, srebrny na dystansie 100 m stylem grzbietowym oraz brązowy na dystansie 200 m stylem zmiennym (szef komitetu olimpijskiego Zimbabwe nazwał ją „skarbem narodowym”).

Dwa tytuły mistrzyni olimpijskiej w stylu zmiennym (200 m i 400 m) obрониła pływaczka z Ukrainy, Yana Klochkova. Została ona uznana w 2004 r. przez „Swimming World Magazine” najlepszą pływaczką świata⁴⁰⁸. W wyścigach sztafetowych Amerykanki zdobyły 1 złoty medal na dystansie 4x200 m stylem dowolnym, pobiły przy tym rekord świata ustanowiony przez pływaczki NRD w 1987 r.⁴⁰⁹ Pozostałe biegi sztafetowe (4x100 m stylem dowolnym i 4x100 m stylem zmiennym) wygrały reprezentantki Australii, ustanawiając w obu rekordy świata.

Występ polskiej ekipy pływackiej w Atenach był bardzo udany, zawodnicy odnieśli w tej imprezie największy sukces w historii, wszystko za sprawą Otylii Jędrzejczak. Na swym koronnym dystansie 200 m stylem motylkowym (2:06,05 min), zdobyła również dwa srebrne medale na dystansach 400 m stylem dowolnym oraz 100 m stylem motylkowym⁴¹⁰.

W klasyfikacji medalowej zwyciężyli reprezentanci USA przed drużynami z Australii i Japonii.

XXVI Igrzyska Olimpijskie w 2008 r. w Pekinie

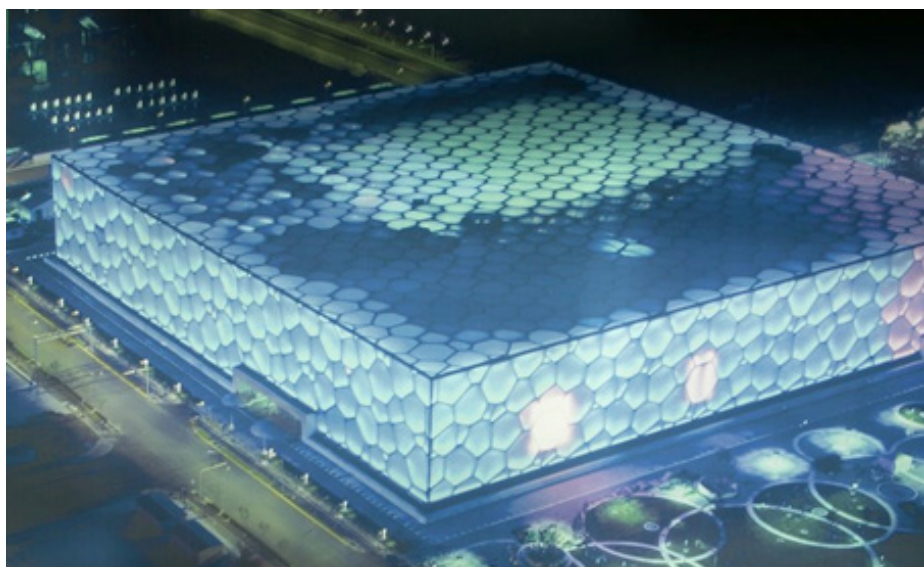
Igrzyska XXIX Olimpiady odbyły się w Pekinie w Chinach. Były to trzecie igrzyska, które odbyły się w Azji. W igrzyskach tych wzięły udział 204 istnie-

⁴⁰⁸ <http://www.olympic.org/20.08.2015>

⁴⁰⁹ *Olimpiady 1896–2012...*, s. 140.

⁴¹⁰ „Przegląd Sportowy” 2004 nr 191 s. 1, 3; „Przegląd Sportowy” 2004 nr 194, s. 3; „Przegląd Sportowy” 2004 nr 195, s. 9; W. Lipoński, S. Lipoński: *Polacy na olimpiadach...*, s. 88–89; *90 lat na olimpijskim szlaku*. PKOl. Warszawa 2009, s. 314; „Pływanie” 2012 nr 6, s. 10; A. Parczewski: *90 lat polskiego sportu pływackiego...*, s. 12.

jące narodowe komitety olimpijskie. Swojej reprezentacji nie wystawiła tylko Brunea. Zostało pobitych ponad 40 rekordów świata oraz ponad 130 rekordów olimpijskich. Igrzyska te były wzorowo zorganizowane. Relacje z nich obejrzało 4,7 mln widzów we wszystkich krajach świata. Zawody sportowe odbywały się na obiektach już istniejących, jak i na nowo powstałych. Wybudowano nowy Stadion Narodowy nazwany Ptasim Gniazdem. Kolejnym niezwykłym obiektem sportowym była przyjazna środowisku pływalnia, tzw. „Kostka Wody”. Część zawodów pływackich odbywała się wcześniej rano, aby można było transmitować je na żywo, w czasie najwyższej oglądalności w USA. W celu poprawienia jakości powietrza podczas trwania igrzysk władze nałożyły szereg ograniczeń dotyczących ruchu samochodowego. Dodatkowo, aby zminimalizować zanieczyszczenie powietrza oraz zapewnić bezdeszczową pogodę (podczas otwarcia i zakończenia igrzysk), wystrzelono nad Pekinem rakiety z jodkiem srebra. Jakość powietrza była najgorsza w historii igrzysk, ale nie aż tak zła jak to przewidywano. Motto igrzysk brzmiało „Jeden świat, jedno marzenie”⁴¹¹.

Fot. 108. Makieta pływalni olimpijskiej, Pekin 2008 r.

Źródło: ze zbiorów Renaty Urban.

Konkurencje pływackie rozgrywane na pływalni odbyły się w dniach 9–17 sierpnia, zaś pływanie na otwartym akwenu (10 km kobiet i mężczyzn) roze-

⁴¹¹ *Olimpiady 1896-2012...*, s. 142-143.

grano w dniach 20–21 sierpnia⁴¹². W 34 konkurencjach – wprowadzono wspomniane już 10 km kobiet i mężczyzn na otwartym akwenu, konkurencję tę rozegrano w Parku Olimpijskim Shunyi – brało udział 1026 zawodników z 162 państw. Na igrzyska specjalnie wybudowano Beijing National Aquatics Center zwanym również „Water Cube” (kostka wody, lub wodny sześcian). Obiekt ten został zaprojektowany przy współpracy firm architektonicznych z Chin, Australii i Wielkiej Brytanii (była to jedna z niewielu pływalni zaprojektowana przez architektów pochodzących z więcej niż jednego kraju). Pływalnia położona była w parku olimpijskim, niedaleko Stadionu Narodowego w Pekinie. Stalowa konstrukcja budynku pokryta została pęcherzykami z plastiku przypominającymi pęcherzyki wody. Osłona z tworzywa sztucznego pomagała utrzymać ciepło i powodowała, że wewnątrz było lepiej oświetlone, zmniejszało to koszty utrzymania nawet o 30%. Budynek został „wpuszczony” w głąb ziemi, na zewnątrz posiadał tylko 31 m wysokości. W National Aquatics Center przeprowadzono konkurencje pływackie, pływanie synchroniczne i skoki do wody. Rozgrywki piłki wodnej i konkurencja pływacka pięcioboju nowoczesnego odbyły się w Yingdong Natatorium, obiekcie powiększonym i wyremontowanym na igrzyska, posiadającym 6000 miejsc dla widzów. Pływalnia olimpijska była najgłębszą w historii, posiadała 10 stóp (3 metry) głębokości na całej swojej długości. Była zaopatrzona w różne nowości technologiczne mające pomóc pływakom w osiągnięciu lepszych wyników, np. liny torowe, tzw. „zjadacze fal” stanowiły bufor fal wytwarzanych przez pływaków. Trybuny mieściły 17 000 widzów (tym 11 000 miejsc tymczasowych)⁴¹³.

W 2008 r. firma Speedo wprowadziła nowy strój LZR Racer⁴¹⁴, do wykonania którego zastosowano po raz pierwszy panele wykonane z poliamidu, materia-

⁴¹² Official Results Book. Beijing 2008, volume 2, pp. 1177–1183.

⁴¹³ <https://www.swimmingworldmagazine.com/news/olympic-pools-where-are-they-now-part-five/> 01.03.2017; <http://www.olimpijski.pl/pl/279,obiekty-olimpijskie.html> 01.03.2017.

⁴¹⁴ LZR Racer Speedo – supernowoczesne stroje firmy Speedo, zaprojektowane przy współpracy m.in. agencji kosmicznej NASA, Australijskiego Instytutu Sportu oraz naukowców z Uniwersytetu Otago w Nowej Zelandii. Kombinezony te były zupełnie bezszwowe, dzięki czemu pływacy zmniejszyli o 5% opór wody. Od lutego 2008 r., kiedy zawodnicy zaczęli w nich pływać do lutego 2009 r. ustanowionych zostało 108 rekordów świata. Często rekordy bili pływacy znajdujący się na odległych miejscach w rankingu. Inni producenci kostiumów pływackich poszli śladem Speedo, co spowodowało rozpoczęcie wyścigu technologicznego. Pływacy bili rekord za rekordem i dokonywali rzeczy na granicy ludzkich możliwości. Podczas mistrzostw Francji Alain Bernard przepląnął 100 m stylem dowolnym poniżej 47 s Kombinezony zostały zaakceptowane przez światową federację FINA, a ponadto dopuszczone do użytku na igrzyskach olimpijskich w Pekinie. Przeciwnicy tego stanu rzeczy argumentowali, że nowe stroje spowodowały zmiany w pływalności i jest to „doping technologiczny”. Kontrowersje wzbudzał również fakt,

łu, który nie przepuszczał wody. Strój ten stał się w roku olimpijskim wielkim sukcesem firmy⁴¹⁵.

Fot. 109. Pływalnia olimpijska podczas igrzysk w Pekinie 2008 r.

Źródło: http://www.ptw.com.au/ptw_project/watercube-national-swimming-centre/

Podczas igrzysk w Pekinie sensacją pływacką był znowu Amerykanin Michael Phelps. Pytany przed igrzyskami w Pekinie o możliwość wywalczenia ośmiu złotych medali odpowiadał, że przygotowuje się do udziału w tych igrzyskach, jak do startu w każdych innych zawodach. Już w pierwszy dzień zawodów, w eliminacjach, ustanowił rekord olimpijski na dystansie 400 m stylem zmiennym, a w finale rekord świata (4:03,84 min). Miejsce w sztafecie 4x100 m stylem dowolnym M. Phelps zagwarantował sobie podczas kwalifikacji w Omaha (47,92 s). Podczas tych igrzysk nie płynął indywidualnie na tym dystansie. W finale 4x100 m stylem dowolnym wystartował (tak jak lubił) na pierwszej zmianie i uzyskał czas 47,51 s – był to rekord USA. Sztafeta zwyciężyła, ustanawiając rekord świata z wynikiem 3:08,24 min Kolejną konkurencją, w której wygrał M. Phelps było 200 m stylem dowolnym był to dystans „obsadzony” dużo słabiej niż w Atenach. M. Phelps zwyciężył bez żadnych trudności, ustanawiając kolejny rekord świata w Pekinie (1:42,96 min). Po zdobyciu tego medalu stał się piątym zawodnikiem w historii igrzysk olimpijskich, który zdobył 9 złotych medali (po P. Nurmim, L. Łatyninie, M. Spitzu, C. Lewisie).

że kostium ten nie był dostępny dla wszystkich pływaków. Źródło: *Koniec strojów kąpielowych rodem z NASA* <http://www.sport.pl/plywanie/05.08.2016>

⁴¹⁵ „Pływanie” 2009 nr 3, s. 19.

Kolejny dzień igrzysk był trudny dla M. Phelpsa, gdyż startował w dwóch finałach. Pierwszym z nich był jego „koronny” dystans 200 m stylem motylkowym (podczas wyścigu spadły mu okulary i w czasie drugich stu metrów niczego nie widział). Amerykanin stanął podczas tych igrzysk czwarty raz na najwyższym stopniu podium i ustanowił czwarty rekord świata (1:52,03 min). Drugim startem tego dnia była sztafeta 4x200 stylem dowolnym (po około godzinnej przerwie). W sztafecie tej wraz z kolegami (R. Locht, R. Berens, P. Vanderkaay) M. Phelps ustanowił kolejny rekord świata (6:58,56 min). Amerykanie pokonali też magiczną barierę 7 min. Kolejny złoty medal M. Phelps wywalczył na dystansie 200 m stylem zmiennym, pobił nie tylko konkurentów, ale i kolejny rekord świata (1:54,23 min)⁴¹⁶. Jego przygotowanie do startów na igrzyskach budziło ogólny podziw, pływał jak maszyna w stroju LZR Racer Speedo. Następnego dnia odbył się finał na dystansie 100 m stylem motylkowym. Największym konkurentem M. Phelpsa był Serb Milorad Čavić, który wygrał w eliminacjach i w półfinale. Przed finałem Serb powiedział: *...Byłoby dobrze gdyby Phelps przegrał; miło by się stało gdyby historycy mogli napisać, że zdobył 7 złotych medali, przegrywając ósmy z jakimś facetem. Chciałbym zostać tym facetem.* Tak też się stało, M. Phelps „przegrywał” złoty medal, aż do ostatniego ruchu. Wydawało się nawet, że to M. Čavić pierwszy dotknął ściany. Jednak elektroniczna aparatura pomiarowa pokazała M. Phelpsa – 50,58 s; M. Čavić – 50,59 s. Drużyna Serbii złożyła protest, ale przedstawiciele Omegi z nim się nie zgodzili. Jednak podczas mistrzostw świata w Rzymie stwierdzono, że to jednak serbski pływak pierwszy dotknął ściany. Amerykanin uderzył w ścianę z całej siły i to on wyłączył wcześniej (o setną sekundy) aparaturę pomiarową. Zostało to potwierdzone zdjęciami wykonanymi pod wodą⁴¹⁷.

Data 17 sierpnia 2008 r., pozostanie historyczną, gdyż tego dnia M. Phelps zdobył ósmy złoty medal podczas XXIX Igrzysk Olimpijskich w Pekinie. Amerykanin wraz ze swoimi kolegami (A. Peirsolem, B. Hansenem oraz J. Lezakiem) ustanowił kolejny rekord świata na dystansie 4x100 m stylem zmiennym (3:29,34 min). Płynął odcinek 100 m stylem motylkowym. Poprawił tym samym rekord ustanowiony przez M. Spitzę w 1972 r. w Monachium (7 złotych medali)⁴¹⁸.

⁴¹⁶ „Przegląd Sportowy” 2008 nr 200, s. 11; Olympic. Official Publication of the Olympic Movement, 2008 no. 69, p. 65; „Przegląd Sportowy” *Londyn 2012...*, s. 43.

⁴¹⁷ „Olimpijski Przegląd Sportowy” (w:) „Przegląd Sportowy” 2008 nr 192, s. 9; „Przegląd Sportowy” 2008 nr 200, s. 11; Olympic. Official Publication of the Olympic Movement, 2008 no. 69, p. 65; „Przegląd Sportowy” *Londyn 2012...*, s. 43.

⁴¹⁸ „Olimpijski Przegląd Sportowy” (w:) „Przegląd Sportowy” 2008 nr 192, s. 9; „Przegląd Sportowy” *Londyn 2012...*, s. 43.

Fot. 110. Reprezentanci USA Garrett Weber-Gale i Michael Phelps. Pekin 2008 r.
Źródło: <http://www.olympic.org>

Fot. 111. Michael Phelps w innowacyjnym stroju Speedo LZR. Pekin 2008 r.
Źródło: <http://www.nydailynews.com/sports/london-olympics-2012-evolution-olympic-swimsuits-gallery-1.1130201?pmSlide=1.1130197>

Pod koniec igrzysk M. Phelps ustanowił rekordy świata w siedmiu z ośmiu konkurencji oraz na dystansie 100 m stylem motylkowym rekord olimpijski. Zdobywając 8 złotych medali, pobił rekord M. Spitz z 1972 r. w liczbie złotych medali wywalczonych podczas jednych igrzysk oraz liczbie medali podczas wszystkich startów w igrzyskach. M. Phelps posiadał w sumie 16 medali olimpijskich i zajmował w historii drugie miejsce za posiadającą 18 medali radziecką gimnastyczką Larissą Łatyniną (9 złotych medali)⁴¹⁹.

Sensacyjnie zakończył się wyścig na dystansie 1500 m stylem dowolnym; reprezentant Australii Grand Hachett miał przejść do historii jako trzykrotny triumfator na tym dystansie podczas igrzysk. Do 30 długości pływalni G. Hachett prowadził wyścig, potem został zdetronizowany przez pływaka z Tunezji Oussama Mellouli (pływak studiował na uniwersytecie w Południowej Kalifornii, gdzie współpracował z wybitnymi amerykańskimi szkoleniowcami i trenował z najlepszymi pływakami świata)⁴²⁰.

Podczas rywalizacji kobiet pływaczka Rebecca Adlington z Wielkiej Brytanii zwyciężyła na dystansie 400 m stylem dowolnym. Było to pierwsze zwycięstwo olimpijskie dla Wielkiej Brytanii w pływaniu od 1988 r. Pobiła też rekord świata na dystansie 800 m stylem dowolnym, dzięki czemu została pierwszą brytyjską pływaczką od 1908 r., która zdobyła więcej niż jeden złoty medal na igrzyskach olimpijskich⁴²¹.

W stylu zmiennym niepokonana okazała się Australijka Stephanie Rice. Wygrała 200 m i 400 m tym stylem, ustanawiając przy tym dwa rekordy świata (2:08,45 min; 4:29,45 min). Zdobyła trzeci złoty medal oraz ustanowiła trzeci rekord świata wraz z koleżankami w sztafecie 4x200 m stylem dowolnym.

Reprezentantka Zimbabwe Kristy Coventry zdobyła 4 medale (w Atenach wywalczyła już 3 medale): złoty na dystansie 200 m stylem grzbietowym, ustanawiając przy tym rekord świata (2:05,24 min) oraz 3 srebrne na dystansach – 100 m stylem grzbietowym, 200 m i 400 m stylem zmiennym. W sprincie najlepsza okazała się Niemka Britta Steffen. Wygrała ona 50 i 100 m stylem dowolnym, ustanawiając przy tym dwa rekordy olimpijskie. Amerykanki nie zdobyły złotego medalu w żadnym z wyścigów sztafetowych. Dwa razy wygrały

⁴¹⁹ „Olimpijski Przegląd Sportowy” (w:) „Przegląd Sportowy” 2008, nr 190, s. 6; S. Socha: *Lekkoatletyka i pływanie na igrzyskach olimpijskich w Pekinie* (w:) „Sport Wyczynowy” nr 10–12, s. 31, 32; Official Results Book. Beijing..., volume 2, p. 1181; Official Report of Beijing 2008. Olympic Games volume 2, p. 166; „Olimpionik” 2013 nr 1, s. 31.

⁴²⁰ „Pływanie” 2012, nr 1–6, s. 26–27.

⁴²¹ Olympic. Official Publication of the Olympic Movement, 2009 no. 72, p. 21; *Olimpiady 1896–2012...*, s. 145.

reprezentantki Australii (4x200 m stylem dowolnym, 4x100 m stylem zmiennym), ustanawiając przy tym dwa rekordy świata. Sztafetę 4x100 m stylem dowolnym wygrały Holenderki.

Fot. 112. Dekoracja zwycięzców konkurencji 200 m stylem grzbietowym kobiet. Od lewej: Margaret Hoelzer reprezentantka USA, Kristy Coventry reprezentantka Zimbabwe i Japonka Reiko Nakamura, Pekin 2008 r.

Źródło: <http://www.zimbio.com/>

Na igrzyskach w Pekinie wystartowała 41-letnia reprezentantka Stanów Zjednoczonych Dara Torres⁴²². Były to jej piąte igrzyska (startowała w Los Angeles, Seulu, Barcelonie, Sydney). D. Torres wywalczyła 3 srebrne medale na dy-

⁴²² Dara Torres (ur. 1967 r.) – amerykańska pływaczka, 12-krotna medalistka olimpijska (w tym 4 razy złota) i najstarsza pływaczka w historii, która zdobyła medal olimpijski. Brała pięć razy udział w igrzyskach olimpijskich (Los Angeles, Seulu, Barcelonie, Sydney, Pekinie). Na początku lat 80. biła trzykrotnie rekordy na dystansie 50 m stylem dowolnym. Wszystkie złote medale wywalczyła w wyścigach sztafetowych, nie udało jej się tego dokonać indywidualnie. Podczas igrzysk w Sydney, w wieku 33 lat, wywalczyła 5 medali (2 złote w wyścigach sztafetowych i 3 brązowe w konkurencjach indywidualnych). Wystartowała również podczas igrzysk w Pekinie i w wieku 41 lat zdobyła 3 srebrne medale olimpijskie (1 indywidualnie na dystansie 50 m stylem dowolnym i 2 w sztafetach). Źródło: <http://daratorres.com/bio/05.10.2016>; <https://www.olympic.org/05.10.2016>

stansie 50 m stylem dowolnym oraz w sztafetach 4x100 m stylem dowolnym, 4x100 m stylem zmiennym. Powiększyła kolekcje swych medali olimpijskich do 12, czym zapisała się w historii pływania⁴²³.

W „Wodnej Kostce” pobito 25 rekordów świata, medale zdobyli przedstawiciele 19 państw, a M. Phelps zdobył osiem złotych medali, poprawiając tym samym wynik M. Spitz z Monachium 1972 r. Trzeba jednak pamiętać, że w latach 2008–2009 zawodnicy mogli startować w kostiumach poliuretanowych, a większość najlepszych wyników podczas igrzysk ustanowiono w kostiumie Speedo LZR Racer⁴²⁴. Według opinii wielu specjalistów był to doping technologiczny⁴²⁵.

O włączeniu do programu igrzysk pływania długodystansowego mówiono już podczas igrzysk olimpijskich w 1988 r.⁴²⁶ Jednak dopiero w Pekinie wprowadzono konkurencję 10 km kobiet i mężczyzn na otwartym akwenie. Był to właściwie powrót do tradycji, gdyż podczas I Nowożytnych Igrzysk Olimpijskich w 1896 r. w Atenach konkurencje pływackie zostały rozegrane w Morzu Śródziemnym. Podczas igrzysk, które odbyły się w 1900 r. w Paryżu zawody pływackie odbyły się na rzece Marnie wpływającej do Sekwany, a podczas igrzysk w St. Louis w 1904 r. pływano w sztucznym stawie.

Holender M. van der Weijden zdobył nie tylko złoty medal olimpijski na dystansie 10 km, ale wygrał również walkę z białaczką (białaczkę zdiagnozowano u niego w 2001 r., dwa lata później wrócił do pływania szybszy niż przed

⁴²³ Official Results Book. Beijing..., volume 2, p. 1178-1180; Official Report of Beijing 2008. Olympic Games volume 2, p. 150; <http://eurosport.onet.pl/igrzyska/historia/pekin-2008/4ptod20.08.2015>

⁴²⁴ FINA poza Speedo wydała certyfikat także strojom innych firm. Firma Bluseventy (specjalizującą się w sprzęcie dla triathlonistów) uzyskała certyfikat dla kostiumu Nero, który był wykonany z nowego materiału neoprenu – pochodnej żywicy, z zatopionymi pęcherzykami gazu. Kolejnym strojem był Jaked 01 firmy Jaked. Wykonano go z gumopodobnego poliamidu. Strój ten wyparł prawie całkowicie z pływalni w Europie inne kostiumy. W 2008 r. poprawiono 109 rekordów świata (głównie w kostiumach Speedo – LZR Racer), a rynek sprzętu do pływania został zdominowany przez te dwie nieznanne wcześniej firmy. FINA zmuszona została do podjęcia działań i w 2009 r. ustalono konieczność ponownej certyfikacji. Stroje miały być wykonane z materiału nie grubszego niż 1 mm, ich wyporność nie powinna przekraczać 1 N, nie mogły zatrzymywać powietrza i miały być dostępne dla wszystkich zawodników. Od stycznia 2010 r. miały też być wykonane z materiału w 50% przepuszczającego wodę. Jednak warunki te były trudne do weryfikacji i przed mistrzostwami świata w Rzymie (sierpień 2009 r.) wszystkie stroje otrzymały certyfikaty. Źródło: „Pływanie” 2009 nr. 3, s. 19. http://www.sport.pl/plywanie/1,64995,6383551,FINA_wprowadza_nowe_przepisy_dotyczace_strojow_plywackich.html20.03.2017

⁴²⁵ „Przegląd Sportowy” 2008 nr 200, s. 11; „Pływanie” 2009 nr 3, s. 19.

⁴²⁶ „Przegląd Sportowy” 1988 nr 182, s. 4.

chorobą). W Pekinie po zdobyciu medalu powiedział: *...Sądzę, że białaczka nauczyła mnie robić krok za krokiem. Takie leczenie wymaga cierpliwości, niemal takiej samej strategii, jaką posłużyłem się tutaj: pozostań w grupie, bądź cierpliwy, czekaj na swoją szansę.* Podczas finiszu rozegrała się bardzo ostra walka pomiędzy Holendrem, Davidem Daviesem z Wielkiej Brytanii oraz reprezentantem Niemiec Thomasem Lurzem. W rozstrzygającym momencie prowadził D. Davies, ale nie utrzymał tempa, również T. Lurz, faworyt na tym dystansie (dwukrotny mistrz świata) musiał uznać wyższość Maartena van der Weijdena⁴²⁷.

Mężczyźni 10 km otwarty akwen:

I m Maarten van der Weijden (Holandia) 1:51:51,62 godz.

II m David Davies (Wielka Brytania) 1:51:53,1 godz.

III m Thomas Lurz (Niemcy) 1:51:53,6 godz.⁴²⁸.

Fot. 113. Start podczas konkurencji 10 km na otwartym akwenu, Pekin 2008 r.

Źródło: <http://www.olympic.org>

Wśród kobiet na finiszu prowadziła 21-letnia pływaczka z Wielkiej Brytanii Cassandra Patten. Straciła jednak przewagę podczas ostatniej minuty wyścigu na korzyść faworytki Larisay Ilczenko, reprezentantki Rosji (wielokrotnej zwyciężczyni na 10 i 5 km) oraz koleżanki z drużyny Keri-Anne Payne. C. Patten zakończyła wyścig na trzeciej pozycji i złożyła protest, twierdząc, że podczas

⁴²⁷ D. Miller: *Historia igrzysk olimpijskich...*, s. 484.

⁴²⁸ „Olimpijski Przegląd Sportowy” (w:) „Przegląd Sportowy” 2008 nr 196, s. 7; Olympic. Official Publication of the Olympic Movement, 2008 no. 68, p. 79.

finiszu pociągnęła ją za nogę Niemka Angela Maurer, która zajęła 4 pozycję. Protest nie został jednak uznany⁴²⁹.

Kobiety 10 km otwarty akwen:

I m Larisa Ilczenko (Rosja) 1:59:27,7 godz.

II m Keri-Anne Payne (Wielka Brytania) 1:59: 29,2 godz.

III m Cassandra Patten (Wielka Brytania) 1:59: 31,0 godz.⁴³⁰.

W klasyfikacji medalowej zwyciężyli reprezentanci USA przed Australijczykami i reprezentantami Wielkiej Brytanii⁴³¹.

XXVII Igrzyska Olimpijskie w 2012 r. w Londynie

Igrzyska XXX Olimpiady odbyły się w Londynie. Konkurentami Londynu do organizacji igrzysk były Moskwa, Madryt, Nowy Jork i Paryż (podczas decydującej rundy głosowania Londyn otrzymał 54 głosy, Paryż 50). Przed igrzyskami zakładano, że dadzą one Wielkiej Brytanii duży impuls gospodarczy. Premier David Cameron przewidywał, że przyniosą przez następne cztery lata zysk w wysokości 13 miliardów funtów. Aby zrobić użytek z zainteresowania sportem, również po igrzyskach rząd przeznaczył miliard funtów na szkolenie młodzieży w różnych dyscyplinach. Przeprowadzono kontrole, aby uniemożliwić firmom niebędącym oficjalnymi sponsorami lub partnerami MKOl reklamowanie swoich produktów.

Londyn był pierwszym miastem, w którym igrzyska odbyły się po raz trzeci. Te w 2012 r. były nieporównywalnie większym przedsięwzięciem od igrzysk wcześniej organizowanych, a to ze względu na liczbę państw biorących w nich udział (w 1908 r. brały udział 23 kraje, w 1948 – 59, a w 2012 ponad 200). Jednak przede wszystkim ze względu na bezpieczeństwo sportowców. Przed igrzyskami groźba zamachu terrorystycznego była realna. Dlatego imprezę dozorowało wiele tysięcy policjantów, armia lądowa, marynarka i lotnictwo. Już dwa miesiące przed rozpoczęciem, w okolicy Parku Olimpijskiego, na dachach niektórych domów zamontowano wyrzutnie rakietowe⁴³². Większość dyscyplin rozegrano we wschodniej części Londynu – Stratford, wybudowano tam wioskę olimpijską oraz większość obiektów sportowych (również pływalnię).

⁴²⁹ D. Miller: *Historia igrzysk olimpijskich...*, s. 485.

⁴³⁰ „Olimpijski Przegląd Sportowy”, „Przegląd Sportowy” 2008 nr 195, s. 11; Olympic. Official Publication of the Olympic..., p. 80.

⁴³¹ Official Results Book. Beijing ..., volume 2, p. 1178.

⁴³² „Przegląd Sportowy” *Londyn 2012...*, s. 28.

Fot. 114. Pływalnia olimpijska, Londyn 2012 r.

Źródło: ze zbiorów własnych.

Kilka lat przed igrzyskami w Londynie Wielka Brytania wprowadziła nowy program World Class Pathway (droga na światowy poziom). Program ten nastawiony był na wyszukiwanie i rozwój talentów w sporcie pływackim i składał się z kilku części: World Class Podium, który skoncentrował się na zawodnikach zajmujących w rankingu na świecie nie niższe niż 16 miejsce, World Class Development (rozwój światowego poziomu) poświęcony zawodnikom, którzy za kilka lat (6-7) mają szansę przejść do World Class Podium. Ostatnia część, World Class Talent, nastawiona była na poszukiwanie i rozwijanie utalentowanych pływaków, tak, by spowodować duży napływ zawodników do programu World Class Pathway. Program ten sfinansowano ze środków ASA (Brytyjski Związek Pływacki) oraz UK Sport (rządowej organizacji zajmującej się rozwojem sportu). Program ten miał pomóc w utworzeniu do września 2008 r. 10 ośrodków w regionach mających do dyspozycji 50-metrowe pływalnie, gdyż tylko na takich pływalniach było możliwe przygotowanie zawodników do startu podczas igrzysk olimpijskich. Aby zapewnić odpowiedni rozwój talentu zawodników przygotowujących się do

igrzysk olimpijskich w 2012 r., ośrodki te otrzymały adekwatne fundusze, zatrudniły wysoko wykwalifikowaną kadrę trenerską. Dyrektor programu Anne Adams powiedziała: *zmieniamy nasze podejście, teraz koncentrujemy się na całym procesie identyfikacji i rozwoju młodych talentów. To fantastyczne, że w końcu mamy program rozwoju brytyjskiego pływania. Do tej pory w różnych miejscach funkcjonowały różne systemy. W tej chwili pod egidą ASA będziemy wszyscy mogli pracować nad rozwojem nowej generacji brytyjskich pływaków*⁴³³.

Fot. 115. Pływalnia olimpijska, Londyn 2012 r.

Źródło: Olympic Games Official Report. London Organizing Committee of the Olympic Games and Paralympic Games Limited, p. 56.

⁴³³ „Pływanie” 2006 nr 3, s.16.; <https://www.britishswimming.org/performance/swimming/world-class-pathway/20.07.2017>.

Kompleks pływacki Aquatics Centre położony w Parku Olimpijskim to robiący duże wrażenie obiekt o falującym dachu (dł. 160 m, szer. 80 m). Budowa obiektu została rozpoczęta w 2008 r., a zakończona w 2011 r. Aquatics Centre zaprojektowany został przez architektkę Zahę Hadid, laureatkę Nagrody Pritzкера (najwyższa architektoniczna nagroda na świecie). Składał się on z dwóch części – tymczasowej i stałej. W części tymczasowej mieściły się głównie trybuny, mieszczących 17 500 kibiców. W środku znajdowała się 50-metrowa pływalnia, 25-metrowa pływalnia do skoków, 50-metrowa pływalnia do przeprowadzania rozgrzewki oraz „plaża” do rozgrzewki na lądzie (po igrzyskach obiekt ten został oddany do użytku mieszkańców Stratford, szkół oraz klubów)⁴³⁴. W Londynie po raz pierwszy podczas igrzysk zastosowano blok startowy z regulowanym podnóżkiem dla nogi zakroczonej⁴³⁵.

Od 1 stycznia 2010 FINA zakończyła „zimną wojnę kostiumową” poprzez wprowadzenie regulacji dotyczących strojów startowych dla pływaków. W zawodach pływackich zawodnik musiał startować ubrany w tylko jeden kostium (wcześniej niektórzy zawodnicy startowali w dwóch, aby zwiększyć pływalność), składający się z jednej lub dwóch części, wykonany z materiałów tekstylnych. Męski strój nie mógł sięgać powyżej pępka, ani poniżej kolan. Kostiumy dla kobiet nie mogły mieć zakrytej szyi, ramion, ani długości poniżej kolan. Wprowadzono też listę kostiumów zatwierdzonych przez FINA⁴³⁶.

Na igrzyska olimpijskie w Londynie firma Arena wyprodukowała kolejny „superstrój”, był to wysoko technologiczny kostium startowy Powerskin Carbon-Pro⁴³⁷.

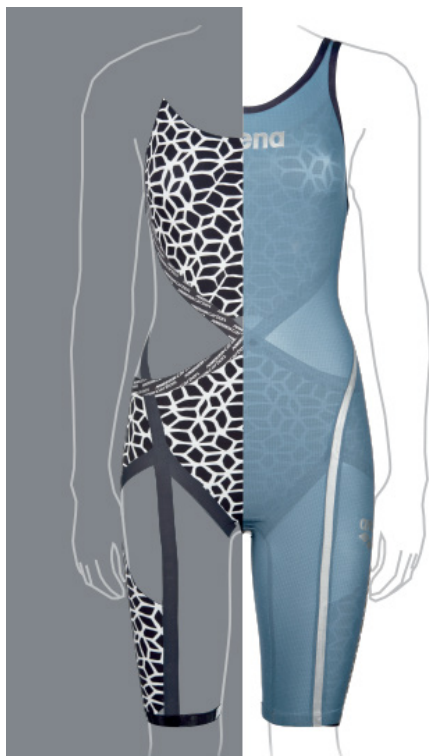
⁴³⁴ Informacje uzyskane podczas zwiedzania obiektów olimpijskich przez autorkę 06.II. 2012.

⁴³⁵ Blok startowy z regulowanym podnóżkiem dla nogi zakroczonej po raz pierwszy zastosowano podczas pucharu świata w Sztokholmie w 2009 r. Zmiana ta spowodowała, że pozycja zawodnika przy starcie – kąt ugięcia kolana względem powierzchni bloku wynosiła 90°, pozwoliło to na zmniejszenie czasu reakcji i szybszy start zawodnika. W wnętrzu bloków istniała dodatkowo możliwość montażu wszelkich gniazd przyłączeniowych, okablowania oraz głośników startowych. Źródło: http://www.timingsystems.eu/download/SwissTiming/aquaticsii_skompresowany.pdf 20.03.2017.

⁴³⁶ http://news.bbc.co.uk/sport2/hi/olympic_games/7944084.stm 20.03. 2017; Decyzja Zarządu PZP z 27 listopada 2009 r. Składnica akt Podkarpackiego Okręgowego Związku Pływackiego w Rzeszowie.

⁴³⁷ Kostiumy Powerskin firmy Arena od 2000 r. były czołowymi strojami startowymi tego koncernu, w szczególności zaś seria Carbon, do produkcji której wykorzystywano włókna węgla. Zapewniało to „inteligentne” wsparcie mięśniom oraz idealne dopasowanie do kształtów ciała. Uwagę zwracała też nowatorska panelowa konstrukcja przypominająca węglową klatkę, która „oplatała” ciało pływaka, chroniąc go przed przeciążeniami i minimalizując opór, na jaki napotykało jego ciało w wodzie. Źródło: <http://wiedza.sklepmartes.pl/stroje-startowe-carbon-marki-arena/> 20.03.2017.

Do jego produkcji użyto unikalnego materiału, który składał się z różnego rodzaju przędzy i włókien węglowych⁴³⁸.

Fot. 116. Stroje startowe Powerskin Carbon Ultra

Źródło: https://www.arenawaterinstinct.com/pl_pl/carbon-ultra/

34 konkurencje pływackie zostały rozegrane w dniach 28 lipca – 4 sierpnia (na pływalni) oraz w dniach 9–10 sierpnia (na otwartym akwenu w Hyde Parku). Wzięło w nich udział 950 sportowców (50 zawodników startowało w konkurencji 10 km) ze 166 państw.

Były to czwarte igrzyska olimpijskie (Sydney, Ateny, Pekin, Londyn) dla najbardziej utytułowanego pływaka świata – Michaela Phelpsa⁴³⁹. Przed igrzyskami

⁴³⁸ https://www.arenawaterinstinct.com/en_global/history/2003-2013/ 20.03. 2017

⁴³⁹ Michael Phelps (ur. 1985 r.) – najbardziej utytułowany zawodnik w historii igrzysk olimpijskich, zdobył 28 medali (23 złote, 3 srebrne, 2 brązowe). Wielokrotny rekordzista świata i 26-krotny mistrz świata. Pierwszy raz został wybrany do reprezentacji USA w wieku 15 lat – igrzyska w Sydney (2000 r.), gdzie nie zdobył medalu. W 2001 r. podczas mistrzostw świata w Fukuocce

powiedział: *Już dawno nie szykowałam się do wielkiej imprezy z takim wyprzedzeniem. Po Londynie kończę karierę. Chcę wreszcie zobaczyć jak naprawdę wygląda świat. Dużo już widziałem, ale zawsze przy okazji zawodów*⁴⁴⁰. Arcymistrz M. Phelps zaczął pływać w wieku 5 lat, gdy miał 11 lat trener Bob Bowman uznał, że warto go szkolić we wszystkich stylach pływackich. Miał rację, wychował pływaka wszech czasów, którego podziwiał cały świat. W Atenach i Pekinie wywalczył 14 złotych medali (w sumie 16 medali). W Pekinie stanął na najwyższym stopniu podium 8 razy. M. Phelps posiadał doskonale warunki fizyczne predysponujące go do uprawiania pływania: 193 cm wzrostu, zasięg rąk 202 cm, oraz stopę o rozmiarze 49, długi tors i dość krótkie nogi, oprócz tego psychikę, która pozwalała mu znosić duże presje. W Londynie rozpoczął nie najlepiej, od 4 miejsca na dystansie 400 m stylem zmiennym, potem sensacyjnie przegrał konkurencję 200 m stylem motylkowym (zajął 2 miejsce za Ch. Le Closem z Republiki Południowej Afryki). W sztafecie 4x100 m stylem dowolnym wraz z kolegami wywalczył srebrny medal (popłynął świetnie na drugiej zmianie 47,15 s). Później cztery razy zwyciężył, na dystansach: 100 m stylem motylkowym, 200 m stylem zmiennym – zdobył na tych dystansach po 3 złote medale na trzech kolejnych igrzyskach – oraz w sztafetach 4x200 m stylem dowolnym,

zdołał pierwszy złoty medal, na dystansie 200 m stylem motylkowym, pobijając przy tym własny rekord świata (1:54,58 min). W 2003 r. podczas mistrzostw świata w Barcelonie zdobył 4 złote medale i 2 srebrne, pobijając przy tym 3 rekordy świata. Podczas igrzysk w Atenach (2004 r.) zdobył 8 medali (6 złotych i 2 brązowe), ustanawiając przy tym rekord świata i 3 rekordy olimpijskie. Podczas mistrzostw świata w 2005 r. rozegranych w Montrealu zdobył 5 medali (4 złote i jeden srebrny). W 2007 r. po raz czwarty uczestniczył w mistrzostwach świata w Melbourne, gdzie zdobył 7 złotych medali, pobił także 5 rekordów świata. Na kolejnych igrzyskach w 2008 r. pobił rekord Marka Spitzza (USA), który zdobył 7 złotych medali podczas igrzysk w Monachium (1972 r.). M. Phelps zdobył 8 złotych medali (pobijając przy tym 7 rekordów świata i jeden olimpijski) i dołączył do grona multimedalistów igrzysk olimpijskich. Jako pierwszy zawodnik w historii zdobył złoty medal na czterech kolejnych igrzyskach olimpijskich w tej samej konkurencji (200 m stylem zmiennym). W 2009 r. podczas mistrzostw świata w Rzymie zdobył 6 medali (5 złotych i 1 srebrny). Mistrzostwa świata rozegrane w 2011 r. w Szanghaju były szóstymi, w których pływak uczestniczył. Podczas nich zdobył 7 medali (4 złote, 2 srebrne i 1 brązowy) Czwarty raz wziął udział w igrzyskach w Londynie (2012 r.), gdzie zdobył 6 medali (4 złote i 2 srebrne). Po tych igrzyskach postanowił zakończyć karierę pływacką, ale w kwietniu 2014 r. wrócił do treningów z myślą o starcie w Rio de Janeiro. Podczas igrzysk w 2016 r. zdobył kolejnych 6 medali (5 złotych i 1 srebrny). Po igrzyskach w Rio de Janeiro 14 sierpnia 2016 r. ogłosił zakończenie kariery sportowej. Sześciokrotnie został wybrany najlepszym pływakiem na świecie w: 2003, 2004, 2006, 2007, 2008 i 2009. M. Phelps brał udział w Project Believe, opracowanym przez USADA – Amerykańską Agencję Antydopingową oraz w programie My Victory, który jest kampanią medialną, informująca młodzież o skutkach brania dopingu.

<https://www.olympic.org/michael-phelps> 10.10. 2016.

⁴⁴⁰ „Przegląd Sportowy” *Londyn 2012...*, s. 42.

4x100m zmiennym⁴⁴¹. „Pocisk z Baltimore” schodził z aren pływackich w chwale najlepszego pływaka świata, zdobywając 22 medale olimpijskie: 18 złotych, 2 srebrne, 2 brązowe. W rankingu multimedalistów igrzysk olimpijskich zajął pierwsze miejsce przed Łarysą Łatyniną, gimnastyczką, reprezentantką ZSRR (startującą w latach 1956–1964), która wywalczyła 18 medali (9 złotych, 5 srebrnych i 4 brązowe)⁴⁴².

Fot. 117. Michael Phelps podczas igrzysk olimpijskich, Londyn 2012 r.

Źródło: ze zbiorów Muzeum Olimpijskiego i Sportu w Barcelonie

Obok M. Phelpsa na uznanie zasłużył Sun Yang, reprezentant Chin. Wygrał on na dystansie 400 i 1500 m stylem dowolnym (ustanawiając na tym drugim dystansie rekord świata), a na dystansie 200 m tym stylem był drugi. Reprezentanci Francji wygrali dwie konkurencje stylem dowolnym, 50 m i 200 m. Złoty medal olimpijski w sprincie wywalczył Florent Manaudou, natomiast 200 m stylem dowolnym wygrał Yannick Agnel. Francuzi wygrali też sztafetę 4x100 m stylem dowolnym, pokonując reprezentantów USA⁴⁴³.

⁴⁴¹ „Przegląd Sportowy” 2012, nr 178, s. 3; „Przegląd Sportowy” 2012, nr 180, s. 10; „Przegląd Sportowy” 2012, nr 181, s. 7; „Pływanie” 2012, nr 3, s. 7–20; Olympic Games Official Report. London Organizing Committee of the Olympic Games and Paralympic Games Limited, p. 53.;

⁴⁴² Na podstawie raportów olimpijskich za lata 2000–2012; „Przegląd Sportowy” *Rio 2016* – dodatek specjalny 05.08 2016, s. 41.

⁴⁴³ Olympic Games Official Report. London..., volume 3, pp. 53, 287; <http://www.olympic.org/20.08.2015>

Wśród kobiet w konkurencjach pływackich rozgrywanych na pływalni reprezentantki USA zdobyły 8 złotych medali (na 16 możliwych), 3 złote medale wywalczyły pływaczki z Chin, a 2 reprezentantka Holandii⁴⁴⁴.

Fot. 118. Reprezentantka Litwy Ruta Meilute, najmłodsza mistrzyni olimpijska w pływaniu od 1992 r., Londyn 2012 r.

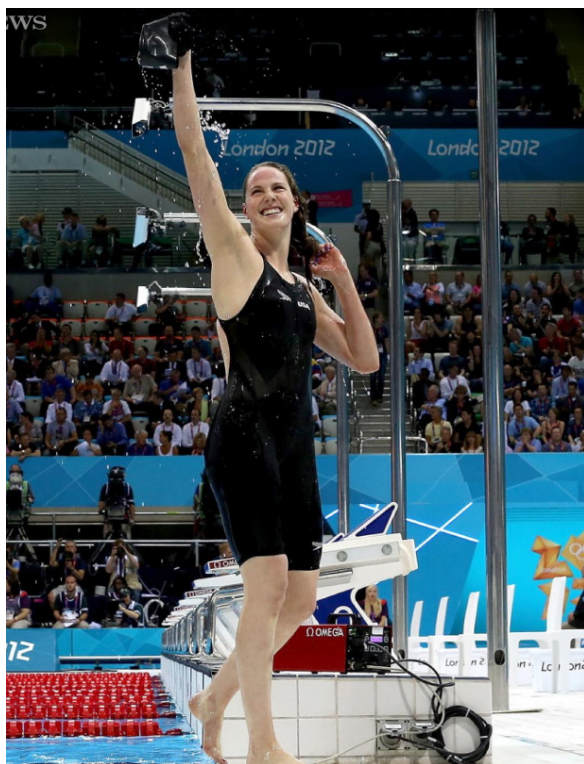
Źródło: „Pływanie” 2012 nr 3, s. 15.

17-letnia Melissa Franklin z USA wywalczyła 4 złote medale na dystansach 100 m i 200 m (rekord świata 2:04,06 min) stylem grzbietowym, 4x200 m stylem dowolnym oraz 4x100 m stylem zmiennym i jeden brązowy w sztafecie 4x100 m stylem dowolnym⁴⁴⁵. Pływackim odkryciem w Londynie została urodzona w 1997 r. na Litwie Ruta Meilute (w 2010 r. przeniosła się do Wielkiej Brytanii). Podczas igrzysk w półfinale na dystansie 100 m stylem klasycznym pobiła rekord Europy, w finale osiągnęła czas 1:05,47 min i nie zagroziła jej fa-

⁴⁴⁴ <https://www.olympic.org/swimming/20.08.2015>

⁴⁴⁵ „Przegląd Sportowy” 2012, nr 181, s. 24.; <http://www.olympic.org/20.08.2015>; Olympic Games Official Report. London ..., p. 287.

worytka Rebecca Soni. Była też najmłodszą mistrzynią olimpijską w pływaniu od 1992 r. (Japonka Kyoko Iwasaki miała 14 lat i 7 dni, gdy wygrała na dystansie 200 m stylem klasycznym)⁴⁴⁶.

Fot. 119. Reprezentantka USA, Melissa Franklin w „tekstylnym” stroju, Londyn 2012 r.

Źródło: <http://www.nydailynews.com/sports/london-olympics-2012-evolution-olympic-swimsuits-gallery-1.1130201?pmSlide=1.1130199>

Najlepszą sprinterką okazała się Holenderka Ranomi Kromowidjojo, wygrywając konkurencje 50 i 100 m stylem dowolnym, ustanawiając na tych dystansach rekordy olimpijskie (za nią dwukrotnie znalazła się Białorusinka Aleksandra Hierasimienina). Zdobyła też – wraz z koleżankami – srebrny medal w sztafecie 4x100 m stylem dowolnym. Reprezentantka USA Dana Vollmer na igrzyskach w Londynie przeszła do historii pływania jako pierwsza kobieta, która pokonała barierę 56 sekund na dystansie 100 m stylem motylkowym

⁴⁴⁶ „Pływanie” 2012 nr 3, s. 15; „Przegląd Sportowy” 2012, nr 182, s. 34; Olympic Games Official Report. London..., p. 55.

z czasem 55,98 s. W stylu zmiennym bezkonkurencyjna okazała się 16-letnia Chinka Ye Shiwen. Zdobyła ona 2 złote medale na dystansach 200 i 400 m, bijąc przy tym rekord świata (na dystansie 400 m). Wyścigi sztafetowe 4x200 m stylem dowolnym oraz 4x100 m stylem zmiennym (ustanawiając rekord świata) wygrały reprezentantki USA. Srebrne medale na tych dystansach zdobyły Australijki. Natomiast sztafetę 4x100 m stylem dowolnym wygrały reprezentantki Australii przed Holenderkami i Amerykankami⁴⁴⁷.

Amerykanie w 32 konkurencjach rozgrywanych na pływalni zdobyli 16 złotych medali (w Pekinie – 12). Dominacja ta była wypracowana przez setki pływaków trenujących w uniwersytetach i college'ach, które poprzez systemy stypendialne były otwarte dla młodzieży z całego świata. Drużyna USA na każdych igrzyskach prezentowała nowe gwiazdy pływania, często nastoletnie, które zdobywały medale dzięki wprost niezwyklej krajowej rywalizacji. 15-letnia K. Ledecy wygrała 800 m stylem dowolnym, 17-letnia M. Franklin zdobyła 4 złote medale i ustanowiła rekord świata. Reprezentantki USA zdobyły 8 złotych medali. Matt Grevers zastąpił czterokrotnego mistrza olimpijskiego w stylu grzbietowym A. Peirsola, N. Adrian wygrał prestiżowe 100 m stylem dowolnym. Chińczycy i Francuzi wywalczyli w Londynie odpowiednio 5 i 4 złote medale (w Pekinie po 1 złotym medalu). Chiny po raz drugi ułokowały swe nadzieje sportowe również w pływaniu (w 1994 r. skończyło się dopingową kompromitacją na MŚ w Rzymie). Państwo to otworzyło się na świat, wielu zawodników trenowało za granicą (kraulista S. Yang od lat trenował z australijskim trenerem Denisem Cotterellem, który był trenerem G. Hacketta). Wyniki lokalnych zawodów były jawne i dostępne⁴⁴⁸.

Rywalizację na otwartym akwenie na dystansie 10 km wygrał Tunezyjczyk Oussama Mellouli, przed legendą męskiego pływania na otwartym akwenie Niemcem Thomasem Lurzem różnicą ponad trzech sekund. Trzeci był Kanadyjczyk Richard Weinberger, który przegrał z T. Lurzem o jedną i osiem dziesiątych sekundy. Pływacy spędzili w wodzie prawie dwie godziny i pokonali dystans 10 km. Różnice pomiędzy nimi wynosiły kilka sekund, co świadczy o tym, że rywalizacja była bardzo zacięta, a poziom wyrównany. Należy dodać, że reprezentant Tunezji, O. Mellouli, był pierwszym sportowcem, który zdobył medal na otwartym akwenie i na krytej pływalni. Zdobył bowiem brązowy medal na dystansie 1500 m stylem dowolnym.

⁴⁴⁷ Official results book XXX Olympic Games London 2012. London Organizing Committee of the Olympic Games and Paralympic Games Limited, pp. 3756–3757; Olympic Games Official Report. London ..., p. 287.

⁴⁴⁸ „Przegląd Sportowy” 2012, nr 182, s. 34.

Fot. 120. Zwycięzca na dystansie 10 km mężczyzn Tunezyjczyk Oussama Mellouli i reprezentant Kanady Richard Weinberger, Londyn 2012 r.

Źródło: <http://www.olympic.org>

Mężczyźni 10 km otwarty akwen:

1. Oussama Mellouli (Tunezja) 1:49:55,1 godz.
2. Thomas Lurz (Niemcy) 1:49:58,5 godz.
3. Richard Weinberger (Kanada) 1:50:00,3 godz.

Podczas rywalizacji kobiet różnice czasowe były równie niewielkie. Złota medalistka Węgierka Eva Risztov wyprzedziła drugą na mecie Haley Anderson z USA zaledwie o cztery dziesiąte sekundy. Zawodniczki uzyskały czasy: 1:57:38,2 godz. i 1:57:38,6 godz. Brązowy medal wywalczyła Włoszka Martina Grimaldi, przegrywając niewiele ponad trzy sekundy.

Kobiety 10 km otwarty akwen:

1. Eva Risztov (Węgry) 1:57:38,2 godz.
2. Haley Anderson (Stany Zjednoczone) 1:57:38,6 godz.
3. Martina Grimaldi (Włochy) 1:57:41,8 godz.

W klasyfikacji medalowej zwyciężyli reprezentanci USA przed reprezentacjami Chin i Francji⁴⁴⁹.

⁴⁴⁹ Official results book XXX Olympic..., pp. 3755, 3760; Olympic Games Official Report. London..., p. 57; <http://sport.tvp.pl/20.08.2015>

XXVIII Igrzyska Olimpijskie w 2016 r. w Rio de Janeiro

Igrzyska XXXI Olimpiady odbyły się w Rio de Janeiro. Były to pierwsze w historii igrzyska w Ameryce Południowej. W październiku 2009 r., gdy podczas kongresu w Kopenhadze przyznano temu miastu organizację igrzysk, prezydent Luiz Inacio da Silva i legendarny piłkarz Pele zapowiadali, że będzie to sportowe święto kolorowe i pełne radości. Do walki o organizację igrzysk dopuszczono jeszcze Madryt, Tokio i Chicago – którego kandydaturę wspierał Barac Obama. Od razu pojawiły się pytania czy Brazylia, dwa lata po organizacji piłkarskiego mundialu w 2014 r., będzie w stanie sprostać organizacji kolejnej wielkiej imprezy, ale Brazylijczycy zapewniali, że tak. W trakcie organizacji okazało się jednak, że istnieje wiele problemów. Władze Rio de Janeiro ogłosiły, że zmniejszają fundusze na bezpieczeństwo, a było to jedno z najmniej bezpiecznych miast świata. Były piłkarz Barcelony – Rivaldo, pisał, że nie radzi nikomu przyjeżdżać na igrzyska, bo podczas pobytu w Rio ryzykuje się życiem. Miejscowi biskupi wydali dokument, w którym pisali o katastrofie społecznej spowodowanej organizacją igrzysk. Do tego doszły informacje o atakujących wirusach Zika, Denga i chorobach skóry. Grupa 150 lekarzy apelowała o przeniesienie igrzysk. To wszystko spowodowało, że bez żadnych problemów można było kupić bilety na większość imprez. Przed igrzyskami wybuchł też skandal dopingowy w Rosji (podmienianie próbek i niszczenie dowodów na masową skalę). Istniała groźba, że cała reprezentacja Rosji nie będzie mogła wystartować w igrzyskach. Domagano się sprawiedliwości i wykluczenia Rosjan, oskarżeni z kolei twierdzili, że to sprawa polityczna. Ostatecznie reprezentacji Rosji pozwolono na start zawodników, którzy nie mieli wcześniej problemów z dopingiem. Z drugiej zaś strony w wielu innych drużynach znaleźli się sportowcy z dopingową przeszłością⁴⁵⁰. Tacy zawodnicy wystartowali również na pływalni.

Konkurencje pływackie były rozgrywane w dniach 6–13 sierpnia, na pływalni Olympic Aquatics Stadium i wzięło w nich udział 950 zawodników reprezentujących 164 kraje. Pływanie na otwartym akwenu (10 km kobiet i mężczyzn) odbyło się w dniach 15–16 sierpnia. Rozegrano 34 konkurencje: 32 na pływalni (26 indywidualnych, 6 wyścigów sztafetowych) i 2 na otwartym akwenu (na Copacabanie). Fort Copacabana był miejscem położonym na południowym końcu plaży, zawodnicy pływali w Oceanie Atlantyckim. W tym miejscu rozpoczęła się, oprócz maratonu pływackiego, również konkurencja pływacka skła-

⁴⁵⁰ „Przegląd Sportowy” *Rio 2016...*, s. 8, 10.

dająca się na triathlon⁴⁵¹. W kompleksie obiektów sportowych wybudowanym na igrzyska – Barra Olympic Park – rywalizowali przedstawiciele 16 dyscyplin, również pływacy. Na terenie parku mieściło się centrum prasowe i telewizyjne. W pobliżu znajdowała się wioska olimpijska, w której mieszkali zawodnicy. Jego częścią był Olympic Aquatics Stadium, w którym rozegrano konkurencje pływackie i finał piłki wodnej. Obiekt składał się z dwóch pływalni o długości 50 m, w tym jednej pływalni do przeprowadzania rozgrzewki. Trybuny były w stanie pomieścić prawie 15 000 kibiców. Cała konstrukcja była tymczasowa i po igrzyskach przeznaczona została do rozbiórki⁴⁵². Obiekt posiadał innowacyjny system wentylacji, który oprócz chłodzenia zapewniał też małe zużycie energii. Specjalny system filtrów zmniejszył stosowanie chemikaliów o 25%. Olympic Aquatics Stadium był również atrakcją dla miłośników sztuki, zewnętrzna elewacja obiektu składała się z 66 paneli o wysokości 27 m i została ozdobiona przez znanego brazylijskiego artystę Adriana Varejão. Przedstawiała obraz łączący fale morskie i anioły. Dodatkowo właściwości paneli pomagały regulować temperaturę wewnątrz budynku⁴⁵³.

Fot. 121. Pływalnia olimpijska, Rio de Janeiro 2016 r.

Źródło: ze zbiorów Aleksandra Cichonia.

⁴⁵¹ <https://www.rio2016.com>. 30.II.2016

⁴⁵² „Przegląd Sportowy” *Rio 2016...*, s. 12-13; <https://www.rio2016.com>. 30.II.2016

⁴⁵³ http://en.olympic.cn/news/olympic_news/2016-04-11/2356718.html 01.03.2017.

Fot. 122. Pływalnia olimpijska Olympic Aquatics Stadium, Rio de Janeiro 2016 r.

Źródło: <https://www.rio2016.com>

W Rio de Janeiro zastosowano po raz pierwszy podczas igrzysk nakładkę startową do stylu grzbietowego⁴⁵⁴.

Podczas igrzysk w Rio de Janeiro nie uległy zmianie zasady określone przez FINA dotyczące strojów startowych. Oczywiście firmy produkujące kostiumy pływackie nadal walczyły między sobą o klientów, wypuszczając na rynek nowe innowacyjne modele. Na igrzyska w 2016 r. firma Speedo przygotowała nowy produkt Fastskin LZR Racer X. Według producenta zastosowano w nim „jednokierunkową technologię rozciągania”, co umożliwiło większą elastyczność,

⁴⁵⁴ Nakładka ta otrzymała akceptację komisji technicznej FINA podczas kongresu w lipcu 2013 r. Użycie nakładki startowej do stylu grzbietowego miało na celu poprawienie pozycji startowej zawodnika przy wybiciu i zmiany trajektorii wejścia do wody (kąt pomiędzy stopami zawodnika a powierzchnią wody przy odbiciu jest większy). W efekcie w początkowej fazie wybicia zawodnika został zmniejszony czas kontaktu stóp z wodą. Takie rozwiązanie pozwalało na osiągnięcie optymalnych rezultatów oraz zwiększenie komfortu startującego zawodnika. Miejsce oparcia stóp zostało pokryte specjalnym materiałem antypoślizgowym. Nakładka ta posiada też system regulacji pozycji startowych. Źródło: http://www.timingsystems.eu/download/SwissTiming/backstroke_start.pdf 20.03.2017.

zastosowanie cieńszej tkaniny oraz lepsze czucie wody. Firma Aqua Sphere wyprodukowała strój pływacki z linii MP (Michael Phelps). Wykorzystano dwie różne tkaniny, aby powstał materiał nazwany „Exo-Core” mający na celu zapewnienie zarówno kompresji, jak i elastyczności⁴⁵⁵.

Fot. 123. Start do stylu grzbietowego z użyciem nakładki, Rio de Janeiro 2016 r.

Źródło: <http://www.przegladsportowy.pl/igrzyska-olimpijskie/rio-2016,rio-2016-alicja-tchorz-poz-polfinalem-na-100-m-stylem-grzbietowym,artykul,707881,1,13464.html>

Reprezentantom USA, oprócz doskonałej formy „pomogła” też amerykańska telewizja. NBC Universal zapłaciła za prawa pokazywania igrzysk olimpijskich do 2032 r. 7,75 miliardów dolarów. W zamian zażądała zmiany terminów zawodów pływackich tak, żeby w związku z dużą popularnością tej dyscypliny w USA, finały mogło zobaczyć jak najwięcej kibiców. Decyzja NBC spowodowała, że cała światowa czołówka pływaków musiała dopasować się do amerykańskiej strefy czasowej. Zawodnicy pochodzący z Europy musieli tak przestawić swoje organizmy, aby być gotowym na największy wysiłek o godz. 3 w nocy (czasu europejskiego). Dla większości zawodników była to przeszkoda bardzo trudna do przejścia. Jedyną reprezentacją, dla której ta zmiana była korzystna, to drużyna USA. Wiele reprezentacji wyraziło swój sprzeciw. Jednak olimpijskie finały rozpoczynały się o godz. 18 czasu panującego w Los Angeles.

⁴⁵⁵ <http://www.nbcolympics.com/news/will-truce-swimsuit-wars-carry-past-rio-olympics>
01.03.2017

Po dwóch dniach zawodów w rozegranych 8 konkurencjach Amerykanie zdobyli 8 medali⁴⁵⁶.

Fot. 124. Michael Phelps, chorążą reprezentacji olimpijskiej USA, Rio de Janeiro 2016 r.

Źródło: <http://sports.yahoo.com/photos/rio-olympics-u-s-athletes-take-part-in-parade-of-nations-1470434586-slideshow/team-usa-photo-1470446933195.html>

W Rio de Janeiro wystartował po raz piąty na igrzyskach olimpijskich najlepszy pływak świata Michael Phelps. Po igrzyskach w Londynie postanowił zakończyć karierę sportową. Jednak sportowiec, którego życie przez 16 lat było całkowicie podporządkowane trwającym 6–7 godzin dziennie treningom, nie potrafił odnaleźć się w nowej niezwiązanej ze sportem rzeczywistości (miał problemy z hazardem, alkoholem i narkotykami). Pod koniec 2013 r. wrócił do treningów. W 2015 r. ze względu na to, że został zawieszony przez rodzimą federację (za jazdę samochodem pod wpływem alkoholu), nie mógł wystartować podczas mistrzostw świata w Kazaniu. Pokazał jednak w tym samym czasie wielką formę, startując w zawodach krajowych – pływał szybciej niż zawodnicy podczas mistrzostw świata⁴⁵⁷. Do Brazylii M. Phelps przyjechał jako faworyt,

⁴⁵⁶ „Przegląd Sportowy” 2016 nr 185, s. 6.

⁴⁵⁷ Tamże.

startował 6 razy (3 razy w konkurencjach indywidualnych i 3 razy w wyścigach sztafetowych). Zawodnika spotkało duże wyróżnienie, gdyż został chorążym liczącej 554 sportowców reprezentacji USA (był drugim pływakiem w historii, po raz pierwszy flagę USA niósł w 1976 r. Gary Hall)⁴⁵⁸.

W Rio de Janeiro pływak poprowadził do zwycięstwa amerykańską sztafetę na dystansie 4x100 m dowolnym i zdobył pierwszy złoty medal (19 złoty podczas igrzysk). Bob Bowman, trener M. Phelpsa, po wyścigu powiedział: *To była najlepsza zmiana, jaką zrobił w życiu podczas wyścigów sztafetowych*⁴⁵⁹.

Jednego dnia zdobył swój 20 i 21 złoty medal igrzysk olimpijskich. Podczas finału na dystansie 200 m stylem motylkowym, największymi rywalami M. Phelpsa byli Węgier Laszlo Cseh i reprezentant RPA Chad Le Clos, broniący złotego medalu wywalczonego na tym dystansie w Londynie. Po pierwszych 50 m reprezentant USA był drugi, później zdobył przewagę nad rywalami. Koniec wyścigu był emocjonujący, gdyż przyśpieszyli Japończyk Masato Sakai i Węgier Tamas Kenderesi. M. Phelps utrzymał prowadzenie, choć istniało przypuszczenie, że gdyby pływalnia była o dziesięć centymetrów dłuższa, przegrałby ten wyścig – M. Phelps (1:53,36 min), M. Sakai (1:53,40 min), Tamas Kenderesi (1:53,62 min). Ostatecznie Ch. Le Clos zajął 4 pozycję, a L. Cseh uplasował się na 7 miejscu. Amerykanin kilkadziesiąt minut po zakończeniu tego finału, wystartował wraz z kolegami w wyścigu sztafetowym 4x200 m stylem dowolnym i wywalczył kolejny złoty medal⁴⁶⁰. Następnym złotym medalem M. Phelps zdobył na dystansie 200 m stylem zmiennym, dzięki temu po raz kolejny przeszedł do historii. Sportowiec jako jedyny w dziejach pływania podczas igrzysk olimpijskich, wygrał jedną konkurencję cztery razy z rzędu (Ateny 2004, Pekin 2008, Londyn 2012 i Rio de Janeiro). Przez 12 lat podczas igrzysk był niepokonany na dystansie 200 m stylem zmiennym. Podczas finału M. Phelps od początku kontrolował tempo wyścigu i swoich najgroźniejszych rywali. Przewidywano, że mogli mu zagrozić jedynie kolega z drużyny R. Lochte oraz Japończyk Kosuke Hagino (który wcześniej zdobył złoty medal na dystansie 400 m stylem zmiennym). Brazylijczycy mieli nadzieję na zwycięstwo Thiago Pereira, a Japończycy na zdobycie złotego medalu przez któregoś ze swoich zawodników (K. Hagino, H. Fujimorii). Wyścig bardzo dobrze rozpoczął T. Pereira, prowadził po pierwszej długości stylem motylkowym. Drugą długość pływacy przepłynęli nieomal równo, walka rozstrzygnięta się podczas 50 m stylem klasycznym. Ostatecznie

⁴⁵⁸ „The Washington Post” 2016 August 6 p. D; <http://www.polsatsport.pl/wiadomosc/2016-08-03/rio-2016-phelps-chorazym-reprezentacji-usa/04.11.2016>.

⁴⁵⁹ „Przegląd Sportowy” 2016 nr 185, s. 6.

⁴⁶⁰ Tamże, nr 187, s. 8; <http://sport.tvp.pl/rio/26499090/zlote-oczko-michaela-phelpsa-amerykanin-ma-juz-25-medali-io> 04.11.2016

M. Phelps triumfował z czasem 1:54,66 min, srebrny medal zdobył K. Hagino (1:56,61 min), a brązowy medal wywalczył niespodziewanie reprezentant Chin Wang Shun (1:57,05 min). Wbrew oczekiwaniom, R. Lochte zajął dopiero piątą pozycję⁴⁶¹. Przed finałem na dystansie 100 m stylem motylkowym, M. Phelps był po raz kolejny faworytem (wygrał na tym dystansie w Atenach, Pekinie i Londynie), jednak w Rio de Janeiro sensacyjnie zakończył wyścig na drugiej pozycji. Amerykanin uzyskał czas 51,14 s, ten sam czas uzyskało jeszcze dwóch zawodników Ch. Le Clos z RPA i L. Cseh reprezentant Węgier. W związku z tym przyznano trzy srebrne medale. Złoty medal niespodziewanie wywalczył 21-letni reprezentant Singapuru Joseph Schooling⁴⁶² (50,39 s)⁴⁶³.

Fot. 125. Medaliści konkurencji 100 m stylem motylkowym, Rio de Janeiro 2016 r.

Źródło: <http://sport.tvp.pl/rio/26538025/phelps-przegral-final-schooling-najszybszy-na-100-metrow>

⁴⁶¹ <http://www.przegladsportowy.pl/igrzyska-olimpijskie/rio-2016,rio-2016-michael-phelps-zdobył-22-złoty-medal-olimpijski,artykul,709640,1,13464.html> 04.II.2016

⁴⁶² Zwycięstwu Josepha Schoolinga na dystansie 100 m stylem motylkowym podczas igrzysk w Rio de Janeiro towarzyszyła ciekawa historia. Singapurek poznał M. Phelpsa, osiem lat wcześniej. J. Schooling miał wtedy 13 lat i był dobrze zapowiadającym się pływakiem. Spotkał swojego idola i zrobił sobie z nim zdjęcie w czasie wizyty M. Phelpsa w Singapurze w ramach przygotowań do igrzysk w Pekinie. W 2008 r. młody pływak powiedział: *Michael Phelps to mój idol, ale chcę zbudować własny dorobek*. <http://sport.tvp.pl/rio/26548967/phelps-ledecky-hosszu-top-10-plywackich-zmagan-w-rio> 04.II.2016

⁴⁶³ <http://www.tvn24.pl/rio2016/rio-2016-michael-phelps-przegral-final-zloto-dla-singapurczyka,668062.html?magazineSlug=rio-2016&magazineId=14304>.II.2016

M. Phelps pożegnał się z igrzyskami, zdobywając wraz z kolegami złoty medal – podczas ostatniego finału rozegranego w Rio de Janeiro – na dystansie 4x100 m stylem zmiennym. Sztafeta USA ustanowiła nowy rekord olimpijski czasem 3:27,95 min, srebrny medal zdobyli reprezentanci Wielkiej Brytanii (3:29,24 min), a brązowy sztafeta australijska (3:29,93 min)⁴⁶⁴.

Był to 23 złoty medal zdobyty przez pływaka w karierze i 5 złoty medal zdobyty podczas igrzysk w Rio de Janeiro. Był najlepszy na dystansie 200 m stylem motylkowym, 200 m st. zmiennym, a także z kolegami w wyścigach sztafetowych na dystansach: 4x100 i 4x200 m stylem dowolnym i 4x100 m stylem zmiennym. Na dystansie 100 m stylem motylkowym wywalczył srebrny medal.

M. Phelps przeszedł do historii jako najbardziej utytułowany olimpijczyk. Łącznie w dorobku posiadał 28 medali (23 złote, 3 srebrne, 2 brązowe). Trener pływaka Bob Bowman⁴⁶⁵ powiedział: *To nie jest wyczyn, o którym można powiedzieć, że zdarza się raz na pokolenie. Na jego powtórkę być może będzie trzeba czekać nawet dziesięć pokoleń.* Podczas igrzysk w Rio de Janeiro 31-letni pływak ogłosił definitywnie zakończenie kariery sportowej: *Kiedy wysiadłem z autobusu i siedłem na pływalnię myślałem, że się rozplacę. Ostatnia rozgrzewka, ostatnie zakładanie kostiumu, ostatnia prezentacja przed startem... Czuję się jednak znacznie lepiej niż cztery lata temu. To idealny sposób na zakończenie kariery*⁴⁶⁶.

Sukcesy M. Phelps'a nie wywołały takiej sensacji, jak zwycięstwo Kazacha Dymitrija Bałandina na dystansie 200 m stylem klasycznym (2:07,46 min). Był to dla Kazachstanu w pływaniu pierwszy w historii medal olimpijski. D. Bałandin do finału zakwalifikował się z najgorszym czasem. Nikt nie typował, że mógłby zdobyć medal, jednak w czasie ostatniego roku poprawił swój rekord życiowy o ponad dwie sekundy i wyjechał z Rio de Janeiro jako bohater narodowy. Finał ten był widowiskowy jeszcze z innego powodu – rzadko się zdarzało, aby rywalizacja na dystansie 200 m była tak wyrównana. Japończyk Ippei

⁴⁶⁴ <http://www.przegladsportowy.pl/igrzyska-olimpijskie/rio-2016,usa-wygrywa-sztafete-4x100-m-st-zmiennym-23-zloto-phelpsa,artykul,710425,1,13464.html> 04.II.2016

⁴⁶⁵ Bob Bowman (ur. 1965 r.) wybitny amerykański trener pływacki, współtwórca sukcesów Michaela Phelps'a (był jego długoletnim trenerem). W latach 2005–2008 pracował jako trener drużyny pływackiej University of Michigan, w latach 2008–2015 pracował jako prezes i dyrektor klubu pływackiego North Baltimore Aquatic Club. Od 2015 r. pracuje jako szef wyszkolenia drużyny pływackiej w Arizona State University. Współpracuje z fundacją im. Michaela Phelps'a, jest propagatorem powszechnej nauki pływania oraz bezpieczeństwa nad wodą. Został przyjęty do World Swimming & Diving Hall of Fame. Źródło: <http://www.swimmingworldmagazine.com/news/michael-phelps-bob-bowman-heading-to-arizona-state-university> 02.08.2017.

⁴⁶⁶ <http://europa.onet.pl/rio-2016/plywanie/michael-phelps-idealny-sposob-na-zakonczenie-kariery/44tr5b> 04.II.2016

Watanabe, który ukończył wyścig na 6 pozycji, miał czas gorszy od zwycięzcy zaledwie o czterdzieści jeden setnych sekundy (2:07,87 s).

Po finałowym wyścigu na dystansie 400 m stylem dowolnym, złoty medalista, Australijczyk Mack Horton, ostro wypowiedział się na temat najlepszego chińskiego zawodnika, Suna Yanga, nazywając go dopingowym oszustem (w 2014 r. S. Yang został zdyskwalifikowany na 3 miesiące za stosowanie zabronionych substancji)⁴⁶⁷. Stwierdzenie to wywołało burzę w chińskich mediach. Jednak w marcu 2016 r. CSA – Chinese Swimming Association (Chiński Związek Pływania), podał do wiadomości, że sześciu chińskich pływaków miało pozytywny wynik podczas przeprowadzania testów na obecność niedozwolonych substancji (u trzech z nich wykryto hydrochlorotiazyd), ale tylko dwóch zawodników otrzymało ostrzeżenie⁴⁶⁸.

W konkurencjach kobiet o prymat na pływalni walczyły dwie zawodniczki: Węgierka Katinka Hosszu i Amerykanka Kathleen Ledecy. K. Hosszu (27-letnia zawodniczka brała po raz 4 udział w igrzyskach), okazała się bezkonkurencyjna podczas finału na dystansie 400 m stylem zmiennym. Zawodniczka nie ściagała się z rywalkami, tylko walczyła o ustanowienie rekordu świata. Ostatecznie go poprawiła o ponad dwie sekundy (4:26,36 min). Zdeklasowała przy tym konkurentki, druga na mecie Amerykanka Maya Dirado przypłynęła 4,79 s później. K. Hosszu posiadała już na swoim koncie ponad 30 złotych medali mistrzostw świata i Europy oraz 15 razy pobiła rekord świata, ale mimo tego, był to jej pierwszy medal olimpijski (w Londynie na dystansie 400 m stylem zmiennym zajęła 4 miejsce). Nazywano ją „Żelazną damą”, gdyż podobnie jak M. Phelps miała zwyczaj startować w wielu konkurencjach podczas jednych zawodów⁴⁶⁹.

Dużych emocji dostarczył finał wyścigu na 100 metrów stylem grzbietowym. Po raz drugi triumfowała K. Hosszu (58,45 s), natomiast za nią aż trzy zawodniczki zmieściły się w odstępnie jednej setnej sekundy. Srebrny medal zdobyła Amerykanka Kathleen Baker (58,75 s), a brązowy medal wywalczyły dwie pływaczki, Kanadyjka Kylie Masse i Chinka Fu Yuanhui, które ukończyły dystans z tym samym czasem (58,76 s)⁴⁷⁰. Finał na dystansie 200 m stylem zmiennym K. Hosszu potraktowała na tyle poważnie, że postanowiła wycofać się z elimi-

⁴⁶⁷ <http://sportowefakty.wp.pl/rio-2016/620967/rio-2016-burza-w-chinach-po-slowach-macka-hortona-o-dopingu-yang-suna> 04.II.2016

⁴⁶⁸ <http://sportowefakty.wp.pl/rio-2016/621879/rio-2016-kolejna-dopingowa-wpadka> 12.08 04.II.2016

⁴⁶⁹ „Przegląd Sportowy” nr 184, s.13; <http://eurosport.onet.pl/rio-2016/plywanie/rio-zelazna-dama-wreszcie-z-olimpijskim-medalem-hosszu-zmiazdzyła-rekord-swiata-i/512ver> 30.10.2016

⁴⁷⁰ <http://eurosport.onet.pl/rio-2016/plywanie/rio-2016-katinka-hosszu-mistrzynia-olimpijska-na-100-m-stylem-grzbietowym/wcl6il> 30.10.2016

nacji na dystansie 200 m stylem motylkowym (aby mieć czas na odpoczynek). Do finału zakwalifikowała się z drugim czasem. W finale podobnie jak na dystansie 400 m prowadziła od początku do końca, stopniowo powiększając przewagę. Wyścig zakończyła z czasem 2:05,58 min, był to nowy rekord olimpijski. Drugie miejsce zajęła Brytyjka Siobhan-Marie O'Connor (2:06,88 min), trzecie zaś Amerykanka Maya Dirado. K. Hosszu udowodniła podczas igrzysk w Rio, że jest najwszechstronniejszą pływaczką na świecie⁴⁷¹. Ostatecznie do trzech złotych medali Węgierka „dorzuciła” jeszcze srebrny medal na dystansie 200 m stylem grzbietowym. Złoty medal wywalczyła Amerykanka Maya Dirado (2:05,99 min), K. Hosszu uzyskała gorszy czas o 0,06 sekundy (2:06,05 min)⁴⁷².

Kathleen Ledecy, 19-letnia reprezentantka USA, rozpoczęła walkę o medale na dystansie 400 m stylem dowolnym. Zawodniczka zdobyła złoty medal, deklasując rywalki i ustanawiając nowy rekord świata (3:56,46 min), druga na mecie była Jazmin Carlin z Wielkiej Brytanii (4:01,23 min), brązowy medal zdobyła reprezentantka USA Leah Smith (4:01,92 min)⁴⁷³.

Faworytką wyścigu na 200 metrów stylem dowolnym była Szwedka Sarah Sjöström (K. Ledecy była aktualną mistrzynią świata z Kazania na tym dystansie), która w półfinale osiągnęła lepszy wynik. K. Ledecy i Szwedka mocno rozpoczęły dystans, tak samo postąpiła rekordzistka świata Włoszka Federica Pellegrini, ale po pierwszych 50 m prowadziła reprezentantka Australii Emma McKeon. Po pierwszym nawrocie Amerykanka zyskała przewagę i rozpoczęła walkę o złoty medal. Na finiszu Szwedka doszła rywalkę, ale więcej sił zachowała K. Ledecy i zdecydowanie wygrała (1:53,73 min). Srebrny medal wywalczyła S. Sjoestroem (1:54,08 min), a brązowy medal zdobyła E. McKeon (1:54,92 min), która wyprzedziła F. Pellegrini. Dla reprezentantki USA był to drugi złoty medal podczas tych igrzysk⁴⁷⁴. Po raz kolejny K. Ledecy pokazała swoją klasę podczas finału na dystansie 800 m stylem dowolnym. Już w eliminacjach była poza zasięgiem innych zawodniczek. W finale pływaczka od samego początku narzuciła mocne tempo, po każdym nawrocie zwiększała swoją przewagę nad rywalkami. K. Ledecy do końca dystansu płynęła rewelacyjnie, zdobyła złoty medal i o prawie 2 sekundy pobiła rekord świata (8:04,79 min). O srebrny medal walczyły Brytyjka J. Carlin i Węgierka Boglarka Hunkapas. Lepsza o dwie setne

⁴⁷¹ <http://www.przegladsportowy.pl/igrzyska-olimpijskie/rio-2016,katinka-hosszu-mistrzynia-olimpijska-na-200-m-stylem-zmiennym,artykul,708778,1,13464.html> 30.10.2016

⁴⁷² <https://www.rio2016.com/en/swimming> 30.10.2016.

⁴⁷³ „The Washington Post” 2016 August 8 p. D, D6.

⁴⁷⁴ <http://eurosport.onet.pl/rio-2016/plywanie/rio-2016-plywanie-katie-ledecy-z-kolejnym-zlotym-medalem/1n8d3z> 30.10.2016

sekundy była Brytyjka (8:16,17 min)⁴⁷⁵. K. Ledecky zdobyła jeszcze złoty medal w sztafecie 4x200 m oraz srebrny medal w sztafecie 4x100 m stylem dowolnym. Zawodniczka w Rio de Janeiro zdobyła w sumie 5 medali (4 złote i 1 srebrny).

Fot. 126. Kathleen Ledecky (USA) pobiła rekord świata na dystansie 800 m stylem dowolnym, Rio de Janeiro 2016 r.

Źródło: <https://www.olympic.org/photos/>

Reprezentanka Kanady 16-letnia Penelope Oleksiak i Amerykanka Simone Manuel zostały mistrzyniami olimpijskimi w wyścigu na dystansie 100 metrów stylem dowolnym. Obie pływaczki pobiły rekord olimpijski. S. Manuel zapisała się dodatkowo w historii sportu jako pierwsza czarnoskóra pływaczka, która w konkurencji indywidualnej zdobyła złoty olimpijski medal⁴⁷⁶. Zdecydowaną faworytką do zdobycia złotego medalu była Kanadyjka, jednak słabo wystartowała, a w połowie dystansu zajmowała dopiero siódmą pozycję. Po nawrocie liderką była Australijka Cate Campbell, straciła jednak w końcówce i dała się wyprzedzić m.in. P. Oleksiak oraz S. Manuel (dla której sukcesem był już sam

⁴⁷⁵ „The Washington Post” 2016 August 13 p. A; <http://sportowefakty.wp.pl/plywanie/621994/rio-2016-kathleen-ledecky-ze-zlotem-i-rekordem-swiata> 30.10.2016

⁴⁷⁶ „The Times” 2016 August 13, p. 12; „The Washington Post” August 12, p. D7.

awans do finału). Kanadyjka i Amerykanka walczyły do ostatniej chwili i uzyskały ten sam czas. Obie zdobyły więc złote medale i wynikiem 52,70 s pobiły rekord olimpijski. Trzecia na mecie była Szwedka, Sarah Sjöström, z czasem 52,99 s⁴⁷⁷. Oprócz złotego medalu na dystansie 100 m stylem dowolnym P. Oleksiak zdobyła jeszcze 3 medale: srebrny na dystansie 100 m stylem motylkowym oraz 2 brązowe w sztafetach 4x100 i 4x200 stylem dowolnym. Była pierwszą w historii Kanadyjką, która podczas jednych igrzysk wywalczyła 4 medale⁴⁷⁸.

Dunka Pernille Blume wygrała na dystansie 50 m stylem dowolnym, duńscy kibice czekali na złoty medal w pływaniu od 68 lat. Był to trzeci złoty medal olimpijski zdobyty w historii pływania dla Danii (w 1948 r. w Londynie medale zdobyły Karen-Margrete Harup na dystansie 100 m stylem grzbietowym i Greta Anderson na dystansie 100 m st. dowolnym)⁴⁷⁹. Gaurika Singh, 13-letnia pływaczka była najmłodszą uczestniczką igrzysk. Mieszkająca w Londynie reprezentantka Nepalu startowała w konkurencji 100 m stylem grzbietowym i zajęła 31 miejsce⁴⁸⁰.

Podczas rozgrywania konkurencji kobiecych po raz kolejny nie obyło się bez skandalu dopingowego. Niedozwolone substancje wykryto między innymi w organizmie reprezentantki Chin w pływaniu Chen Xinyi. Państwowa Agencja Prasowa Xinhua podała, powołując się na Chiński Związek Pływania, że zawodniczka nie przeszła kontroli antydopingowej w Rio de Janeiro. W jej organizmie wykryto środek moczopędny – hydrochlorotiazyd (środek, który można używać jako maskujący obecność w organizmie substancji zwiększających wydolność). W tym samym dniu pływaczka zajęła 4 miejsce w finale konkurencji 100 m stylem motylkowym – do miejsca na podium zabrakło jej dziewięciu setnych sekundy (ostatecznie została zdyskwalifikowana). Chiński Związek Pływania stanowczo sprzeciwił się używaniu niedozwolonych substancji⁴⁸¹. Było to jednak kolejne powiązanie chińskich pływaków z dopingiem. Rosyjska pływaczka Julija Efimowa 25 lipca 2016 r. została wykluczona przez FINA ze startu podczas igrzysk olimpijskich, w związku ze skandalem dopingowym mającym miejsce

⁴⁷⁷ <http://www.przegladsportowy.pl/igrzyska-olimpijskie/rio-2016,simone-manuel-i-penny-oleksiak-mistrzyniami-olimpijskimi,artykul,709642,1,13464.html> 30.10.2016.

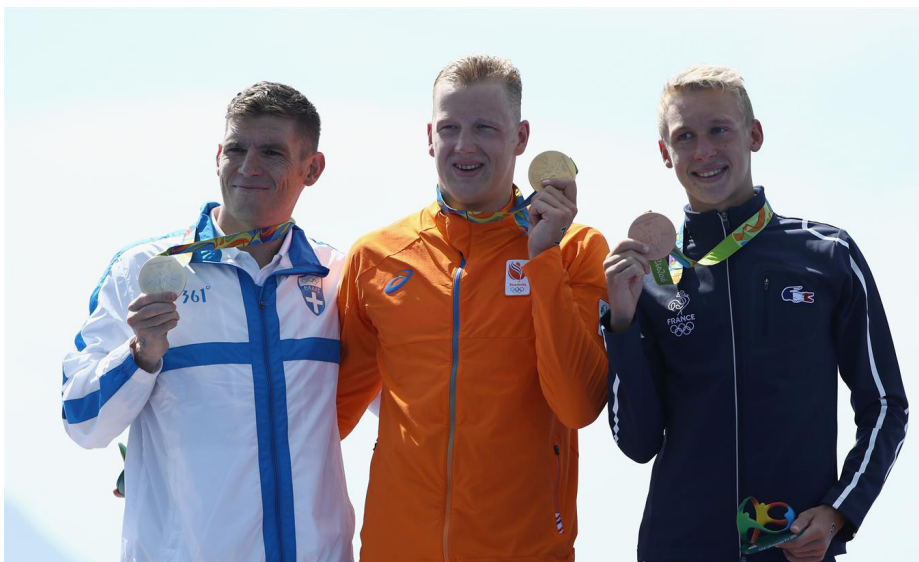
⁴⁷⁸ <http://sport.interia.pl/raporty/raport-rio-2016/aktualnosci/news-rio-2016-penelope-oleksiak-z-czterema-medalami-i-zaproszenie,nId,2251733> 04.11.2016

⁴⁷⁹ <http://sport.tvp.pl/rio/26548967/phelps-ledecky-hosszu-top-10-plywackich-zmagan-w-rio%2030.10>

⁴⁸⁰ <http://www.przegladsportowy.pl/igrzyska-olimpijskie/rio-2016,gaurika-singh-najmlodsza-uczestniczka-igrzysk-w-rio,artykul,706980,1,13464.html> 04.11.2016

⁴⁸¹ <http://sportowefakty.wp.pl/rio-2016/621879/rio-2016-kolejna-dopingowa-wpadka> 12.08.04.11.2016

w rosyjskim sporcie. Wcześniej już dwukrotnie miała problemy z dopingiem. Ostatecznie MKOl dopuścił Rosjankę do udziału w zawodach. W Rio de Janeiro zdobyła 2 srebrne medale na dystansach 100 m i 200 m stylem klasycznym. Finał na 100 m stylem klasycznym wygrała reprezentantka USA, 19-letnia Lilliana King (1:04,93 min), pokonując o siedem setnych sekundy Rosjankę (1:05,50 min). Brązowy medal zdobyła również Amerykanka Catherine Meili (1:05,69 min). J. Efimowa została wygwizdana przez kibiców⁴⁸². Najlepszy pływak świata, M. Phelps, tak skomentował to wydarzenie: *Serce mi pęka. Chciałbym, żeby ktoś wreszcie coś z tym zrobił*. Dodał też, że smutno mu z powodu tego że ktoś dwa razy przyłapany na dopingu nadal może rywalizować⁴⁸³.

Fot. 127. Zwycięzcy na dystansie 10 km mężczyzn od lewej: Grek Janiotis Spiridon, Holender Ferry Weertman i reprezentant Francji Olivier Marc-Antoine, Rio de Janeiro 2016 r.

Źródło: <https://www.rio2016.com>

W konkurencjach kobiecych podczas igrzysk poprawiono 5 rekordów świata. Podczas wyścigu na dystansie 10 km na otwartym akwenie, różnice pomiędzy zawodnikami po raz kolejny były niewielkie, świadczy to o bardzo wyrów-

⁴⁸² „International New York Times” 2016 August 10, p. 13; „The Sun” 2016 August 10, p. 3; „New York Post” 2016 August 12, p. 21; „The Guardian” 2016 August 13 p. 8.

⁴⁸³ <http://www.sport.pl/rio2016/1,130063,20519715,rio-2016-jefimowa-wygwizdana-podczas-finalu-plywania-na-100.html> 30.10.2016

nanym poziomie. Zwyciężył Holender Ferry Weertman, srebrny medalista Grek Janiotis Spiridon uzyskał taki sam czas.

Mężczyźni 10 km otwarty akwen:

1. Ferry Weertman (Holandia) 1:52:59,8 godz.
2. Janiotis Spiridon (Grecja) 1:52:59,8 godz.
3. Olivier Marc-Antoine (Francja) 1:53:02 godz.

Podczas rywalizacji kobiet, w połowie dystansu prowadzenie objęła Holenderka Sharon Van Rouwendaal, która wyprzedziła Francuzkę Aurelie Mueller, Włoszkę Rachele Bruni i Brazylijkę Poliana Okimoto. Zawodniczki stoczyły zaciętą walkę o drugie miejsce. Sędziowie uznali, że A. Mueller (mistrzyni świata z 2015 r.), utrudniała finisz R. Bruni i reprezentantka Francji została zdyskwalifikowana.

Kobiety 10 km otwarty akwen:

1. Sharon Van Rouwendaal (Holandia) 1:56:32,1 godz.
2. Rachele Bruni (Włochy) 1:56:49,5 godz.
3. Poliana Okimoto (Brazylia) 1:56:51,4 godz.⁴⁸⁴.

Fot. 128. Konkurencja 10 km kobiet na otwartym akwenu, Rio de Janeiro 2016 r.

Źródło: <https://www.rio2016.com>

⁴⁸⁴ <http://eurosport.onet.pl/rio-2016/plywanie/holenderka-sharon-van-rouwendaal-wygrala-plywacki-maraton/l271xj30.11.2016>; <http://www.sport.pl/rio2016/1,130063,20551125,rio-2016-22-miejsce-zachoszcz-w-plywaniu-na-otwartym-akwenu.html30.11.2016>

W punktacji medalowej zwyciężyła reprezentacja USA, zdobywając 33 medale (16,8,9), przed pływakami z Australii, którzy zdobyli 10 medali (3,4,3), na trzeciej pozycji uplasowali się Węgrzy z 7 medalami (3,2,2). Jednak największym zaskoczeniem igrzysk była reprezentacja Japonii. Japończycy zdobyli 7 medali (2,2,3) i w klasyfikacji medalowej uplasowali się na 4 pozycji.

Podsumowując, podczas pierwszych igrzysk w Londynie w 1948 r., które odbyły się po 12-letniej przerwie związanej z trwaniem działań wojennych, rozegrano tak jak w 1936 r. 11 konkurencji pływackich; liczba ta nie uległa zmianie również na następnych igrzyskach (Helsinki 1952 r.). Podczas igrzysk w Melbourne (1956 r.) rozegrano 13 konkurencji. Wprowadzono jako odrębny styl motylkowy i rozegrano wyścigi na dystansach 200 m mężczyzn i 100 m kobiet. Podczas igrzysk w Rzymie (1960 r.) wprowadzono dwie sztafety, 4x100 m stylem zmiennym mężczyzn i kobiet. W Tokio (1964 r.) liczba pływackich konkurencji olimpijskich została zwiększona do 18. Po raz pierwszy do programu wprowadzono konkurencję 400 m stylem zmiennym mężczyzn i kobiet oraz sztafetę 4x100 m stylem dowolnym mężczyzn. W Meksyku (1968 r.) znowu zwiększono, tym razem znacząco – aż do 29 – liczbę rozgrywanych konkurencji, tym samym pływanie stało się zaraz po lekkiej atletyce drugą dyscypliną, w której można było zdobyć największą liczbę medali. Rozegrano konkurencje: mężczyźni – 100 m, 200 m, 400 m, 1500 m stylem dowolnym, 100 m, 200 m stylem grzbietowym, 100 m, 200 m stylem klasycznym, 100 m, 200 m stylem motylkowym, 200 m, 400 m stylem zmiennym, wyścigi sztafetowe 4x100 m i 4x200 m stylem dowolnym, 4x100 m stylem zmiennym; kobiety – 100 m, 200 m, 400 m, 800 m stylem dowolnym, 100 m, 200 m stylem grzbietowym, 100 m, 200 m stylem klasycznym, 100 m, 200 m stylem motylkowym, 200 m, 400 m stylem zmiennym, wyścigi sztafetowe 4x100 m stylem dowolnym, 4x100 m stylem zmiennym. Podczas igrzysk w Monachium (1972 r.) rozegrano tę samą liczbę konkurencji, co cztery lata wcześniej. W Montrealu (1976 r.) liczba konkurencji spadła do 26, nie odbyły się wyścigi na dystansie 200 m stylem zmiennym mężczyzn i kobiet oraz wyścig sztafetowy 4x100 m stylem dowolnym mężczyzn. Podczas igrzysk w Los Angeles (1984 r.) konkurencje te zaczęto ponownie rozgrywać i ich liczba wzrosła znowu do 29. W Seulu (1988 r.) rozegrano 31 konkurencji, wprowadzono dwa nowe wyścigi na dystansie 50 m stylem dowolnym kobiet i mężczyzn. Podczas igrzysk w Atlancie (1996 r.) wprowadzono wyścig sztafetowy 4x200 m stylem dowolnym kobiet. W Pekinie (2008 r.) liczba rozgrywanych konkurencji wzrosła do 34, wprowadzono pływanie na dystansie 10 km na otwartym

akwenie kobiet i mężczyzn. Podczas igrzysk w Londynie (2012 r.) i Rio de Janeiro (2016 r.) liczba rozegranych konkurencji nie uległa zmianie.

Tabela 2. Dorobek medalowy Michaela Phelpsa podczas igrzysk olimpijskich w latach 2004–2016

Rok igrzysk	Miejsce	medal	konkurencja	wynik
2004	Ateny	złoty	100 m stylem motylkowym	0:51,25 OR ¹
2004	Ateny	złoty	200 m stylem motylkowym	1:54,04 OR
2004	Ateny	złoty	200 m stylem zmiennym	1:57,14 OR
2004	Ateny	złoty	400 m stylem zmiennym	4:08,26 WR ²
2004	Ateny	złoty	sztafeta 4x200 m stylem dowolnym	7:07,33
2004	Ateny	złoty	sztafeta 4x100 m stylem zmiennym	3:30,69
2004	Ateny	brązowy	200 m stylem dowolnym	1:45,32
2004	Ateny	brązowy	sztafeta 4x100 m stylem dowolnym	3:14,62
2008	Pekin	złoty	400 m stylem zmiennym	4:03,84 WR
2008	Pekin	złoty	sztafeta 4x100 m stylem dowolnym	3:08,24 WR
2008	Pekin	złoty	200 m stylem dowolnym	1:42,96 WR
2008	Pekin	złoty	200 m stylem motylkowym	1:52,03 WR
2008	Pekin	złoty	sztafeta 4x200 m stylem dowolnym	6:58,56 WR
2008	Pekin	złoty	200 m stylem zmiennym	1:54,23 WR
2008	Pekin	złoty	100 m stylem motylkowym	50:58 OR
2008	Pekin	złoty	sztafeta 4x100 stylem zmiennym	3:29,34 WR
2012	Londyn	złoty	sztafeta 4x200 m stylem dowolnym	6:59,70
2012	Londyn	złoty	200 m stylem zmiennym	1:54,27
2012	Londyn	złoty	100 m stylem motylkowym	51,21
2012	Londyn	złoty	sztafeta 4x100 stylem zmiennym	3:29,35
2012	Londyn	srebrny	sztafeta 4x100 m stylem dowolnym	3:10,38
2012	Londyn	srebrny	200 m stylem motylkowym	1:53,01
2016	Rio de Janeiro	złoty	200 m stylem motylkowym	1:53,36
2016	Rio de Janeiro	złoty	200 m stylem zmiennym	1:54,66
2016	Rio de Janeiro	złoty	sztafeta 4x200 m stylem dowolnym	7:00,66
2016	Rio de Janeiro	złoty	sztafeta 4x100 stylem zmiennym	3:27,95 OR
2016	Rio de Janeiro	złoty	sztafeta 4x100 m stylem dowolnym	3:09,92
2016	Rio de Janeiro	srebrny	100 m stylem motylkowym	51,14
Razem		Złoty	Srebrny	Brązowy
medale	28	23	3	2

OR – olympic records (rekord olimpijski)

WR – world records (rekord świata)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników konkurencji pływackich podczas igrzysk olimpijskich w latach 2000–2016.

W okresie tym nastąpiły zmiany w treningu, m.in. szkolenie coraz młodszych zawodników, wprowadzanie większych objętości, treningu interwałowego, treningu na lądzie, nastąpiły też znaczące zmiany w budowie pływalni olimpijskich i ich wyposażeniu. Zaczęto budować duże, coraz częściej kryte obiekty sportowe mogące pomieścić na trybunach nawet kilkanaście tysięcy widzów. Wprowadzono między innymi elektroniczne urządzenia pomiarowe, komputerowe zapisywanie wyników, płyty dotykowe zamontowane na ścianach nawrotowych. Wprowadzono też specjalnie zaprojektowane rynny i liny torowe które niwelowały niekorzystne falowanie wody w basenie. Zmiany dotyczyły też kostiumów pływackich i materiałów, z których je szyto. Rewolucyjne okazało się użycie podczas igrzysk w Pekinie (2008 r.) kostiumów poliuretanowych, które wpłynęły znacząco na wyniki (pobito w nich większość rekordów świata). Wszystkie te zmiany miały za zadanie stworzyć zawodnikom warunki do uzyskiwania jak najlepszych wyników sportowych.

Najlepszym pływakiem omawianego okresu (1948–2016) został Michael Phelps. Brał on udział w igrzyskach olimpijskich 5 razy. Po raz pierwszy wystąpił w Sydney w 2000 r. (w wieku 15 lat), zajął tam 5 miejsce na dystansie 200 m stylem motylkowym. Podczas kolejnych igrzysk (w latach 2004–2016), pływak ten zdobył w sumie 28 medali olimpijskich, w tym 23 złote, 3 srebrne i 2 brązowe. Wraz z kolegami 12 razy zdobył medale w wyścigach sztafetowych, 16 medali wywalczył w konkurencjach indywidualnych, ustanowił przy tym 5 rekordów olimpijskich oraz 8 rekordów świata (podczas IO). W 2008 r. podczas igrzysk w Pekinie Michael Phelps zdobył 8 złotych medali, przeszedł tym samym do historii, pobijając rekord innego reprezentanta USA Marka Spitzza z 1972 r. (7 złotych medali). M. Phelps zdobył również złoty medal na czterech kolejnych igrzyskach olimpijskich w tej samej konkurencji – 200 m stylem zmiennym. Został też olimpijczykiem wszech czasów.

Podczas igrzysk w latach 1948–2016 na pływalniach olimpijskich trwała supremacja reprezentantów USA. W czasie rozegranych 18 pływackich zawodów olimpijskich w klasyfikacji medalowej Amerykanie zwyciężyli aż 15 razy. Drugą pozycję zajęli w 1956 r. podczas igrzysk odbywających się w Melbourne, kiedy to zwyciężyła reprezentacja Australii oraz w 1988 r. podczas igrzysk w Seulu, gdzie zwyciężyli reprezentanci NRD. Reprezentacja USA nie brała udziału w igrzyskach, które odbyły się 1980 r. w Moskwie, pod jej nieobecność w klasyfikacji medalowej wygrali pływacy reprezentujący NRD. W tej samej klasyfikacji, na drugim miejscu osiem razy uplasowali się reprezentanci Australii (1960 r., 1964 r., 1968 r., 1972 r., 2000 r., 2004 r., 2008 r., 2016). Wśród krajów europejskich pozycję w strefie medalowej zajmowały Dania (1948 r.), Holandia (1948 r.,

2000 r.), Węgry (1952 r., 1988 r., 1992 r., 1996 r. 2016 r.), Francja (1952 r., 2012 r.), Wielka Brytania (1960 r., 2008 r.), ZSRR (1964, 1976, 1980, 1992 – WNP, 1996 – Rosja), NRD (1968 r., 1972 r., 1976 r., 1980 r., 1988 r.), RFN (1984 r.).

Tabela 3. Drużynowa klasyfikacja medalowa podczas igrzysk olimpijskich w latach 1948–2016

Olimpiada	Igrzyska	Rok	Miasto	I Miejsce	II Miejsce	III Miejsce
XIV	11	1948	Londyn	USA	Dania	Holandia
XV	12	1952	Helsinki	USA	Węgry	Francja
XVI	13	1956	Melbourne	Australia	USA	Japonia
XVII	14	1960	Rzym	USA	Australia	W. Brytania
XVIII	15	1964	Tokio	USA	Australia	ZSRR
XIX	16	1968	Meksyk	USA	Australia	NRD
XX	17	1972	Monachium	USA	Australia	NRD
XXI	18	1976	Montreal	USA	NRD	ZSRR
XXII	19	1980	Moskwa	NRD	ZSRR	Australia
XXIII	20	1984	Los Angeles	USA	Kanada	RFN
XXIV	21	1988	Seul	NRD	USA	Węgry
XXV	22	1992	Barcelona	USA	WNP	Węgry
XXVI	23	1996	Atlanta	USA	Rosja	Węgry
XXVII	24	2000	Sydney	USA	Australia	Holandia
XXVIII	25	2004	Ateny	USA	Australia	Japonia
XXIX	26	2008	Pekin	USA	Australia	W. Brytania
XXX	27	2012	Londyn	USA	Chiny	Francja
XXXI	28	2016	Rio de Janeiro	USA	Australia	Węgry

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników konkurencji pływackich podczas igrzysk olimpijskich 1948–2016.

Oprócz Michaela Phelpsa najbardziej utytułowani zawodnicy (podczas igrzysk olimpijskich) tego okresu to: Donald Schollander (USA), Charles Hickox (USA), Mark Spitz (USA), Roland Matthes (NRD), Jim Montgomery (USA), John Naber (USA), Władimir Salnikow (ZSRR), Michael Gross (RFN), Matt Biondi (USA), Tom Jager (USA), Aleksander Popow (Rosja), Gary Hall Jr. (USA), Aaron Peirsol (USA) Ian Thorpe (Australia), Nathan Adrian (USA), Ryan Lochte (USA), Jason Lezak (USA). Wśród kobiet: Jenny Thompson (USA), Dara Torres (USA), Kristin Otto (NRD), Amy Van Dyken (USA), Krisztina Egerszegi (Węgry), Dana Vollmer (USA), Kornelia Ender (NRD), Dawn Fraser (Australia), Kathleen Leddecky (USA), Melissa Franklin (USA), Inge de Bruijn (Holandia), Libby Trickett (Australia), Janet Evans (USA), Yana Klochkova (Ukraina).

4. Współzawodnictwo polskich pływaków na igrzyskach olimpijskich (1928–2016)

1 października 1919 r. powstał Polski Komitet Igrzysk Olimpijskich (PKIOI), który niezwłocznie przystąpił do przygotowywania reprezentacji na Igrzyska VII Olimpiady w 1920 r. Niestety, z powodu wojny z Rosją Sowiecką, w Antwerpii Polska reprezentowana była tylko symbolicznie w defiladzie sztandarów⁴⁸⁵. Pierwszy oficjalny udział Polski w igrzyskach olimpijskich nastąpił dopiero w 1924 r.⁴⁸⁶ W październiku 1924 r. PKIOI przyjął nazwę Polskiego Komitetu Olimpijskiego (PKOl). Rozpoczęto prace mające przyspieszyć rozwój polskiego ruchu olimpijskiego. Wynikało to ze zrozumienia propagandowej wartości osiągnięć olimpijskich dla prestiżu państwa w stosunkach międzynarodowych⁴⁸⁷.

Polska reprezentacja w pływaniu zadebiutowała na igrzyskach olimpijskich w 1928 r. w Amsterdamie, jednak bez powodzenia. Róża Kajzer wystartowała na dystansie 200 m stylem klasycznym, a Władysław Kuncewicz na dystansie 100 m stylem dowolnym. Obydwoje odpadli w eliminacjach. W 1936 r. po raz drugi zdecydowano się wysłać polską reprezentację pływaków na igrzyska. Po długich dyskusjach postanowiono zgłosić do startu w Berlinie sztafetę 4x200 m stylem dowolnym w składzie: Helmut Barysz, Kazimierz Bocheński, Joachim Karliczek, Ilja Szrajbman. Start ten zakończył się zupełnym niepowodzeniem, gdyż sztafeta została zdyskwalifikowana za falstart. Występ ten zmobilizował działaczy PZP do zatrudnienia w 1937 r. amerykańskiego trenera Howarda Stepa, który zajął się czołówką polskich pływaków⁴⁸⁸. Drugim trenerem, który przyjechał do Polski był Węgier Lajos Rajki. Popularyzowali oni nowoczesne metody treningowe oraz prowadzili centralne szkolenia. W drugiej połowie lat 30. ubiegłego stulecia wzmocnione kadry instruktorskie oraz rozwijająca się

⁴⁸⁵ H. Młodzianowska: *Działalność Polskiego Komitetu Olimpijskiego 1919-1939*. „Wychowanie Fizyczne i Sport” 1969 nr 2, s. 59–78.

⁴⁸⁶ J. Parandowski: *Olympic athletes...*, s. 13.

⁴⁸⁷ B. Woltmann: *Osiągnięcia sportowe Polaków w igrzyskach olimpijskich (1924–2006)* (w:) S. Zaborniak, M. Obodyński (red.) *Z tradycji kultury fizycznej w Polsce po II wojnie światowej*. Rzeszów 2008, s. 42, 43.

⁴⁸⁸ „Przegląd Sportowy” 1936 nr 69, s. 2; I. Tabaczek-Bejster: *Polscy pływacy w rywalizacji międzynarodowej (1922–2014)* (w:) *Plawanie, veda v praxi 2014*. Univerzita Komenskeho Bratislava. Bratislava 2014, s. 159.

masowa nauka pływania dawały nadzieję na poprawę sytuacji pływania sportowego. PKOl czynił przygotowania do udziału pływaków w XII Igrzyskach Olimpijskich w Helsinkach w 1940 r. Ustalono minima olimpijskie oraz wytypowano zawodników, którzy mieli być objęci przygotowaniem. Byli to: Gertruda Dawidowicz, Maria Krotowhila, Ewald Heidrich, Jan Jędrysek, Mieczysław Kuncelman i Franciszek Marchlewski⁴⁸⁹. Proces ten przerwał wybuch II wojny światowej. Igrzyska XII i XIII Olimpiady nie odbyły się.

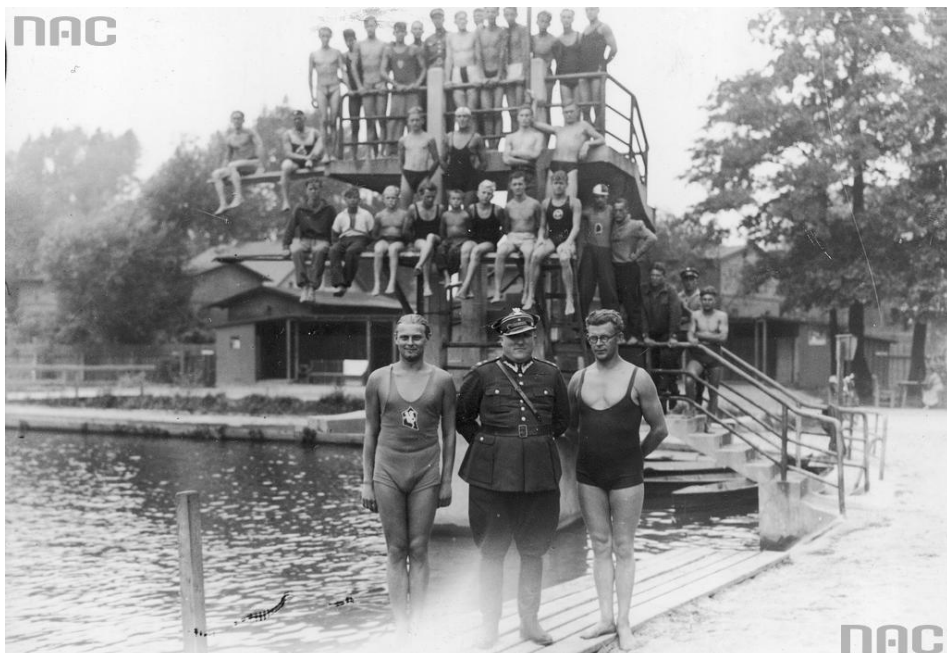
Fot. 129. Polscy pływacy podczas treningu przed igrzyskami olimpijskimi w Amsterdamie, Kraków 1928 r.

Źródło: zbiory NAC sygn. I-M-784-2.

Jesienią 1939 r. ziemie przedwojennej Polski zostały podzielone przez okupantów. Tereny zaburzańskie przejął ZSRR, centralna i zachodnia Polska stała się własnością Trzeciej Rzeszy (zachodnie i północne ziemie zostały wcielone do Rzeszy, z pozostałej części utworzono Generalne Gubernatorstwo). Na zagarniętych terenach Rzeczypospolitej każdy z okupantów prowadził własną politykę narodowościową. Podczas okupacji można było wyróżnić dwa rodzaje działalności sportowej: sport konspiracyjny oraz sport organizowany przez okupantów. W oba te nurty włączali się polscy olimpijczycy. Życie sportowe

⁴⁸⁹ M. Tuliszka: *85 lat Polskiego Związku Pływackiego...*, s. 33.

podczas II wojny światowej najprężniej rozwijało się w Generalnym Gubernatorstwie – zwłaszcza w Warszawie. Polityka germanizacyjna na ziemiach polskich, które zostały wcielone do Trzeciej Rzeszy była znacznie ostrzejsza. Natomiast na ziemiach polskich zagarniętych przez ZSRR natychmiastowej likwidacji uległy wszystkie polskie urzędy, organizacje, placówki, w tym i kluby sportowe. Bazę materialną oraz środki finansowe polskich klubów i organizacji sportowych przejęły władze sowieckie⁴⁹⁰.

Fot. 130. Uczestnicy i kierownictwo przedolimpijskiego kursu pływackiego. Widoczni na pierwszym planie, od lewej: przewodniczący sekcji pływackiej KKS „Pogoń” Katowice, Bogdan Wolf, kapitan sportowy Śląskiego Okręgu Pływackiego kapitan Przybyła, major Hild reprezentujący Wojewódzki Inspektorat Przystosowania Wojskowego i Wychowania Fizycznego, Tychy, 1934 r.

Źródło: zbiory NAC sygn. 1-S-2668.

Należy w tym miejscu wspomnieć o sporcie w obozach jenieckich. W 1940 r. w Stalagu XIII A w Langwasser odbyły się „Międzynarodowe Jenieckie Igrzyska Olimpijskie”. Otwarto je 31 sierpnia. Przysięgę olimpijską złożył Polak, Jan

⁴⁹⁰ R. Wryk: *Portret sportowy olimpijczyków Drugiej Rzeczypospolitej* (w:) R. Urban, L. Nowak, J. Eider: *Znajnowszej historii kultury fizycznej w Polsce*. Gorzów Wielkopolski 2016, s. 283-286.

Cioch. W Woldenbergu mieścił się jeden z największych obozów dla polskich oficerów Oflag II C. W 1944 r. znajdowało się w nim około 6000 jeńców. Dla uczczenia roku olimpijskiego rozegrano tam „Igrzyska Jenieckie”. Rozpoczęły się one 23 lipca, a zakończyły 13 sierpnia 1944 r. W programie sportowym znalazły się: turniej piłki nożnej, piłki ręcznej, konkurencje lekkoatletyczne, turnieje bokserski i szachowy. Przeprowadzono również konkurs sztuki i muzyki. Kazimierz Rudzki, jeńiec tego obozu tak napisał o tym wydarzeniu: *ta przedziwna Olimpiada z roku 1944 w Woldenbergu stanowiła coś więcej aniżeli sportową zabawę. Była symbolem wiary w wartość i sens idei olimpijskiej, mimo wszystko i na przekór wszystkiemu, co się działo poza zasięgiem kolczastych drutów obozu. W dniach od 30 lipca do 15 sierpnia 1944 r. również w Oflagu II D w Gross-Born rozegrano „Olimpiadę Obozową”, podczas której odbyły się konkurencje lekkoatletyczne, turnieje piłki nożnej i siatkowej. Podczas uroczystej defilady zawodników flagę olimpijską niósł i złożył przysięgę Zygmunt Weiss, olimpijczyk z 1924 i 1928 r.*⁴⁹¹

Fot. 131. Uczestnicy treningowego obozu pływackiego. Widoczni m.in.: Jędryszczyk (1. z lewej), trener H. Stepp (4. z lewej), P. Berlik (5. z lewej), O. Halor (6. z lewej), trener L. Rayki (7. z lewej), R. Maerz (8. z lewej), Skowronek (9. z lewej), A. Szczepański (10. z lewej), Mazurek (11. z lewej), Śląsk 1938 r.

Źródło: zbiory NAC sygn. 1-S-2671-1.

⁴⁹¹ *Kronika sportu...*, s. 426, 433.

Polski sport był ściśle związany z wychowaniem patriotycznym, w momencie wybuchu wojny to między innymi sportowcy stanęli do obrony ojczyzny. W ich gronie znaleźli się również pływacy. Najlepszy pływak okresu międzywojennego, olimpijczyk z Berlina Kazimierz Bocheński w sierpniu 1939 r. był uczestnikiem akademickich mistrzostw świata w pływaniu, które odbywały się w Monako. Kiedy zawody przerwano wracał do kraju, 2 września przekroczył granicę polsko-rumuńską w Zaleszczykach. Najprawdopodobniej dołączył do oddziału Wojska Polskiego, z którym walczył do końca kampanii, a w 1940 r. został zamordowany w obozie w Starobielsku. Inny olimpijczyk z Berlina – Kazimierz Karpiński, podczas okupacji został aresztowany i wywieziony do jednego z obozów w Prusach Wschodnich. Uciekł z obozu i przedostał się do Warszawy, walczył w powstaniu warszawskim, podczas którego poległ. Kolejny reprezentant Polski w pływaniu z Berlina, Ilja Szrajbman, został zamordowany przez hitlerowców w 1943 r., w getcie warszawskim⁴⁹². Środowisko sportowe należało do jednego z najbardziej zdziiesiątkowanych podczas II wojny światowej. Ogromne straty spowodowane latami okupacji i działaniami wojennymi zrujnowały niemal całkowicie również dorobek sportu pływackiego. Wśród tych, którzy oddali swe życie dla ojczyzny podczas II wojny światowej, było wielu wybitnych zawodników, szkoleniowców oraz działaczy sportu pływackiego. Oprócz wyżej wymienionych byli to m.in.: Bogdan Baranowski, Henryk Eisenbett, Jerzy Iwanow-Szajnowicz, Stefan Kępiński, Bożena Kokali-Kowalewska-Pietrzykowska, Marian i Stanisław Kossowscy, Hieronim Olszewski, Konstanty Pietkiewicz, Wincenty Pietrzykowski, Leszek Rouppert, Waldemar Szwiec, Zdzisław Tu-remko, Tadeusz Semadeni⁴⁹³.

Po ustaniu działań wojennych zaczęto w Polsce reaktywować niektóre okręgowe związki pływackie i sekcje powstałe przed wojną. Tworzono nowe sekcje w kołach sportowych i w klubach działających przy zakładach pracy. Inicjatorem powstałej 23 września 1945 r. Komisji Trzech był Poznański OZP. Komisja ta w składzie: Marian Linke (KS Warta), Bernard Matecki (ZWM) i Edward Górczewski (RKS San) podjęła działania prowadzące do utworzenia krajowego związku oraz wybrania jego władz. 7 października 1945 r. zwołano w Poznaniu ogólnopolski zjazd delegatów, podczas którego przywrócono działalność PZP (z siedzibą w Poznaniu) i wybrano jego władze w składzie: Kazimierz Nowosielski – prezes zarządu, Feliks Staszewski – wiceprezes, Zbigniew Bąkowski – wiceprezes, E. Górczewski – sekretarz, Stefan Frania – kapitan związkowy,

⁴⁹² Z. Porada: *Starożytnie i nowożytnie igrzyska...*, s. 929, 931.

⁴⁹³ M. Tuliszką: *85 lat Polskiego Związku Pływackiego...*, s. 33.

B. Matecki – zastępca kapitana. Funkcjonowanie reaktywowanego PZP opierało się na statucie, regulaminie i przepisach sportowych, które obowiązywały od 1933 r. Oznaczało to kontynuację działalności prowadzonej w okresie dwudziestolecia międzywojennego – ale w znacznie odmiennych warunkach ustrojowych. Początkowo sport nie należał do najważniejszych dziedzin, w których wprowadzono nowe, socjalistyczne zmiany. W 1945 r. działalność wznowiły: Łódzki, Krakowski, Śląski oraz Poznański OZP. Skupiały one 16 klubów. W 1946 r. powstały kolejne OZP: Pomorski, Warszawski, Pomorsko-Zachodni oraz Podokręgi Kielecki i Dolnośląski. W tym roku odbyły się też – w dniach 20–23 lipca – w Poznaniu I Powojenne Mistrzostwa Polski w Pływaniu i Skokach do Wody. Zakładane były sekcje pływackie przy klubach sportowych, organizowane szkolenia instruktorskie oraz obozy treningowe. Liczba klubów wzrosła do 53, zrzeszały one ok. 1300 zawodników⁴⁹⁴.

Wojna sparaliżowała rozwój sportu w Europie, jednak najbardziej w Polsce było karane uprawianie sportu pod okupacją niemiecką. Ówczesny stan polskiego pływania dobrze zobrazował wynik pierwszego międzypaństwowego meczu Polska – Czechosłowacja rozegranego w dniach 5–6 stycznia 1948 r. – 84:143 pkt. Na pierwsze powojenne igrzyska olimpijskie odbywające się w Londynie (1948 r.) PZP z powodu braku zawodników, prezentujących odpowiedni poziom sportowy, nie wystawił drużyny⁴⁹⁵.

W 1949 r. PZP przeniósł swoją siedzibę z Poznania do Warszawy. Ważną rolę w szkoleniu kadry trenerskiej zaczęła odgrywać katedra pływania AWF w Warszawie.

Na poprawę sytuacji w polskim pływaniu miał wpływ zapoczątkowany w 1949 r. cykl zawodów pływackich Puchar Miast – uczestniczyły w nim reprezentacje miast posiadających kryte pływalnie (Śląsk reprezentowała jedna drużyna, ze względu na to, że było tam najwięcej tego typu obiektów). Zawody te pozwoliły na odkrycie utalentowanych zawodników i pojawienie się pierwszych międzynarodowych sukcesów polskich pływaków⁴⁹⁶.

21 stycznia 1951 r. Walne Zgromadzenie PZP podjęło uchwałę o rozwiązaniu związku, przyjęło nowy regulamin i powołało Społeczną Sekcję Sportu Pływackiego (SSSP) przy GKKF. Zostało też wybrane prezydium i 32-osobowy zarząd, na którego czele stanął K. Gruda⁴⁹⁷. W trakcie tych zmian przyszły pierwsze po wojnie międzynarodowe sukcesy polskiego pływania.

⁴⁹⁴ Tamże, s. 37, 42.

⁴⁹⁵ A. Parczewski A.: *90 lat polskiego sportu pływackiego...*, s. 10.

⁴⁹⁶ Tamże.

⁴⁹⁷ M. Tuliszka: *85 lat Polskiego Związku Pływackiego...*, s. 43.

Pierwszy powojenny start w igrzyskach olimpijskich w Helsinkach w 1952 r. (uczestniczyło 8 reprezentantów⁴⁹⁸), Polacy zakończyli już w eliminacjach. Do brze wypadł jedynie Gotfryd Gremlowski, który awansował do półfinałów na dystansach 400 i 1500 m stylem dowolnym. Był to największy sukces polskiego pływania w historii igrzysk w tamtym okresie⁴⁹⁹.

W 1954 r. Marek Petruszewicz⁵⁰⁰ – trenowany we Wrocławiu przez Józefa Makowskiego – dwukrotnie poprawił rekord świata na dystansie 100 m stylem klasycznym (stosował on długie pływanie pod wodą po starcie i nawrocie) i uzyskał wynik 1:09,8. Udany był też start polskich reprezentantów na mistrzostwach Europy w Turynie (1954 r.) – M. Petruszewicz zdobył srebrny medal na dystansie 200 m stylem klasycznym, 5 innych zawodników zakwalifikowało się do finałów⁵⁰¹. Podczas Światowych Igrzysk Młodzieży w Warszawie (1955 r.) G. Gremlowski pokonał europejską czołówkę pływaków i zdobył z złote medale na dystansach 400 i 1500 m stylem dowolnym⁵⁰². Od tego momentu nastąpił jednak wieloletni kryzys w polskim pływaniu. Na igrzyska olimpijskie do Mel-

⁴⁹⁸ Patrz aneks, załącznik 10.

⁴⁹⁹ „Przegląd Sportowy” 1952. Wydanie specjalne z dnia 1.08.1952, s. 1.

⁵⁰⁰ Marek Petruszewicz (1934–1992) urodził się w Wilnie, w wieku 4 lat nauczył się pływać w rzece Szczarze, wpadającej do Niemna. Podczas wojny przedostał się do Warszawy, stamtąd w 1946 r. trafił do Wrocławia, aby „poskromić” jego temperament brat zapisał go do najsilniejszej w tym czasie w Polsce sekcji pływackiej Pafawag-u. Regularne treningi rozpoczął w wieku 14 lat. W 1951 r. otrzymał powołanie do kadry narodowej, był zawodnikiem o dobrych warunkach fizycznych, utalentowanym, „walecznym” i silnym psychicznie. Początkowo pływał stylem dowolnym, ale zaczął uzyskiwać dobre wyniki, pływając stylem klasycznym. W latach 1951–1952 poprawił kilkakrotnie rekordy Polski. W 1952 r. wystartował jeszcze bez powodzenia podczas igrzysk olimpijskich w Helsinkach. 18 października 1953 r. we Wrocławiu pobił rekord świata na dystansie 100 m stylem klasycznym (prawie połowę dystansu płynął pod wodą) z czasem 1:10,9 min. W marcu 1954 r. wyrównał rekord świata na dystansie 200 m stylem klasycznym, w maju pobił po raz drugi rekord na dystansie 100 m tym samym stylem (1:09,8 min), a pod koniec tego roku zdobył wicemistrzostwo Europy na dystansie 200 m stylem klasycznym (2:42,5 min). Był to najlepszy rok w karierze zawodnika. Za m.in. „niesportowy” tryb życia, został usunięty ze szkoły i kadry narodowej. Próbował wrócić do pływania, ale nie osiągał już tak dobrych rezultatów. Nie zakwalifikował się na igrzyska olimpijskie do Melbourne. Na igrzyskach tych FINA podjęła decyzję o zakazie długiego pływania pod wodą w stylu klasycznym, co spowodowało, że pływak uzyskiwał rezultaty gorsze niż poprzedo o 3–4 s. Ostateczne zakończenie kariery zawodnika spowodowane było dożywotnią dyskwalifikacją. Źródło: „Pływanie” 2004 nr 2, s. 14–15.

⁵⁰¹ *Olimpijskie laury...*, s. 238, 239; I. Tabaczek-Bejster, P. Ruzbarsky: *Osiągnięcia sportowe polskich pływaków podczas igrzysk olimpijskich (1928–2012)* (w:) J. Junger (red.) *Acta Facultatis exercitationis corporis universitatis Presovienis*. Presov 2013, s. 118; Biuletyn informacyjny. Polski Związek Pływacki. Warszawa 2014, nr. 2 s. 5.

⁵⁰² B. Tuszyński: *Leksykon Olimpijczyków Polskich 1924–2006*. Fundacja Dobrej Książki. Warszawa 2006, s. 716; A. Parczewski A.: *90 lat polskiego sportu pływackiego...*, s. 10.

bourne (1956 r.) pojechała tylko jedna reprezentantka Polski – Elżbieta Gellner, która nie odniosła żadnego sukcesu⁵⁰³.

W październiku 1956 r. obowiązująca dotychczas struktura organizacyjna sportu zaczęła ulegać zmianie – przywrócono związki sportowe. W grudniu 1956 r. plenum SSSP podjęło uchwałę o przystąpieniu do działań mających na celu reaktywowanie PZP. We wrześniu w 1957 r. w Łodzi doszło do reaktywowania związku. Jednak kluby sportowe zostały na stałe przyłączone do zrzeszeń sportowych podlegających branżowym związkom zawodowym, milicji i wojsku. Zmiany te nie miały jednak żadnego wpływu na rozwój bazy sportowej. Nadal brakowało krytych pływalni, bez których jakkolwiek postęp w sporcie pływackim był niemożliwy. Pływanie zdecydowanie odstawało od innych dyscyplin sportu, w których Polacy osiągalni międzynarodowe sukcesy, w tym medale olimpijskie (lekka atletyka, pięściarstwo, podnoszenie ciężarów). Aby sytuacja ta uległa poprawie – po ogólnokrajowej dyskusji zainicjowanej przez PZP – w 1961 r. powołano Ogólnopolski Komitet Upowszechniania Pływania⁵⁰⁴. W 1962 r. zarządzeniem nr 74 przewodniczącego Głównego Komitetu Kultury Fizycznej i Turystyki powołano Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe (WOPR), organizacją, która, oprócz zapewnienia bezpieczeństwa nad wodą, propagowała też naukę pływania⁵⁰⁵.

W 1957 r. podczas Uniwersjady w Paryżu Andrzej Kłopotowski wygrał 200 m stylem klasycznym, kolejne starty reprezentantów Polski podczas międzynarodowych imprez, nie przyniosły już sukcesów. W igrzyskach w Rzymie uczestniczyła reprezentacja w 6-osobowym składzie, ale tylko Andrzej Kłopotowski na dystansie 200 m stylem klasycznym zakwalifikował się do finału⁵⁰⁶.

Prognozy dla polskich pływaków przed igrzyskami w Rzymie były nie najlepsze. W czasopiśmie „Sport” znalazł się artykuł mówiący o tym, że pływacy jadą do Rzymu dzięki wspaniałomyślnej decyzji PKOl, gdyż ani „crawliści”, ani „klasyk” Andrzej Kłopotowski na ten wyjazd nie zasłużyli. Sprawdzeniem przygotowania kadry były dwa lata wcześniej mistrzostwa Europy w Budapeszcie, gdzie pływacy, mimo szumnych zapowiedzi działaczy PZP, wypadli bardzo źle. Tylko A. Kłopotowski przebrnął eliminacje i w finale zajął 8 miejsce. Reprezentacja Polski stanowiła jaskrawy kontrast na tle innych drużyn, dla których

⁵⁰³ *Iskier przewodnik sportowy*. Iskry. Warszawa 1976, s. 520, 521.

⁵⁰⁴ M. Tuliszką: *85 lat Polskiego Związku Pływackiego...*, s. 43; A. Parczewski A.: *90 lat polskiego sportu pływackiego...*, s. 10.

⁵⁰⁵ R. Kołodziej, I. Tabaczek-Bejster, A. Dudziak: *Ratownictwo wodne. Wybrane zagadnienia*. Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego. Rzeszów 2014, s. 17

⁵⁰⁶ *Iskier przewodnik sportowy...*, s. 520, 521.

zawody w Budapeszcie były pierwszym sprawdzianem w przygotowaniach do startu w Rzymie. Polscy szkoleniowcy nie zrobili nic. W roku olimpijskim poza mistrzostwami Polski pływacy nie uczestniczyli w żadnych zawodach, w których, program przewidywałby przedbiegi, półfinały i finały. Utartym zwyczajem przedstawiano opinii publicznej wyniki przyszłych reprezentantów kraju na krótkiej pływalni⁵⁰⁷.

Do Rzymu pojechało 6 zawodników. Niespodziankę sprawił Andrzej Salamon. Najlepszy polski sprinter ustanowił w eliminacjach rekord Polski 56,5 s, o osiem dziesiątych sekundy lepszy od poprzedniego. Wynik ten nie wystarczył jednak, aby zawodnik zakwalifikował się do finału⁵⁰⁸. Najlepszy polski „klasyk”, A. Kłopotowski podczas igrzysk w Rzymie ustanowił nowy rekord Polski, co ostatecznie pozwoliło mu zająć 7 miejsce. Pozostali pływacy, poza wspomnianym wyżej A. Salamonem, rywalizowali bez większego powodzenia. Jedynie Jerzy Tracz ustanowił na dystansie 400 m stylem dowolnym nowy rekord Polski⁵⁰⁹. Od tego momentu dystans między światową czołówką a polskimi pływakami zaczął się drastycznie powiększać. Nadal brakowało zrozumienia władz, co było równoznaczne z brakiem środków na budowę krytych pływalni. W Australii w tym czasie stosowano już intensywny trening pływacki z dziećmi. Przyniosło to efekty w postaci rekordów świata ustanowionych przez nastolatki. Tą drogą poszły również NRD i USA, gdzie selekcje pływackie w szkołach objęto programem państwowym. Następstwem tego były medale olimpijskie zdobywane przez reprezentantów tych państw⁵¹⁰.

Z powodu słabych wyników reprezentacja Polski w pływaniu nie wystartowała w Tokio⁵¹¹.

W Meksyku (1968 r.) Polskę reprezentowało czterech zawodników: Józef Klukowski (styl klasyczny), Jacek Krawczyk (styl zmienny), Zbigniew Pacelt (styl zmienny), Władysław Wojtakajtis (styl dowolny). Dystans dzielący Polaków od światowej czołówki ciągle był olbrzymi. Na igrzyska pojechali więc pływacy, którzy bili rekordy Polski. Dla zawodników dużym problemem była aklimatyzacja, mimo tego że do Meksyku przyjechali wcześniej, mieli problemy z oddychaniem. Rok przed igrzyskami w Meksyku zawodnicy różnych dyscyplin (w tym pływacy) byli na obozie przygotowawczym w Pirenejach, gdzie przeprowadzano badania dotyczące wpływu wysokości na organizm sportowców.

⁵⁰⁷ „Sport” 1960, nr 106, s. 2

⁵⁰⁸ Tamże nr 114, s. 1.

⁵⁰⁹ Tamże nr 117, s. 2.

⁵¹⁰ A. Parczewski A.: *90 lat polskiego sportu pływackiego...*, s. 11.

⁵¹¹ *Iskier przewodnik sportowy...*, s. 514.

Jednak lekarze i trenerzy polskiej reprezentacji nie mieli jeszcze doświadczenia w zakresie metod treningu wysokościowego⁵¹².

Na pływalni Alberca Olimpica Polakom nie udało się zbliżyć nawet do własnych rekordów życiowych. Przez eliminacje przeszedł jedynie J. Klukowski na dystansie 100 m stylem klasycznym, w półfinale uzyskał czas o trzy dziesiąte sekundy gorszy od własnego rekordu Polski (1:10,9 min) i zajął 17 miejsce⁵¹³.

Fot. 132. Reprezentanci Polski (od lewej): Zbigniew Pacelt, Zbigniew Kuciewicz (trener), Józef Klukowski, Władysław Wojtakajtis. Meksyk 1968 r.

Źródło: *Na olimpijskim szlaku 1968*. PKOl. Warszawa 1969, s. 124.

W Monachium (1972 r.) i Montrealu (1976 r.) reprezentacja Polski uplasowała się również na dalekich pozycjach. Do Monachium pojechało pięciu zawodników, ale tylko Andrzej Chudziński poprawił w stylu motylkowym rekordy

⁵¹² Relacja ustna J. Krawczyka, reprezentanta Polski w pływaniu podczas igrzysk olimpijskich w Meksyku w 1968 r. 15.08.2015; *Na olimpijskim szlaku 1968...*, s. 121.

⁵¹³ *Na olimpijskim szlaku...*, s. 121; W.K. Osterloff: *Na stadionach Azteków...*, s. 117.

Polski. Pozostała czwórka (Piotr Dłucik, Zbigniew Pacelt, Cezary Śmiglak, Władysław Wojtakajtis) nie poprawiła swoich rekordów życiowych. Z. Pacelt i W. Wojtakajtis wypadli słabiej niż w Meksyku i zajęli miejsca w czwartej i w piątej dekadzie⁵¹⁴.

W Montrealu barwy Polski reprezentowało trzech zawodników: Anna Skolarczyk (styl klasyczny), Cezary Śmiglak (styl klasyczny), Ryszard Żugaj (styl grzbietowy). R. Żugaj na dystansie 100 m stylem grzbietowym był 16, a na 200 m tym samym stylem uzyskał 29 pozycję (na 33 startujących). C. Śmiglak na 100 m i 200 m stylem klasycznym zajął miejsca w trzeciej dekadzie. Natomiast A. Skolarczyk również w stylu klasycznym wywalczyła miejsca 21 (100 m) oraz 18 (200 m)⁵¹⁵.

Stan bazy polskiego pływania uległ poprawie (w 1972 r. powstała nowoczesna, kryta, 50-metrowa pływalnia w Oświęcimiu). W 1975 r. istniało już blisko 200 krytych pływalni (głównie 25-metrowych). Od połowy lat 70. ubiegłego stulecia zaczęły powstawać na terenie Polski szkoły o profilu sportowym, które stały się podstawową bazą szkolenia wyczynowego pływaków. Poprzez ich działanie popularyzowano pływanie wśród dzieci i młodzieży, w celu wyselekcjonowania utalentowanych sportowców. Do końca 1976 r. działało 17 takich szkół, współpracowały one z klubami (w 1982 było ich 26, a w 1996 r. 40). Kolejne ogniwo szkolenia stanowiły szkoły mistrzostwa sportowego (SMS), pierwsza tego typu szkoła powstała w Raciborzu w 1977 r.⁵¹⁶, po niej zaczęły powstawać kolejne⁵¹⁷.

W 1977 r. na mocy porozumienia między Ministerstwem Oświaty a Głównym Komitetem Kultury Fizycznej i Sportu, na wniosek władz miasta i PZP powstała pierwsza w Polsce Szkoła Mistrzostwa Sportowego (SMS) z pływaniem jako dyscypliną wiodącą. Celem powstania placówki było połączenie intensywnego i pochłaniającego wiele czasu treningu pływackiego z nauką w szkole. W tym celu powstał obiekt sportowy z pływalnią, salką do ćwiczeń, siłownią, bieżnią tartanową i gabinetami odnowy biologicznej, przy którym mieściła się szkoła. Placówka posiadała również internat. Do powstania SMS w dużym stop-

⁵¹⁴ *Na olimpijskim szlaku 1972...*, s. 212.

⁵¹⁵ *Igrzyska olimpijskie 1974*. Wydawnictwo „Sport i Turystyka” Warszawa 1978, s. 254.

⁵¹⁶ <http://smsraciborz.pl/> 29.09.2016; M. Tuliszka: *85 lat Polskiego Związku Pływackiego...*, s. 40; Parczewski A.: *90 lat polskiego sportu pływackiego...*, s. 11.

⁵¹⁷ Kolejne SMS powstawały w: Krakowie (1978), Oświęcimiu i Poznaniu (1982 r.), Warszawie (1987 r.), Gdańsku (1996 r.), Szczecinie (2000 r.), Zielonej Górze (2001 r.), Wrocławiu (2009 r.) Źródło: M. Tuliszka: *85 lat Polskiego Związku Pływackiego...*, s. 40; informacje uzyskane w SMS Wrocław 22.08.2017.

niu przyczynili się Jan Jaworski – przedstawiciel PZP oraz Wojciech Nazarko – propagator sportu pływackiego w Raciborzu. Taki model szkoły sportowej był w tym czasie nowatorski, dlatego zasady jej działania postanowiono oprzeć na sprawdzonych już wzorach z NRD i ZSRR. Szkoły te miały za zadanie wychować zawodników najwyższej klasy. Uczniowie rekrutowani byli z całej Polski. Znacznie zwiększono objętość i intensywność treningów, zwracając uwagę na wszechstronne przygotowanie⁵¹⁸. W Raciborzu trenowali prawie wszyscy czołowi polscy pływacy (2–3 najlepszych zawodników z każdego stylu). Do szkoły zatrudniony został trener koordynator z ZSRR, Władimir Mitrofanow oraz trenerzy: Jan Muzyka, Andrzej Sylwestrowicz, Edmund Uścińowicz⁵¹⁹ i Jan Wiederek⁵²⁰. Podczas treningów zawodnicy robili to, co podczas zawodów – rywalizowali ze sobą. Stworzone warunki i ciągła rywalizacja spowodowały bardzo znaczącą i szybką poprawę wyników⁵²¹.

Na igrzyskach w Moskwie w 1980 r. Polskę reprezentowało 8 zawodników, w tym aż 5 zawodników trenujących w SMS w Raciborzu, oraz dwóch trenerów pracujących w tej szkole. Byli to: Leszek Górski, Zbigniew Januszkiewicz, Małgorzata Różycka, Dariusz Wolny, Bogusław Zychowicz, trenerzy Władimir

⁵¹⁸ Relacja ustna J. Wiederdka, wieloletniego głównego szkoleniowca PZP kadry Polski w pływaniu, uczestnika igrzysk olimpijskich w Moskwie 1980 r., Atlancie 1996 r., Atenach 2004 r., Pekinie 2008 r., Londynie 2012 r. z dn. 4.08.2015; <http://smsraciborz.pl/> 29.09.2016

⁵¹⁹ Edmund Uścińowicz (1944–2015) wieloletni i najbardziej utytułowany trener Kormorana Olsztyn, był przez wiele lat związany z czołówką polskich zawodników: olimpijczyków i medalistów największych imprez. W latach 70. był współtwórcą potęgi olsztyńskiego pływania, wychowawcą najwybitniejszych zawodników Warmii i Mazur: Mariusza Gabca i Leszka Górskiego. Jego podopieczni brali udział w igrzyskach olimpijskich, mistrzostwach Europy, byli medalistami imprez międzynarodowych, mistrzami i rekordzistami Polski. E. Uścińowicz pracował także z kadrą olimpijską Polski, był jednym z pierwszych trenerów w Szkole Mistrzostwa Sportowego w Raciborzu. Koordynował sekcję pływacką Śląska Wrocław. Podczas pracy z reprezentacją juniorów opiekował się m.in. najwybitniejszą zawodniczką w historii polskiego pływania Otylią Jędrzejczak. Pracował też na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Studium Wychowania Fizycznego i Sportu. Źródło: <http://www.wama-sport.pl/dyscypliny/plywanie-2/17898-odszed%C5%82-edmund-u%C5%9Bcinowicz-%E2%80%93-najwybitniejszy-trener> 29.09.2016

⁵²⁰ Jan Wiederek (ur. 1949 r.) trener pływania, absolwent AWF Warszawa. Od 1971 r. trener PZP kadry Polski w piłce wodnej, od 1972 r. trener kadry pływaków. W latach 1972–1986 szkoleniowiec SMS w Raciborzu oraz jeden z założycieli tej szkoły. W latach 1986–1995 trener sekcji pływackiej AZS AWF Warszawa. W latach 1996–2016 kierownik wydziału szkolenia PZP. Uczestniczył w igrzyskach olimpijskich w Moskwie 1980 r., Atlancie 1996 r., Atenach 2004 r., Pekinie 2008 r., Londynie 2012 r. Od 2003 r. komentator telewizyjny najważniejszych imprez pływackich (MŚ, ME, IO). Wyszkolił wielu mistrzów i rekordzistów Polski oraz medalistów zawodów międzynarodowych. Źródło: relacja ustna Jana Wiederdka z dn. 26.08.2017.

⁵²¹ „Przeгляд Sportowy” 1988 nr 167, s. 3.

Mitrofanow, Jan Wiederek⁵²². Długotrwały brak międzynarodowych sukcesów polskich pływaków został przerwany dopiero na tych igrzyskach (pod nieobecność zawodników z USA i kilku innych państw kapitalistycznych). Pierwszy olimpijski medal w pływaniu wywalczyła dla Polski Agnieszka Czopek. Zdobyla brązowy medal na dystansie 400 m stylem zmiennym⁵²³.

A. Czopek była maksymalnie skupiona. Rozpoczęła walkę o medal w szybszym tempie niż w eliminacjach. Na ostatniej długości odpierała ataki konkurentek, przegrywając z Brytyjką Sharron Davies. Petra Schneider (NRD) zwyciężczyni tego wyścigu zdeklasowała rywalki i osiągnęła rekord świata z wynikiem 4:36,29 min. W ekipie Polski panowała ogromna radość. A. Czopek popłynęła lepiej niż w eliminacjach i pobiła kolejny rekord Polski (4:48,17 min). 16-letnia zawodniczka z Polski zrobiła na moskiewskiej pływalni prawdziwą furorę (autografy, wywiady). Zaskoczona i speszona nagłą popularnością powiedziała: *Moim celem było awansowanie do finału, dopiero po eliminacjach zaczęłam myśleć o medalu. Wyobrażam sobie jak cieszą się rodzice, którzy dopinguwali mnie do intensywnego wysiłku. Ten medal to również sukces trenera Jacka Chojnowskiego i krakowskiej SMS.*

W wywiadzie udzielonym dla „Pływania”, A. Czopek tak wspomina ten start: *pół roku przed tymi igrzyskami poważnie zachorowałam na zatoki. Prawie dwa i pół miesiąca byłam z treningu wyłączona. Do formy wróciłam, ale kosztem naprawdę ogromnych obciążeń. Podczas tego wyścigu olimpijskiego na 400 m stylem zmiennym przez 350 m byłam na drugim miejscu, a potem poczułam się tak jakby mi odcięli prąd. Wtedy wyprzedziła mnie Angielka, a ja dopłynęłam resztką sił. Miałam ręce i nogi jak z ołowiu, ciężko mi było wykonać każdy następny ruch. Dopłynęłam siłą woli⁵²⁴.*

Magdalena Białas, pływająca również na dystansie 400 m stylem zmiennym, musiała się zadowolić 8 miejscem. Dużą niespodzianką było zajęcie przez Dorootę Brzozowską 5 miejsca na dystansie 200 m stylem motylkowym. Była ona pierwszą Polką, która wystąpiła w finale olimpijskim. Sukces był tym większy, że pływaczka pojechała na igrzyska jako jedyna zawodniczka, która nie trenowała

⁵²² Polish Olympic Team. Moscow 80. Polish Olympic Committee. „Sport i Turystyka”. Warszawa 1980, s. 64–65; relacja ustna J. Wiederka, wieloletniego głównego szkoleniowca PZP kadry Polski w pływaniu, uczestnika igrzysk olimpijskich w Moskwie 1980 r., Atlancie 1996 r., Atenach 2004 r., Pekinie 2008 r., Londynie 2012 r. z dn. 4.08.2015

⁵²³ „Przegląd Sportowy” 1988, nr 177, bs.; M. Tuliszcza: *75-lecie Polskiego Związku Pływackiego...*, s. 4; J. Lis: *Polscy medaliści olimpijscy*. Krajowa Agencja Wydawnicza. Białystok, 1985, s. 61; W. Lipoński, S. Lipoński: *Polacy na olimpiadach...*, s. 69; B. Tuszyński: *Leksykon olimpijczyków polskich 1924-2006*. Fundacja Dobrej Książki. Warszawa, s. 712.

⁵²⁴ „Pływanie” 2011 nr 4, s. 32-34.

wała w SMS⁵²⁵. Na marginesie warto wspomnieć, że dyplom za zajęcie 5 miejsca podczas igrzysk w Moskwie D. Brzozowskiej został wręczony w szatni pływackiej przez panią tam sprząającą. Organizatorzy oficjalnie dekorowali tylko pierwszą trójkę zawodników⁵²⁶.

Fot. 133. Agnieszka Czopek, Moskwa 1980 r.
Źródło: 90 lat na olimpijskim szlaku. PKOl. Warszawa 2009, s. 313.

Fot. 134. Dorota Brzozowska, Moskwa 1980 r.
Źródło: ze zbiorów Doroty Brzozowskiej.

Leszek Górski awansował na 2 miejscu do finału na dystansie 400 m stylem zmiennym (ustanawiając rekord Polski). W finale popłynął wolniej i ostatecznie zajął 7 miejsce, 10 miejsce na tym dystansie zdobył drugi reprezentant Polski Dariusz Wolny (uzyskując rekord życiowy)⁵²⁷.

⁵²⁵ Relacja ustna J. Wierderka, wieloletniego głównego szkoleniowca PZP kadry Polski w pływaniu, uczestnika igrzysk olimpijskich w Moskwie 1980 r., Atlancie 1996 r., Atenach 2004 r., Pekinie 2008 r., Londynie 2012 r. z dn. 4.08.2015; relacja ustna D. Brzozowskiej, reprezentantki Polski podczas igrzysk olimpijskich w Moskwie w 1980 r. z dn. 23.04.2016.

⁵²⁶ Relacja ustna D. Brzozowskiej, reprezentantki Polski podczas igrzysk olimpijskich w Moskwie w 1980 r. z dn. 23.04.2016.

⁵²⁷ „Przegląd Sportowy” 1980, nr 145, s. 2; „Przegląd Sportowy” 1988, nr 167, s. 3; „Przegląd Sportowy” 1988, nr 177, s. 6; relacja ustna J. Wierderka, wieloletniego głównego szkoleniowca PZP

L. Górski (najlepszy polski pływak specjalizujący się w stylu zmiennym w latach 80., finalista igrzysk olimpijskich w Moskwie) opowiedział w wywiadzie udzielonym dla „Pływania”, dlaczego nie zdobył medalu na dystansie 400 m stylem zmiennym w Moskwie: *Do tych igrzysk byłem bardzo dobrze przygotowany. Pierwszy cios otrzymaliśmy już przed wyjazdem do Moskwy. Okazało się, że z niewiadomych względów nie może z nami pojechać nasz masażysta, co oznaczało brak odnowy biologicznej między startami. Na miejscu, ku naszej radości, zajęła się nami Rosjanka – masażystka gospodarzy. Niestety, jak się okazało, jedynie przed eliminacjami, w których zresztą popłynąłem doskonale, z drugim czasem, wchodząc do finału. Przed najważniejszym finałowym startem, najpierw zafundowano nam ciężką rozgrzewkę pod kierunkiem W. Mitrofanowa (3 km), a potem odmówiono odnowy biologicznej. Podczas gdy radzieckich zawodników regenerowano, masowano im mięśnie i robiono rozmaite „wcierki” itp. Ja biegałem po olimpijskiej pływalni i szukałem kogoś, kto mógłby mi pomóc. Zajął się mną trener A. Czopek, ale było już za późno – rozgrzewka, masaż, czy wcierki – muszą być rozplanowane co do minuty, a ja za chwilę musiałem stanąć na słupku w olimpijskim finale. Płynąłem na kompletnie „sztywnych mięśniach”, które nie zdążyły się zregenerować po ostrej rozgrzewce. Już po pierwszych metrach delfinem było widać, że coś jest nie tak. Efekty spóźnionego masażu przyszły akurat wtedy, gdy wychodziłem z wody po nieudanym wyścigu. Gdybym mógł wystartować w tym momencie jeszcze raz... Do tej pory żał mi tamtej szansy, zwłaszcza iż jak się okazało czas, jaki osiągnąłem w eliminacjach gwarantował mi brązowy medal⁵²⁸.*

Po tym sukcesie w Polsce wzrosło zainteresowanie dzieci i młodzieży pływaniem, a Agnieszka Czopek stała się wzorem do naśladowania dla młodych adeptów tego sportu.

17 maja 1984 r. zarząd PKOl przy udziale przedstawicieli związków sportowych kilka tygodni przed igrzyskami w Los Angeles, podjął decyzję, że reprezentacja Polski nie weźmie udziału w igrzyskach: *Po wszechstronnej dyskusji i uwzględnieniu wszystkich elementów sytuacji zaistniałej wokół igrzysk w Los Angeles PKOl postanowił nie zgłaszać polskiej reprezentacji do udziału w tych igrzyskach. Mamy pełną świadomość, że jest to decyzja przykra, przede wszystkim dla*

kadry Polski w pływaniu, uczestnika igrzysk olimpijskich w Moskwie 1980 r., Atlancie 1996 r., Atenach 2004 r., Pekinie 2008 r., Londynie 2012 r. z dn. 4.08.2015

⁵²⁸ „Przegląd Sportowy” 1988 nr 167, s. 3; „Pływanie” 2005 nr 1, s. 22; Relacja ustna J. Wierderka, wieloletniego głównego szkoleniowca PZP kadry Polski w pływaniu, uczestnika igrzysk olimpijskich w Moskwie 1980 r., Atlancie 1996 r., Atenach 2004 r., Pekinie 2008 r., Londynie 2012 r. z dn. 4.08.2015

zawodników, ale i dla milionów sympatyków sportu w naszym kraju⁵²⁹. Podano też przyczyny: *Powstała nieznośna sytuacja: bezkarnie działają dywersyjne organizacje stawiające sobie za cel niedopuszczenie do udziału w Igrzyskach sportowców radzieckich i innych krajów socjalistycznych, przygotowuje się werbowanie uciekinierów i gromadzi się na ten cel specjalne fundusze, grozi się prowokacyjnymi akcjami. (...) Znane są nam też przygotowania różnych antypolskich ośrodków w Los Angeles do prowadzenia działalności dywersyjnej wobec ekipy polskiej*⁵³⁰. Zarząd PKOl zaapelował do sportowców o godną postawę i zrozumienie zaistniałej sytuacji. Decyzja ta była dla zawodników trudna do zaakceptowania, zwłaszcza dla tych, którzy mieli szansę na zdobycie medali podczas igrzysk (w 2007 r. reprezentanci Polski, którzy brali udział w Zawodach Przyjaźni i zdobyli medale otrzymali takie same uprawnienia jak medaliści olimpijcy⁵³¹)⁵³².

Fot. 135. Brązowy medal olimpijski. Moskwa 1980 r.

Źródło: ze zbiorów Aleksandra Cichonia.

W 1984 r. w związku z bojkotem przez państwa socjalistyczne igrzysk, zorganizowano alternatywną imprezę sportową pn. Międzynarodowe Zawody Przyjaźni – 1984.

⁵²⁹ *Na olimpijskim szlaku 1984*. „Sport i Turystyka”. Warszawa 1987, s. 234.

⁵³⁰ Tamże.

⁵³¹ W 2007 r. prezydent Lech Kaczyński podpisał nowelizację ustawy o kulturze fizycznej, dzięki której sportowcy, którzy stanęli na podium w Zawodach Przyjaźni, otrzymali dożywotnie emerytury przysługujące wcześniej tylko medalistom igrzysk olimpijskich; http://wyborcza.pl/alehistoria/1,121681,16478630,Druzba_84__socjalistyczne_igrzyska.html 01.09.2016.

⁵³² Relacja ustna J. Falandysa reprezentanta Polski w zapasach podczas Zawodów Przyjaźni w 1984 r. 02.09.2015.

Pływackie Zawody Przyjaźni odbyły się na pływalni olimpijskiej w Moskwie. Zawody były bardzo dobrze zorganizowane, jednak udział w nich nie mógł zająć zawodnikom rywalizacji w igrzyskach olimpijskich (nieobecność amerykańskich zawodników i z wielu innych państw, brak „ducha” igrzysk)⁵³³.

Fot. 136. Reprezentacja Polski na igrzyska olimpijskie w Moskwie 1980 r. szereg dolny od prawej: Agnieszka Czopek, Małgorzata Różycka, Dorota Brzozowska, Magdalena Białas, szereg w środku od prawej: trenerzy Władimir Mitrofanow, Jan Wiederek, Jacek Chojnowski, szereg na górze od prawej: Bogusław Zychowicz, Dariusz Wolny, Zbigniew Januszkiewicz, Leszek Górski, pływalnia CWKS „Legia” Warszawa 1980 r.

Źródło: ze zbiorów J. Wierka.

Reprezentacja polskich pływaków wracała z Moskwy w dobrych nastrojach, gdyż większość zawodników i zawodniczek pobiło swoje rekordy życio-

⁵³³ Relacja ustna D. Chyłak, uczestniczki Zawodów Przyjaźni w 1984 r. reprezentantki Polski w pływaniu podczas igrzysk olimpijskich w Seulu 1988 r. z dn.14.08.2015.

we, ustanowiono pięć rekordów Polski seniorów i cztery juniorów. L. Górski w finale na dystansie 400 m stylem zmiennym zajął 4 miejsce (4:27,03 min), D. Wolny był 5 z rekordem życiowym 4:28,72 min. Na dystansie 200 m stylem zmiennym uplasowali się oni odpowiednio na 6 i 7 miejscu. Życiowe rezultaty osiągał stylem klasycznym Robert Kominiak. Ustanowił on dwa rekordy Polski na dystansie 200 m stylem klasycznym (2:23,38 min), zajmując 4 miejsce oraz na dystansie 100 m tym samym stylem (1:06,65 min), zajmując 5 miejsce. Rekord Polski ustanowiła też Dorota Chylak na dystansie 100 m stylem klasycznym (1:12,10 min). Rekordy padły również podczas wyścigów sztafetowych 4x100 m stylem zmiennym mężczyzn (Z. Januskiewicz, R. Kominiak, W. Wyźga, L. Górski) oraz 4x100 m stylem zmiennym kobiet (B. Dudek, R. Wróbel, D. Chylak, K. Perkowska). Mimo dobrych wyników polskich pływaków, nie sposób było nie zauważyć dystansu, jaki dzieli ich od światowej czołówki⁵³⁴.

Fot. 137. Od lewej Robert Godzwon, Artur Wojdat, Wojciech Wyźga, Poznań 1984 r.
Źródło: ze zbiorów własnych.

⁵³⁴ *Na olimpijskim szlaku 1984...*, s. 173-174.

Fot. 138. Olimpijczycy podczas Letnich Mistrzostw Polski. Zbigniew Januskiewicz (1 miejsce), Dariusz Wolny (2 miejsce), Leszek Górski (5 miejsce na podium), Rzeszów 1987 r.
Źródło: ze zbiorów Podkarpackiego Okręgowego Związku Pływackiego w Rzeszowie.

Fot. 139. Olimpijczyk Zbigniew Januskiewicz podczas mistrzostw Polski, Rzeszów 1987 r.
Źródło: ze zbiorów Podkarpackiego Okręgowego Związku Pływackiego w Rzeszowie.

Kolejna fala międzynarodowych osiągnięć polskich pływaków przypadła na drugą połowę lat 80. XX w. Wiązała się ona z wyjazdami zawodników na staże treningowe do Mission Viejo organizowane od 1985 r. przez prezesa Polsko-Amerykańskiej Fundacji Sportowej Aleksandra Kuryłło. Pierwszymi stażystami byli Artur Wojdat i Wojciech Wyźga. Na drugi staż wyjechali: Tomasz Gawroński, Marek Izydorczyk i Mariusz Podkościelny, na trzeci: Rafał Szukała i ponownie Artur Wojdat, Mariusz Podkościelny⁵³⁵. Rezultatem staży był niezwykle udany występ polskiej reprezentacji na igrzyskach w Seulu.

Fot. 140. Reprezentacja Polski na igrzyska olimpijskie w Seulu, od lewej: Rafał Szukała, Dorota Chylak, Kornelia Stawicka, Tomasz Rossa (skoki do wody) 1988 r.

Źródło: „Pływanie” 2004, nr 4.

Na igrzyska w 1988 r. kwalifikacje zdobyli: Dorota Chylak, Kornelia Stawicka, Mariusz Podkościelny, Rafał Szukała, Artur Wojdat⁵³⁶. Tym razem Polacy zaznaczyli swój udział w tej sportowej imprezie. A. Wojdat zdobył pierwszy w historii polskiego pływania mężczyzn medal olimpijski. Był to brązowy medal na dystansie 400 m stylem dowolnym, zajął też 4 miejsce w finale na 200 m stylem

⁵³⁵ M. Tuliszka: *85 lat Polskiego Związku Pływackiego...*, s. 71; relacja ustna D. Chylak, uczestniczki Zawodów Przyjaźni w 1984 r. reprezentantki Polski w pływaniu podczas igrzysk olimpijskich w Seulu 1988 r. z dn.14.08.2015.

⁵³⁶ <http://www.olimpijski.pl/10.10.2016>

dowolnym⁵³⁷. Drugim najwyżej uplasowanym Polakiem był M. Podkościelny. Zajął on dwa razy piąte miejsce na dystansach 400 m i 1500 m stylem dowolnym⁵³⁸. Po treningach Mission Viejo Artur Wojdat, Mariusz Podkościelny i Rafał Szukała bili w Seulu rekordy życiowe i zbliżyli się do czołówki światowego pływania. Duet pływaczek nie zbliżył się nawet do swoich wyników życiowych⁵³⁹. Najprawdopodobniej dlatego, że zawodniczki uzyskały minima olimpijskie dopiero na mistrzostwach Polski, które odbyły się na początku sierpnia, a już 18 września rozpoczęły się starty na igrzyskach. Zawodniczki najwyższą formę zaprezentowały na MP i mimo starań nie było już czasu, aby kolejny szczyt formy przygotować do Seulu⁵⁴⁰.

Fot. 141. Ślubowania przed igrzyskami olimpijskimi w Barcelonie – mistrzostwa Polski. Rzeszów 1992 r.

Źródło: ze zbiorów Podkarpackiego Okręgowego Związku Pływackiego w Rzeszowie.

Igrzyska olimpijskie w 1992 r. odbyły się w Barcelonie. Polskę reprezentowała rekordowa liczba zawodników – 6 kobiet i 8 mężczyzn. Igrzyska te przyniosły

⁵³⁷ „Przegląd Sportowy” 1988, nr 184, s. 1, 6; „Przegląd Sportowy” 1988, nr 188, s. 1.

⁵³⁸ M. Tuliszka: *85 lat Polskiego Związku Pływackiego...*, s. 71; W. Lipoński, S. Lipoński: *Polacy na olimpiadach...*, s. 74.

⁵³⁹ „Przegląd Sportowy” 1988 nr 192, s. 5.

⁵⁴⁰ Relacja ustna D. Chylak, z 14.08.2015.

kolejny sukces w dziejach polskiego pływania. R. Szukała zdobył pierwszy dla Polski srebrny medal na dystansie 100 m stylem motylkowym⁵⁴¹. Czwarte miejsce w finałach zajął A. Wojdat (200 m, 400 m stylem dowolnym) oraz R. Szukała (200 m stylem motylkowym), a ósme – Ewa Synowska (200 m, 400 m stylem zmiennym) i Alicja Pęczak (200 m stylem klasycznym)⁵⁴².

Fot. 142. Reprezentanci Polski przed odlotem na igrzyska olimpijskie do Barcelony, od lewej: Rafał Szukała, Artur Wojdat, Mariusz Podkościelny, Magdalena Kupiec, Marta Włodkowska, Alicja Pęczak, Warszawa 1992 r.

Źródło: ze zbiorów Alicji Pęczak-Graczyk.

A. Pęczak, aby znaleźć się w finale A (nie rozgrywano jeszcze biegów półfinałowych) poprawiła rekord Polski prawie o dwie sekundy oraz wyeliminowała Australijkę, która miała walczyć o medal (wygrała zaledwie o dwie setne sekundy)⁵⁴³. W tym pływackim spektaklu Polacy byli widoczni jak nigdy wcze-

⁵⁴¹ „Przegląd Sportowy” 1992 nr 145, s. 1; „Przegląd Sportowy” 1992 nr 146, I, 8; Games of the XXV Olympiad..., volume 5, p. 364; J. Gaj, B. Woltmann (red.): *Zarys historii sportu w Polsce 1867–1997*. Gorzów Wielkopolski 1999, s. 237; 8; W. Lipoński: *Encyklopedia Sportów Świata...*, s. 386; Relacja ustna A. Pęczak-Graczyk, reprezentantki Polski w pływaniu podczas igrzysk olimpijskich w Barcelonie 1992 r., Atlancie 1996 r., Sydney 2000 r. z dn. 10.08.2015.

⁵⁴² Games of the XXV Olympiad..., volume 5, pp. 376, 379; M. Tuliszką: *85 lat Polskiego Związku Pływackiego...*, s. 71; W. Lipoński, S. Lipoński: *Polacy na olimpiadach...*, s. 79; *Na olimpijskim szlaku...*, s. 55.

⁵⁴³ Relacja ustna A. Pęczak-Graczyk, reprezentantki Polski w pływaniu podczas igrzysk olimpijskich w Barcelonie 1992 r., Atlancie 1996 r., Sydney 2000 r. z dn. 10.08.2015.

śniej. Srebrny medal R. Szukały i 6 miejsce były bardzo dużym sukcesem. Pływacy startowali w 18 konkurencjach, w 10 pobili rekordy kraju (na niektórych dystansach bili je dwukrotnie). Większość zawodników uzyskała życiową formę (A. Wojdat był jej bliski). Jednak wśród członków 14-osobowej reprezentacji nie wszystkim udało się uzyskać w tym czasie szczytową formę. W olimpijskiej dyspozycji nie byli: Marta Włodkowska, Konrad Gałka, Igor Łuczak (po jego zimowych wynikach wiele sobie obiecywano w Barcelonie). Jednak jako całość zespół pływaków spisał się dobrze⁵⁴⁴.

Fot. 143. Reprezentanci Polski podczas igrzysk olimpijskich, Barcelona 1992 r.

Źródło: ze zbiorów Alicji Pęczak-Graczyk.

PZP prowadził działania organizacyjne i szkoleniowe dla podniesienia poziomu dyscypliny. Realizowano je poprzez pomoc przy organizowaniu całego systemu szkół sportowych oraz współpracę z nimi. Odbywały się mistrzostwa korespondencyjne dla dzieci w wieku 10–11, oddzielne mistrzostwa dla każdego rocznika w przedziale wiekowym 12–18 lat. Dawało to możliwość rywalizacji i szanse ustanawiania rekordów w swojej kategorii wiekowej. Uczestniczyły

⁵⁴⁴ „Przegląd Sportowy” 1992 nr 153, s. 8; I. Tabaczek-Bejster: *Polscy pływacy w rywalizacji międzynarodowej...*, s. 163.

w tych zawodach początkowo setki, a następnie tysiące młodych pływaków. Wyniki przesyłane były do PZP i umieszczane w tabelach. Wykonana została praca, która przyniosła wyniki na początku XXI w.⁵⁴⁵

Igrzyska Olimpijskie w Atlancie w 1996 r. nie przyniosły polskiemu pływakom miejsc medalowych. W zawodach wzięło udział 11 sportowców, którym nominacje olimpijskie wręczał prezydent Aleksander Kwaśniewski⁵⁴⁶. Najwyższe lokaty w finale uzyskali: Bartosz Sikora (4 miejsce na dystansie 200 m stylem grzbietowym), Rafał Szukała (5 miejsce na dystansie 100 m stylem motylkowym), Marek Krawczyk (6 miejsce na dystansie 200 m stylem klasycznym). Alicja Pęczak na dystansie 200 m stylem klasycznym zajęła 9 pozycję, przegrywając w eliminacjach wejście do finału o dwie setne sekundy. W finale po raz pierwszy wystąpiła polska sztafeta 4x100 m stylem zmiennym w składzie: M. Siembida, M. Krawczyk, R. Szukała, B. Kizierowski, Polacy zajęli ostatecznie 7 miejsce. Duże wyróżnienie na igrzyskach spotkało R. Szukałę (były to trzecie igrzyska, w których brał udział). Kierownictwo polskiej misji olimpijskiej powierzyło pływakowi rolę chorążego reprezentacji Polski⁵⁴⁷.

Fot. 144. Reprezentacja Polski na igrzyska olimpijskie w Atlancie 1996 r. (trenerzy Maria Jakóbk, Jan Wiederek)

Źródło: ze zbiorów Alicji Pęczak-Graczyk.

⁵⁴⁵ A. Parczewski A.: *90 lat polskiego sportu pływackiego...*, s. 11.

⁵⁴⁶ Relacja ustna A. Pęczak-Graczyk, reprezentantki Polski w pływaniu podczas igrzysk olimpijskich w Barcelonie 1992 r., Atlancie 1996 r., Sydney 2000 r. z dn. 10.08.2015.

⁵⁴⁷ M. Tuliszka: *80 lat Polskiego Związku Pływackiego...*, s. 51-52.

Igrzyska olimpijskie w Sydney w 2000 r. po raz kolejny nie przyniosły polskim pływakom medali. Wzięło w nich udział 8 zawodników (4 kobiety i 4 mężczyzn). Bartosz Kizierowski zajął w finale dwa razy 5 miejsce (na dystansach 50 m stylem dowolnym i 100 m stylem grzbietowym), również 5 miejsce zajęła debiutująca Otylia Jędrzejczak (na dystansie 200 m stylem motylkowym). Pozostali zawodnicy nie zakwalifikowali się do finałów⁵⁴⁸.

Fot. 145. Wręczenie nominacji dla polskiej reprezentacji w pływaniu na igrzyska olimpijskie w Sydney w 2000 r. Od lewej: Otylia Jędrzejczak, Mariusz Siembida, Anna Uryniuk, Marek Krawczyk, Aleksandra Miciul, Hanna Klimek-Włodarczak (trenerka), Krzysztof Usielski (prezes PZP), Maria Jakóbk (trenerka), Alicja Pęczak

Źródło: ze zbiorów Alicji Pęczak-Graczyk.

Na początku XXI w. przyszły wielkie sukcesy polskiego pływania. Otylia Jędrzejczak podczas mistrzostw świata w Fukuoki (2001 r.) wywalczyła srebrny medal na dystansie 100 m stylem motylkowym. Podczas mistrzostw Europy w Berlinie (2002 r.) ustanowiła rekord świata na dystansie 200 m stylem motylkowym (2:05,78 min). Podczas mistrzostw świata w Barcelonie (2003 r.) O. Jędrzejczak zdobyła złoty medal na dystansie 200 m stylem motylkowym i srebrny medal na dystansie 100 m tym stylem⁵⁴⁹. Zawodniczka pod opieką

⁵⁴⁸ „Przegląd Sportowy” 2004, nr 188, b.n.; M. Tuliszka: *85 lat Polskiego Związku Pływackiego...*, s. 73; W. Lipoński, S. Lipoński: *Polacy na olimpiadach...*, s. 84.

⁵⁴⁹ <https://www.swimrankings.net> 10.10.2016.

trenera Pawła Słomińskiego⁵⁵⁰ poprawiła swoje rezultaty i dołączyła do grona najlepszych pływaczek świata. Wokół O. Jędrzejczak zbudowana została grupa trenera P. Słomińskiego, do której dołączyli inni utalentowani zawodnicy. Wysoki międzynarodowy poziom osiągnęła też grupa szczecińska, której trenerem był Mirosław Drozd⁵⁵¹. Dobra organizacja treningu, współpraca z lekarzami, fizjoterapeutami i psychologami przyniosła efekty. Podczas kolejnych mistrzostw świata i Europy medale zdobywali Katarzyna Baranowska, Bartosz Kizierowski, Paweł Korzeniowski, Mateusz Sawrymowicz⁵⁵².

Największym sukcesem tego okresu był występ pływaków w Atenach w 2004 r. Na tych igrzyskach 7-osobowa polska ekipa pływacka spisała się znakomicie⁵⁵³. Wszystko to za sprawą Otylii Jędrzejczak⁵⁵⁴. Jako pierwsza w historii

⁵⁵⁰ Paweł Słomiński (ur. w 1967 r.) w Stalowej Woli. Pływak Stali Stalowa Wola, absolwent SMS w Raciborzu, reprezentował też AZS AWF Warszawa, absolwent AWF Warszawa. Kilkunastokrotny medalista MP juniorów w stylu grzbietowym i motylkowym. W 1997 r. został pracownikiem Zakładu Pływania i Ratownictwa Wodnego w AWF Warszawa. W 1995 r. został trenerem sekcji pływackiej wielosekcyjnego klubu sportowego AZS – AWF Warszawa, a w latach 2009–2013 był prezesem zarządu klubu. Trener kadry narodowej pływaków. Uczestniczył w igrzyskach olimpijskich pięć razy, trzy razy jako trener, raz jako członek Polskiej Misji Olimpijskiej, raz jako członek delegacji rządowej. Zawodnicy przez niego trenowani zdobywali medale podczas IO, MŚ i ME, ustanowili ponad 100 rekordów Polski i zdobyli ok. 400 medali podczas mistrzostw Polski. Jego podopiecznymi byli m.in. Otylia Jędrzejczak, Paweł Korzeniowski, Radosław Kawęcki. W 2016 r. został wybrany prezesem PZP. Źródło: <http://www.kronikasportu.pl/artykuly/osobowosci-polskiego-sportu/10-osobowosci-polskiego-sportu-w-2006-roku/pawel-slominski/02.08.2017>; Protokół Krajowego Zjazdu Sprawozdawczo-Wyborczego PZP. Spała 2016, s.16.

⁵⁵¹ Mirosław Drozd – ur. w 1951 r. Absolwent AWF w Poznaniu. Nauczyciel wychowania fizycznego, trener klasy mistrzowskiej. Od 1973 r. był zatrudniony jako trener pływania w klubie Stal Stocznia Szczecin, od 1999 r. zatrudniony w Miejskim Klubie Pływackim w Szczecinie oraz w SMS Szczecin. W 2006 r. został trenerem kadry narodowej. Jako jeden z trenerów kadry olimpijskiej przygotowywał szczecińskich pływaków: Katarzynę Baranowską, Mateusza Sawrymowicza, Przemysława Stańczyka do igrzysk olimpijskich w Pekinie (podczas tych igrzysk pełnił funkcję trenera). Wyszkolił m.in. pięciu olimpijczyków: Martę Włodkowską (Barcelona 1992 r.), Przemysława Stańczyka (Ateny 2004 r., Pekin 2008 r.), Katarzynę Baranowską (Pekin 2008 r.), Mateusza Sawrymowicza (Pekin 2008 r.), Filipa Zaborowskiego (Rio de Janeiro 2016 r.) oraz dwóch mistrzów świata: Mateusza Sawrymowicza (Melbourne 2007 r. 1500 m stylem dowolnym), Przemysława Stańczyka (Melbourne 2007 r. 800 m stylem dowolnym). Wyszkolił też finalistkę igrzysk olimpijskich w Pekinie oraz trzykrotną mistrzynię Europy, Katarzynę Baranowską (Triest 2005 r. 200 i 400 m stylem zmiennym, Helsinki 2006 r. 200 m stylem zmiennym). Jego zawodnicy zdobyli łącznie 24 medale podczas MŚ, ME seniorów i juniorów, ustanowili też 1 rekord Europy seniorów i 3 rekordy Europy juniorów oraz wywalczyli kilkadziesiąt medali podczas mistrzostw Polski w różnych kategoriach wiekowych. Źródło: informacje uzyskane od M. Drozda 14.08.2017.

⁵⁵² A. Parczewski A.: *90 lat polskiego sportu pływackiego...*, s. 11.

⁵⁵³ „Skarb kibica – Ateny 2004” dodatek do „Przeglądu Sportowego” 13 sierpień 2004 s. 44.

⁵⁵⁴ Otylia Jędrzejczak – ur. 13 grudnia 1983 r. w Rudzie Śląskiej, absolwentka AWF w Warszawie. Karierę pływacką zaczynała w klubie MKS Pałac Katowice, następnie była zawodniczką AZS AWF Warszawa. Jest najwybitniejszą polską pływaczką, pierwszą polską rekordzistką Europy, trzykrotną rekordzistką świata, jedyną polską mistrzynią świata i mistrzynią olimpijską

polskiego pływania zdobyła złoty medal olimpijski na swym koronnym dystansie 200 m stylem motylkowym (w czasie 2:06,05 min). Zdobyła również dwa srebrne medale na dystansach 400 m stylem dowolnym oraz 100 m stylem motylkowym⁵⁵⁵. Na igrzyskach O. Jędrzejczak pływała w „skórze rekina” włoskiej firmy Diana. Na osiem zaplanowanych startów w Atenach zawodniczka miała ich pięć (kostium zaczynał się „rozchodzić” po 2–3 startach). Zdaniem trenera P. Słomińskiego kostiumy niczym nie ustępowały tym wyprodukowanym przez firmę Speedo (firma na początku 2004 r. wypuściła nowy model dający szansę na poprawę wyników). Posiadały je najgroźniejsze rywalki O. Jędrzejczak. PZP na początku tego roku zwracał się kilkakrotnie do firmy Speedo o udostępnienie tych kostiumów, ale nie otrzymał odpowiedzi. Firma Diana rozpoczęła współpracę z Polakami i cała reprezentacja pływała w jej strojach⁵⁵⁶.

Fot. 146. Reprezentacja Polski podczas igrzysk olimpijskich w Sydney, 2000 r.

Źródło: ze zbiorów Alicji Pęczak-Graczyk.

w pływaniu. Jest też trzykrotną mistrzynią Uniwersjady. Specjalizowała się w stylu motylkowym (na dystansie 200 m). Zdobyła 1 złoty i dwa srebrne medale olimpijskie, 2 złote, 3 srebrne i 2 brązowe medale MŚ oraz 5 złotych, 3 srebrne i 2 brązowe medale ME. Odnosiła też sukcesy podczas MŚ i ME na pływalni 25 m (1 brązowy medal MŚ, 3 złote, 1 srebrny, 1 brązowy ME). Jej rozwijającą się karierę sportową przerwał w 2005 r. tragiczny wypadek samochodowy. Wróciła jednak do pływania. Brała udział w igrzyskach olimpijskich w Sydney (2000 r.), w Atenach (2004 r.) w Pekinie (2008 r.) i Londynie (2012 r.) Źródło: „Pływanie” 2012 nr 1–6, s. 10.

⁵⁵⁵ „Tempo” 2004 nr 191, s. 3–5; „Tempo” 2004 nr 194, s. 3–4; „Tempo” 2004 nr 195, s. 9; „Pływanie” 2012 nr 6, s. 10; <http://www.swimrankings.net/> 10.10.2016; <http://www.olympic.org/> 10.10.2016.

⁵⁵⁶ „Tempo” 2004 nr 192, s. 11

Fot. 147. Dekoracja medalistek konkurencji 200 m stylem motylkowym (od lewej) Petria Thomas (Australia), Otylia Jędrzejczak (Polska), Yuko Nakanishi (Japonia), Ateny 2004 r.

Źródło: <http://www.zimbio.com/>

Finałowy wyścig na dystansie 200 m stylem motylkowym kobiet był wyjątkowy. Koledzy Otylii Jędrzejczak z kadry przygotowali duży transparent z napisem „Otylia”. Polska pływaczka na ostatnich metrach wyprzedziła Australijkę Petrię Thomas i zerkając na tablicę wyników krzyknęła – mamoo! Po starcie O. Jędrzejczak powiedziała do dziennikarzy: *To co mówiłam przed startem o zmęczeniu było zasłoną dymną. Nie chciałam żebyście pisali, że walczę o złoto. Chciałam jednak obniżyć presję. Popłynęłam swoim tempem, tak jak kazał mi trener. Widziałam inne zawodniczki, widziałam, że Petria jest przede mną. Wierzyłam że mogę przyspieszyć, bo tak powiedział trener*⁵⁵⁷. Po ceremonii wręczenia medali O. Jędrzejczak powiedziała, że zamierza przekazać medal na aukcję charytatywną, tak też się stało. Złoty medal został sprzedany za cenę 257,5 tysiąca złotych, a cała kwota została przekazana Klinice Onkologii i Hematologii Dziecięcej we Wrocławiu. Zawodniczka w Polsce osiągnęła status „supergwiazdy”⁵⁵⁸. Należy wspomnieć, że co dziesiąty mieszkaniec Polski oglądał finałowy wyścig

⁵⁵⁷ Tamże nr 194, s. 4; „Przegląd Sportowy” 90 lat polskiego sportu. 2011 nr 1, s. 106.

⁵⁵⁸ „Tempo” 195, s. 9; I. Tabaczek-Bejster, P. Ruzbarsky: *Osiągnięcia sportowe polskich pływaków podczas igrzysk ...*, s. 124.

O. Jędrzejczak na dystansie 200 m stylem motylkowym, w sumie obejrzało go 5 mln 160 tys. widzów⁵⁵⁹. Dwójka pływaków zajęła czwarte miejsce, byli to: Paulina Barzycka – płynąc na dystansie 200 m stylem dowolnym znacznie, bo aż o 1 sekundę poprawiła swój rekord życiowy (1:58,62 min) – i P. Korzeniowski na dystansie 200 m stylem motylkowym również poprawił swój rekord życiowy (1:56,00 min)⁵⁶⁰. B. Kizierowski na dystansie 50 m stylem dowolnym nie zakwalifikował się do finału (zawodnikowi zabrakło trzech setnych sekundy)⁵⁶¹.

Fot. 148. Otylia Jędrzejczak, Ateny 2004 r.

Źródło: ze zbiorów Przemysława Pieczyńskiego.

W okresie pomiędzy igrzyskami w Atenach 2004 r., a kolejnymi w 2008 r. PZP realizował czteroletni plan przygotowań, mający na celu zmaksymalizowanie liczby zawodników, którzy uzyskaliby minima do Pekinu (2008 r.) – tzw.

⁵⁵⁹ „Tempo” 2004 nr 195, s. 19.

⁵⁶⁰ Tamże nr 193, s. 3; Tamże nr 194, s. 10.

⁵⁶¹ Tamże nr 195, s. 4.

szkolenie centralne – polegające na scentralizowaniu przygotowani (około 250 dni w roku) najlepszych zawodników do najważniejszych imprez pływackich. Szkolenie to otrzymało wysokie dofinansowanie⁵⁶². Utworzyły się w Polsce dwa główne ośrodki szkolenia – jeden w Warszawie, pod przewodnictwem trenera Pawła Słomińskiego – kontynuowali w nim treningi absolwenci SMS, rezygnując nawet ze staży treningowych w USA, gdyż trenowała tam najlepsza polska pływaczka O. Jędrzejczak (mimo że zawodniczka miała możliwość wyboru każdego centrum treningowego na świecie). Drugi ośrodek powstał w oparciu o SMS w Szczecinie, za sprawą trenera Mirosława Drozda, lokalnych działaczy sportu pływackiego i władz samorządowych. Czołowymi zawodnikami byli tam uczniowie SMS: Katarzyna Baranowska, Sławomir Kuczko, Mateusz Sawrymowicz, Przemysław Stańczyk⁵⁶³.

Na igrzyskach w Pekinie w 2008 r. wystąpiła 17-osobowa reprezentacja Polski. Na ostatnim zgrupowaniu przed igrzyskami zawodnicy przebywali w Japonii. Trener P. Słomiński mówił: *Jesteśmy odizolowani i to bardzo dobrze, spokój cisza, cały basen do dyspozycji. Można w dobrych warunkach przygotowywać się do igrzysk*⁵⁶⁴. Jednak po historycznym czterolecu polskiego pływania (3 medale olimpijskie Otylii Jędrzejczak w Atenach, sukcesy w mistrzostwach Europy i świata, rekordy świata), po ogromnej promocji pływania w mediach i bardzo dużym wsparciu sponsorów, w 2008 r. podczas igrzysk w Pekinie nastąpiło wielkie rozczarowanie. Polscy reprezentanci w „Wodnej Kostce” nie stanęli ani razu na podium. Żadnego medalu nie wywalczyła O. Jędrzejczak (100 m stylem motylkowym – 17 miejsce, 200 m stylem motylkowym – 4 miejsce, 400 m stylem dowolnym – 9 miejsce). Zawodniczka w finale na dystansie 200 m stylem motylkowym popłynęła słabo, ale nawet gdyby tak nie było, złoty i srebrny medal był poza jej zasięgiem. Wygrały dwie reprezentantki Chin, których wyniki dla trenerów i obserwatorów były irracjonalne. Zawodniczki popłynęły „fenomenalnie”. O ile druga na mecie Jiao Liuyang, startowała wcześniej w finale podczas mistrzostw świata w Melbourne, to Liu Zige (złota medalistka i rekordzistka świata)⁵⁶⁵ nie startowała na żadnych ważnych zawodach. Jej pierwszym poważ-

⁵⁶² Relacja ustna P. Słomińskiego, trenera kadry olimpijskiej w pływaniu, uczestnika igrzysk olimpijskich w Sydney 2000 r., Atenach w 2004 r., w Pekinie 2008 r., w Londynie 2012 r., Rio de Janeiro 2016 r. Od 2016 r. prezesa PZP.

⁵⁶³ Sprawozdanie Komisji Szkół Sportowych Polskiego Związku Pływackiego za lata 2004–2008, s. II–12.

⁵⁶⁴ „Przegląd Sportowy” 2008 nr 177, s. 16.

⁵⁶⁵ Zgodnie z przewidywaniami obie reprezentantki Chin bardzo szybko „zniknęły” ze światowego pływania, w tle pojawiły się pytania czy nie miało to związku z dopingiem. Źródło: Wywiad z P. Słomińskim <http://www.sport.pl/rio2016/15.08.2016>

nym startem były igrzyska w Pekinie, na których pokonała zawodniczki od lat ze sobą rywalizujące podczas międzynarodowych zawodów. Żadne ze zwycięstw Chińczyków w Pekinie nie wzbudziło tyle niesmaku co dziwny triumf dwóch wyżej wymienionych pływaczek⁵⁶⁶.

Nadzieje medalowe wiązano też ze startem Pawła Korzeniowskiego na dystansie 200 m stylem motylkowym, ostatecznie zawodnik zajął 6 miejsce. Zawiodł też Mateusz Sawrymowicz (mistrz świata z Melbourne na dystansie 1500 m), który nie awansował do finału. Tylko Katarzyna Baranowska biła rekordy życiowe. Zawiodł również Przemysław Stańczyk. Na więcej liczone też w przypadku Bartosza Kizierowskiego. Dwukrotny mistrz Europy odpadł w półfinale wyścigu na dystansie 50 m stylem dowolnym. W Pekinie B. Kizierowski miał już 31 lat i był to jego czwarty udział w igrzyskach. Oprócz K. Baranowskiej ze swoich startów mogła być zadowolona 17-letnia Zuzanna Mazurek. Mistrzyni świata junierek na dystansie 200 m stylem grzbietowym ustanowiła w eliminacjach na tym dystansie rekord Polski (2:12,46 min), poprawiła też krajowy rekord na dystansie o połowę krótszym. Rekord Polski na dystansie 50 m poprawiła również Agata Korc⁵⁶⁷. Należy wspomnieć, że w Pekinie Polacy nie posiadali tej klasy kostiumów, co inne reprezentacje.

Trener kadry Paweł Słomiński zapytany, dlaczego reprezentanci innych państw na najważniejszej imprezie czterolecia pływali lepiej niż kiedykolwiek, natomiast Polacy znacznie poniżej swoich rekordów życiowych. Przyznał, że igrzyska w wykonaniu polskich pływaków były „klapą”. Zawodnicy do Pekinu przyjechali zdobywać medale i to się im nie udało. P. Słomiński powiedział: *Przygotowania do igrzysk rozpoczęliśmy w 2005 r. Teraz łatwo powiedzieć – to był błąd, bo 280 czy 290 dni poza domem musiało się odbić negatywnie. Wyjazd na Florydę jest fajny, ale nie ciągle wyjazdy. To przyniosło efekt przed Montrealem (mistrzostwa świata w pływaniu w 2005 r.), gdzie wykonaliśmy ogromny skok. Zabiły nas ciągle obozy. Stało się tak, bo nie mamy gdzie trenować w klubach i pewnie nie będziemy mieli. Dlatego będziemy ćwiczyć na krótkim basenie i wyniki pójdą w dół*⁵⁶⁸. Trener mówił też o tym, że zawodnicy w Polsce muszą trenować na basenie 25-metrowym o godz. 5 rano. Po wielkim sukcesie podczas igrzysk w Atenach pływakom obiecano wybudować w Warszawie 50-metrową pływalnię, ale na obietnicach się skończyło. P. Słomiński powtarzał, że z jednej strony rozpoczęcie przygotowań 3 lata wcześniej było błędem i zawodnicy „stracili impet”, z drugiej zaś strony gdyby nie to, nie byłoby świetnych wyników pod-

⁵⁶⁶ „Olimpijski Przegląd Sportowy” (w:) „Przegląd Sportowy” 2008, nr 191, s. 2, 11;

⁵⁶⁷ Tamże, s. 3, 11.

⁵⁶⁸ Tamże, s. 3.

czas mistrzostw świata w Montrealu i mistrzostw Europy na krótkim basenie w Trieście. Pływanie nie byłoby tak popularne i na igrzyska do Pekinu nie pojechałoby aż 17 zawodników⁵⁶⁹.

Fot. 149. Otylia Jędrzejczak podczas igrzysk w Pekinie, 2008 r.

Źródło: ze zbiorów Przemysława Pieczyńskiego.

W okresie między igrzyskami w Pekinie (2008 r.) i Londynie (2012 r.) po długich staraniach stan bazy sportowej polskiego pływania uległ dużej poprawie, zostały oddane do użytku cztery 50-metrowe pływalnie w Gliwicach (2010 r.), w Szczecinie (2010 r.), w Poznaniu (2011 r.) i Olsztynie (2012 r.). Powstawały też nowoczesne obiekty 25-metrowe, na których rozgrywane były zawody na szczeblu centralnym, między innymi pływalnia w Suwałkach, oraz w Krakowie (AWF). Jednak nie przyniosły efektów wieloletnie starania o utworzenie w warszawskiej AWF ośrodka centralnego szkolenia⁵⁷⁰.

Na igrzyska olimpijskie do Londynu w 2012 r. pojechało aż 17 zawodników. Najbardziej utytułowana zawodniczka Otylia Jędrzejczak (były to jej czwarte

⁵⁶⁹ Tamże, s. 7.

⁵⁷⁰ Sprawozdanie z działalności Polskiego Związku Pływackiego za okres 2008–2012. Warszawa 2012, s. 36.

igrzyska), wypadła bardzo słabo. Było to spowodowane najprawdopodobniej zbyt dużą przerwą w treningach po igrzyskach w Pekinie. O. Jędrzejczak nie uzyskała minimum do Londynu podczas nieudanego startu na mistrzostwach Polski w Olsztynie. PZP zaliczył jednak zawodnicze wynik poniżej kryterium z marcowych zawodów przedolimpijskich. Zakwalifikowano też – z ostatnim czasem rankingów – sztafetę 4x200 dowolnym, w której O. Jędrzejczak miała wystartować. W Londynie wystąpiła dwa razy na dystansach 100 m i 200 m stylem motylkowym (zrezygnowała ze startu w sztafecie). Na dystansie 100 m zajęła 25 miejsce, a na dystansie 200 m weszła do półfinału z ostatnim czasem 2:09,33 min (czas z półfinałów 2:13,09 min)⁵⁷¹.

Dla P. Korzeniowskiego był to trzeci udział w igrzyskach olimpijskich i po raz trzeci pływał w finale na dystansie 200 m stylem motylkowym. Zawodnik był bardzo zmotywowany, aby walczyć o medal, niestety po raz kolejny to mu się nie udało. W finale zajął 7 miejsce z czasem 1:55,08 min (podobny czas wystarczył w 2005 r. na mistrzostwach świata w Montrealu do zdobycia złotego medalu). Pływak powiedział, że przed igrzyskami pracował bardzo ciężko, ale pomimo tego nie osiągnął „życiówek” z czasów, gdy można było pływać w strojach poliuretanowych⁵⁷².

Fot. 150. Paweł Korzeniowski podczas igrzysk olimpijskich w Londynie 2012 r.

Źródło: „Pływanie” 2012 nr 3, s. 8.

⁵⁷¹ „Przegląd Sportowy” 2012, nr 178, s. 3; <http://www.plywanie.pl> 05.08.2016.

⁵⁷² Relacja ustna P. Korzeniowskiego, reprezentanta Polski w pływaniu podczas igrzysk olimpijskich w Atenach w 2004 r., w Pekinie 2008 r., w Londynie 2012 r., Rio de Janeiro 2016, od 2016 r. prezes PZP.

Mimo debiutu na igrzyskach, największą medalową nadzieją drużyny był Konrad Czerniak. Do Londynu przyjechał jako wicemistrz świata z 2011 r. z opinią zawodnika, który może zagrozić na dystansie 100 m stylem motylkowym samemu M. Phelpsowi. Nie pokonał Amerykanina ani też innych 6 uczestników finału. Zajął 8 miejsce ze słabym czasem (52,78 s), gorszym od rekordu życiowego o dziewięć dziesiątych sekundy. Na dystansie 100 m stylem dowolnym zajął 9 miejsce. Najlepiej wypadł Radosław Kawęcki. Na igrzyskach debiutował, ale liczył na medal. W Londynie startował na dystansie 200 m stylem grzbietowym oraz w sztafecie 4x100 stylem zmiennym (grzbiet). Na dystansie 200 m zakwalifikował się do finału, w którym zajął 4 miejsce (1:55,59 min) przy rekordzie życiowym 1:55,28 min). W sztafecie na 100 m stylem grzbietowym uzyskał drugi czas w swojej karierze (54,65 s). Po starcie stwierdził, że na igrzyskach zdobył cenną naukę, cieszy się z rezultatu i czwartego miejsca⁵⁷³.

Kolejnym finalistą był M. Sawrymowicz. Było to jego drugie uczestnictwo w igrzyskach olimpijskich. Przygotowywał się do niego w USA. Wszyscy jeszcze pamiętali jego start w 2007 r. na mistrzostwach świata w Melbourne, gdzie zdobył złoty medal na dystansie 1500 m stylem dowolnym. Podczas przygotowań do igrzysk w Londynie, zmagał się z kontuzjami i chorobami, mimo to w wywiadach mówił, że czuje się bardzo dobrze i będzie walczył. W Londynie wystartował na dystansach 400 m i 1500 m stylem dowolnym. Na dystansie 400 m uplasował się na 21 pozycji (3:53,33 min), natomiast na dystansie 1500 m dostał się do finału i ostatecznie zajął 7 miejsce (z czasem 14:54,3 min – tak szybko nie popłynął od 5 lat).

Podczas tych igrzysk w pływaniu długodystansowym na 10 km wystąpiła Natalia Charłós. Była to pierwsza kwalifikacja w tej konkurencji dla reprezentanta Polski. Wyścig rozegrano w Hyde Parku. W połowie dystansu N. Charłós zajmowała wysoką dziesiątą pozycję i płynąc dalej bardzo dobrze – przesunęła się na szóstą lotatę. Pojawiły się nadzieje na zdobycie medalu, Polka traciła do prowadzącej Węgierki Evy Risztov tylko 4,5 s. O wszystkim zdecydowało ostatecznie okrążenie, podczas którego pływaczka osłabła i ostatecznie zajęła 15 miejsce, ze stratą 2:30 min do zwyciężczyni⁵⁷⁴.

Ogólnie reprezentacja Polski wypadła bardzo słabo. Polscy zawodnicy wywalczyli cztery miejsca w finałach. Do pierwszej „ósemki” awansowali: K. Czerniak na dystansie 100 m stylem motylkowym, P. Korzeniowski na dystansie 200 m stylem motylkowym, R. Kawęcki na dystansie 200 m stylem grzbietowym, M. Sawrymowicz na dystansie 1500 m stylem dowolnym. Nie ustanowiono żadnego rekordu

⁵⁷³ „Przegląd Sportowy” 2012 nr 180, s. 10; „Przegląd Sportowy” 2012, nr 181, s. 7.

⁵⁷⁴ <http://eurosport.onet.pl/plywanie/londyn-2012-natalia-charlos-pietnasta-w-plywackim-maratonie/q38tf> 10.10. 2016

Polski oraz żadnego rekordu życiowego. Dziewięciu zawodników i zawodniczek pojechało do Londynu, aby można było wystawić sztafety (w tym czterej rezerwowi zawodnicy nieposiadający minimum FINA). Obie sztafety uplasowały się na ostatnim miejscu. Kobięca sztafeta 4x200 m stylem dowolnym popłynęła o osiem sekund wolniej niż podczas wcześniejszych mistrzostw Polski (do zwycięskiej sztafety USA Polki były gorsze o 24 sekundy). Było to dość zastanawiające, gdyż większość zawodników miała bardzo dobre warunki treningowe⁵⁷⁵. Po tym występie pływaków złośliwi twierdzili, że Polacy hoładowali stwierdzeniu – *w tych igrzyskach nie tak ważne jest zwycięstwo jak sam udział*⁵⁷⁶.

Fot. 151. Konrad Czerniak podczas startu na igrzyskach olimpijskich w Londynie 2012 r.

Źródło: „Pływanie” 2012 nr 3, s. 6.

⁵⁷⁵ „Przegląd Sportowy” 2012 nr 179, s. 22; „Przegląd Sportowy” 2012, nr 182, s. 34; <http://www.plywanie.pl> 05.08.2016; I. Tabaczek-Bejster: *Polscy pływacy w rywalizacji międzynarodowej...*, s. 167–168.

⁵⁷⁶ *W tych igrzyskach nie tak ważne jest zwycięstwo jak sam udział* – były to słowa wypowiedziane przez biskupa Pensylwanii, Ethelberta Talbota. Wypowiedział je do olimpijczyków podczas trwania igrzysk olimpijskich w Londynie w 1908 r. Powtórzył podczas igrzysk i aprobował również P. de Coubertin. Źródło: W. Lipoński: *Zapomniana idea olimpiizmu*, rozmowa www.polskieradio.pl 11.08.2016, <http://historia.org.pl> 11.08.2016

Dobrze przed kolejnymi igrzyskami rokował start reprezentacji Polski podczas mistrzostw świata w Kazaniu, które odbyły się w sierpniu 2015 r. Były to jedne z najbardziej udanych mistrzostw świata. Polacy zdobyli 3 medale (Radosław Kawęcki 200 m stylem grzbietowym – srebrny, Konrad Czerniak 50 m stylem motylkowym – brązowy, Jan Świtkowski 200 m stylem motylkowym – brązowy medal), ustanowili 13 rekordów Polski i 12 razy startowali w wyścigach finałowych. Cztery z pięciu wystawionych sztafet uzyskało kwalifikacje na igrzyska olimpijskie w 2016 r. (3 męskie, 1 żeńska)⁵⁷⁷.

Odkryciem tych mistrzostw w polskiej reprezentacji byli Wojciech Wojdak (finał MŚ na dystansach 400 i 800 m stylem dowolnym – dwa razy szosta pozycja) i Jan Świtkowski (brązowy medal – na dystansie 200 m stylem motylkowym). Po raz pierwszy w historii pływania w finale MŚ znalazło się jednocześnie dwóch Polaków (100 m stylem motylkowym – K. Czerniak i P. Korzeniowski). K. Czerniak rozczarował, jeśli chodzi o zajętą pozycję, gdyż do Kazania przyjechał jako faworyt i wszyscy liczyli, że zdobędzie złoty medal. Niestety konkurencja była tak duża, że zawodnik musiał zadowolić się trzecim miejscem (50 m stylem motylkowym). Jednak miejsca trzech delfinistów pokazały, że Polacy byli wówczas światową potęgą w tym stylu. Sukcesem było zdobycie kwalifikacji olimpijskich przez cztery sztafety, w tym sztafety 4x100 m stylem dowolnym kobiet. Zakwalifikowanie się kobiecej sztafety wg trenerów było dużym impulsem dla zawodniczek pływających tym stylem, gdyż motywowało je to do walki o miejsce w reprezentacji Polski na igrzyska w Rio de Janeiro. Prognozy były więc dobre⁵⁷⁸.

Na igrzyska olimpijskie do Rio de Janeiro, które odbyły się w 2016 r. pojechało 20 zawodników (6 kobiet i 14 mężczyzn). W reprezentacji Polski znalazło się całe grono utytułowanych zawodników – medalistów mistrzostw Europy i świata. Igrzyska olimpijskie były dla sportowców imprezą, podczas której mieli wykazać się najwyższą formą. Jednak Polacy uzyskali wyniki znacznie poniżej oczekiwań i swoich możliwości. Zawiedli Radosław Kawęcki i Konrad Czerniak, którzy mieli walczyć o medale, nikt z zawodników nie zaskoczył dobrym wynikiem. Pływacy nie poprawiali rekordów życiowych, nikt nie wystartował w finałach. Do półfinału zakwalifikowało się tylko dwóch zawodników – K. Czerniak i Kacper Majchrzak. K. Majchrzak, jako jedyny zaprezentował dobrą formę i pobił rekord Polski na dystansie 200 m stylem dowolnym (1:46,30

⁵⁷⁷ „Przegląd Sportowy” 2015 nr 185, s. 18-19.

⁵⁷⁸ Relacja ustna J. Wiederka, wieloletniego głównego szkoleniowca PZP kadry Polski w pływaniu, uczestnika igrzysk olimpijskich w Moskwie 1980 r., Atlancie 1996 r., Atenach 2004 r., Pekinie 2008 r., Londynie 2012 r. z dn. 4.08.2015

min), co pozwoliło na zajęcie 10 miejsca⁵⁷⁹. Jan Wiederek, szef szkolenia PZP, powiedział: *Zapewniliśmy wszystkim znakomite warunki, by nikt nie mógł narzekać, że nie miał warunków do trenowania*⁵⁸⁰. Kadre Polski przygotowywało dziesięciu trenerów, każdy według swojego planu, ale okazało się, że żaden z nich nie był dobry. Pływacy trenowali w kraju i za granicą, przygotowania były bardzo kosztowne. Przed igrzyskami odbyły się dwa zgrupowania – jedno w Loutraki (Grecja), drugie w Aracaju (Brazylia). Trzytygodniowy pobyt w Brazylii miał pomóc zawodnikom w aklimatyzacji, ale nie pomógł. Dodatkowo okazało się, że w reprezentacji istnieją wewnętrzne konflikty. Zabrakło też komunikacji pomiędzy trenerem kadry Piotrem Gęgotkiem a szkoleniowcem K. Czerniaka – Bartoszem Kizierowskim. Wynikiem tego był brak zgłoszenia K. Czerniaka (mimo uzyskania klasyfikacji) do startu w konkurencji 100 m stylem dowolnym. Zawodnik, dla którego start na tym dystansie miał być „przetarciem” przed startem w koronnej konkurencji (100 m stylem motylkowym), o tym incydencie dowiedział się dzień przed igrzyskami. Wielu trenerów, zawodników i komentatorów zastanawiało się jak mogło dojść do tak kompromitującej sytuacji⁵⁸¹. Zawodnik zakwalifikował się do półfinału na dystansie 100 m stylem motylkowym i ostatecznie zajął 10 pozycję (51,80 s). R. Kawęcki według ekspertów miał największe szanse na zdobycie medalu (był wtedy aktualnym mistrzem Europy i wicemistrzem świata). Jego pierwszym startem podczas igrzysk był wyścig na dystansie 100 m stylem grzbietowym. Czas, który uzyskał (54,39 s) pozwolił na zajęcie 23 miejsca (był to czas gorszy o 0,57 s od jego rekordu życiowego). Po tym nieudanym starcie okazało się, że czterech rywali R. Kawęckiego będzie poza jego zasięgiem podczas startu na dystansie, w którym się specjalizował. Liczono jednak na dobry wynik⁵⁸². Niestety zawodnik na dystansie 200 m stylem grzbietowym odpadł już w eliminacjach i w klasyfikacji generalnej zajął 17 pozycję ze słabym czasem (1:57,61 min), do zakwalifikowania się do półfinału pływakowi zabrakło trzy setne sekundy. Po nieudanym starcie pływak powiedział: *Niestety, przyszedł dzień, w którym upadłem, ale mam nadzieję, że się podniosę*⁵⁸³. Wynikiem zaskoczony był też trener pływaka P. Słomiński, jednak nie znalazł przyczyny takiego stanu rzeczy. Zauważył tylko, że podczas tych igrzysk

⁵⁷⁹ „Przegląd Sportowy” 2016 nr 196, s. 14; Sprawozdanie z działalności Polskiego Związku Pływackiego za okres 2012-2016. Warszawa 2016, s. 65.

⁵⁸⁰ „Przegląd Sportowy” 2016 nr 188, s. 9.

⁵⁸¹ „Przegląd Sportowy” 2016 nr 184, s. 13; <http://eurosport.onet.pl/rio-2016/plywanie/szef-wyszkolenia-polskiego-zwiazku-plywackiego-brak-czerniaka-na-liscie-to/ojw745> 13.10. 2016

⁵⁸² „Przegląd Sportowy” 2016 nr 184, s. 13; „Przegląd Sportowy” 2016 nr 186, s. 6.

⁵⁸³ Tamże nr 187, s. 8.

kilku utytuowanych zawodników niespodziewanie uzyskało złe wyniki (np. węgierski pływak Laszlo Cseh). Natomiast były trener R. Kawęckiego – Jacek Miciul widział przyczynę złego startu we wprowadzeniu zawodnikowi treningu siłowego w nieprzemysłany sposób przez P. Słomińskiego. Spowodowało to wg niego zbyt duży przyrost masy i utratę wytrzymałości⁵⁸⁴.

Fot. 152. Reprezentacja Polski w pływaniu na igrzyska olimpijskie w Rio de Janeiro 2016 r.

Źródło: <http://www.polswim.pl/>

Paweł Korzeniowski po raz czwarty brał udział w igrzyskach olimpijskich i zawsze na dystansie 200 m stylem motylkowym zajmował miejsce w finale. W Rio de Janeiro miał 31 lat, wystartował na dystansie o połowę krótszym, zajął 33 miejsce. Po starcie pływak powiedział: *Dziwne, że prawie wszyscy pływamy tak słabo. Myślę, że kompletnie bez treningu popłynąłbym szybciej... Zaliczyłem słaby start, do tego ostatni na igrzyskach.... Kończę karierę jako niespełniony sportowiec, ale za każdym razem starałem się robić tyle, ile mogłem, aby zdobyć medal*⁵⁸⁵. Trener P. Korzeniowskiego, Robert Białecki podjął próbę zdiagnozowania przyczyn tak słabego startu. Przygotowania zawodnika były ukierunkowane głównie na start w sztafecie 4x200 stylem dowolnym (wiązano z tym startem nadzieje medalowe), w mniejszym stopniu na dystans 100 m stylem motylkowym. Trener stwierdził też, że został źle zbilansowany trening siłowy (za dużo zajęć na siłowni w stosunku do treningu w wodzie). Według R. Białeckiego zawodnicy

⁵⁸⁴ Tamże.

⁵⁸⁵ „Przegląd Sportowy” 2016 nr 188, s. 9.

podczas pobytu na zgrupowaniu w Brazylii mieli źle zbilansowaną dietę, na którą uskarżał się P. Korzeniowski – mogło mieć to wpływ również na wyniki osiągnięte przez innych zawodników⁵⁸⁶.

W pewnym sensie pocieszający był fakt, że w Rio de Janeiro większość pływaków z Europy miała problemy z uzyskaniem dobrych wyników i pływała gorzej niż się tego spodziewano. Chociaż z drugiej strony, reprezentantka Węgier, Katinka Hosszu zdobyła trzy złote medale, ustanowiła też rekord olimpijski i rekord świata. Zawodnicy USA pięć tygodni przed igrzyskami startowali w swoich krajowych mistrzostwach. W Polsce panował pogląd, że to dość ryzykowne przed główną imprezą, okazało się, że Amerykanie pływali na igrzyskach jeszcze lepiej niż na mistrzostwach⁵⁸⁷. Polacy natomiast podczas mistrzostw Polski, które odbyły się w połowie maja w Szczecinie, w większości uzyskali lepsze wyniki niż podczas igrzysk olimpijskich⁵⁸⁸.

Na temat przyczyn tak słabego startu Polaków wypowiedziała się jeszcze podczas trwania igrzysk Alicja Tchórz. Zawodniczka (objęta przygotowaniem olimpijskim i startująca w Rio de Janeiro) powiedziała, że brakowało współpracy i dobrych relacji na linii zawodnik – trener (mowa o przydzielonych zawodnikom trenerach kadry), co rzutowało na brak wyników. Pływaczka zwróciła też uwagę na to, że w USA od początku kariery budowana jest pewność siebie zawodników – czego brakowało polskiemu pływakom. Trudno się do końca zgodzić z tym poglądem, gdyż część zawodników startujących w igrzyskach zdobywała już medale na najważniejszych imprezach i radziła sobie z presją⁵⁸⁹. Można tu przytoczyć słowa Jana Świtkowskiego wypowiedziane podczas wywiadu przed igrzyskami dla „Olimpionika”: *Chcę jak najlepiej przygotować się do igrzysk i zdobyć tam złoty medal. Wiem, co mówię.... Cseh rzeczywiście pływa ostatnio bardzo szybko, ale nie ma między nami wielkiej różnicy. Medal w Kazaniu dał mi dużo pewności siebie (brązowy medal podczas mistrzostw świata w 2015 r.). Nie ma mowy o strachu przed walką z najlepszymi. Gdy widzę Le Closa czy Cseha, po prostu cieszę się, że mogę z nimi rywalizować i za każdym razem myślę o zwycięstwie⁵⁹⁰*. Niestety J. Świtkowski mimo zapowiedzi, że: *mierzy w medal*, zlekceważył jednak elimi-

⁵⁸⁶ Relacja ustna R. Białeckiego, trenera P. Korzeniowskiego, szkoleniowca PZP podczas igrzysk w Rio de Janeiro z dn. 28.10.2016.

⁵⁸⁷ <http://www.sport.pl/rio2016/1,130063,20535617,igrzyska-olimpijskie-rio-2016-plywanie-trener-konrada-czerniaka.html> 20.08.2016

⁵⁸⁸ Oficjalne wyniki Głównych Mistrzostw Polski Seniorów i Młodzieżowców w Pływaniu 2016 r. <http://polswim.pl> 20.08.2016

⁵⁸⁹ „Przegląd Sportowy” 2016 nr 190, s. 18; <http://sportowefakty.wp.pl/rio-2016/622623/rio-2016-slabo-igrzyska-plywakow-winn-y-pzp-alicja-tchorz-zaskakuje-nie-czulam-ws> 20.08.2016;

⁵⁹⁰ M. Puka: *Do Rio pojadę po złoto*, „Olimpionik” 2016 nr 1, s. 22.

nacje i popłynął asekuracyjnie, żeby zachować siły na półfinał. Do awansu do półfinału zabrakło mu jednej setnej sekundy. *Przez własną głupotę skończyłem występ w eliminacjach* – powiedział zawodnik⁵⁹¹.

Według opinii działaczy PZP zawartej w sprawozdaniu z działalności związku za lata 2012–2016, przygotowania do igrzysk przebiegały bez znaczących zakłóceń, a zawodnicy nie poradzili sobie ze zmianą czasu rozgrywania zawodów (eliminacje o godzinie 13:00, a finały o godzinie 22:00). Problem ten dotyczył również zawodników z większości europejskich reprezentacji⁵⁹².

W wyścigu na 10 km na otwartym akwenie Polskę reprezentowała tylko Joanna Zachoszcz. Zawodniczka przez cały dystans płynęła w końcu stawki i jej strata do czołówki stopniowo rosła. Ostatecznie wyprzedziła trzy rywalki i zajęła 22 miejsce. Dystans 10 km pokonała w czasie 1:59:20,4 godz. – był to czas o 2:48, 3 min gorszy od złotej medalistki – Holenderki Sharon van Rouwendaal⁵⁹³.

Reasumując, występ polskich pływaków podczas igrzysk olimpijskich w Rio de Janeiro był najgorszy od 40 lat. W 1976 r. podczas igrzysk w Montrealu również żaden z Polaków nie wystartował w finałach konkurencji pływackich, tyle że startowało 3 zawodników. Wyniki uzyskane przez pływaków znacznie odbiegały od ich rekordów życiowych, tylko w nielicznych przypadkach były na dobrym poziomie. Takimi zawodnikami byli: Marcin Stolarski (uzyskał drugi wynik w karierze), Wojciech Wojdak (uzyskał lepszy wynik niż w czasie kwalifikacji) oraz Tomasz Polewka. Władze PZP liczyły na udane starty zawodników podczas igrzysk i dlatego zdecydowano się na wyjątkowo drogie przygotowania. Słaby wynik najprawdopodobniej odbije się na ogólnej sytuacji polskiego pływania.

Polscy pływacy brali udział w igrzyskach olimpijskich w sumie 18 razy, po raz pierwszy w Amsterdamie w 1928 r. Podczas igrzysk w Los Angeles (1932 r.), w Londynie (1948 r.), w Tokio (1964 r.) nie znaleźli się w składzie reprezentacji kraju, a podczas igrzysk w Los Angeles (1984 r.) nie wystartowała cała reprezentacja Polski. Polskę na igrzyskach olimpijskich w latach 1928 – 2016 reprezentowało w sumie 142 pływaków. Najliczniejsze drużyny wystąpiły podczas igrzysk w Pekinie – 17 zawodników, w Londynie – 18 oraz Rio de Janeiro – 20 zawodników.

⁵⁹¹ „Przegląd Sportowy” 2016 nr 186, s. 7.

⁵⁹² Sprawozdanie z działalności Polskiego Związku Pływackiego za okres 2012–2016. Warszawa 2016, s. 65–66.

⁵⁹³ *Rio 2016. 22. miejsce Zachoszcz w pływaniu na otwartym akwenie* <http://www.sport.pl/rio2016/1,130063,20551125,rio-2016-22-miejsce-zachoszcz-w-plywaniu-na-otwartym-akwenie.html>

Tabela 4. Największe osiągnięcia reprezentantów Polski w pływaniu podczas igrzysk olimpijskich 1924–2016.

Olimpiada	Rok	Miasto	Liczba zawodników	Złoty medal	Srebrny medal	Brązowy medal	Miejsca w finale
VIII	1924	Paryż	–	–	–	–	–
IX	1928	Amsterdam	2	–	–	–	–
X	1932	Los Angeles	–	–	–	–	–
XI	1936	Berlin	5	–	–	–	–
XIV	1948	Londyn	–	–	–	–	–
XV	1952	Helsinki	8	–	–	–	–
XVI	1956	Melbourne	1	–	–	–	–
XVII	1960	Rzym	6	–	–	–	1
XVIII	1964	Tokio	–	–	–	–	–
XIX	1968	Meksyk	4	–	–	–	–
XX	1972	Monachium	5	–	–	–	–
XXI	1976	Montreal	3	–	–	–	–
XXII	1980	Moskwa	8	–	–	1	3
XXIII	1984	Los Angeles	–	–	–	–	–
XXIV	1988	Seul	5	–	–	1	3
XXV	1992	Barcelona	14	–	1	–	6
XXVI	1996	Atlanta	11	–	–	–	5
XXVII	2000	Sydney	8	–	–	–	3
XXVIII	2004	Ateny	7	1	2	–	2
XXIX	2008	Pekin	17	–	–	–	3
XXX	2012	Londyn	18	–	–	–	4
XXXI	2016	Rio de Janeiro	20	–	–	–	–
		Razem	142	1	3	2	30

Źródło: opracowanie własne na podstawie A. Parczewski A.: *90 lat polskiego sportu pływackiego 1922 – 2012...*, s. 40–41; Sprawozdanie z działalności Polskiego Związku Pływackiego za okres 2012 – 2016. Warszawa 2016, s. 64.

Następstwem zmian modelu systemu szkolenia młodych pływaków, powstania szkół mistrzostwa sportowego, zmian metod treningowych były pierwsze znaczące sukcesy podczas igrzysk olimpijskich w Moskwie (1980 r.). Na igrzyskach tych Agnieszka Czopek zdobyła brązowy medal, a jej koledzy i koleżanki wywalczyli miejsca w finałach. Kolejne sukcesy polskich pływaków wiązały się z wyjazdami zawodników na staże treningowe do USA w drugiej połowie lat 80. XX w. Rezultatem staży był udany start polskiej reprezentacji na igrzyskach w Seulu (1988 r.) i Barcelonie (1992 r.).

Największym sukcesem w historii polskiego pływania było zdobycie przez Otylię Jędrzejczak 3 medali podczas igrzysk olimpijskich w Atenach w 2004 r. Osiągnięcie to wpłynęło niewątpliwie na wzrost popularności tej dyscypliny sportu, napływ utalentowanej młodzieży, dużą promocję pływania w mediach, wsparcie sponsorów, budowę nowych 50-metrowych pływalni. Niestety mimo bardzo dobrych wyników polskich pływaków na ważnych międzynarodowych imprezach (ME, MŚ) i mimo dobrych warunków treningowych igrzyska w Pekinie, Londynie, a zwłaszcza w Rio de Janeiro nie przyniosły reprezentantom Polski żadnych sukcesów.

Startując w igrzyskach olimpijskich w latach 1928 – 2016 reprezentanci Polski w pływaniu zdobyli w sumie 6 medali: 2 brązowe (Agnieszka Czopek – Moskwa 1980 r., Artur Wojdat – Seul 1988 r.), 3 srebrne (Rafał Szukała – Barcelona 1992; Otylia Jędrzejczak 2 medale – Ateny 2004 r.) i 1 złoty (Otylia Jędrzejczak – Ateny 2004 r.). Wywalczyli też 30 razy miejsce w finale.

Zakończenie

Za datę powstania sportu pływackiego przyjęto 1869 r., w którym założono w Anglii pierwszy związek pływacki – Amateur Swimming Association oraz rozegrano pierwsze oficjalne mistrzostwa na dystansie 1 mili angielskiej. Pierwsze Mistrzostwa Europy w pływaniu i skokach do wody zorganizowane zostały w 1889 r. przez Wiedeński Amatorski Klub Pływacki. W związku z tym, że międzynarodowa organizacja pływacka powstała znacznie później, mistrzostwa Europy organizowane w latach 1889–1906 na terenie Niemiec i Austrii, uznano za nieoficjalne (w 1898 r. równocześnie Berlin, Hamburg i Wiedeń zorganizowały mistrzostwa Europy). Organizatorami tych mistrzostw były z reguły kluby, a nie związki pływackie danych państw.

W 1896 r. pływanie umieszczone zostało w programie pierwszych nowożytnych igrzysk olimpijskich i od tej pory stanowi jedną z głównych dyscyplin podczas tych zawodów. W 1908 r. został powołany Federation International de Natation Amateurs – FINA (Międzynarodowy Związek Pływania Amatorskiego). Do wybuchu I wojny światowej dominującą rolę w tym związku odgrywały kraje europejskie.

Podczas I Igrzysk Olimpijskich Ery Nowożytnej w Atenach, w konkurencjach pływackich, wzięło udział około 19 zawodników, reprezentowali oni cztery państwa. Wszystkie konkurencje odbyły się 11 kwietnia, zawodnicy pływali w morzu. Nie przykładano dużej wagi do czasów, liczyło się tylko zwycięstwo. Konkurencję rozegrano na dystansach: 100 m, 500 m, 1200 m oraz 100 m dla marynarzy, pływano stylem dowolnym. Dla porównania podczas igrzysk olimpijskich w Berlinie (1936 r.) wystartowało 248 pływaków reprezentujących 29 państw i rozegrano 11 konkurencji. Podczas igrzysk w Montrealu (1976 r.) 475 zawodników reprezentowało 51 kraje, rywalizowali oni w 26 konkurencjach. W Rio de Janeiro startowało już 950 zawodników reprezentujących 164 państwa i rozegrano 34 konkurencje.

Liczba konkurencji, w których startowali pływacy ulegała zmianie w następujący sposób: podczas igrzysk olimpijskich w Atenach (1896 r.) rozegrano ich 4, w Paryżu (1900 r.) – 7, w St. Louis (1904 r.) – 9, w Londynie (1908 r.) – 6; w Sztokholmie (1912 r.) – 9, a w Antwerpii (1920 r.) – 10. Od igrzysk w Paryżu (1924 r.), aż do igrzysk w Helsinkach (1952 r.) rozgrywano 11 konkurencji (licz-

ba ta nie zmieniła się podczas sześciu kolejnych igrzysk, najdłużej w historii). Podczas igrzysk w Melbourne (1956 r.) rozegrano 13 konkurencji, w Rzymie (1960 r.) – 15, a w Tokio (1964 r.) – 18. Podczas igrzysk w Meksyku (1968 r.) liczba konkurencji znacząco wzrosła, bo aż do 29. Podczas kolejnych igrzysk rozgrywano kolejno: Monachium (1972 r.) – 29; Montreal (1976 r.), Moskwa (1980 r.) – 26; Los Angeles (1984 r.) – 29; Seul (1988 r.), Barcelona (1992 r.) – 31; Atlanta (1996 r.), Sydney (2000 r.), Ateny (2004 r.) – 32; Pekin (2008 r.), Londyn (2012 r.), Rio de Janeiro (2016 r.) – 34 konkurencje.

Najdłużej rozgrywaną podczas igrzysk konkurencją był wyścig na dystansie 100 m stylem dowolnym mężczyzn⁵⁹⁴, nie odbyła się ona tylko dwa razy w historii: w Paryżu (1900 r.) oraz w St. Louis (1904 r.). Kolejne najczęściej rozgrywane konkurencje, w których startowali mężczyźni – nie odbyły się tylko trzy razy: w Atenach (1896 r.), Paryżu (1900 r.) oraz w St. Louis (1904 r.) – były to wyścigi na dystansach 400 m, 1500 m, sztafeta 4x200 m stylem dowolnym oraz 200 m stylem klasycznym. Najpóźniej wprowadzonymi konkurencjami były natomiast wyścig na dystansie 50 m stylem dowolnym (rozgrywany od 1988 r.) oraz wyścig na dystansie 10 000 m na akwenu otwartym (rozgrywany od 2008 r.). W historii olimpijskiego pływania można znaleźć też konkurencje męskie, które odbyły się tylko raz, były to: 100 m dla marynarzy, 500 m, 1200 m stylem dowolnym (Ateny 1896 r.); 1000 m, 4000 m, 200 m, 200 m z przeszkodami i pływanie pod wodą (Paryż 1900 r.) oraz 50 y, 100 y, 220 y, 440 y, 880 y, 1 mila, sztafeta 4x50 y stylem dowolnym, 100 y stylem grzbietowym, 440 y stylem klasycznym rozegrane podczas igrzysk (St. Louis 1904 r.).

Kobiety w konkurencjach pływackich podczas igrzysk olimpijskich wystartowały po raz pierwszy w Sztokholmie w 1912 r., od tego czasu co cztery lata rywalizowały na dystansie 100 m⁵⁹⁵ oraz w sztafecie 4x100 m stylem dowolnym. W następnej kolejności najdłużej rozgrywane były (od 1924 r.) wyścigi na dystansach 400 m stylem dowolnym, 200 m stylem klasycznym i 100 m stylem grzbietowym. Podobnie jak u mężczyzn, najpóźniej wprowadzonymi konkurencjami podczas igrzysk były: 50 m stylem dowolnym (rozgrywane od 1988 r.) oraz pływanie na dystansie 10 000 m na akwenu otwartym (rozgrywane od 2008 r.). Na dystansie 300 m stylem dowolnym kobiety rywalizowały tylko raz w trakcie igrzysk w Antwerpii (1920 r.)

W omawianym okresie wraz z rozwojem techniki nastąpiły znaczące zmiany jeśli chodzi o budowę pływalni olimpijskich i ich wyposażenie. Zaczęto budować

⁵⁹⁴ Patrz aneks, załącznik 4, 5.

⁵⁹⁵ Patrz aneks, załącznik 6, 7.

Tabela 5. Liczba konkurencji pływackich rozgrywana podczas igrzysk olimpijskich w latach 1896 – 2016

Rok	1896	1900	1904	1908	1912	1920	1924	1928	1932	1936	1948	1952	1956	1960	1964	1968	1972	1976	1980	1984	1988	1992	1996	2000	2004	2008	2012	2016
Liczba rozegranych konkurencji	4	7	9	6	9	10	11	11	11	11	11	13	15	15	18	29	29	26	26	29	31	31	32	32	32	34	34	34
Liczba konkurencji męskich	4	7	9	6	7	7	6	6	6	6	6	6	7	8	10	15	15	13	13	15	16	16	16	16	16	17	17	17
Liczba konkurencji kobiecych	-	-	-	-	2	3	5	5	5	5	5	5	6	7	8	14	14	13	13	14	15	15	16	16	16	17	17	17

Źródło: Źródło: opracowanie własne na podstawie raportów olimpijskich w latach 1896 – 2016.

duże, kryte, komfortowe obiekty sportowe mogące pomieścić na trybunach nawet 17 000 widzów. Instalowano w nich różne nowe rozwiązania mające pomóc pływakom w uzyskaniu jak najlepszych wyników. Jak już wspomniano, konkurencje pływackie podczas igrzysk olimpijskich rozgrywano początkowo w morzu (1896 r.), w rzece (1900 r.) oraz w stawie (1904 r.). Podczas igrzysk rozegranych w latach 1896–2016, zawody pływackie odbyły się w obiektach odkrytych dwanaście razy, a trzynaście razy w krytych⁵⁹⁶. Podczas igrzysk w Londynie (1908 r.) pływacy po raz pierwszy rywalizowali w wybetonowanym basenie o długości 100 m. Podczas igrzysk w Sztokholmie (1912 r.) konkurencje pływackie rozegrano na 100 m pływalni z jednej strony ograniczonej brzegiem zatoki, z drugiej drewnianym podestem na pontonach. Do pomiaru czasu wprowadzono po raz pierwszy system nagłaśniający oraz tablice wyników. Podczas igrzysk w Paryżu (1924 r.) pływacy startowali w bardzo nowoczesnym obiekcie, jakim była pływalnia olimpijska Piscine des Tourelles. Po raz pierwszy tory oddzielone zostały linami, woda była przezroczysta i ciepła. W Los Angeles (1932 r.) Amerykanie wybudowali nowoczesną pływalnię, wprowadzili elektroniczne urządzenia pomiarowe, które pozwalały na zmierzenie czasu z dokładnością do jednej dziesiątej sekundy. Podczas igrzysk olimpijskich w Berlinie (1936 r.) zawodnicy po raz pierwszy rozpoczynali wyścig ze słupka startowego. Pływalnia mogła pomieścić też rekordową liczbę – 20 000 kibiców⁵⁹⁷. W 1948 r. w Londynie po raz pierwszy konkurencje pływackie rozegrane zostały na krytej pływalni, zastosowano też fotokomórkę do pomiaru czasu. W kolejnych latach wprowadzono urządzenia nagłaśniające umożliwiające słyszenie komendy startowej wszystkim zawodnikom, urządzenia pozwalające rejestrować przepłynięty dystans podczas konkurencji długodystansowych, tablice świetlne z wynikami zawodników, oświetlenie pływalni umożliwiające rozgrywanie konkurencji również po zapadnięciu zmroku (Rzym 1960 r.). Komputerowe zapisywanie wyników po raz pierwszy wprowadzono podczas igrzysk w Tokio w 1964 r., zastosowano tam też elektroniczne urządzenia do pomiaru czasu oraz utrzymywania temperatury wody i powietrza na pływalni. Podczas igrzysk w Meksyku (1968 r.) do pomiaru czasu zastosowano płyty dotykowe zamontowane na ścianach nawrotowych. Pływalnia olimpijska posiadała też podwodne okna umożliwiające sfotografowanie startu, nawrotu i zakończenia konkurencji. Podczas igrzysk w Monachium wprowadzono kamery rejestrujące wyścigi pływackie, co umożliwiło wideoanalizę, co z kolei miało wpływ na poprawę techniki pływania.

⁵⁹⁶ Patrz aneks, załącznik 8.

⁵⁹⁷ Większą liczbę miejsc dla kibiców przygotowano tylko podczas igrzysk w Londynie w 1908 r., bo aż 70 000. Liczba ta była tak duża ze względu na to, iż podano liczbę miejsc na całym stadionie olimpijskim White City Stadium, na którym znajdowała się pływalnia.

Zacząto też mierzyć czasy z dokładnością do jednej setnej sekundy. Podczas igrzysk w Montrealu (1976 r.) na pływalni olimpijskiej wprowadzono specjalnie zaprojektowane rynny, które niwelowały niekorzystne falowanie wody w basenie. Dzięki temu wszyscy zawodnicy mogli rywalizować w takich samych warunkach. Kolejnymi innowacjami było wprowadzenie automatycznego pomiaru zmian podczas sztafet pływackich (Los Angeles 1984 r.), ozonowanej wody (Sydney 2000), wirtualnej linii rekordów (Ateny 2004 r.), lin torowych, tzw. „zjadaczy fal”, które stanowiły bufor fal wytwarzanych przez pływaków (Pekin 2008 r.), bloku startowego z regulowanym podnóżkiem dla nogi zakrocznej (Londyn 2012 r.) nakładki startowej do stylu grzbietowego (Rio de Janeiro 2016 r.)⁵⁹⁸. Wprowadzano też innowacje systemowe powodujące zmniejszenie zużycia energii potrzebnej do utrzymania obiektów (Pekin 2004 r., Rio de Janeiro 2016 r.) lub pozwalające na zmniejszenie samego obiektu, a tym samym kosztów jego utrzymania po zakończeniu igrzysk (Aquatics Centre w Londynie). Większość tych zmian miała za zadanie stworzyć zawodnikom jednakowe warunki do uzyskiwania jak najlepszych wyników sportowych.

Podczas igrzysk olimpijskich w Pekinie (2008 r.) wprowadzono konkurencję 10 000 m na otwartym akwenie, która odbyła się w Rowing-Canoeing Park. Podczas igrzysk w Londynie (2012 r.) rywalizowano w Hyde Parku, a w Rio de Janeiro (2016 r.) konkurencja odbyła się w Oceanie Atlantyckim (Fort Copacabana). Wprowadzenie pływackich konkurencji olimpijskich na otwartym akwenie stanowiło swoiste nawiązanie do pierwszych nowożytnych igrzysk olimpijskich z końca XIX i początków XX w.

Znaczącej ewolucji uległy również kostiumy, w których startowali podczas igrzysk olimpijskich pływacy. Pierwsze stroje były wykonane z wełny lub z bawełny, po nasiąknięciu wodą stawały się one ciężkie i utrudniały zawodnikowi poruszanie się w wodzie. Podczas igrzysk w Sztokholmie (1912 r.) reprezentantki Wielkiej Brytanii wystąpiły w jedwabnych strojach, które po namoknięciu stawały się przezroczyste. Podczas igrzysk rozegranych w Londynie (1948 r.) zaprezentowane zostały pierwsze stroje pływackie wykonane z nylonu (wprowadzono go początkowo jako dodatek do włókien jedwabiu). Stroje z nylonu zyskały dużą popularność podczas igrzysk w Melbourne (1956 r.). Był to prawdziwy przełom, stroje te były bardziej trwałe, elastyczne, nie nasiąkały, jednocześnie powodowały zmniejszenie oporu wody. Kolejnym przełomowym wydarzeniem mającym wpływ na rozwój kostiumu pływackiego było wynalezienie w 1959 r. nowego włókna, którym była lycra. Podczas igrzysk w Montrealu (1976 r.) zawodnicy startowali

⁵⁹⁸ Patrz aneks, załącznik 9.

w obcisłych strojach z lycry, które pomagały obniżyć opory tarcia, co przeniosło się na uzyskiwane wyniki. Podczas igrzysk w Barcelonie (1992 r.) ponad 50% medalistów startowało w nowym stroju firmy Speedo (S 2000), materiał, z którego został uszyty składał się z mieszanki lycry, poliestru i poliuretanu. Innowacyjna tkanina miała za zadanie znacząco zmniejszyć opór wody. Podczas igrzysk w Atlancie (1996 r.) większość medalistów pływała w strojach firmy Speedo – Aquablade. Materiał, z którego kostium był wykonany gwarantował minimalne nasiąknięcie i redukcję oporów w wodzie. Podczas igrzysk w Sydney (2000 r.) nastąpił kolejny przełom, część zawodników startowała we wzbudzających kontrowersje, zakrywających całe ciało kostiumach Fastskin (skóra rekina).

Jednak rewolucyjne okazało się użycie podczas igrzysk w Pekinie (2008 r.) kostiumów poliuretanowych. Większość najlepszych wyników podczas tych igrzysk ustanowiono w kostiumach Speedo LZR Racer. Podczas igrzysk w Pekinie nie pobito rekordów świata, ani rekordów olimpijskich tylko w sześciu konkurencjach (wśród mężczyzn na dystansach: 100 m, 400 m, 1500 m stylem dowolnym, a wśród kobiet na dystansach: 400 m stylem dowolnym, 100 m stylem grzbietowym i 100 m stylem motylkowym). Jednak nie wszyscy pływacy mieli możliwość startowania w takich strojach (nie były one dostępne dla wszystkich związków krajowych), a według opinii wielu specjalistów był to doping technologiczny. 1 stycznia 2010 r. FINA wprowadziła regulacje dotyczące strojów startowych dla pływaków. Wprowadzono też listę kostiumów zatwierdzonych przez FINA. Podczas igrzysk olimpijskich w Londynie (2012 r.) zaprezentowano kolejny „superstrój”, był to wysoko technologiczny kostium startowy Powerskin Carbon-Pro, został on uszyty z materiału składającego się z różnego rodzaju przędzy i włókien węglowych. Podczas igrzysk w Rio de Janeiro (2016 r.) obowiązywały takie same przepisy dotyczące strojów pływackich jak cztery lata wcześniej. Na igrzyska te rywalizujące ze sobą na rynku sprzętu sportowego firmy wyprodukowały kolejne stroje pływackie uszyte z wysoko technologicznych tkanin. Część uznanych trenerów i zawodników osiągających wyniki na światowym poziomie, wypowiadając się na ich temat twierdziło, że obecnie dozwolone wysoko technologiczne stroje startowe przynoszą zawodnikom głównie korzyści psychologiczne i działają na zasadzie placebo, ale ważne jest, aby wszyscy zawodnicy mieli do nich jednakowy dostęp.

Podczas 28 razy rozegranych letnich igrzysk olimpijskich w latach 1896–2016, w ogólnej klasyfikacji medalowej w pływaniu reprezentanci USA odnieśli zwycięstwo 18 razy⁵⁹⁹, 5 razy zdobyli drugą pozycję, a 2 razy trzecią. Trzy razy

⁵⁹⁹ Patrz aneks, załącznik 2.

nie znaleźli się w gronie medalistów, było to w 1900, 1980, 1986 r. (w 1980 r. sportowcy USA nie wzięli udziału w igrzyskach). Reprezentanci Australii w tej samej klasyfikacji zajęli 1 raz pierwszą pozycję (w Melbourne w 1956 r.), 9 razy uplasowali się na drugim miejscu, a 3 razy na trzecim. Oprócz drużyny USA, zwyciężały jeszcze reprezentacje Wielkiej Brytanii (1900 r., 1908 r.), Niemiec (1904 r., 1912 r.), Japonii (1932 r., 1936 r.), NRD (1980 r., 1988 r.)

Aby dobrze zobrazować przewagę, jaką Amerykanie odnieśli nad innymi reprezentacjami podczas igrzysk olimpijskich w latach 1896–2016, w tabeli 8 przedstawiono sumę medali zdobytą przez trzy państwa, które zgromadziły ich najwięcej.

Tabela 8. Liczba medali zdobyta przez reprezentacje narodowe podczas igrzysk olimpijskich w pływaniu w latach 1896–2016

Lp.	Kraj	Złoty medal	Srebrny medal	Brązowy medal	Suma
1.	USA	246	172	135	553
2.	Australia	60	64	64	188
3.	NRD	38	32	22	92

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników konkurencji pływackich podczas igrzysk olimpijskich w latach 1896–2016.

W indywidualnej klasyfikacji medalowej pływaków startujących podczas igrzysk olimpijskich w latach 1896–2016⁶⁰⁰ (uwzględniającej zawodników, którzy zdobyli co najmniej 4 złote medale) wśród 37 sportowców, aż 23 to reprezentanci USA. Pierwszych sześć pozycji zajęli również Amerykanie: Michael Phelps, Mark Spitz, Jenny Thompson, Matt Biondi, Ryan Lochte, Gary Hall, Jr. Wśród kobiet pierwszych sześć pozycji zajęły: Jenny Thompson (USA), Dara Torres (USA), Kristin Otto (NRD), Amy Van Dyken (USA), Krisztina Egerszegi (Węgry), Dana Vollmer (USA). Jenny Thompson z wywalczonymi przez siebie 22 medalami (18, 2, 2) uplasowała się na bardzo wysokiej 3 pozycji w rankingu ogólnym (kobiet i mężczyzn). Oprócz reprezentantów USA miejsce w rankingu tym wywalczyło 4 reprezentantów Australii – najwyższą 7 pozycję zajął Ian Thorpe, 3 reprezentantów NRD – najwyższą 8 pozycję zajęła Kristin Otto, 2 reprezentantów Węgier – najwyższą 14 pozycję zajęła Krisztina Egerszegi oraz po 1 reprezentancie Holandii, Japonii, Ukrainy i ZSRR⁶⁰¹.

⁶⁰⁰ Patrz aneks, załącznik 3.

⁶⁰¹ Patrz aneks załącznik 3.

Na przestrzeni omawianego okresu 120 lat, pływanie podczas igrzysk olimpijskich uległo wielu znaczącym zmianom, są one dobrze widoczne ze względu na przyjętą cezurę czasową. W reprezentacjach olimpijskich poszczególnych państw zauważalny jest wzrost liczby uczestników konkurencji pływackich. Ewidentna jest też zmiana programów rywalizacji olimpijskiej w pływaniu, metod treningowych, przepisów. Bezsprzeczne zmiany dotyczą również budowy i wyposażenia pływalni olimpijskich. Organizacja igrzysk przez krajowe związki olimpijskie i pływackie była okolicznością mobilizującą w przygotowaniach sportowych, a same igrzyska, sposób ich organizacji, budowa obiektów sportowych były miejscem, z którego uczestnicy, trenerzy i działacze przenosili wzorce do krajowych związków i klubów. Z biegiem lat pływanie, po lekkiej atletyce, stało się jedną z najatrakcyjniejszych i najchętniej oglądanych dyscyplin olimpijskich – podczas igrzysk w Rio de Janeiro w konkurencjach pływackich wystartowało 950 zawodników reprezentujących 164 państwa. Wprowadzono dużą liczbę konkurencji, zawody pływackie zaczęto rozgrywać na olbrzymich halach, mogących pomieścić nawet kilkanaście tysięcy kibiców, co z kolei pozwoliło miłośnikom tego sportu na obejrzenie zawodów na żywo. Rozwój techniki umożliwił lepszą obserwację samych wyścigów pływackich, stosowano wiele kamer (również podwodnych), możliwa stała się też obserwacja czy dany zawodnik zbliża się do rekordu świata, czy rekordu olimpijskiego (linia rekordów). Wszystko to sprawiło, że ta dyscyplina olimpijska stała się bardzo atrakcyjna dla widzów i śledziły ją miliony osób na całym świecie. Ciągłe szuka się możliwości uatrakcyjnienia widowiska sportowego, jakim jest pływanie na igrzyskach olimpijskich. W Pekinie (2008 r.) wprowadzono konkurencję 10 km kobiet i mężczyzn na otwartym akwenie, co było właściwie powrotem do tradycji pierwszych nowożytnych igrzysk olimpijskich. Rozważane jest też wprowadzenie na igrzyska w 2020 r. nowych konkurencji pływackich⁶⁰², wszystko po to, aby przyciągnąć nowe rzesze kibiców. Multimedaliści i mistrzowie olimpijscy konkurencji pływackich zyskiwali sławę, byli bohaterami nie tylko w swoich krajach, na ich treningach wzorowali się konkurenci i młodzież uprawiająca ten sport. Zostawali nawet gwiazdami filmowymi (Johnny Weissmuller, Clarence Crabbe, Murray Rose), zajmowali wysokie stanowiska we władzach krajowych związków pływackich jak również w organizacjach międzynarodowych, w tym w MKOl (Janet Evans, Aleksander Popow), angażowali się w kampanie antydoピングowe (Michael Phelps). Z pływaniem na igrzyskach wiążą się również duże

⁶⁰² <http://wiadomosci.com/nowe-konkurencje-w-plywaniu-na-igrzyskach-olimpijskich-w-2020-roku-w-tokio/20.08.2017>.

kontrakty reklamowe dla najlepszych zawodników, wpływy z reklam i transmisji telewizyjnych, produkcji sprzętu sportowego oraz współpraca z wieloma gałęziami nauki.

W czasie każdych igrzysk olimpijskich poprawiane były rekordy świata i rekordy olimpijskie, podczas igrzysk w Tokio (1964 r.) i w Monachium (1972 r.) poprawiono je wszystkie, a podczas igrzysk olimpijskich w Pekinie (2008 r.) pływacy nie poprawili ich tylko na 6 dystansach (rozegrano 34 konkurencje). Można zadać sobie pytanie: gdzie jest granica ludzkich możliwości i kiedy pływacy przestaną bić rekordy świata i rekordy olimpijskie? Po wprowadzeniu supernowoczesnych strojów (kombinezonów) pływackich LZR od lutego 2008 r., kiedy zawodnicy zaczęli w nich startować, do lutego 2009 r. ustanowionych zostało 108 rekordów świata. Po zakazaniu przez FINA startów w tych strojach wydawało się, że rekordy w nich ustanowione są nie do pobicia. Dzisiaj już wiadomo, że część z nich została poprawiona również podczas igrzysk w Londynie (2012 r.) i Rio de Janeiro (2016 r.).

Stosowanie przez zawodników dopingiu będące problemem współczesnego sportu, nie ominało również pływania podczas igrzysk olimpijskich. Aby rozwiązać to trudne zagadnienie, swe siły muszą zjednoczyć i być na równi surowe i konsekwentne władze MKOl, krajowe komitety olimpijskie oraz związki pływackie.

W omawianym okresie należy podkreślić niezaprzeczalną dominację w konkurencjach pływackich reprezentantów USA. Kraj ten posiada najlepiej funkcjonujący system organizacyjno-szkoleniowy na świecie. Liczba pływalni i klubów (w tym również osiedlowych) jest tak duża, że łatwe jest znalezienie wielu utalentowanych zawodników. Aby pływanie (tak jak każda inna dyscyplina sportu) stało na wysokim poziomie konieczna jest duża liczba trenującej młodzieży, klubów, a co za tym idzie duża konkurencja. Masowe uprawianie pływania daje większe szanse na medale olimpijskie. W USA organizowane są kilkudniowe zawody, w których bierze udział nawet 2000 sportowców, startujących na kilku dystansach dziennie. Już bardzo młodzi zawodnicy potrafią pływać bardzo dobrze technicznie i rozgrywać taktycznie swoje wyścigi. Młodocianych pływaków przyzwyczajają się do konieczności rywalizacji ze względu na bardzo silną konkurencję. Trenerzy nie przyspieszają czasu osiągnięcia dobrych wyników sportowych, co umożliwia późniejszy pełny rozwój zawodnika. W końcu należy wspomnieć o programach stypendialnych dla sportowców, które umożliwiają im kontynuowanie kariery sportowej i nauki oraz o wybitnych trenerach, którzy mają do dyspozycji najnowocześniejsze osiągnięcia naukowe. Między innymi te czynniki powodują, że USA na każdych igrzyskach prezentują nowe gwiaz-

dy pływania, często nastoletnie, odnoszące spektakularne sukcesy sportowe. Dlatego kraj ten może poszczycić się takimi reprezentantami, jak: Mark Spitz, Matt Biondi czy Michael Phelps.

Na tym tle wydaje się, że aby poprawić stan polskiego pływania należy podtrzymać i rozwijać rodzime osiągnięcia organizacyjno-szkoleniowe, ale też czerpać ze wzorców państw, których zawodnicy przodują w rankingach światowego pływania. Polepszyć organizację i poziom szkolenia masowego pływania, w dalszym ciągu budować nowe pływalnie, prawidłowo zarządzać istniejącymi klubami sportowymi i stworzyć system zachęcający do powstawania nowych. Konieczna jest też lepsza współpraca trenerów zwłaszcza na linii trener klubowy – trener kadry oraz dofinansowanie na odpowiednim poziomie szkół mistrzostwa sportowego. To wszystko powinno przyczynić się do zwiększenia konkurencji wśród pływaków, a to z kolei powinno spowodować napływ do kadry narodowej zawodników będących w stanie podjąć rywalizację o medale olimpijskie.

Aneks

Załącznik I. Medaliści igrzysk olimpijskich 1896–2016⁶⁰³

ATENY 1896		
Mężczyźni		
100 m stylem dowolnym		
Alfréd HAJÓS	Węgry	1:22,2
Otto HERSCHMANN	Cesarstwo Austrii	1:22,8
Brak danych		
500 m stylem dowolnym		
Paul NEUMANN	Cesarstwo Austrii	8:12,6
Antonios PEPANOS	Grecja	9:57,6
Efstathios CHORAFAS	Grecja	brak danych
1200 m stylem dowolnym		
Alfréd HAJÓS	Węgry	18:22,2
Ioannis ANDREOU	Grecja	21:03,4
Efstathios CHORAFAS	Grecja	brak danych
100 metrów dla żeglarzy		
Ioannis MALOKINIS	Grecja	2:20,4
Spyridon CHAZAPIS	Grecja	brak danych
Dimitrios DRIVAS	Grecja	brak danych
PARYŻ 1900		
Mężczyźni		
200 m stylem dowolnym		
Frederick LANE	Australia	2:25,2
Zoltán HALMAY	Węgry	2:31,4
Karl RUBERL	Cesarstwo Austrii	2:32,0
1000 m stylem dowolnym		
John Arthur JARVIS	Wielka Brytania	13:40,2
Otto WAHLE	Cesarstwo Austrii	14:43,6
Zoltán HALMAY	Węgry	15:16,4
4000 m stylem dowolnym		
John Arthur JARVIS	Wielka Brytania	58:24,0
Zoltán HALMAY	Węgry	1:08:55,41
Louis MARTIN	Francja	1:13:08,4
200 m stylem grzbietowym		
Ernst HOPPENBERG	Cesarstwo Niemieckie	2:47,0
Karl RUBERL	Cesarstwo Austrii	2:56,0
Johannes DROST	Holandia	3:01,0

⁶⁰³ Na podstawie raportów olimpijskich w latach 1896–2016.

200 m drużynowo

Deutscher Schwimm Verband Berlin	Cesarstwo Niemieckie	
Tritons Lillois	Francja	
Pupilles de Neptune de Lille	Francja	

200 m z przeszkodami

Frederick LANE	Australia	2:38,4
Otto WAHLE	Cesarstwo Austrii	2:40,0
Peter KEMP	Wielka Brytania	2:47,4

Pływanie podwodne

Charles de VENDEVILLE	Francja
André SIX	Francja
Peder LYKKEBERG	Dania

ST. LOUIS 1904**Mężczyźni****50 jardów stylem dowolnym**

Zoltán HALMAY	Węgry	0:28,0
Scott LEARY	USA	0:28,6
Charles DANIELS	USA	brak danych

100 jardów stylem dowolnym

Zoltán HALMAY	Węgry	1:02,8
Charles DANIELS	USA	brak danych
Scott LEARY	USA	brak danych

220 jardów stylem dowolnym

Charles DANIELS	USA	2:44,2
Francis GAILEY	USA	2:46,0
Emil RAUSCH	Cesarstwo Niemieckie	2:56,0

440 jardów stylem dowolnym

Charles DANIELS	USA	6:16,2
Francis GAILEY	USA	6:22,0
Otto WAHLE	Cesarstwo Austrii	6:39,0

880 jardów stylem dowolnym

Emil RAUSCH	Cesarstwo Niemieckie	13:11,4
Francis GAILEY	USA	13:23,4
Géza KISS	Węgry	brak danych

1 mila stylem dowolnym

Emil RAUSCH	Cesarstwo Niemieckie	27:18,2
Géza Kiss	Węgry	28:28,2
Francis GAILEY	USA	28:54,0

100 jardów stylem grzbietowym

Walter BRACK	Cesarstwo Niemieckie	1:16,8
Georg HOFFMANN	Cesarstwo Niemieckie	brak danych
Georg ZACHARIAS	Cesarstwo Niemieckie	brak danych

440 jardów stylem grzbietowym

Georg ZACHARIAS	Cesarstwo Niemieckie	7:23,6
Walter BRACK	Cesarstwo Niemieckie	brak danych
Jam HANDY	USA	brak danych

4x50 jardów stylem dowolnym

Stany Zjednoczone	The New York Athletic Club	2:04,6
Stany Zjednoczone	Chicago Athletic Association	brak danych
Stany Zjednoczone	Missouri Athletic Club	brak danych

LONDYN 1908**Mężczyźni****100 m stylem dowolnym**

Charles DANIELS	USA	1:05,6
Zoltan HALMAY	Węgry	1:06,2
Harald JULIN	Szwecja	1:08,0

400 m stylem dowolnym

Henry TAYLOR	Wielka Brytania	5:36,8
Frank BEAUREPAIRE	Australazja	5:44,2
Otto SCHEFF	Cesarstwo Austrii	5:46,0

1500 m stylem dowolnym

Henry TAYLOR	Wielka Brytania	22:48,4
Thomas Sidney BATTERSBY	Wielka Brytania	22:51,2
Frank BEAUREPAIRE	Australazja	22:56,2

200 m stylem klasycznym

Fred HOLMAN	Wielka Brytania	3:09,2
William ROBINSON	Wielka Brytania	3:12,8
Pontus HANSON	Szwecja	3:14,6

100 m stylem grzbietowym

Arno BIEBERSTEIN	Cesarstwo Niemieckie	1:24,6
Ludvig DAM	Dania	1:26,6
Herbert HARENAPE	Wielka Brytania	1:27,0

4x200 m stylem dowolnym

Wielka Brytania	10:55,0
Węgry	10:59,0
USA	11:02,8

SZTOKHOLM 1912**Mężczyźni****100 m stylem dowolnym**

Duke KAHANAMOKU	USA	1:03,4
Cecil HEALY	Australazja	1:04,6
Kenneth HUSZAGH	USA	1:05,6

400 m stylem dowolnym

George HODGSON	Kanada	5:24,4
John Gatenby HATFIELD	Wielka Brytania	5:25,8
Harold HARDWICK	Australazja	5:31,2

1500 m stylem dowolnym

George HODGSON	Kanada	22:00,0
John Gatenby HATFIELD	Wielka Brytania	22:39,0
Harold HARDWICK	Australazja	23:15,4

200 m stylem klasycznym

Walter BATHE	Cesarstwo Niemieckie	3:01,8
Wilhelm LÜTZOW	Cesarstwo Niemieckie	3:05,0
Kurt Paul MALISCH	Cesarstwo Niemieckie	3:08,0

400 m stylem klasycznym

Walter BATHE	Cesarstwo Niemieckie	6:29,6
Thor HENNING	Szwecja	6:35,6
Percy COURTMAN	Wielka Brytania	6:36,4

100 m stylem grzbietowym

Harry HEBNER	USA	1:21,2
Otto FAHR	Cesarstwo Niemieckie	1:22,4
Paul KELLNER	Cesarstwo Niemieckie	1:24,0

4x200 m stylem dowolnym

Australazja	10:11,6
USA	10:20,2
Wielka Brytania	10:28,2

Kobiety**100 m stylem dowolnym**

Fanny DURACK	Australazja	1:22,2
Wilhelmina WYLIE	Australazja	1:25,4
Jennie FLETCHER	Wielka Brytania	1:27,0

4x100 m stylem dowolnym

Wielka Brytania	5:52,8
Cesarstwo Niemieckie	6:04,6
Cesarstwo Austrii	6:17,0

ANTWERPIA 1920**Mężczyźni****100 m stylem dowolnym**

Duke KAHANAMOKU	USA	1:01,4
Pua Kela KEALOHA	USA	1:02,6
William HARRIS	USA	1:03,0

400 m stylem dowolnym

Norman ROSS	USA	5:26,8
Ludy LANGER	USA	5:29,0
George VERNOT	Kanada	5:29,6

1500 m stylem dowolnym

Norman ROSS	USA	22:23,2
George VERNOT	Kanada	22:36,4
Frank BEAUREPAIRE	Australia	23:04,0

200 m stylem klasycznym

Hakan MALMROT	Szwecja	3:04,4
Thor HENNING	Szwecja	3:09,2
Arvo AALTONEN	Finlandia	3:12,2

400 m stylem klasycznym

Hakan MALMROT	Szwecja	6:31,8
Thor HENNING	Szwecja	6:45,2
Arvo AALTONEN	Finlandia	6:48,0

100 m stylem grzbietowym

Warren Paoa KEALOHA	USA	1:15,2
Raymond KEGERIS	USA	1:16,8
Gérard BLITZ	Belgia	1:19,0

4x200 m stylem dowolnym

USA	10:04,4
Australia	10:25,4
Wielka Brytania	10:37,2

Kobiety**100 m stylem dowolnym**

Ethelda BLEIBTREY	USA	1:13,6
Irene GUEST	USA	1:17,0
Frances SCHROTH	USA	1:17,2

300 m stylem dowolnym

Ethelda BLEIBTREY	USA	4:34,0
Margaret WOODBRIDGE	USA	4:42,8
Frances SCHROTH	USA	4:52,0

4x100 m stylem dowolnym

USA	5:11,6
Wielka Brytania	5:40,8
Szwecja	5:43,6

PARYŻ 1924**Mężczyźni****100 m stylem dowolnym**

Johnny WEISSMULLER	USA	0:59,0
Duke KAHANAMOKU	USA	1:01,4
Samuel KAHANAMOKU	USA	1:01,8

400 m stylem dowolnym

Johnny WEISSMULLER	USA	5:04,2
Arne BORG	Szwecja	5:05,6
Andrew CHARLTON	Australia	5:06,6

1500 m stylem dowolnym

Andrew CHARLTON	Australia	20:06,6
Arne BORG	Szwecja	20:41,4
Frank BEAUREPAIRE	Australia	21:48,4

200 m stylem klasycznym

Robert SKELTON	USA	2:56,6
Joseph DE COMBE	Belgia	2:59,2
William KIRSCHBAUM	USA	3:01,0

100 m stylem grzbietowym

Warren Paoa KEALOHA	USA	1:13,2
Paul WYATT	USA	1:15,4
Károly BARTHA	Węgry	1:17,6

4x200 m stylem dowolnym

USA	9:53,4
Australia	10:02,2
Szwecja	10:06,8

Kobiety

100 m stylem dowolnym		
Ethel LACKIE	USA	1:12,4
Mariechen WEHSELAU	USA	1:12,8
Gertrude EDERLE	USA	1:14,2
400 m stylem dowolnym		
Martha NORELIUS	USA	6:02,2
Helen WAINWRIGHT	USA	6:03,8
Gertrude EDERLE	USA	6:04,8
200 m stylem klasycznym		
Lucy MORTON	Wielka Brytania	3:33,2
Agnes GERAGHTY	USA	3:34,0
Gladys CARSON	Wielka Brytania	3:35,4
100 m stylem grzbietowym		
Sybil BAUER	USA	1:23,2
Phyllis HARDING	Wielka Brytania	1:27,4
Aileen RIGGIN	USA	1:28,2
4x100 m stylem dowolnym		
USA	4:58,8	
Wielka Brytania	5:17,0	
Szwecja	5:35,0	

AMSTERDAM 1928

Mężczyźni

100 m stylem dowolnym		
Johnny WEISSMULLER	USA	0:58,6
István BÁRÁNY	Węgry	0:59,8
Katsuo TAKAISHI	Japonia	1:00,0
400 m stylem dowolnym		
Alberto ZORRILLA	Argentyna	5:01,6
Andrew CHARLTON	Australia	5:03,6
Arne BORG	Szwecja	5:04,6
1500 m stylem dowolnym		
Arne BORG	Szwecja	19:51,8
Andrew CHARLTON	Australia	20:02,6
Clarence CRABBE	USA	20:28,8
200 m stylem klasycznym		
Yoshiyuki TSURUTA	Japonia	2:48,8
Erich RADEMACHER	Niemcy	2:50,6
Teofilo YLDEFONZO	Filipiny	2:56,4
100 m stylem grzbietowym		
George KOJAC	USA	1:08,2
Walter LAUFER	USA	1:10,0
Paul WYATT	USA	1:12,0
4x200 m stylem dowolnym		
USA	9:36,2	
Japonia	9:41,4	
Kanada	9:47,8	

Kobiety

100 m stylem dowolnym

Albina OSIPOWICH	USA	1:11,0
Eleanor GARATTI	USA	1:11,4
Joyce COOPER	Wielka Brytania	1:13,6

400 m stylem dowolnym

Martha NORELIUS	USA	5:42,8
Maria Johanna PHILIPSEN-BRAUN	Holandia	5:57,8
Josephine MCKIM	USA	6:00,2

200 m stylem klasycznym

Hilde SCHRADER	Niemcy	3:12,6
Mietje BARON	Holandia	3:15,2
Lotte MÜHE	Niemcy	3:17,6

100 m stylem grzbietowym

Maria Johanna PHILIPSEN-BRAUN	Holandia	1:22,0
Ellen KING	Wielka Brytania	1:22,2
Joyce COOPER	Wielka Brytania	1:22,8

4x100 m stylem dowolnym

USA		4:47,6
Wielka Brytania		5:02,8
Republika Południowej Afryki		5:13,4

LOS ANGELES 1932

Mężczyźni

100 m stylem dowolnym

Yasuji MIYAZAKI	Japonia	0:58,2
Tatsugo KAWAISHI	Japonia	0:58,6
Albert SCHWARTZ	USA	0:58,8

400 m stylem dowolnym

Clarence CRABBE	USA	4:48,4
Jean TARIS	Francja	4:48,5
Tsutomu OYOKOTA	Japonia	4:52,3

1500 m stylem dowolnym

Kusuo KITAMURA	Japonia	19:12,4
Shozo MAKINO	Japonia	19:14,1
James CRISTY	USA	19:39,5

200 m stylem klasycznym

Yoshiyuki TSURUTA	Japonia	2:45,4
Reizo KOIKE	Japonia	2:46,6
Teofilo YLDEFONZO	Filipiny	2:47,1

100 m stylem grzbietowym

Masaji KIYOKAWA	Japonia	1:08,6
Toshio IRIE	Japonia	1:09,8
Kentaro KAWATSU	Japonia	1:10,0

4x200 m stylem dowolnym

Japonia	8:58,4
USA	9:10,5
Węgry	9:31,4

Kobiety

100 m stylem dowolnym		
Helene MADISON	USA	1:06,8
Willy DEN OUDEN	Holandia	1:07,8
Eleanor GARATTI	USA	1:08,2
400 m stylem dowolnym		
Helene MADISON	USA	5:28,5
Lenore KIGHT	USA	5:28,6
Jenny MAAKAL	Republika Południowej Afryki	5:47,3
200 m stylem klasycznym		
Clare DENNIS	Australia	3:06,3
Hideko MAEHATA	Japonia	3:06,4
Else JACOBSEN	Dania	3:07,1
100 m stylem grzbietowym		
Eleanor HOLM	USA	1:19,4
Bonnie MEALING	Australia	1:21,3
Elizabeth Valerie DAVIES	Wielka Brytania	1:22,5
4x100 m stylem dowolnym		
USA	4:38,0	
Holandia	4:47,5	
Wielka Brytania	4:52,4	

BERLIN 1936

Mężczyźni

100 m stylem dowolnym		
Ferenc CSÍK	Węgry	0:57,6
Masanori YUSA	Japonia	0:57,9
Shigeo ARAI	Japonia	0:58,0
400 m stylem dowolnym		
Jack MEDICA	USA	4:44,5
Shunpei UTO	Japonia	4:45,6
Shozo MAKINO	Japonia	4:48,1
1500 m stylem dowolnym		
Noboru TERADA	Japonia	19:13,7
Jack MEDICA	USA	19:34,0
Shunpei UTO	Japonia	19:34,5
200 m stylem klasycznym		
Tetsuo HAMURO	Japonia	2:41,5
Erwin SIETAS	Niemcy	2:42,9
Reizo KOIKE	Japonia	2:44,2
100 m stylem grzbietowym		
Adolph KIEFER	USA	1:05,9
Albert VANDEWEGHE	USA	1:07,7
Masaji KIYOKAWA	Japonia	1:08,4
4x200 m stylem dowolnym		
Japonia	8:51,5	
USA	9:03,0	
Węgry	9:12,3	

Kobiety

100 m stylem dowolnym

Hendrika MASTENBROEK	Holandia	1:05,9
Jeanette CAMPBELL	Argentyna	1:06,4
Gisela ARENDT	Niemcy	1:06,6

400 m stylem dowolnym

Hendrika MASTENBROEK	Holandia	5:26,4
Ragnhild HVEGER	Dania	5:27,5
Lenore KIGHT	USA	5:29,0

200 m stylem klasycznym

Hideko MAEHATA	Japonia	3:03,6
Martha GENENGER	Niemcy	3:04,2
Inge SØRENSEN	Dania	3:07,8

100 m stylem grzbietowym

Nida SENFF	Holandia	1:18,9
Hendrika MASTENBROEK	Holandia	1:19,2
Alice BRIDGES	USA	1:19,4

4x100 m stylem dowolnym

Holandia	4:36,0
Niemcy	4:36,8
USA	4:40,2

LONDYN 1948

Mężczyźni

100 m stylem dowolnym

Walter RIS	USA	0:57,3
Alan FORD	USA	0:57,8
Géza KÁDAS	Węgry	0:58,1

400 m stylem dowolnym

Bill SMITH	USA	4:41,0
James MCLANE	USA	4:43,4
John MARSHALL	Australia	4:47,4

1500 m stylem dowolnym

James MCLANE	USA	19:18,5
John MARSHALL	Australia	19:31,3
György MITRÓ	Węgry	19:43,2

200 m stylem klasycznym

Joe VERDEUR	USA	2:39,3
Keith CARTER	USA	2:40,2
Robert SOHL	USA	2:43,9

100 m stylem grzbietowym

Allen STACK	USA	1:06,4
Robert COWELL	USA	1:06,5
Georges VALLEREY	Francja	1:07,8

4x200 m stylem dowolnym

USA	8:46,0
Węgry	8:48,4
Francja	9:08,0

Kobiety

100 m stylem dowolnym

Greta ANDERSEN	Dania	1:06,3
Ann CURTIS	USA	1:06,5
Marie-Louise VAESSEN	Holandia	1:07,6

400 m stylem dowolnym

Ann CURTIS	USA	5:17,8
Karen Margrethe HARUP	Dania	5:21,2
Catherine GIBSON	Wielka Brytania	5:22,5

200 m stylem klasycznym

Nel VAN VLIET	Holandia	2:57,2
Nancy LYONS	Australia	2:57,7
Éva NOVÁK	Węgry	3:00,2

100 m stylem grzbietowym

Karen Margrethe HARUP	Dania	1:14,4
Suzanne ZIMMERMAN	USA	1:16,0
Judy DAVIES	Australia	1:16,7

4x100 m stylem dowolnym

USA	4:29,2
Dania	4:29,6
Holandia	4:31,6

HELSINKI 1952

Mężczyźni

100 m stylem dowolnym

Clarke SCHOLLES	USA	0:57,4
Hiroshi SUZUKI	Japonia	0:57,4
Göran LARSSON	Szwecja	0:58,2

400 m stylem dowolnym

Jean BOITEUX	Francja	4:30,7
Ford KONNO	USA	4:31,3
Per-Olof ÖSTRAND	Szwecja	4:35,2

1500 m stylem dowolnym

Ford KONNO	USA	18:30,3
Shiro HASHIZUME	Japonia	18:41,4
Tetsuo OKAMOTO	Brazylia	18:51,3

200 m stylem klasycznym

John DAVIES	Australia	2:34,4
Bowen STASSFORTH	USA	2:34,7
Herbert KLEIN	Niemcy	2:35,9

100 m stylem grzbietowym

Yoshinobu OYAKAWA	USA	1:05,4
Gilbert BOZON	Francja	1:06,2
Jack TAYLOR	USA	1:06,4

4x200 m stylem dowolnym

USA	8:31,1
Japonia	8:33,5
Francja	8:45,9

Kobiety

100 m stylem dowolnym

Katalin SZOKE	Węgry	1:06,8
Johanna Maria TERMEULEN	Holandia	1:07,0
Judit TEMES	Węgry	1:07,1

400 m stylem dowolnym

Valéria GYENGE	Węgry	5:12,1
Éva NOVÁK	Węgry	5:13,7
Evelyn KAWAMOTO	USA	5:14,6

200 m stylem klasycznym

Eva SZEKELY	Węgry	2:51,7
Éva NOVÁK	Węgry	2:54,4
Helen GORDON	Wielka Brytania	2:57,6

100 m stylem grzbietowym

Joan HARRISON	Republika Południowej Afryki	1:14,3
Geertje WIELEMA	Holandia	1:14,5
Jean STEWART	Nowa Zelandia	1:15,8

4x100 m stylem dowolnym

Węgry	4:24,4
Holandia	4:29,0
USA	4:30,1

MELBOURNE 1956

Mężczyźni

100 m stylem dowolnym

Jon HENRICKS	Australia	0:55,4
John DEVITT	Australia	0:55,8
Gary CHAPMAN	Australia	0:56,7

400 m stylem dowolnym

Murray ROSE	Australia	4:27,3
Tsuyoshi YAMANAKA	Japonia	4:30,4
George BREEN	USA	4:32,5

1500 m stylem dowolnym

Murray ROSE	Australia	17:58,9
Tsuyoshi YAMANAKA	Japonia	18:00,3
George BREEN	USA	18:08,2

200 m stylem motylkowym

William YORZYK	USA	2:19,3
Takashi ISHIMOTO	Japonia	2:23,8
György TUMPEK	Węgry	2:23,9

200 m stylem klasycznym

Masaru FURUKAWA	Japonia	2:34,7
Masahiro YOSHIMURA	Japonia	2:36,7
Kharis YUNICHEV	ZSRR	2:36,8

100 m stylem grzbietowym

David THEILE	Australia	1:02,2
John MONCKTON	Australia	1:03,2
Frank MCKINNEY	USA	1:04,5

4x200 m stylem dowolnym

Australia	8:23,6
USA	8:31,5
ZSRR	8:34,7

Kobiety**100 m stylem dowolnym**

Dawn FRASER	Australia	1:02,0
Lorraine CRAPP	Australia	1:02,3
Faith LEECH	Australia	1:05,1

400 m stylem dowolnym

Lorraine CRAPP	Australia	4:54,6
Dawn FRASER	Australia	5:02,5
Sylvia RUUSKA	USA	5:07,1

100 m stylem motylkowym

Shelley MANN	USA	1:11,0
Nancy RAMEY	USA	1:11,9
Mary SEARS	USA	1:14,4

200 m stylem klasycznym

Ursula HAPPE	Niemcy	2:53,1
Eva SZEKELY	Węgry	2:54,8
Eva-Maria TEN ELSEN	Niemcy	2:55,1

100 m stylem grzbietowym

Judith GRINHAM	Wielka Brytania	1:12,9
Carin CONE	USA	1:12,9
Margaret EDWARDS	Wielka Brytania	1:13,1

4x100 m stylem dowolnym

Australia	4:17,1
USA	4:19,2
Republika Południowej Afryki	4:25,7

RZYM 1960**Mężczyźni****100 m stylem dowolnym**

John DEVITT	Australia	0:55,2
Lance LARSON	USA	0:55,2
Manoel DOS SANTOS	Brazylia	0:55,4

400 m stylem dowolnym

Murray ROSE	Australia	4:18,3
Tsuyoshi YAMANAKA	Japonia	4:21,4
John KONRADS	Australia	4:21,8

1500 m stylem dowolnym

John KONRADS	Australia	17:19,6
Murray ROSE	Australia	17:21,7
George BREEN	USA	17:30,6

200 m stylem motylkowym

Mike TROY	USA	2:12,8
Neville HAYES	Australia	2:14,6
David GILLANDERS	USA	2:15,3

200 m stylem klasycznym

Bill MULLIKEN	USA	2:37,4
Yoshihiko OSAKI	Japonia	2:38,0
Wieger MENSONIDES	Holandia	2:39,7

100 m stylem grzbietowym

David THEILE	Australia	1:01,9
Frank MCKINNEY	USA	1:02,1
Robert BENNETT	USA	1:02,3

4x200 m stylem dowolnym

USA	8:10,2
Japonia	8:13,2
Australia	8:13,8

4x100 m stylem zmiennym

USA	4:05,4
Australia	4:12,0
Japonia	4:12,2

Kobiety**100 m stylem dowolnym**

Dawn FRASER	Australia	1:01,2
Chris VON SALTZA	USA	1:02,8
Natalie STEWARD	Wielka Brytania	1:03,1

400 m stylem dowolnym

Chris VON SALTZA	USA	4:50,6
Jane CEDERQVIST	Szwecja	4:53,9
Tineke LAGERBERG	Holandia	4:56,9

100 m stylem motylkowym

Carolyn SCHULER	USA	1:09,5
Marianne HEEMSKERK	Holandia	1:10,4
Janice ANDREW	Australia	1:12,2

200 m stylem klasycznym

Anita LONSBROUGH	Wielka Brytania	2:49,5
Wiltrud URSELMANN	Niemcy	2:50,0
Barbara GÖBEL	Niemcy	2:53,6

100 m stylem grzbietowym

Lynn BURKE	USA	1:09,3
Natalie STEWARD	Wielka Brytania	1:10,8
Satoko TANAKA	Japonia	1:11,4

4x100 m stylem dowolnym

USA	4:08,9
Australia	4:11,3
Niemcy	4:19,7

4x100 m sztafeta stylem zmiennym

USA	4:41,1
Australia	4:45,9
Niemcy	4:47,6

TOKIO 1964
Mężczyźni

100 m stylem dowolnym

Don SCHOLLANDER	USA	0:53,4
Robert MCGREGOR	Wielka Brytania	0:53,5
Hans-Joachim KLEIN	Niemcy	0:54,0

400 m stylem dowolnym

Don SCHOLLANDER	USA	4:12,2
Frank WIEGAND	Niemcy	4:14,9
Allan WOOD	Australia	4:15,1

1500 m stylem dowolnym

Robert WINDLE	Australia	17:01,7
John NELSON	USA	17:03,0
Allan WOOD	Australia	17:07,7

200 m stylem motylkowym

Kevin BERRY	Australia	2:06,6
Carl ROBIE	USA	2:07,5
Frederick Weber SCHMIDT	USA	2:09,3

200 m stylem klasycznym

Ian O'BRIEN	Australia	2:27,8
Georgy PROKOPENKO	ZSRR	2:28,2
Chester Andrew JASTREMSKI	USA	2:29,6

200 m stylem grzbietowym

Jed GRAEF	USA	2:10,3
Gary DILLEY	USA	2:10,5
Robert BENNETT	USA	2:13,1

400 m stylem zmiennym

Richard William ROTH	USA	4:45,4
Roy SAARI	USA	4:47,1
Gerhard HETZ	Niemcy	4:51,0

4x100 m stylem dowolnym

USA	3:33,2
Niemcy	3:37,2
Australia	3:39,1

4x200 m stylem dowolnym

USA	7:52,1
Niemcy	7:59,3
Japonia	8:03,8

4x100 m stylem zmiennym

USA	3:58,4
Niemcy	4:01,6
Australia	4:02,3

Kobiety

100 m stylem dowolnym

Dawn FRASER	Australia	0:59,5
Sharon STOUDEER	USA	0:59,9
Kathleen ELLIS	USA	1:00,8

400 m stylem dowolnym		
Virginia DUENKEL	USA	4:43,3
Marilyn RAMENOFKY	USA	4:44,6
Terri Lee STICKLES	USA	4:47,2
100 m stylem motylkowym		
Sharon STOUDE	USA	1:04,7
Ada KOK	Holandia	1:05,6
Kathleen ELLIS	USA	1:06,0
200 m stylem klasycznym		
Galina PROZUMENSHCHIKOVA	ZSRR	2:46,4
Claudia KOLB	USA	2:47,6
Svetlana BABANINA	ZSRR	2:48,6
100 m stylem grzbietowym		
Cathy FERGUSON	USA	1:07,7
Christine (Kiki) CARON	Francja	1:07,9
Virginia DUENKEL	USA	1:08,0
400 m stylem zmiennym		
Donna DE VARONA	USA	5:18,7
Sharon FINNERAN	USA	5:24,1
Martha RANDALL	USA	5:24,2
4x100 m stylem dowolnym		
USA	4:03,8	
Australia	4:06,9	
Holandia	4:12,0	
4x100 m stylem zmiennym		
USA	4:33,9	
Holandia	4:37,0	
ZSRR	4:39,2	

MEKSYK 1968

Mężczyźni

100 m stylem dowolnym		
Mike WENDEN	Australia	0:52,2
Kenneth Marshall WALSH	USA	0:52,8
Mark SPITZ	USA	0:53,0
200 m stylem dowolnym		
Mike WENDEN	Australia	1:55,2
Don SCHOLLANDER	USA	1:55,8
John NELSON	USA	1:58,1
400 m stylem dowolnym		
Michael BURTON	USA	4:09,0
Ralph HUTTON	Kanada	4:11,7
Alain MOSCON I	Francja	4:13,3
1500 m stylem dowolnym		
Michael BURTON	USA	16:38,9
John KINSELLA	USA	16:57,3
Gregory BROUGH	Australia	17:04,7

100 m stylem motylkowym		
Douglas Albert RUSSELL	USA	0:55,9
Mark SPITZ	USA	0:56,4
Ross WALES	USA	0:57,2
200 m stylem motylkowym		
Carl ROBIE	USA	2:08,7
Martin WOODROFFE	Wielka Brytania	2:09,0
John FERRIS	USA	2:09,3
100 m stylem klasycznym		
Donald Ward Jr. MCKENZIE	USA	1:07,7
Vladimir KOSINSKY	ZSRR	1:08,0
Nikolai PANKIN	ZSRR	1:08,0
200 m stylem klasycznym		
Felipe MUÑOZ	Meksyk	2:28,7
Vladimir KOSINSKY	ZSRR	2:29,2
Brian JOB	USA	2:29,9
100 m stylem grzbietowym		
Roland MATTHES	NRD	0:58,7
Charles HICKCOX	USA	1:00,2
Ronald P. MILLS	USA	1:00,5
200 m stylem grzbietowym		
Roland MATTHES	NRD	2:09,6
Mitchell IVEY	USA	2:10,6
Jack HORSLEY	USA	2:10,9
200 m stylem zmiennym		
Charles HICKCOX	USA	2:12,0
Gregory F. BUCKINGHAM	USA	2:13,0
John FERRIS	USA	2:13,3
400 m stylem zmiennym		
Charles HICKCOX	USA	4:48,4
Gary HALL	USA	4:48,7
Michael HOLTHAUS	RFN	4:51,4
4x100 m stylem dowolnym		
USA	3:31,7	
ZSRR	3:34,2	
Australia	3:34,7	
4x200 m stylem dowolnym		
USA	7:52,3	
Australia	7:53,7	
ZSRR	8:01,6	
4x100 m stylem zmiennym		
USA	3:54,9	
NRD	3:57,5	
ZSRR	4:00,7	

Kobiety

100 m stylem dowolnym		
Jan HENNE	USA	1:00,0
Susan PEDERSEN	USA	1:00,3
Linda GUSTAVSON	USA	1:00,3

200 m stylem dowolnym		
Debbie MEYER	USA	2:10,5
Jan HENNE	USA	2:11,0
Jane BARKMAN	USA	2:11,2
400 m stylem dowolnym		
Debbie MEYER	USA	4:31,8
Linda GUSTAVSON	USA	4:35,5
Karen MORAS	Australia	4:37,0
800 m stylem dowolnym		
Debbie MEYER	USA	09:24,0
Pamela KRUSE	USA	09:35,7
Maria Teresa RAMIREZ	Meksyk	09:38,5
100 m stylem motylkowym		
Lynette MCCLEMENTS	Australia	1:05,5
Ellie DANIEL	USA	1:05,8
Susan SHIELDS	USA	1:06,2
200 m stylem motylkowym		
Ada KOK	Holandia	2:24,7
Helga LINDNER	NRD	2:24,8
Ellie DANIEL	USA	2:25,9
100 m stylem klasycznym		
Djurdjica BJEDOV	Jugosławia	1:15,8
Galina PROZUMENSHCHIKOVA	ZSRR	1:15,9
Sharon WICHMAN	USA	1:16,1
200 m stylem klasycznym		
Sharon WICHMAN	USA	2:44,4
Djurdjica BJEDOV	Jugosławia	2:46,4
Galina PROZUMENSHCHIKOVA	ZSRR	2:47,0
100 m stylem grzbietowym		
Kaye HALL	USA	1:06,2
Elaine TANNER	Kanada	1:06,7
Jane SWAGERTY	USA	1:08,1
200 m stylem grzbietowym		
Lillian Debra WATSON	USA	2:24,8
Elaine TANNER	Kanada	2:27,4
Kaye HALL	USA	2:28,9
200 m stylem zmiennym		
Claudia KOLB	USA	2:24,7
Susan PEDERSEN	USA	2:28,8
Jan HENNE	USA	2:31,4
400 m stylem zmiennym		
Claudia KOLB	USA	5:08,5
Lynn VIDALI	USA	5:22,2
Sabine STEINBACH	NRD	5:25,3
4x100 m stylem dowolnym		
USA		4:02,5
NRD	4:05,7	
Kanada	4:07,2	

4x100 m stylem zmiennym

USA	4:28,3
Australia	4:30,0
RFN	4:36,4

MONACHIUM 1972**Mężczyźni****100 m stylem dowolnym**

Mark SPITZ	USA	0:51,22
Jerry HEIDENREICH	USA	0:51,65
Vladimir BURE	ZSRR	0:51,77

200 m stylem dowolnym

Mark SPITZ	USA	1:52,78
Steve GENTER	USA	1:53,73
Werner LAMPE	RFN	1:53,99

400 m stylem dowolnym

Brad COOPER	Australia	4:00,27
Steve GENTER	USA	4:01,94
Tom MCBREEN	USA	4:02,64

1500 m stylem dowolnym

Michael BURTON	USA	15:52,58
Graham WINDEATT	Australia	15:58,48
Douglas Dale NORTHWAY	USA	16:09,25

100 m stylem motylkowym

Mark SPITZ	USA	0:54,27
Bruce ROBERTSON	Kanada	0:55,56
Jerry HEIDENREICH	USA	0:55,74

200m stylem motylkowym

Mark SPITZ	USA	2:00,70
Gary HALL	USA	2:02,86
Robin BACKHAUS	USA	2:03,23

100 m stylem klasycznym

Nobutaka TAGUCHI	Japonia	1:04,94
Thomas Edwin BRUCE	USA	1:05,43
John HENCKEN	USA	1:05,61

200 m stylem klasycznym

John HENCKEN	USA	2:21,55
David WILKIE	Wielka Brytania	2:23,67
Nobutaka TAGUCHI	Japonia	2:23,88

100 m stylem grzbietowym

Roland MATTHES	NRD	0:56,58
Michael Eugene STAMM	USA	0:57,70
John MURPHY	USA	0:58,35

200 m stylem grzbietowym

Roland MATTHES	NRD	2:02.82
Michael Eugene STAMM	USA	2:04,09
Mitchell IVEY	USA	2:04,33

200 m stylem zmiennym		
Gunnar LARSSON	Szwecja	2:07,17
Alexander Timothy MCKEE	USA	2:08,37
Steve FURNISS	USA	2:08,45
400 m stylem zmiennym		
Gunnar LARSSON	Szwecja	4:31,98
Alexander Timothy MCKEE	USA	4:31,98
András HARGITAY	Węgry	4:32,70
4x100 m stylem dowolnym		
USA	3:26,42	
ZSRR	3:29,72	
NRD	3:32,42	
4x200 m stylem dowolnym		
USA	7:35,78	
RFN	7:41,69	
ZSRR	7:45,76	
4x100 m stylem zmiennym		
USA	3:48,16	
NRD	3:52,12	
Kanada	3:52,26	
Kobiety		
100 m stylem dowolnym		
Sandra NEILSON	USA	0:58,59
Shirley BABASHOFF	USA	0:59,02
Shane GOULD	Australia	0:59,06
200 m stylem dowolnym		
Shane GOULD	Australia	2:03,56
Shirley BABASHOFF	USA	2:04,33
Keena ROTHHAMMER	USA	2:04,92
400 m stylem dowolnym		
Shane GOULD	Australia	4:19,04
Novella CALLIGARIS	Włochy	4:22,44
Gudrun WEGNER	NRD	4:23,11
800 m stylem dowolnym		
Keena ROTHHAMMER	USA	8:53,68
Shane GOULD	Australia	8:56,39
Novella CALLIGARIS	Włochy	8:57,46
100 m stylem motylkowym		
Mayumi AOKI	Japonia	1:03,34
Roswitha BEIER	NRD	1:03,61
Andrea GYARMATI	Węgry	1:03,73
200 m stylem motylkowym		
Karen MOE	USA	2:15,57
Lynn COLELLA	USA	2:16,34
Ellie DANIEL	USA	2:16,74
100 m stylem klasycznym		
Catherine L. CARR	USA	1:13,58
Galina PROZUMENSHCHIKOVA	ZSRR	1:14,99
Beverly WHITFIELD	Australia	1:15,73

200 m stylem klasycznym		
Beverly WHITFIELD	Australia	2:41,71
Dana SCHOENFIELD	USA	2:42,05
Galina PROZUMENSHCHIKOVA	ZSRR	2:42,36
100m stylem grzbietowym		
Melissa BELOTE	USA	1:05,78
Andrea GYARMATI	Węgry	1:06,26
Sue ATWOOD	USA	1:06,34
200 m stylem grzbietowym		
Melissa BELOTE	USA	2:19,19
Sue ATWOOD	USA	2:20,38
Donna Marie GURR	Kanada	2:23,22
200 m stylem zmiennym		
Shane GOULD	Australia	2:23,07
Kornelia ENDER	NRD	2:23,59
Lynn VIDALI	USA	2:24,06
400 m stylem zmiennym		
Gail NEALL	Australia	5:02,97
Leslie CLIFF	Kanada	5:03,57
Novella CALLIGARIS	Włochy	5:03,99
4x100 m stylem dowolnym		
USA	3:55,19	
NRD	3:55,55	
RFN	3:57,93	
4x100 m stylem zmiennym		
USA	4:20,75	
NRD	4:24,91	
RFN	4:26,46	

MONTREAL 1976

Mężczyźni

100 m stylem dowolnym		
Jim MONTGOMERY	USA	0:49,99
Jack BABASHOFF	USA	0:50,81
Peter NOCKE	RFN	0:51,31
200 m stylem dowolnym		
Bruce FURNISS	USA	1:50,29
John NABER	USA	1:50,50
Jim MONTGOMERY	USA	1:50,58
400 m stylem dowolnym		
Brian GOODELL	USA	3:51,93
Tim SHAW	USA	3:52,54
Vladimir RASKATOV	ZSRR	3:55,76
1500 m stylem dowolnym		
Brian GOODELL	USA	15:02,40
Bobby HACKETT	USA	15:03,91
Stephen HOLLAND	Australia	15:04,66

100 m stylem motylkowym		
Matt VOGEL	USA	0:54,35
Joseph Stuart BOTTOM	USA	0:54,50
Gary HALL	USA	0:54,65
200 m stylem motylkowym		
Mike BRUNER	USA	1:59,23
Steven GREGG	USA	1:59,54
Bill FORRESTER	USA	1:59,96
100 m stylem klasycznym		
John HENCKEN	USA	1:03,11
David WILKIE	Wielka Brytania	1:03,43
Arvydas JUOZAITIS	ZSRR	1:04,23
200 m stylem klasycznym		
David WILKIE	Wielka Brytania	2:15,11
John HENCKEN	USA	2:17,26
Rick COLELLA	USA	2:19,20
100 m stylem grzbietowym		
John NABER	USA	0:55,49
Peter ROCCA	USA	0:56,34
Roland MATTHES	NRD	0:57,22
200 m stylem grzbietowym		
John NABER	USA	1:59,19
Peter ROCCA	USA	2:00,55
Dan HARRIGAN	USA	2:01,35
400 m stylem zmiennym		
Rod STRACHAN	USA	4:23,68
Alexander Timothy MCKEE	USA	4:24,62
Andrey SMIRNOV	ZSRR	4:26,90
4x200 m stylem dowolnym		
USA	7:23,22	
ZSRR	7:27,97	
Wielka Brytania	7:32,11	
4x100 m stylem zmiennym		
USA	3:42,22	
Kanada	3:45,94	
RFN	3:47,29	

Kobiety

100 m stylem dowolnym		
Kornelia ENDER	NRD	0:55,65
Petra PRIEMER	NRD	0:56,49
Enith BRIGITHA	Holandia	0:56,65
200 m stylem dowolnym		
Kornelia ENDER	NRD	1:59,26
Shirley BABASHOFF	USA	2:01,22
Enith BRIGITHA	Holandia	2:01,40
400 m stylem dowolnym		
Petra THÜMER	NRD	4:09,89
Shirley BABASHOFF	USA	4:10,46
Shannon SMITH	Kanada	4:14,60

800 m stylem dowolnym

Petra THÜMER	NRD	8:37,14
Shirley BABASHOFF	USA	8:37,59
Wendy WEINBERG	USA	8:42,60

100 m stylem motylkowym

Kornelia ENDER	NRD	1:00,13
Andrea POLLACK	NRD	1:00,98
Wendy BOGLIOLI	USA	1:01,17

200 m stylem motylkowym

Andrea POLLACK	NRD	2:11,41
Ulrike TAUBER	NRD	2:12,50
Rosemarie KOTHER-GABRIEL	NRD	2:12,86

100 m stylem klasycznym

Hannelore ANKE	NRD	1:11,16
Lyubov RUSANOVA	ZSRR	1:13,04
Marina KOSHEVAYA	ZSRR	1:13,30

200 m stylem klasycznym

Marina KOSHEVAYA	ZSRR	2:33,35
Marina YURCHENYA	ZSRR	2:36,08
Lyubov RUSANOVA	ZSRR	2:36,22

100 m stylem grzbietowym

Ulrike RICHTER	NRD	1:01,83
Birgit TREIBER	NRD	1:03,41
Nancy GARAPICK	Kanada	1:03,71

200 m stylem grzbietowym

Ulrike RICHTER	NRD	2:13,43
Birgit TREIBER	NRD	2:14,97
Nancy GARAPICK	Kanada	2:15,60

400 m stylem zmiennym

Ulrike TAUBER	NRD	4:42,77
Cheryl GIBSON	Kanada	4:48,10
Becky SMITH	Kanada	4:50,48

4x100 m stylem dowolnym

USA	3:44,82
NRD	3:45,50
Kanada	3:48,81

4x100m stylem zmiennym

NRD	4:07,95
USA	4:14,55
Kanada	4:15,22

MOSKWA 1980**Mężczyźni****100 m stylem dowolnym**

Jörg WOITHE	NRD	0:50,40
Per HOLMERTZ	Szwecja	0:50,91
Per JOHANSSON	Szwecja	0:51,29

200 m stylem dowolnym		
Sergey KOPLYAKOV	ZSRR	1:49,81
Andrey KRYLOV	ZSRR	1:50,76
Graeme BREWER	Australia	1:51,60
400 m stylem dowolnym		
Vladimir SALNIKOV	ZSRR	3:51,31
Andrey KRYLOV	ZSRR	3:53,24
Ivar STUKOLKIN	ZSRR	3:53,95
1500 m stylem dowolnym		
Vladimir SALNIKOV	ZSRR	14:58,27
Aleksandr CHAEV	ZSRR	15:14,30
Max METZKER	Australia	15:14,49
100 m stylem motylkowym		
Pär ARVIDSSON	Szwecja	54,92
Roger PYTTEL	NRD	54,94
David LÓPEZ-ZUBERO	Hiszpania	55,13
200 m stylem motylkowym		
Sergei FESENKO	ZSRR	1:59,76
Philip HUBBLE	Wielka Brytania	2:01,20
Roger PYTTEL	NRD	2:01,39
100 m stylem klasycznym		
Duncan GOODHEW	Wielka Brytania	1:03,34
Arsen MISKAROV	ZSRR	1:03,82
Peter EVANS	Australia	1:03,96
200 m stylem klasycznym		
Robertas ŽULPA	ZSRR	2:15,85
Alban VERMES	Węgry	2:16,93
Arsen MISKAROV	ZSRR	2:17,28
100 m stylem grzbietowym		
Bengt BARON	Szwecja	56,53
Viktor KUZNETSOV	ZSRR	56,99
Vladimir DOLGOV	ZSRR	57,63
200 m stylem grzbietowym		
Sandor WLADAR	Węgry	2:01,93
Zoltan VERRASZTO	Węgry	2:02,40
Mark KERRY	Australia	2:03,14
400 m stylem zmiennym		
Aleksandr SIDORENKO	ZSRR	4:22,89
Sergei FESENKO	ZSRR	4:23,43
Zoltan VERRASZTO	Węgry	4:24,24
4x200 m stylem dowolnym		
ZSRR	7:23,50	
NRD	7:28,60	
Brazylia	7:29,30	
4x100 m stylem zmiennym		
Australia	3:45,70	
ZSRR	3:45,92	
Wielka Brytania	3:47,71	

Kobiety

100 m stylem dowolnym

Barbara KRAUSE	NRD	0:54,79
Caren METSCHUCK	NRD	0:55,16
Ines DIERS	NRD	0:55,65

200 m stylem dowolnym

Barbara KRAUSE	NRD	1:58,33
Ines DIERS	NRD	1:59,64
Carmela SCHMIDT	NRD	2:01,44

400 m stylem dowolnym

Ines DIERS	NRD	4:08,76
Petra SCHNEIDER	NRD	4:09,16
Carmela SCHMIDT	NRD	4:10,86

800 m stylem dowolnym

Michelle FORD	Australia	8:28,90
Ines DIERS	NRD	8:32,55
Heike DÄHNE	NRD	8:33,48

100 m stylem motylkowym

Caren METSCHUCK	NRD	1:00,42
Andrea POLLACK	NRD	1:00,90
Christiane KNACKE	NRD	1:01,44

200 m stylem motylkowym

Ines GEISSLER	NRD	2:10,44
Sybille SCHÖNROCK	NRD	2:10,45
Michelle FORD	Australia	2:11,66

100 m stylem klasycznym

Ute GEWENIGER	NRD	1:10,22
Elvira VASILKOVA	ZSRR	1:10,41
Susanne NIELSSON	Dania	1:11,16

200 m stylem klasycznym

Lina KACHUSHITE	ZSRR	2:29,54
Svetlana VARGANOVA	ZSRR	2:29,61
Yulia BOGDANOVA	ZSRR	2:32,39

100 m stylem grzbietowym

Rica REINISCH	NRD	1:00,86
Ina KLEBER	NRD	1:02,07
Petra RIEDEL	NRD	1:02,64

200 m stylem grzbietowym

Rica REINISCH	NRD	2:11,77
Cornelia POLIT	NRD	2:13,75
Birgit TREIBER	NRD	2:14,14

400 m stylem zmiennym

Petra SCHNEIDER	NRD	4:36,29
Sharron DAVIES	Wielka Brytania	4:46,83
Agnieszka CZOPEK	Polska	4:48,17

4x100 m stylem dowolnym

NRD	3:42,71
Szwecja	3:48,93
Holandia	3:49,51

4x100 m stylem zmiennym

NRD	4:06,67
Wielka Brytania	4:12,24
ZSRR	4:13,61

LOS ANGELES 1984**Mężczyźni****100 m stylem dowolnym**

Rowdy GAINES	USA	0:49,80
Mark STOCKWELL	Australia	0:50,24
Per JOHANSSON	Szwecja	0:50,31

200 m stylem dowolnym

Michael GROSS	RFN	1:47,44
Michael HEATH	USA	1:49,10
Thomas FAHRNER	RFN	1:49,69

400 m stylem dowolnym

George DICARLO	USA	3:51,23
John MYKKANEN	USA	3:51,49
Justin LEMBERG	Australia	3:51,79

1500 m stylem dowolnym

Michael O'BRIEN	USA	15:05,20
George DICARLO	USA	15:10,59
Stefan PFEIFFER	RFN	15:12,11

100 m stylem motylkowym

Michael GROSS	RFN	0:53,08
Pablo MORALES	USA	0:53,23
Glenn BUCHANAN	Australia	0:53,85

200 m stylem motylkowym

Jon SIEBEN	Australia	1:57,04
Michael GROSS	RFN	1:57,40
Rafael VIDAL	Wenezuela	1:57,51

100 m stylem klasycznym

Steven LUNDQUIST	USA	1:01,65
Victor DAVIS	Kanada	1:01,99
Peter EVANS	Australia	1:02,97

200 m stylem klasycznym

Victor DAVIS	Kanada	2:13,34
Glenn BERINGEN	Australia	2:15,79
Etienne DAGON	Szwajcaria	2:17,41

100 m stylem grzbietowym

Richard CAREY	USA	0:55,79
David WILSON	USA	0:56,35
Michael WEST	Kanada	0:56,49

200 m stylem grzbietowym

Richard CAREY	USA	2:00,23
Frederic DELCOURT	Francja	2:01,75
Cameron HENNING	Kanada	2:02,37

200 m stylem zmiennym

Alex BAUMANN	Kanada	2:01,42
Pablo MORALES	USA	2:03,05
Neil COCHRAN	Wielka Brytania	2:04,38

400 m stylem zmiennym

Alex BAUMANN	Kanada	4:17,41
Ricardo PRADO	Brazylia	4:18,45
Robert WOODHOUSE	Australia	4:20,50

4x100 m stylem dowolnym

USA	3:19,03
Australia	3:19,68
Szwecja	3:22,69

4x200 m stylem dowolnym

USA	7:15,69
RFN	7:15,73
Wielka Brytania	7:24,78

4x100 m stylem zmiennym

USA	3:39,30
Kanada	3:43,23
Australia	3:43,25

Kobiety**100 m stylem dowolnym**

Nancy HOGSHEAD	USA	0:55,92
Carrie STEINSEIFER	USA	0:55,92
Annemarie VERSTAPPEN	Holandia	0:56,08

200 m stylem dowolnym

Mary WAYTE	USA	1:59,23
Cynthia WOODHEAD	USA	1:59,50
Annemarie VERSTAPPEN	Holandia	1:59,69

400 m stylem dowolnym

Tiffany COHEN	USA	4:07,10
Sarah HARDCASTLE	Wielka Brytania	4:10,27
June CROFT	Wielka Brytania	4:11,49

800 m stylem dowolnym

Tiffany COHEN	USA	8:24,95
Michele RICHARDSON	USA	8:30,73
Sarah HARDCASTLE	Wielka Brytania	8:32,60

100 m stylem motylkowym

Mary T. MEAGHER	USA	0:59,26
Jenna JOHNSON	USA	1:00,19
Karin SEICK	RFN	1:01,36

200 m stylem motylkowym

Mary T. MEAGHER	USA	2:06,90
Karen PHILLIPS	Australia	2:10,56
Ina BEYERMANN	RFN	2:11,91

100 m stylem klasycznym

Petra VAN STAVEREN	Holandia	1:09,88
Anne OTTENBRITE	Kanada	1:10,69
Catherine POIROT	Francja	1:10,70

200 m stylem klasycznym		
Anne OTTENBRITE	Kanada	2:30,38
Susan RAPP	USA	2:31,15
Ingrid LEMPEREUR	Belgia	2:31,40
100 m stylem grzbietowym		
Theresa ANDREWS	USA	1:02,55
Betsy MITCHELL	USA	1:02,63
Jolanda DE ROVER	Holandia	1:02,91
200 m stylem grzbietowym		
Jolanda DE ROVER	Holandia	2:12,38
Amy WHITE	USA	2:13,04
Aneta PATRASCOIU	Rumunia	2:13,29
200 m stylem zmiennym		
Tracy CAULKINS	USA	2:12,64
Nancy HOGSHEAD	USA	2:15,17
Michelle PEARSON	Australia	2:15,92
400 m stylem zmiennym		
Tracy CAULKINS	USA	4:39,24
Suzanne LANDELLS	Australia	4:48,30
Petra ZINDLER	RFN	4:48,57
4x100 m stylem dowolnym		
USA	3:43,43	
Holandia	3:44,40	
RFN	3:45,56	
4x100 m stylem zmiennym		
USA	4:08,34	
RFN	4:11,97	
Kanada	4:12,98	

Moskwa 1984 (Zawody Przyjaźni)⁶⁰⁴

Mężczyźni

100 m stylem dowolnym		
Sergey SMIRIAGIN	ZSRR	0:50,26
Aleksey MARKOVSKY	ZSRR	0:50,39
Sven LODZIEWSKI	NRD	0:50,58
200 m stylem dowolnym		
Sven LODZIEWSKI	NRD	1:49,83
Vladimir SHEMETOV	ZSRR	1:50,33
Sergey KRASYUK	ZSRR	1:51,09
400 m stylem dowolnym		
Vladimir SALNIKOV	ZSRR	3:49,27
Sven LODZIEWSKI	NRD	3:50,98
Sviatoslav SEMENOV	ZSRR	3:53,34
1500 m stylem dowolnym		
Vladimir SALNIKOV	ZSRR	15:03,51
Uwe DASSLER	NRD	15:11,14
Sviatoslav SEMENOV	ZSRR	15:25,56

⁶⁰⁴ Na olimpijskim szlaku 1984. „Sport i Turystyka”. Warszawa 1987, s. 216, 217.

100 m stylem motylkowym		
Aleksey MARKOVSKY	ZSRR	0:54,26
Alexandr PRIGODA	ZSRR	0:55,08
Marcel GERY	Czechosłowacja	0:55,17
200 m stylem motylkowym		
Alexandr PRIGODA	ZSRR	1:58,83
Sergey FESENKO	ZSRR	1:59,52
Marcel GERY	Czechosłowacja	2:00,34
100 m stylem klasycznym		
Dmitry VOLKOV	ZSRR	1:03,72
Robertas ŽULPA	ZSRR	1:03,87
Sigurd HANKE	NRD	1:05,16
200 m stylem klasycznym		
Robertas ŽULPA	ZSRR	2:15,70
Dmitry VOLKOV	ZSRR	2:16,97
Alban VERMES	Węgry	2:21,19
100 m stylem grzbietowym		
Dirk RICHTER	NRD	0:55,67
Vladimir SHEMETOV	ZSRR	0:55,88
Frank BALTRUSCH	NRD	0:56,39
200 m stylem grzbietowym		
Sergei ZABOLOTNOV	ZSRR	1:58,41
Vladimir SHEMETOV	ZSRR	1:59,54
Dirk RICHTER	NRD	2:00,30
200 m stylem zmiennym		
Jens-Peter BERNDT	NRD	2:02,51
Josef HLADKY	Czechosłowacja	2:03,33
Aleksandr SIDORENKO	ZSRR	2:03,35
400 m stylem zmiennym		
Jens-Peter BERNDT	NRD	4:18,29
Sergey PICHUGIN	ZSRR	4:25,19
Josef HLADKY	Czechosłowacja	4:26,29
4x100 m stylem dowolnym		
ZSRR	3:20,19	
NRD	3:22,92	
Czechosłowacja	3:27,31	
4x200 m stylem dowolnym		
NRD	7:20,78	
ZSRR	7:22,31	
Czechosłowacja	7:24,78	
4x100 m stylem zmiennym		
ZSRR	3:42,15	
NRD	3:43,23	
Czechosłowacja	3:43,25	

Kobiety

100 m stylem dowolnym		
Kristin OTTO	NRD	0:55,75
Birgit MEINEKE	NRD	0:55,79
Svetlana KOPCHIKOVA	ZSRR	0:56,53

200 m stylem dowolnym		
Kristin OTTO	NRD	1:59,48
Birgit MEINEKE	NRD	2:00,15
Svetlana KOPCHIKOVA ZSRR	2:00,47	
400 m stylem dowolnym		
Astrid STRAUSS	NRD	4:07,66
Irina LARICHEVA	ZSRR	4:09,70
Anke SONNENBRODT	NRD	4:16,21
800 m stylem dowolnym		
Astrid STRAUSS	NRD	8:24,95
Grit RICHTER	NRD	8:33,47
Irina LARICHEVA	ZSRR	8:39,57
100 m stylem motylkowym		
Tatyana KURNIKOVA	ZSRR	0:59,41
Ines GEIßLER	NRD	1:00,09
Yelena OSADCHUK	ZSRR	1:01,33
200 m stylem motylkowym		
Ines GEIßLER	NRD	2:09,96
Yelena OSADCHUK	ZSRR	2:11,76
Tatyana KURNIKOVA	ZSRR	2:12,41
100 m stylem klasycznym		
Sylvia GERASCH	NRD	1:08,29
Ute GEWENIGER	NRD	1:08,59
Larisa BYELOKON	ZSRR	1:09,63
200 m stylem klasycznym		
Larisa BYELOKON	ZSRR	2:29,13
Sylvia GERASCH	NRD	2:29,62
Yelena VOLKOVA	ZSRR	2:32,36
100 m stylem grzbietowym		
Ina KLEBER	NRD	1:00,99
Kristin OTTO	NRD	1:02,02
Viktoriya KLOCHKO	ZSRR	1:03,67
200 m stylem grzbietowym		
Katrin ZIMMERMANN	NRD	2:12,56
Yelena DENDEBEROVA	ZSRR	2:13,31
Kristin OTTO	NRD	2:15,16
200 m stylem zmiennym		
Ute GEWENIGER	NRD	2:11,79
Yelena DENDEBEROVA	ZSRR	2:14,56
Svetlana KOPCHIKOVA	ZSRR	2:15,40
400 m stylem zmiennym		
Yelena	DENDEBEROVA ZSRR	4:43,78
Kathleen NORD	NRD	4:49,49
Sonia BLAGOVA	Bułgaria	4:52,35
4x100 m stylem dowolnym		
NRD	3:42,41	
ZSRR	3:44,31	
Węgry	3:55,42	

4x100 m stylem zmiennym

NRD	4:03,69
ZSRR	4:08,13
Bułgaria	4:16,74

SEUL 1988**Mężczyźni****50 m stylem dowolnym**

Matthew BIONDI	USA	0:22,14
Thomas JAGER	USA	0:22,36
Gennady PRIGODA	ZSRR	0:22,71

100 m stylem dowolnym

Matthew BIONDI	USA	0:48,63
Christopher JACOBS	USA	0:49,08
Stephan CARON	Francja	0:49,62

200 m stylem dowolnym

Duncan ARMSTRONG	Australia	1:47,25
Anders HOLMERTZ	Szwecja	1:47,89
Matthew BIONDI	USA	1:47,99

400 m stylem dowolnym

Uwe DASSLER	NRD	3:46,95
Duncan ARMSTRONG	Australia	3:47,15
Artur WOJDAT	Polska	3:47,34

1500 m stylem dowolnym

Vladimir SALNIKOV	ZSRR	15:00,40
Stefan PFEIFFER	RFN	15:02,69
Uwe DASSLER	NRD	15:06,15

100 m stylem motylkowym

Anthony NESTY	Surinam	0:53,00
Matthew BIONDI	USA	0:53,01
Andy JAMESON	Wielka Brytania	0:53,30

200 m stylem motylkowym

Michael GROSS	RFN	1:56,94
Benny NIELSEN	Dania	1:58,24
Anthony MOSSE	Nowa Zelandia	1:58,28

100 m stylem klasycznym

Adrian MOORHOUSE	Wielka Brytania	1:02,04
Károly GUTTNER	Węgry	1:02,05
Dmitri VOLKOV	ZSRR	1:02,20

200 m stylem klasycznym

Jozsef SZABO	Węgry	2:13,52
Nick GILLINGHAM	Wielka Brytania	2:14,12
Sergio LÓPEZ MIRÓ	Hiszpania	2:15,21

100 m stylem grzbietowym

Daichi SUZUKI	Japonia	0:55,05
David BERKOFF	USA	0:55,18
Igor POLYANSKI	ZSRR	0:55,20

200 m stylem grzbietowym

Igor POLYANSKI	ZSRR	1:59,37
Frank BALTRUSCH	NRD	1:59,60
Paul KINGSMAN	Nowa Zelandia	2:00,48

200 m stylem zmiennym

Tamás DARNYI	Węgry	2:00,17
Patrick KÜHL	NRD	2:01,61
Vadim YAROSHCHUK	ZSRR	2:02,40

400 m stylem zmiennym

Tamás DARNYI	Węgry	4:14,75
David WHARTON	USA	4:17,36
Stefano BATTISTELLI	Włochy	4:18,01

4x100 m stylem dowolnym

USA	3:16,53
ZSRR	3:18,33
NRD	3:19,82

4x200 m stylem dowolnym

USA	7:12,51
NRD	7:13,68
RFN	7:14,35

4x100 m stylem zmiennym

USA	3:36,93
Kanada	3:39,28
ZSRR	3:39,96

Kobiety**50 m stylem dowolnym**

Kristin OTTO	NRD	0:25,49
Wenyi YANG	Chińska Republika Ludowa	0:25,64
Katrin MEISSNER	NRD	0:25,71

100 m stylem dowolnym

Kristin OTTO	NRD	0:54,93
Yong ZHUANG	Chińska Republika Ludowa	0:55,47
Catherine PLEWINSKI	Francja	0:55,49

200 m stylem dowolnym

Heike FRIEDRICH	NRD	1:57,65
Silvia POLL	Kostaryka	1:58,67
Manuela STELLMACH	NRD	1:59,01

400 m stylem dowolnym

Janet EVANS	USA	4:03,85
Heike FRIEDRICH	NRD	4:05,94
Anke MÖHRING	NRD	4:06,62

800 m stylem dowolnym

Janet EVANS	USA	8:20,20
Astrid STRAUSS	NRD	8:22,09
Julie MCDONALD	Australia	8:22,93

100 m stylem motylkowym		
Kristin OTTO	NRD	0:59,00
Birte WEIGANG	NRD	0:59,45
Hong QIAN	Chińska Republika Ludowa	0:59,52
200 m stylem motylkowym		
Kathleen NORD	NRD	2:09,51
Birte WEIGANG	NRD	2:09,91
Mary T. MEAGHER	USA	2:10,80
100 m stylem klasycznym		
Tania BOGOMILOVA-DANGALAKOVA	Bułgaria	1:07,95
Antoaneta FRENKEVA	Bułgaria	1:08,74
Silke HÖRNER	NRD	1:08,83
200 m stylem klasycznym		
Silke HÖRNER	NRD	2:26,71
Xiaomin HUANG	Chińska Republika Ludowa	2:27,49
Antoaneta FRENKEVA	Bułgaria	2:28,34
100 m stylem grzbietowym		
Kristin OTTO	NRD	1:00,89
Krisztina EGER SZEGI	Węgry	1:01,56
Cornelia SIRCH	NRD	1:01,57
200 m stylem grzbietowym		
Krisztina EGER SZEGI	Węgry	2:09,29
Kathrin ZIMMERMANN	NRD	2:10,61
Cornelia SIRCH	NRD	2:11,45
200 m stylem zmiennym		
Daniela HUNGER	NRD	2:12,59
Elena DENDEBEROVA	ZSRR	2:13,31
Noemi LUNG	Rumunia	2:14,85
400 m stylem zmiennym		
Janet EVANS	USA	4:37,76
Noemi LUNG	Rumunia	4:39,46
Daniela HUNGER	NRD	4:39,76
4x100 m stylem dowolnym		
NRD	3:40,63	
Holandia	3:43,39	
USA	3:44,25	
4x100 m stylem zmiennym		
NRD	4:03,74	
USA	4:07,90	
Kanada	4:10,49	

BARCELONA 1992

Mężczyźni

50 m stylem dowolnym		
Alexander POPOV	Wspólnota Niepodległych Państw	0:21,91
Matthew BIONDI	USA	0:22,09
Thomas JAGER	USA	0:22,30

100 m stylem dowolnym

Alexander POPOV	Wspólnota Niepodległych Państw	0:49,02
Gustavo BORGES	Brazylia	0:49,43
Stephan CARON	Francja	0:49,50

200 m stylem dowolnym

Evgueni SADOVYI	Wspólnota Niepodległych Państw	0:46,70
Anders HOLMERTZ	Szwecja	1:46,86
Antti KASVIO	Finlandia	1:47,63

400 m stylem dowolnym

Evgueni SADOVYI	Wspólna Reprezentacja	3:45,00
Kieren PERKINS	Australia	3:45,16
Anders HOLMERTZ	Szwecja	3:46,77

1500 m stylem dowolnym

Kieren PERKINS	Australia	14:43,48
Glen HOUSMAN	Australia	14:55,29
Jörg HOFFMANN	Niemcy	15:02,29

100 m stylem motylkowym

Pablo MORALES	USA	0:53,32
Rafal SZUKALA	Polska	0:53,35
Anthony NESTY	Surinam	0:53,41

200 m stylem motylkowym

Melvin STEWART	USA	1:56,26
Danyon LOADER	Nowa Zelandia	1:57,93
Franck ESPOSITO	Francja	1:58,51

100 m stylem klasycznym

Nelson DIEBEL	USA	1:01,50
Norbert RÓZSA	Węgry	1:01,68
Phil ROGERS	Australia	1:01,76

200 m stylem klasycznym

Mike BARROWMAN	USA	2:10,16
Norbert RÓZSA	Węgry	2:11,23
Nick GILLINGHAM	Wielka Brytania	2:11,29

100 m stylem grzbietowym

Mark TEWKSBURY	Kanada	0:53,98
Jeffrey ROUSE	USA	0:54,04
David BERKOFF	USA	0:54,78

200 m stylem grzbietowym

Martin LÓPEZ-ZUBERO	Hiszpania	1:58,47
Vladimir SELKOV	Wspólnota Niepodległych Państw	1:58,87
Stefano BATTISTELLI	Włochy	1:59,40

200 m stylem zmiennym

Tamás DARNYI	Węgry	2:00,76
Gregory BURGESS	USA	2:00,97
Attila CZENE	Węgry	2:01,00

400 m stylem zmiennym

Tamás DARNYI	Węgry	4:14,23
Eric NAMESNIK	USA	4:15,57
Luca SACCHI	Włochy	4:16,34

4x100 m stylem dowolnym

USA	3:16,74
Wspólnota Niepodległych Państw	3:17,56
Niemcy	3:17,90

4x200 m stylem dowolnym

Wspólnota Niepodległych Państw	7:11,95
Szwecja	7:15,51
USA	7:16,23

4x100 m stylem zmiennym

USA	3:36,93
Wspólnota Niepodległych Państw	3:38,56
Kanada	3:39,66

Kobiety**50 m stylem dowolnym**

Wenyi YANG	Chińska Republika Ludowa	0:24,79
Yong ZHUANG	Chińska Republika Ludowa	0:25,08
Angel MARTINO	USA	0:25,23

100 m stylem dowolnym

Yong ZHUANG	Chińska Republika Ludowa	0:54,64
Jenny THOMPSON	USA	0:54,84
Franziska VAN ALMSICK	Niemcy	0:54,94

200 m stylem dowolnym

Nicole HAISLETT	USA	1:57,90
Franziska VAN ALMSICK	Niemcy	1:58,00
Kerstin KIELGASS	Niemcy	1:59,67

400 m stylem dowolnym

Dagmar HASE	Niemcy	4:07,18
Janet EVANS	USA	4:07,37
Hayley LEWIS	Australia	4:11,22

800 m stylem dowolnym

Janet EVANS	USA	8:25,52
Hayley LEWIS	Australia	8:30,34
Jana HENKE	Niemcy	8:30,99

100 m stylem motylkowym

Hong QIAN	Chińska Republika Ludowa	0:58,62
Christine AHMANN-LEIGHTON	USA	0:58,74
Catherine PLEWINSKI	Francja	0:59,01

200 m stylem motylkowym

Summer SANDERS	USA	2:08,67
Xiaohong WANG	Chińska Republika Ludowa	2:09,01
Susan O'NEILL	Australia	2:09,03

100 m stylem klasycznym

Yelena RUDKOVSKAYA	Wspólna Reprezentacja	1:08,00
Anita NALL	USA	1:08,17
Samantha RILEY	Australia	1:09,25

200 m stylem klasycznym

Kyoko IWASAKI	Japonia	2:26,65
Li LIN	Chińska Republika Ludowa	2:26,85
Anita NALL	USA	2:26,88

100 m stylem grzbietowym

Krisztina EGRSZEGLI	Węgry	1:00,68
Tunde SZABO	Węgry	1:01,14
Lea LOVELESS	USA	1:01,43

200 m stylem grzbietowym

Krisztina EGRSZEGLI	Węgry	2:07,06
Dagmar HASE	Niemcy	2:09,46
Nicole STEVENSON	Australia	2:10,20

200 m stylem zmiennym

Li LIN	Chińska Republika Ludowa	2:11,65
Summer SANDERS	USA	2:11,91
Daniela HUNGER	Niemcy	2:13,92

400 m stylem zmiennym

Krisztina EGRSZEGLI	Węgry	4:36,54
Li LIN	Chińska Republika Ludowa	4:36,73
Summer SANDERS	USA	4:37,58

4x100 m stylem dowolnym

USA	3:39,46
Chińska Republika Ludowa	3:40,12
Niemcy	3:41,60

4x100 m stylem zmiennym

USA	4:02,54
Niemcy	4:05,19
Wspólna Reprezentacja	4:06,44

ATLANTA 1996**Mężczyźni****50 m stylem dowolnym**

Alexander POPOV	Rosja	0:22,13
Gary Jr. HALL	USA	0:22,26
Fernando SCHERER	Brazylia	0:22,29

100 m stylem dowolnym

Alexander POPOV	Rosja	0:48,74
Gary Jr. HALL	USA	0:48,81
Gustavo BORGES	Brazylia	0:49,02

200 m stylem dowolnym

Danyon LOADER	Nowa Zelandia	1:47,63
Gustavo BORGES	Brazylia	1:48,08
Daniel KOWALSKI	Australia	1:48,25

400 m stylem dowolnym

Danyon LOADER	Nowa Zelandia	3:47,97
Paul PALMER	Wielka Brytania	3:49,00
Daniel KOWALSKI	Australia	3:49,39

1500 m stylem dowolnym		
Kieren PERKIN S	Australia	14:56,40
Daniel KOWALSKI	Australia	15:02,43
Graeme SMITH	Wielka Brytania	15:02,48
100 m stylem motylkowym		
Denis PANKRATOV	Rosja	0:52,27
Scott MILLER	Australia	0:52,53
Vladislav KULIKOV	Rosja	0:53,13
200 m stylem motylkowym		
Denis PANKRATOV	Rosja	1:56,51
Tom MALCHOW	USA	1:57,44
Scott GOODMAN	Australia	1:57,48
100 m stylem klasycznym		
Frederik DEBURGHGRAEVE	Belgia	1:00,65
Jeremy LINN	USA	1:00,77
Mark WARNECKE	Niemcy	1:01,33
200 m stylem klasycznym		
Norbert RÓZSA	Węgry	2:12,57
Károly GUTTTLER	Węgry	2:13,03
Andrey KORNEYEV	Rosja	2:13,17
100 m stylem grzbietowym		
Jeffrey ROUSE	USA	0:54,10
Rodolfo FALCON	Kuba	0:54,98
Neisser BENT	Kuba	0:55,02
200 m stylem grzbietowym		
Brad BRIDGEWATER	USA	1:58,54
Tripp SCHWENK	USA	1:58,99
Emanuele MERISI	Włochy	1:59,18
200 m stylem zmiennym		
Attila CZENE	Węgry	1:59,91
Jani SIEVINEN	Finlandia	2:00,13
Curtis MYDEN	Kanada	2:01,13
400 m stylem zmiennym		
Tom DOLAN	USA	4:14,90
Eric NAMESNIK	USA	4:15,25
Curtis MYDEN	Kanada	4:16,28
4x100 m stylem dowolnym		
USA	3:15,41	
Rosja	3:17,06	
Niemcy	3:17,20	
4x200 m stylem dowolnym		
USA	7:14,84	
Szwecja	7:17,56	
Niemcy	7:17,71	
4x100 m stylem zmiennym		
USA	3:34,84	
Rosja	3:37,55	
Australia	3:39,56	

Kobiety

50 m stylem dowolnym

Amy VAN DYKEN	USA	0:24,87
Jingyi LE	Chińska Republika Ludowa	0:24,90
Sandra VÖLKER	Niemcy	0:25,14

100 m stylem dowolnym

Jingyi LE	Chińska Republika Ludowa	0:54,50
Sandra VÖLKER	Niemcy	0:54,88
Angel MARTINO	USA	0:54,93

200 m stylem dowolnym

Claudia POLL	Kostaryka	1:58,16
Franziska VAN ALMSICK	Niemcy	1:58,57
Dagmar HASE	Niemcy	1:59,56

400 m stylem dowolnym

Michelle SMITH	Irlandia	4:07,25
Dagmar HASE	Niemcy	4:08,30
Kirsten VliegHUIS	Holandia	4:08,70

800 m stylem dowolnym

Brooke BENNETT	USA	8:27,89
Dagmar HASE	Niemcy	8:29,91
Kirsten VliegHUIS	Holandia	8:30,84

100 m stylem motylkowym

Amy VAN DYKEN	USA	0:59,13
Limin LIU	Chińska Republika Ludowa	0:59,14
Angel MARTINO	USA	0:59,23

200 m stylem motylkowym

Susan O'NEILL	Australia	2:07,76
Petria THOMAS	Australia	2:09,82
Michelle SMITH	Irlandia	2:09,91

100 m stylem klasycznym

Penelope HEYNS	Republika Południowej Afryki	1:07,73
Amanda BEARD	USA	1:08,09
Samantha RILEY	Australia	1:09,18

200 m stylem klasycznym

Penelope HEYNS	Republika Południowej Afryki	2:25,41
Amanda BEARD	USA	2:25,75
Ágnes KOVÁCS	Węgry	2:26,57

100 m stylem grzbietowym

Beth BOTSFORD	USA	1:01,19
Whitney HEDGEPEETH	USA	1:01,47
Marianne KRIEL	Republika Południowej Afryki	1:02,12

200 m stylem grzbietowym

Krisztina EGERSEZEGI	Węgry	2:07,83
Whitney HEDGEPEETH	USA	2:11,98
Cathleen RUND	Niemcy	2:12,06

200 m stylem zmiennym

Michelle SMITH	Irlandia	2:13,93
Marianne LIMPERT	Kanada	2:14,35
Li LIN	Chińska Republika Ludowa	2:14,74

400 m stylem zmiennym		
Michelle SMITH	Irlandia	4:39,18
Allison WAGNER	USA	4:42,03
Krisztina EGERSZEGI	Węgry	4:42,53
4x100 m stylem dowolnym		
USA	3:39,29	
Chińska Republika Ludowa	3:40,48	
Niemcy	3:41,48	
4x200 m stylem dowolnym		
USA	7:59,87	
Niemcy	8:01,55	
Australia	8:05,47	
4x100 m stylem zmiennym		
USA	4:02,88	
Australia	4:05,08	
Chińska Republika Ludowa	4:07,34	

SYDNEY 2000

Mężczyźni

50 m stylem dowolnym		
Anthony ERVIN	USA	0:21,98
Gary Jr. HALL	USA	0:21,98
Pieter VAN DEN HOOGENBAND	Holandia	0:22,03
100 m stylem dowolnym		
Pieter VAN DEN HOOGENBAND	Holandia	0:48,30
Alexander POPOV	Rosja	0:48,69
Gary Jr. HALL	USA	0:48,73
200 m stylem dowolnym		
Pieter VAN DEN HOOGENBAND	Holandia	01:45,35
Ian THORPE	Australia	01:45,83
Massimiliano ROSOLINO	Włochy	01:46,65
400 m stylem dowolnym		
Ian THORPE	Australia	03:40,59
Massimiliano ROSOLINO	Włochy	03:43,40
Klete KELLER	USA	03:47,00
1500 m stylem dowolnym		
Grant HACKETT	Australia	14:48,33
Kieren PERKINS	Australia	14:53,59
Chris THOMPSON	USA	14:56,81
100 m stylem motylkowym		
Lars FRÖLANDER	Szwecja	0:52,00
Michael KLIM	Australia	0:52,18
Geoff HUEGILL	Australia	0:52,22
200 m stylem motylkowym		
Tom MALCHOW	USA	01:55,35
Denys SYLANT'YEV	Ukraina	01:55,76
Justin NORRIS	Australia	01:56,17

100 m stylem klasycznym

Domenico FIORAVANTI	Włochy	01:00,46
Ed MOSES	USA	01:00,73
Roman SLUDNOV	Rosja	01:00,91

200 m stylem klasycznym

Domenico FIORAVANTI	Włochy	02:10,87
Terence PARKIN	Republika Południowej Afryki	02:12,50
Davide RUMMOLO	Włochy	02:12,73

100 m stylem grzbietowym

Lenny KRAYZELBURG	USA	0:53,72
Matthew WELSH	Australia	0:54,07
Stev THELOKE	Niemcy	0:54,82

200 m stylem grzbietowym

Lenny KRAYZELBURG	USA	01:56,76
Aaron PEIRSOL	USA	01:57,35
Matthew WELSH	Australia	01:57,59

200 m stylem zmiennym

Massimiliano ROSOLINO	Włochy	01:58,98
Tom DOLAN	USA	01:59,77
Tom WILKENS	USA	02:00,87

400 m stylem zmiennym

Tom DOLAN	USA	04:11,76
Erik VENDT	USA	04:14,23
Curtis MYDEN	Kanada	04:15,33

4x100 m stylem dowolnym

Australia	03:13,67
USA	03:13,86
Brazylia	03:17,40

4x200 m stylem dowolnym

Australia	07:07,05
USA	07:12,64
Holandia	07:12,70

4x100 m stylem zmiennym

USA	03:33,73
Australia	03:35,27
Niemcy	03:35,88

Kobiety**50 m stylem dowolnym**

Inge DE BRUIJN	Holandia	0:24,32
Therese ALSHAMMAR	Szwecja	0:24,51
Dara TORRES	USA	0:24,63

100 m stylem dowolnym

Inge DE BRUIJN	Holandia	0:53,83
Therese ALSHAMMAR	Szwecja	0:54,33
Dara TORRES	USA	0:54,43

200 m stylem dowolnym		
Susan O'NEILL	Australia	01:58,24
Martina MORAVCOVA	Słowacja	01:58,32
Claudia POLL	Kostaryka	01:58,81
400 m stylem dowolnym		
Brooke BENNETT	USA	04:05,80
Diana MUNZ	USA	04:07,07
Claudia POLL	Kostaryka	04:07,83
800 m stylem dowolnym		
Brooke BENNETT	USA	08:19,67
Yana KLOCHKOVA	Ukraina	08:22,66
Kaitlin SANDENO	USA	08:24,29
100 m stylem motylkowym		
Inge DE BRUIJN	Holandia	0:56,61
Martina MORAVCOVA	Słowacja	0:57,97
Dara TORRES	USA	0:58,20
200 m stylem motylkowym		
Misty HYMAN	USA	02:05,88
Susan O'NEILL	Australia	02:06,58
Petria THOMAS	Australia	
02:07,12		
100 m stylem klasycznym		
Megan QUANN	USA	01:07,05
Leisel JONES	Australia	01:07,49
Penelope HEYNS	Republika Południowej Afryki	01:07,55
200 m stylem klasycznym		
Ágnes KOVÁCS	Węgry	02:24,35
Kristy KOWAL	USA	02:24,56
Amanda BEARD	USA	02:25,35
100 m stylem grzbietowym		
Diana MOCANU	Rumunia	01:00,21
Mai NAKAMURA	Japonia	01:00,55
Nina ZHIVANEVSKAYA	Hiszpania	01:00,89
200 m stylem grzbietowym		
Diana MOCANU	Rumunia	02:08,16
Roxana MARACINEANU	Francja	02:10,25
Miki NAKAO	Japonia	02:11,05
200 m stylem zmiennym		
Yana KLOCHKOVA	Ukraina	02:10,68
Beatrice COADA	Rumunia	02:12,57
Cristina TEUSCHER	USA	02:13,32
400 m stylem zmiennym		
Yana KLOCHKOVA	Ukraina	04:33,59
Yasuko TAJIMA	Japonia	04:35,96
Beatrice COADA	Rumunia	04:37,18
4x100 m stylem dowolnym		
USA	03:36,61	
Holandia	03:39,83	
Szwecja	03:40,30	

4x200 m stylem dowolnym

USA	07:57,80
Australia	07:58,52
Niemcy	07:58,64

4x100 m stylem zmiennym

USA	03:58,30
Australia	04:01,59
Japonia	04:04,16

ATENY 2004**Mężczyźni****50 m stylem dowolnym**

Gary Jr. HALL	USA	0:21,93
Duje DRAGANJA	Chorwacja	0:21,94
Roland SCHOEMAN	Republika Południowej Afryki	0:22,02

100 m stylem dowolnym

Pieter VAN DEN HOOGENBAND	Holandia	0:48,17
Roland SCHOEMAN	Republika Południowej Afryki	0:48,23
Ian THORPE	Australia	0:48,56

200 m stylem dowolnym

Ian THORPE	Australia	1:44,71
Pieter VAN DEN HOOGENBAND	Holandia	1:45,23
Michael PHELPS	USA	1:45,32

400 m stylem dowolnym

Ian THORPE	Australia	3:43,10
Grant HACKETT	Australia	3:43,36
Klete KELLER	USA	3:44,11

1500 m stylem dowolnym

Grant HACKETT	Australia	14:43,40
Larsen JENSEN	USA	14:45,29
David DAVIES	Wielka Brytania	14:45,95

100 m stylem motylkowym

Michael PHELPS	USA	0:51,25
Ian CROCKER	USA	0:51,29
Andriy SERDINOV	Ukraina	0:51,36

200 m stylem motylkowym

Michael PHELPS	USA	1:54,04
Takashi YAMAMOTO	Japonia	1:54,56
Stephen PARRY	Wielka Brytania	1:55,52

100 m stylem klasycznym

Kosuke KITAJIMA	Japonia	1:00,08
Brendan HANSEN	USA	1:00,25
Hugues DUBOSCQ	Francja	1:00,88

200 m stylem klasycznym

Kosuke KITAJIMA	Japonia	2:09,44
Daniel GYURTA	Węgry	2:10,80
Brendan HANSEN	USA	2:10,87

100 m stylem grzbietowym

Aaron PEIRSOL	USA	0:54,06
Markus ROGAN	Austria	0:54,35
Tomomi MORITA	Japonia	0:54,36

200 m stylem grzbietowym

Aaron PEIRSOL	USA	1:54,95
Markus ROGAN	Austria	1:57,35
Razvan Ionut FLOREA	Rumunia	1:57,56

200 m stylem zmiennym

Michael PHELPS	USA	1:57,14
Ryan LOCHTE	USA	1:58,78
George Richard BOVELL	Trynidad Tobago	1:58,80

400 m stylem zmiennym

Michael PHELPS	USA	4:08,26
Erik VENDT	USA	4:11,81
Laszlo CSEH	Węgry	4:12,15

4x100 m stylem dowolnym

Republika Południowej Afryki	3:13,17
Holandia	3:14,36
USA	3:14,62

4x200 m stylem dowolnym

USA	7:07,33
Australia	7:07,46
Włochy	7:11,83

4x100 m stylem zmiennym

USA	3:30,68
Niemcy	3:33,62
Japonia	3:35,22

Kobiety**50 m stylem dowolnym**

Inge DE BRUIJN	Holandia	0:24,58
Malia METELLA	Francja	0:24,89
Libby TRICKETT	Australia	0:24,91

100m stylem dowolnym

Jodie HENRY	Australia	0:53,84
Inge DE BRUIJN	Holandia	0:54,16
Natalie COUGHLIN	USA	0:54,40

200 m stylem dowolnym

Camelia POTEC	Rumunia	1:58,03
Federica PELLEGRINI	Włochy	1:58,22
Solenne FIGUES	Francja	1:58,45

400 m stylem dowolnym

Laure MANAUDOU	Francja	4:05,34
Otylia JEDRZEJCZAK	Polska	4:05,84
Kaitlin SANDENO	USA	4:06,19

800 m stylem dowolnym

Ai SHIBATA	Japonia	8:24,54
Laure MANAUDOU	Francja	8:24,96
Diana MUNZ	USA	8:26,61

100 m stylem motylkowym

Petria THOMAS	Australia	0:57,72
Otylia JEDRZEJCZAK	Polska	0:57,84
Inge DE BRUIJN	Holandia	0:57,99

200 m stylem motylkowym

Otylia JEDRZEJCZAK	Polska	2:06,05
Petria THOMAS	Australia	2:06,36
Yuko NAKANISHI	Japonia	2:08,04

100 m stylem klasycznym

Xuejuan LUO	Chińska Republika Ludowa	1:06,64
Brooke HANSON	Australia	1:07,15
Leisel JONES	Australia	1:07,16

200 m stylem klasycznym

Amanda BEARD	USA	2:23,37
Leisel JONES	Australia	2:23,60
Anne POLESKA	Niemcy	2:25,82

100 m stylem grzbietowym

Natalie COUGHLIN	USA	1:00,37
Kirsty COVENTRY	Zimbabwe	1:00,50
Laure MANAUDOU	Francja	1:00,88

200 m stylem grzbietowym

Kirsty COVENTRY	Zimbabwe	2:09,19
Stanislava KOMAROVA	Rosja	2:09,72
Reiko NAKAMURA	Japonia	2:09,88

200 m stylem zmiennym

Yana KLOCHKOVA	Ukraina	2:11,14
Amanda BEARD	USA	2:11,70
Kirsty COVENTRY	Zimbabwe	2:12,72

400 m stylem zmiennym

Yana KLOCHKOVA	Ukraina	4:34,83
Kaitlin SANDENO	USA	4:34,95
Georgina BARDACH	Argentyna	4:37,51

4x100 m stylem dowolnym

Australia	3:35,94
USA	3:36,39
Holandia	3:37,59

4x200 m stylem dowolnym

USA	7:53,42
Chińska Republika Ludowa	7:55,97
Niemcy	7:57,35

4x100 m stylem zmiennym

Australia	3:57,32
USA	3:59,12
Niemcy	4:00,72

PEKIN 2008

Mężczyźni

50 m stylem dowolnym

Cesar CIELO FILHO	Brazylia	0:21,30
Amaury LEVEAUX	Francja	0:21,45
Alain BERNARD	Francja	0:21,49

100 m stylem dowolnym

Alain BERNARD	Francja	0:47,21
Eamon SULLIVAN	Australia	0:47,32
Jason LEZAK	USA	0:47,67
Cesar CIELO FILHO	Brazylia	0:47,67

200 m stylem dowolnym

Michael PHELPS	USA	1:42,96
Taehwan PARK	Korea Południowa	1:44,85
Peter VANDERKAAY	USA	1:45,14

400 m stylem dowolnym

Taehwan PARK	Korea Południowa	3:41,86
Lin ZHANG	Chińska Republika Ludowa	3:42,44
Larsen JENSEN	USA	3:42,78

1500 m stylem dowolnym

Oussama MELLOULI	Tunezja	14:40,84
Grant HACKETT	Australia	14:41,53
Ryan COCHRANE	Kanada	14:42,69

100 m stylem motylkowym

Michael PHELPS	USA	0:50,58
Milorad CAVIC	Serbia	0:50,59
Andrew LAUTERSTEIN	Australia	0:51,12

200 m stylem motylkowym

Michael PHELPS	USA	1:52,03
Laszlo CSEH	Węgry	1:52,70
Takeshi MATSUDA	Japonia	1:52,97

100 m stylem klasycznym

Kosuke KITAJIMA	Japonia	0:58,91
Alexander OEN	Norwegia	0:59,20
Hugues DUBOSCQ	Francja	0:59,37

200 m stylem klasycznym

Kosuke KITAJIMA	Japonia	2:07,64
Brenton RICKARD	Australia	2:08,88
Hugues DUBOSCQ	Francja	2:08,94

100 m stylem grzbietowym

Aaron PEIRSOL	USA	0:52,54
Matthew GREVERS	USA	0:53,11
Arkady VYATCHANIN	Rosja	0:53,18
Hayden STOECKEL	Australia	0:53,18

200 m stylem grzbietowym

Ryan LOCHTE	USA	1:53,94
Aaron PEIRSOL	USA	1:54,33
Arkady VYATCHANIN	Rosja	1:54,93

200 m stylem zmiennym

Michael PHELPS	USA	1:54,23
Laszlo CSEH	Węgry	1:56,52
Ryan LOCHTE	USA	1:56,53

400 m stylem zmiennym

Michael PHELPS	USA	4:03,84
Laszlo CSEH	Węgry	4:06,16
Ryan LOCHTE	USA	4:08,09

4x100 m stylem dowolnym

USA	3:08,24
Francja	3:08,32
Australia	3:09,91

4x200 m stylem dowolnym

USA	6:58,56
Rosja	7:03,70
Australia	7:04,98

4x100 m stylem zmiennym

USA	3:29,34
Australia	3:30,04
Japonia	3:31,18

10 km na otwartym akwenu

Maarten VAN DER WEIJDEN	Holandia	1:51:51,6
David DAVIES	Wielka Brytania	1:51:53,1
Thomas LURZ	Niemcy	1:51:53,6

Kobiety**50 m stylem dowolnym**

Britta STEFFEN	Niemcy	0:24,06
Dara TORRES	USA	0:24,07
Cate CAMPBELL	Australia	0:24,17

100 m stylem dowolnym

Britta STEFFEN	Niemcy	0:53,12
Libby TRICKETT	Australia	0:53,16
Natalie COUGHLIN	USA	0:53,39

200 m stylem dowolnym

Federica PELLEGRINI	Włochy	1:54,82
Sara ISAKOVIC	Słowenia	1:54,97
Jiaying PANG	Chińska Republika Ludowa	1:55,05

400 m stylem dowolnym

Rebecca ADLINGTON	Wielka Brytania	4:03,22
Katie HOFF	USA	4:03,29
Joanne JACKSON	Wielka Brytania	4:03,52

800 m stylem dowolnym

Rebecca ADLINGTON	Wielka Brytania	8:14,10
Alessia FILIPPI	Włochy	8:20,23
Lotte FRIIS	Dania	8:23,03

100 m stylem motylkowym		
Libby TRICKETT	Australia	0:56,73
Christine MAGNUSON	USA	0:57,10
Jess SCHIPPER	Australia	0:57,25
200 m stylem motylkowym		
Zige LIU	Chińska republika Ludowa	2:04,18
Liuyang JIAO	Chińska Republika Ludowa	2:04,72
Jess SCHIPPER	Australia	2:06,26
100 m stylem klasycznym		
Leisel JONES	Australia	1:05,17
Rebecca SONI	USA	1:06,73
Mirna JUKIC	Austria	1:07,34
200 m stylem klasycznym		
Rebecca SONI	USA	2:20,22
Leisel JONES	Australia	2:22,05
Sara NORDENSTAM	Norwegia	2:23,02
100 m stylem grzbietowym		
Natalie COUGHLIN	USA	0:58,96
Kirsty COVENTRY	Zimbabwe	0:59,19
Margaret HOELZER	USA	0:59,34
200 m stylem grzbietowym		
Kirsty COVENTRY	Zimbabwe	2:05,24
Margaret HOELZER	USA	2:06,23
Reiko NAKAMURA	Japonia	2:07,13
200 m stylem zmiennym		
Stephanie RICE	Australia	2:08,45
Kirsty COVENTRY	Zimbabwe	2:08,59
Natalie COUGHLIN	USA	2:10,34
400 m stylem zmiennym		
Stephanie RICE	Australia	4:29,45
Kirsty COVENTRY	Zimbabwe	4:29,89
Katie HOFF	USA	4:31,71
4x100 m stylem dowolnym		
Holandia	3:33,76	
USA	3:34,33	
Australia	3:35,05	
4x200 m stylem dowolnym		
Australia	7:44,31	
Chińska Republika Ludowa	7:45,93	
USA	7:46,33	
4x100 m stylem zmiennym		
Australia	3:52,69	
USA	3:53,30	
Chińska Republika Ludowa	3:56,11	
10 km na otwartym akwenu		
Larisa ILCHENKO	Rosja	1:59:27,7
Keri-Anne PAYNE	Wielka Brytania	1:59:29,2
Cassandra PATTEN	Wielka Brytania	1:59:31,0

LONDYN 2012

Mężczyźni

50 m stylem dowolnym

Florent MANAUDOU	Francja	0:21,34
Cullen JONES	USA	0:21,54
Cesar CIELO FILHO	Brazylia	0;21,59

100 m stylem dowolnym

Nathan ADRIAN	USA	0:47,52
James MAGNUSSEN	Australia	0:47,53
Brent HAYDEN	Kanada	0:47,80

200 m stylem dowolnym

Yannick AGNEL	Francja	1:43,14
Taehwan PARK	Korea Południowa	1:44,93
Yang SUN	Chińska Republika Ludowa	1:44,93

400 m stylem dowolnym

Yang SUN	Chińska Republika Ludowa	3:40,14
Taehwan PARK	Korea Południowa	3:42,06
Peter VANDERKAAY	USA	3:44,69

1500 m stylem dowolnym

Yang SUN	Chińska Republika Ludowa	14:31,02
Ryan COCHRANE	Kanada	14:39,63
Oussama MELLOULI	Tunezja	14:40,31

100 m stylem motylkowym

Michael PHELPS	USA	0:51,21
Chad LE CLOS	Republika Południowej Afryki	0:51,44
Evgeny KOROTYSHKIN	Rosja	0:51,44

200 m stylem motylkowym

Chad LE CLOS	Republika Południowej Afryki	1:52,96
Michael PHELPS	USA	1:53,01
Takeshi MATSUDA	Japonia	1:53,21

100 m stylem klasycznym

Cameron VAN DER BURGH	Republika Południowej Afryki	0:58,46
Christian SPRENGER	Australia	0:58,93
Brendan HANSEN	USA	0;59,49

200 m stylem klasycznym

Daniel GYURTA	Węgry	2:07,28
Michael JAMIESON	Wielka Brytania	2:07,43
Ryo TATEISHI	Japonia	2:08,29

100 m stylem grzbietowym

Matthew GREVERS	USA	0:52,16
Nick THOMAN	USA	0:52,92
Ryosuke IRIE	Japonia	0:52,97

200 m stylem grzbietowym

Tyler CLARY	USA	1:53,41
Ryosuke IRIE	Japonia	1:53,78
Ryan LOCHTE	USA	1:53,94

200 m stylem zmiennym		
Michael PHELPS	USA	1:54,27
Ryan LOCHTE	USA	1:54,90
Laszlo CSEH	Węgry	1:56,22
400 m stylem zmiennym		
Ryan LOCHTE	USA	4:05,18
Thiago PEREIRA	Brazylia	4:08,56
Kosuke HAGINO	Japonia	4:08,94
4x100 m stylem dowolnym		
Francja	3:09,93	
USA	3:10,38	
Rosja	3:11,41	
4x200 m stylem dowolnym		
USA	6:59,70	
Francja	7:02,77	
Chińska Republika Ludowa	7:06,30	
4x100 m stylem zmiennym		
USA	3:29,35	
Japonia	3:31,26	
Australia	3:31,58	
10 km na otwartym akwenie		
Oussama MELLOULI	Tunezja	1:49:55,1
Thomas LURZ	Niemcy	1:49:58,5
Richard WEINBERGER	Kanada	1:50:00,3

Kobiety

50 m stylem dowolnym		
Ranomi KROMOWIDJOJO	Holandia	0:24,05
Aleksandra GERASIMENYA	Białoruś	0:24,28
Marleen VELDHUIS	Holandia	0:24,39
100 m stylem dowolnym		
Ranomi KROMOWIDJOJO	Holandia	0:53,00
Aleksandra GERASIMENYA	Białoruś	0:53,38
Yi TANG	Chińska Republika Ludowa	0:53,44
200 m stylem dowolnym		
Allison SCHMITT	USA	1:53,61
Camille MUFFAT	Francja	1:55,58
Bronte BARRATT	Australia	1:55,81
400 m stylem dowolnym		
Camille MUFFAT	Francja	4:01,45
Allison SCHMITT	USA	4:01,77
Rebecca ADLINGTON	Wielka Brytania	4:03,01
800 m stylem dowolnym		
Katie LEDECKY	USA	8:14,63
Mireia BELMONTE GARCIA	Hiszpania	8:18,76
Rebecca ADLINGTON	Wielka Brytania	8:20,32

100 m stylem motylkowym

Dana VOLLMER	USA	0:55,98	
Ying LU	Chińska Republika Ludowa	0:56,87	
Alicia COUTTS	Australia	0:56,94	

200 m stylem motylkowym

Liuyang JIAO	Chińska Republika Ludowa	2:04,06	
Mireia BELMONTE GARCIA	Hiszpania	2:05,25	
Natsumi HOSHI	Japonia	2:05,48	

100 m stylem klasycznym

Ruta MEILUTYTE	Litwa	1:05,47	
Rebecca SONI	USA	1:05,55	
Satomi SUZUKI	Japonia	1:06,46	

200 m stylem klasycznym

Rebecca SONI	USA	2:19,59	
Satomi SUZUKI	Japonia	2:20,72	
Iuliia EFIMOVA	Rosja	2:20,92	

100 m stylem grzbietowym

Missy FRANKLIN	USA	0:58,33	
Emily SEEBOHM	Australia	0:58,68	
Aya TERAOKAWA	Japonia	0:58,83	

200 m stylem grzbietowym

Missy FRANKLIN	USA	2:04,06	
Anastasia ZUEVA	Rosja	2:05,92	
Elizabeth BEISEL	USA	2:06,55	

200 m stylem zmiennym

Shiwen YE	Chińska Republika Ludowa	2:07,57	
Alicia COUTTS	Australia	2:08,15	
Caitlin LEVERENZ	USA	2:08,95	

400 m stylem zmiennym

Shiwen YE	Chińska Republika Ludowa	4:28,43	
Elizabeth BEISEL	USA	4:3,27	
Xuanxu LI	Chińska Republika Ludowa	4:3,91	

4x100 m stylem dowolnym

Australia	3:33,15	
Holandia	3:33,79	
USA	3:34,24	

4x200 m stylem dowolnym

USA	7:42,92	
Australia	7:44,41	
Francja	7:47,49	

4x100 m stylem zmiennym

USA	3:52,05	
Australia	3:5,02	
Japonia	3:55,73	

10 km na otwartym akwenu

Eva RISZTOV	Węgry	1:57:38,2
Haley ANDERSON	USA	1:57:38,6
Martina GRIMALDI	Włochy	1:57:41,8

RIO de JANEIRO 2016⁶⁰⁵
Mężczyźni

50 m stylem dowolnym		
Anthony ERVIN	USA	0: 21,40
Florent MANAUDOU	Francja	0:21,41
Nathan ADRIAN	USA	0:21,49
100 m stylem dowolnym		
Kyle CHALMERS	Australia	0:47,58
Pieter TIMMERS	Belgia	0:47,80
Nathan ADRIAN	USA	0:47,85
200 m stylem dowolnym		
Yang SUN	Chińska Republika Ludowa	1:44,65
Chad LE CLOS	Republika Południowej Afryki	1:45,20
Conor DWYER	USA	1:45,23
400 m stylem dowolnym		
Mack HORTON	Australia	3:41,55
Yang SUN	Chińska Republika Ludowa	3:41,68
Gabriele DETTI	Włochy	3:43,69
1500 m stylem dowolnym		
Gregorio PALTINIERI	Włochy	14:34,57
Connor JAEGER	USA	14:39,48
Gabriele DETTI	Włochy	14:40,86
100 m stylem motylkowym		
Joseph SCHOOLING	Singapur	0:50,39
Michael PHELPS	USA	0:51,14
Chad LE CLOS	Republika Południowej Afryki	0:51,14
Laszlo CSEH	Węgry	0:51,14
200 m stylem motylkowym		
Michael PHELPS	USA	1:54,66
Kosuke HAGINO	Japonia	1:56,61
Wang SHUN	Chińska Republika Ludowa	1:57,05
100 m stylem klasycznym		
Adam PEATY	Wielka Brytania	0:57,13
Cameron VAN DER BURGH	Republika Południowej Afryki	0:58,69
Cody MILLER	USA	0:58,87
200 m stylem klasycznym		
Dmitrij BAŁANDIN	Kazachstan	2:07,46
Josh PRENOT	USA	2:07,53
Anton CZUPKOW	Rosja	2:07,70
100 m stylem grzbietowym		
Ryan MURPHY	USA	0:51,97
Xu JIAYU	Chińska Republika Ludowa	0:52,31
David PLUMMER	USA	0:52,40
200m stylem grzbietowym		
Ryan MURPHY	USA	1:53,62
Mitch LARKIN	Australia	1:53,96
Jewgienij RYŁOW	Rosja	1:53,97

⁶⁰⁵ <https://www.rio2016.com/en/swimming 13.10.2016>

200 m stylem zmiennym		
Michael PHELPS	USA	1:54,66
Kosuke HAGINO	Japonia	1:56,61
Wang SHUN	Chińska Republika Ludowa	1:57,05
400 m stylem zmiennym		
Kosuke HAGINO	Japonia	4:06,05
Chase KALISZ	USA	4:06,75
Daiya Seto	Japonia	4:09,71
4x100 m stylem dowolnym		
USA	3:09,92	
Francja	3:10,53	
Australia	3:11,37	
4x200 m stylem dowolnym		
USA	7:00,66	
Wielka Brytania	7:03,13	
Japonia	7:03,50	
4x100 m stylem zmiennym		
USA	3:27,95	
Wielka Brytania	3:29,24	
Australia	3:29,93	
10 km na otwartym akwenie		
Ferry WEERTMAN	Holandia	1:52:59,8
Spiridon JANJOTIS	Grecja	1:52:59,8
Marc-Antoine OLIVIER	Francja	1:53:02,0

Kobiety

50 m stylem dowolnym		
Pernille BLUME	Dania	0:24,07
Simone MANUEL	USA	0:24,09
Aleksandra GERASIMENYA	Białoruś	0:24,11
100 m stylem dowolnym		
Simone MANUEL	USA	0:52,70
Penelope OLEKSIK	Kanada	0:52,70
Sarah SJÖSTRÖM	Szwecja	0:52,99
200 m stylem dowolnym		
Katie LEDECKY	USA	1:53,73
Sarah SJÖSTRÖM	Szwecja	1:54,08
Emma MCKEON	Australia	1:54,92
400 m stylem dowolnym		
Katie LEDECKY	USA	3:56,46
Jazmin CARLIN	Wielka Brytania	4:01,23
Leah SMITH	USA	4:01,32
800 m stylem dowolnym		
Katie LEDECKY	USA	8:04,79
Jazmin CARLIN	Wielka Brytania	8:16,17
Bogłárka KAPÁS	Węgry	8:16,37
100 m stylem motylkowym		
Sarah SJÖSTRÖM	Szwecja	0:55,48
Penelope OLEKSIK	Kanada	0:56,46
Dana VOLLMER	USA	0:56,63

200 m stylem motylkowym		
Mireia BELMONTE GARCIA	Hiszpania	2:04,85
Madeline GROVES	Australia	2:04,88
Natsumi HOSHI	Japonia	2:05,20
100 m stylem klasycznym		
Lilly KING	USA	1:04,93
Julija JEFIMOWA	Rosja	1:05,50
Katie MEILL	USA	1:05,69
200 m stylem klasycznym		
Rie KANETO	Japonia	2:20,30
Julija JEFIMOWA	Rosja	2:21,97
Shi JINGLIN	Chiny	2:22,28
100 m stylem grzbietowym		
Katinka HOSSZÚ	Węgry	0:58,45
Kathleen BAKER	USA	0:58,75
Kylie MASSE	Kanada	0:58,76
Fu YUANHUI	Chiny	0:58,76
200 m stylem grzbietowym		
Madeline DIRADO	USA	2:05,99
Katinka HOSSZÚ	Węgry	2:06,05
Hilary CALDWELL	Kanada	2:07,54
200 m stylem zmiennym		
Katinka HOSSZÚ	Węgry	2:06,58
Siobhan-Marie O'CONNOR	USA	2:06,88
Madeline DIRADO	USA	2:08,79
400 m stylem zmiennym		
Katinka HOSSZÚ	Węgry	4:26,36
Madeline DIRADO	USA	4:31,15
Mireia BELMONTE GARCIA	Hiszpania	4:32,39
4x100 m stylem dowolnym		
Australia	3:30,65	
USA	3:31,89	
Kanada	3:32,89	
4x200 m stylem dowolnym		
USA	7:43,03	
Australia	7:44,87	
Kanada	7:45,39	
4x100 m stylem zmiennym		
USA	3:53,13	
Australia	3:55,00	
Dania	3:55,01	
10 km na otwartym akwenu		
Sharon van ROUWENDAAL	Holandia	1:56:32,1
Rachele BRUNI	Włochy	1:56:49,5
Poliana OKIMOTO	Brazylia	1:56:51,4

Załącznik 2. Drużynowa klasyfikacja medalowa podczas igrzysk olimpijskich w latach 1896–2016

Olimpiada	Igrzyska	Rok	Miasto	I Miejsce	II Miejsce	III Miejsce
I	1	1896	Ateny	Węgry	Grecja	Cesarstwo Austrii
II	2	1900	Paryż	Wielka Brytania	Australia	Cesarstwo Niemieckie
III	3	1904	St. Louis	Niemcy	USA	Węgry
IV	4	1908	Londyn	Wielka Brytania	USA	Cesarstwo Niemiec
V	5	1912	Sztokholm	Niemcy	Australazja	USA
VII	6	1920	Antwerpia	USA	Szwecja	Australia
VIII	7	1924	Paryż	USA	Wielka Brytania	Australia
IX	8	1928	Amsterdam	USA	Holandia	Japonia
X	9	1932	Los Angeles	Japonia	USA	Austria
XI	10	1936	Berlin	Japonia	Holandia	USA
XIV	11	1948	Londyn	USA	Dania	Holandia
XV	12	1952	Helsinki	USA	Węgry	Francja
XVI	13	1956	Melbourne	Australia	USA	Japonia
XVII	14	1960	Rzym	USA	Australia	Wielka Brytania
XVIII	15	1964	Tokio	USA	Australia	ZSRR
XIX	16	1968	Meksyk	USA	Australia	NRD
XX	17	1972	Monachium	USA	Australia	NRD
XXI	18	1976	Montreal	USA	NRD	ZSRR
XXII	19	1980	Moskwa	NRD	ZSRR	Australia
XXIII	20	1984	Los Angeles	USA	Kanada	RFN
XXIV	21	1988	Seul	NRD	USA	Węgry
XXV	22	1992	Barcelona	USA	WNP	Węgry
XXVI	23	1996	Atlanta	USA	Rosja	Węgry
XXVII	24	2000	Sydney	USA	Australia	Holandia
XXVIII	25	2004	Ateny	USA	Australia	Japonia
XXIX	26	2008	Pekin	USA	Australia	W. Brytania
XXX	27	2012	Londyn	USA	Chiny	Francja
XXXI	28	2016	Rio de Janeiro	USA	Australia	Węgry

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników konkurencji pływackich podczas igrzysk olimpijskich w latach 1896–2016.

Załącznik 3. Indywidualna klasyfikacja medalowa w konkurencjach pływackich podczas igrzysk olimpijskich w latach 1896–2016⁶⁰⁶

L.P.	Miejsce	Imię Nazwisko	Płeć	Kraj	Złoty medal	Srebrny medal	Brązowy medal	Suma medali	Suma punktów
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	1.	Michael Phelps	M	USA	23	3	2	28	146
2.	2.	Mark Spitz	M	USA	9	1	1	11	57
3.	3.	Jenny Thompson	K	USA	8	3	1	12	55
4.	4.	Matt Biondi	M	USA	8	2	1	11	53
5.	5.	Ryan Lochte	M	USA	6	3	3	12	45
6.	6.	Gary Hall, Jr.	M	USA	5	3	2	10	38
7.	7.	Ian Thorpe	M	Australia	5	3	1	9	37
8.	8.	Dara Torres	K	USA	4	4	4	12	36
9.	8.	Kristin Otto	K	NRD	6	0	0	6	36
10.	8.	Amy Van Dyken	K	USA	6	0	0	6	36
11.	11.	Aleksander Popow	M	Rosja	4	5	0	9	34
12.	11.	Aaron Peirsol	M	USA	5	2	0	7	34
13.	11.	Nathan Adrian	M	USA	5	1	2	8	34
14.	14.	Krisztina Egerszegi	K	Węgry	5	1	1	7	33
15.	14.	Tom Jager	M	USA	5	1	1	7	33
16.	14	Dana Vollmer	K	USA	5	1	1	7	33
17.	17.	Kornelia Ender	K	NRD	4	4	0	8	32
18.	17.	Dawn Fraser	K	Australia	4	4	0	8	32
19.	17.	Don Schollander	M	USA	5	1	0	6	32
20.	17.	Kathlenn Ledecky	K	USA	5	1	0	6	32
21.	21.	Melissa Franklin	K	USA	5	0	1	6	31
22.	22.	Inge de Bruijn	K	Holandia	4	2	2	8	30
23.	22.	Jason Lezak	M	USA	4	2	2	8	30
24.	22.	Roland Matthes	M	NRD	4	2	2	8	30
25.	22.	Johnny Weissmuller	M	USA	5	0	0	5	30
26.	26.	Matt Grevers	M	USA	4	2	0	6	28
27.	26.	Charles Daniels	M	USA	4	1	2	7	28

⁶⁰⁶ W rankingu uwzględnieni zostali tylko zawodnicy, którzy zdobyli co najmniej 4 złote medale. Punkty przyznane zostały wg klucza: złoty medal – 6 pkt, srebrny medal – 2 pkt, brązowy medal – 1 pkt.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
28.	26.	Kosuke Kitajima	M	Japonia	4	1	2	7	28
29.	26.	Libby Trickett	K	Australia	4	1	2	7	28
30.	30.	Murray Rose	M	Australia	4	1	1	6	27
31.	31.	Janet Evans	K	USA	4	1	0	5	26
32.	31.	Yana Klochkova	K	Ukraina	4	1	0	5	26
33.	31.	John Naber	M	USA	4	1	0	5	26
34.	34.	Jon Olsen	M	USA	4	0	1	5	25
35.	35.	Tamas Darnyi	M	Węgry	4	0	0	4	24
36.	35.	Lenny Krayzelburg	M	USA	4	0	0	4	24
37.	35.	Vladimir Salnikov	M	ZSRR	4	0	0	4	24

Źródło: opracowanie własne na podstawie rankingu Topend Sports <http://www.topendsports.com/29.09.2016>

Załącznik 4. Zwycięzcy konkurencji 100 m stylem dowolnym mężczyzn podczas igrzysk olimpijskich w latach 1896–2016

Olimpiada	Igrzyska	Rok	Miasto	Imię Nazwisko	Kraj	Czas
I	2	3	4	5	6	7
I	1	1896	Ateny	Alfréd Hajós	Węgry	1:22,2 min
II	2	1900	Paryż [*]	–	–	–
III	3	1904	St. Louis ^{**}	–	–	–
IV	4	1908	Londyn	Charles Daniels	USA	1:05,6 min WR ^{***}
V	5	1912	Sztokholm	Duke Kahanamoku	USA	1:03,4 min
VII	6	1920	Antwerpia	Duke Kahanamoku	USA	1:01,4 min WR
VIII	7	1924	Paryż	Johnny Weissmuller	USA	59,0 s OR ^{****}
IX	8	1928	Amsterdam	Johnny Weissmuller	USA	58,6 s OR
X	9	1932	Los Angeles	Yasuji Miyazaki	Japonia	58,2 s
XI	10	1936	Berlin	Ferenc Csik	Węgry	57,6 s
XIV	11	1948	Londyn	Walter Ris	USA	57,3 s OR
XV	12	1952	Helsinki	Clarke Schole	USA	57,4 s
XVI	13	1956	Melbourne	Jon Henricks	Australia	55,4 s WR
XVII	14	1960	Rzym	John Devitt	Australia	55,2 s OR
XVIII	15	1964	Tokio	Don Schollander	USA	53,4 s OR
XIX	16	1968	Meksyk	Mike Wenden	Australia	52,2 s WR
XX	17	1972	Monachium	Mark Spitz	USA	51,22 s WR
XXI	18	1976	Montreal	Jim Montgomery	USA	49,99 s WR
XXII	19	1980	Moskwa	Jörg Woithe	NRD	50,40 s
XXIII	20	1984	Los Angeles	Rowdy Gaines	USA	49,80 s OR
XXIV	21	1988	Seul	Matthew Biondi	USA	48,63 s OR
XXV	22	1992	Barcelona	Aleksander Popow	WNP	49,02 s
XXVI	23	1996	Atlanta	Aleksander Popow	Rosja	48,30 s

1	2	3	4	5	6	7
XXVII	24	2000	Sydney	Pieter van den Hoogenband	Holandia	48,30 s
XXVIII	25	2004	Ateny	Pieter van den Hoogenband	Holandia	48,17 s
XXIX	26	2008	Pekin	Alain Bernard	Francja	47,21 s
XXX	27	2012	Londyn	Nathan Adrian	USA	47,52 s
XXXI	28	2016	Rio de Janeiro	Kyle Chalmers	Australia	47,58 s

* konkurencja nie odbyła się

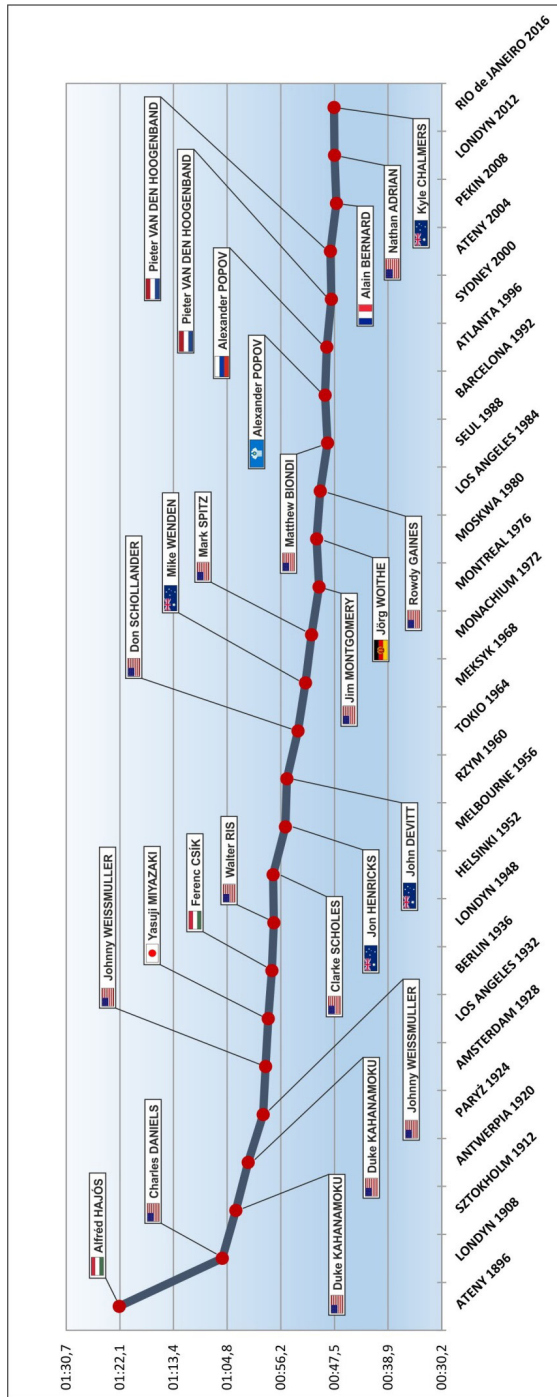
** pływano na dystansie 100 jardów

*** Rekord świata

**** Rekord olimpijski

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników konkurencji pływackich podczas igrzysk olimpijskich w latach 1896–2016.

Załącznik 5. Wykres przedstawiający zwycięzców i ich wyniki na dystansie 100 m stylem dowolnym mężczyzn w latach 1896–2016

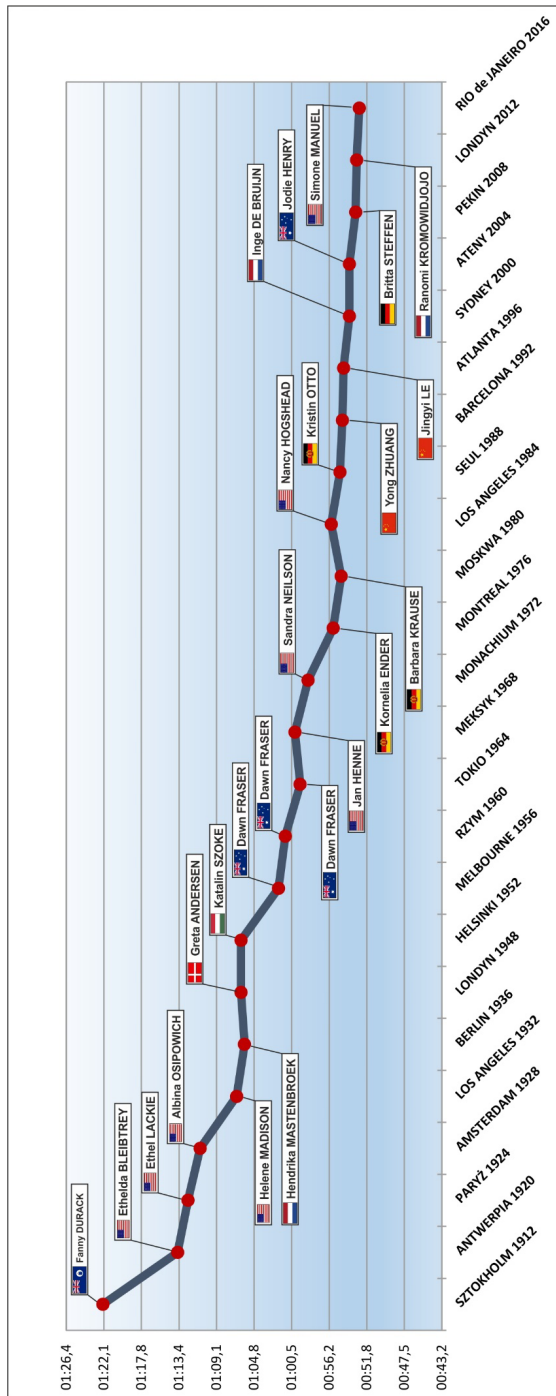
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników konkurencji pływackich podczas igrzysk olimpijskich w latach 1896–2016.

Załącznik 6. Zwycięzynie konkurencji 100 m stylem dowolnym kobiet podczas igrzysk olimpijskich w latach 1912–2016

Olimpiada	Igrzyska	Rok	Miasto	Imię Nazwisko	Kraj	Czas
V	5	1912	Sztokholm	Fanny Durack	Australazja	1:22,2 min
VII	6	1920	Antwerpia	Ethelda Bleibtrey	USA	1:13,6 min WR
VIII	7	1924	Paryż	Ethel Lackie	USA	1:12,4 min
IX	8	1928	Amsterdam	Albina Osipowich	USA	1:11,0 min OR
X	9	1932	Los Angeles	Helene Madison	USA	1:06,8 min OR
XI	10	1936	Berlin	Hendrika Mastenbroek	Holandia	1:05,9 min OR
XIV	11	1948	Londyn	Greta Andersen	Dania	1:06,3 min
XV	12	1952	Helsinki	Katalin Szoke	Węgry	1:06,8 min
XVI	13	1956	Melbourne	Dawn Fraser	Australia	1:02,0 min WR
XVII	14	1960	Rzym	Dawn Fraser	Australia	1:01,2 min OR
XVIII	15	1964	Tokio	Dawn Fraser	Australia	59,5 s OR
XIX	16	1968	Meksyk	Jan Henne	USA	1:00,0 min
XX	17	1972	Monachium	Sandra Neilson	USA	58,59 s OR
XXI	18	1976	Montreal	Kornelia Ender	NRD	55,65 s WR
XXII	19	1980	Moskwa	Barbara Krause	NRD	54,79 s WR
XXIII	20	1984	Los Angeles	Nancy Hogshead Carrie Steinseifer	USA USA	55,92 s 55,92 s
XXIV	21	1988	Seul	Kristin Otto	NRD	54,93 s
XXV	22	1992	Barcelona	Yong Zhuang	Chiny	54,64 s OR
XXVI	23	1996	Atlanta	Jingyi Le	Chiny	54,50 s OR
XXVII	24	2000	Sydney	Inge de Groot	Holandia	53,83 s
XXVIII	25	2004	Ateny	Jodie Henry	Australia	53,84 s
XXIX	26	2008	Pekin	Britta Steffen	Niemcy	53,12 s OR
XXX	27	2012	Londyn	Ranomi Kromowidjojo	Holandia	53,00 s OR
XXXI	28	2016	Rio de Janeiro	Simone Manuel Penny Oleksiak	USA Kanada	52,70 s 52,70 s OR

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników konkurencji pływackich podczas igrzysk olimpijskich w latach 1896–2016.

Załącznik 7. Wykres przedstawiający zwyciężczynie i ich wyniki na dystansie 100 m stylem dowolnym kobiet w latach 1912–2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników konkurencji pływackich podczas igrzysk olimpijskich w latach 1896–2016.

Załącznik 8. Obiekty olimpijskie, na których zostały rozegrane konkurencje pływackie w latach 1986–2016

Olimpiada	Igrzyska	Rok	Miasto	Miejsce rozgrywania konkurencji pływackich	Pływalnia	Liczba miejsc na widowni
I	2	3	4	5	6	7
I	1	1896	Ateny	Zatoka Zea Morze Śródziemne	–	Brak danych
II	2	1900	Paryż	Rzeka Marna	–	Brak danych
III	3	1904	St. Louis	Forest Park – sztuczny staw	–	Brak danych
IV	4	1908	Londyn	White City Stadium – Sheperds Bush	Pływalnia odkryta dł.100 m	70000
V	5	1912	Sztokholm	Zatoka Djurgårdsbrunnsviken	Pływalnia odkryta dł.100 m	Brak danych
VII	6	1920	Antwerpia	Stade Nautique d'Antwerp	Pływalnia odkryta dł. 100 m	Brak danych
VIII	7	1924	Paryż	Piscine des Tourelles	Pływalnia odkryta dł. 50 m	10 000
IX	8	1928	Amsterdam	Olympic Sports Park Swim Stadium	Pływalnia odkryta dł. 50 m	6000
X	9	1932	Los Angeles	Olympic Park Swimming Stadium	Pływalnia odkryta dł. 50 m	10 000
XI	10	1936	Berlin	Olympiapark Schwimmstadion Berlin	Pływalnia odkryta dł. 50 m	20 000
XIV	11	1948	Londyn	Empire Pool	Pływalnia kryta dł. 50 m	8000
XV	12	1952	Helsinki	Swimming Stadium	Pływalnia odkryta dł. 50 m	9500
XVI	13	1956	Melbourne	Swimming and Diving Stadium	Pływalnia kryta dł. 50 m	5500
XVII	14	1960	Rzym	Stadio Olimpico del Nuoto	Pływalnia odkryta dł. 50 m	20 000
XVIII	15	1964	Tokio	National Gymnasium	Pływalnia kryta dł. 50 m	15 000
XIX	16	1968	Meksyk	Alberca Olimpica Francisco Márquez	Pływalnia kryta dł. 50 m	10 000

1	2	3	4	5	6	7
XX	17	1972	Monachium	Olympia Schwimmhalle	Pływalnia kryta dł. 50 m	9200
XXI	18	1976	Montreal	Olympic Pool	Pływalnia kryta dł. 50 m	10 000
XXII	19	1980	Moskwa	Swimming Pool – Olimpisky	Pływalnia kryta dł. 50 m	8000
XXIII	20	1984	Los Angeles	Mc Donalds Olympic Swim Stadium	Pływalnia odkryta dł. 50 m	1600
XXIV	21	1988	Seul	Jamsil Indoor Swimming Pool	Pływalnia kryta dł. 50 m	8000
XXV	22	1992	Barcelona	Piscines Bernat Picornell	Pływalnia odkryta dł. 50 m	10 000
XXVI	23	1996	Atlanta	Georgia Tech Aquatic Center	Pływalnia kryta dł. 50 m	13 000
XXVII	24	2000	Sydney	Sydney Olympic Park Aquatic Centre	Pływalnia kryta dł. 50 m	17 000
XXVIII	25	2004	Ateny	Athens Olympic Aquatic Centre	Pływalnia odkryta dł. 50 m	11 500
XXIX	26	2008	Pekin	Beijing National Aquatic Center	Pływalnia kryta dł. 50 m	17 000
XXX	27	2012	Londyn	Aquatics Centre	Pływalnia kryta dł. 50 m	17 500
XXXI	28	2016	Rio de Janeiro	Olympic Aquatics Stadium	Pływalnia kryta dł. 50 m	15 000

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportów olimpijskich w latach 1896–2016.

Załącznik 9. Przepisy FINA dotyczące pływalni, na których odbywają się mistrzostwa świata i igrzyska olimpijskie (2015–2017)⁶⁰⁷

Wszystkie mistrzostwa świata (z wyjątkiem mistrzostw świata masters) i igrzyska olimpijskie muszą być organizowane na pływalniach, które spełniają wymagania FINA.

Aby chronić zdrowie i dbać o bezpieczeństwo osób korzystających z pływalni dla celów rekreacyjnych, treningu i zawodów, właściciele pływalni publicznych oraz tych przeznaczonych wyłącznie do treningu i zawodów muszą spełniać wymagania określone przez prawo i resort zdrowia kraju, w którym pływalnia jest usytuowana. Nowe wyposażenie pływalni na zawody (np. słupki startowe, liny torowe itd.) muszą być dostępne przed 1 stycznia w roku igrzysk olimpijskich i Mistrzostw Świata.

Pływalnie przeznaczone do organizowania igrzysk olimpijskich i mistrzostw świata

Długość: 50 metrów pomiędzy tablicami do elektronicznego pomiaru czasu, z wyjątkiem mistrzostw świata na pływalni 25-metrowej, gdzie obowiązuje 25 metrów odległości pomiędzy tablicami do elektronicznego pomiaru czasu na ścianie startowej i nawrotowej.

Tolerancja wymiarowa: W stosunku do nominalnej długości 50,00 metrów dopuszcza się tolerancję plus 0,03 metra minus 0,00 metra na obu ścianach końcowych we wszystkich punktach od 0,3 metra ponad i 0,8 metra poniżej powierzchni wody. Powyższe wymiary powinny być zatwierdzone przez uprawnionego geodetę kraju, w którym znajduje się pływalnia. Tolerancje nie mogą być przekroczone także, gdy są zainstalowane płyty kontaktowe

Szerokość: 25 metrów dla igrzysk olimpijskich i mistrzostw świata.

Głębokość: 2,0 metra minimum; 3 metry zalecane.

Ściany: Ściany końcowe powinny być równoległe i tworzyć z powierzchnią wody kąty proste oraz powinny być zbudowane z twardego materiału o nieśliskiej powierzchni. Taka ściana powinna sięgać 0,8 metra poniżej powierzchni wody tak, aby umożliwić pływakowi dotknięcie jej i odepchnięcie się od niej przy nawrocie bez żadnego niebezpieczeństwa. Pływalnie dla igrzysk olimpijskich

⁶⁰⁷ Na podstawie przepisów pływania FINA 2009–2013; FINA Facilities rules 2015–2017.

skich i mistrzostw świata musi być wyposażona w ściany z górnymi przelewami na obu końcach.

Liczba torów: 8 (osiem), dla mistrzostw świata i igrzysk olimpijskich: 10 (dziesięć).

Szerokość torów: musi wynosić 2,5 metra z przestrzenią o szerokości 2,5 metra na zewnątrz torów 1 i 8. Muszą być liny torowe oddzielające te przestrzenie od torów 1 i 8 na igrzyskach olimpijskich i mistrzostwach świata. Przy 10 torach musi być oznakowanie od 0 do 9.

Liny torowe: muszą się rozciągać na całej długości toru, być zamocowane na każdym końcu pływalni do haków umieszczonych na ścianach, haki muszą być umieszczone w ten sposób, aby pływak na końcach lin były na powierzchni wody. Na każdej linii torowej muszą być przylegające do siebie na całej długości pływaki o minimalnej średnicy 0,05 metra i maksymalnej 0,15 metra.

Kolory lin na pływalni muszą być jak następuje:

- Dwie (2) ZIELONE liny na torach 0 i 9
- Sześć (6) NIEBIESKIE liny na torach 1, 2, 3, 6, 7 i 8
- Trzy (3) ŻÓLTE liny na torach 4 i 5

Pływaki w odległości 5,0 metrów od każdej ze ścian szczytowych muszą być koloru CZERWONEGO.

Nie może być więcej niż jedna lina torowa pomiędzy torami. Liny muszą być mocno naciągnięte.

Słupki startowe:

Z wyjątkiem powierzchni startowej powinny być przynajmniej o szerokości 0,5 m i długości 0,6 m z nie śliskiego materiału. Muszą być zainstalowane urządzenia przedwczesnego startu.

Słupki startowe muszą być sztywne i nie mogą dawać efektu sprężystości. Wysokość słupka startowego ponad powierzchnię wody powinna wynosić od 0,5 metra do 0,75 metra. Powierzchnia słupka co najmniej 0,5 metra x 0,5 metra powinna być pokryta przeciwślizgowym materiałem, a maksymalne pochYLENIE jej w kierunku wody nie może przekroczyć 10°. Słupek musi być tak skonstruowany, aby pozwalał na uchwyt dłoni pływakowi podczas startu z niego, z przodu lub jego boków. Jeżeli grubość platformy startowej przekracza 0,04 metra, zalecane jest, aby z obu stron słupka w przedniej części wycięte były uchwyty szerokie przynajmniej na 0,1 metra i, o szerokości 0,4 metra z przodu słupka 0,03 m poniżej platformy startowej. Uchwyty na dłonie do startu ze słupka mogą być zainstalowane z boków słupka startowego. Uchwyty do startu w stylu grzbietowym muszą być umieszczone na wysokości od 0,3 metra do

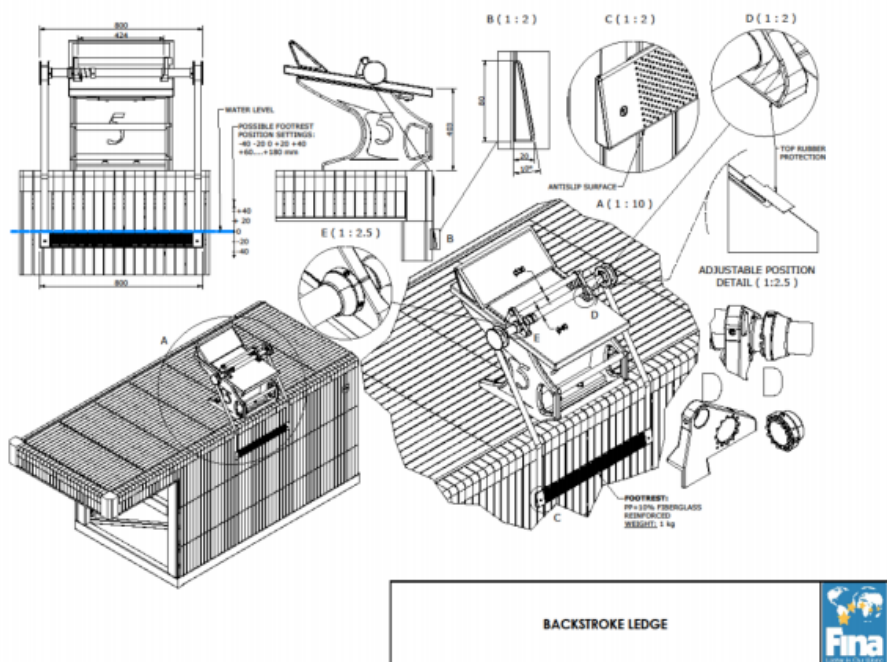
0,6 metra nad powierzchnią wody poziomo i pionowo. Uchwyty te muszą być równoległe do powierzchni ściany i nie mogą wystawać poza nią w kierunku wody. Głębokość pływalni na odcinku od 1,0 m do 6,0 m od strony słupków startowych musi wynosić przynajmniej 1,35 m. Wyświetlacze elektroniczne mogą być zainstalowane pod platformami startowymi. Błyskanie nie jest dozwolone. Cyfry nie mogą się zmieniać w czasie startu do stylu grzbietowego.

Z wyjątkiem powierzchni startowej powinny być przynajmniej o szerokości 0,5 m i długości 0,6 m z nieśliskiego materiału. Muszą być zainstalowane urządzenia przedwczesnego startu.

Nakładka startowa do stylu grzbietowego:

Podczas startu do stylu grzbietowego można zastosować nakładkę:

- nakładka może być regulowana do 4 cm powyżej lub 4 cm poniżej poziomu wody.
- nakładka ma minimalną długość 65 cm
- nakładka musi mieć 8 cm wysokości, 2 cm szerokości przy 10° nachylenia

Fot. 153. Schemat nakładki do startu w stylu grzbietowym

Źródło: FINA Facilities rules 2015–2017.

Numeracja słupków: Numeracja - każdy słupek startowy musi posiadać numer na wszystkich 4 stronach, wyraźnie widoczny. Słupek nr 0 znajduje się z prawej strony, gdy stoi się na starcie twarzą do pływalni, z wyjątkiem dystansów 50 m, które mogą rozpoczynać się z drugiej strony. Płyty kontaktowe mogą być numerowane w części szczytowej.

Oznakowanie: powinno być w ciemnym kontrastowym kolorze, umieszczone na dnie pływalni na środku każdego toru.

Szerokość: minimum 0,2 metra, maksimum 0,3 metra

Długość: 21,0 metra dla 25 m pływalni

Każda linia toru powinna kończyć się w odległości 2 metrów od ściany krańcowej pływalni wyraźną linią poprzeczną o długości 1,0 metra i o tej samej szerokości co linie toru. Na ścianach krańcowych lub na płytach kontaktowych powinny być oznaczone linie tej samej szerokości co linie toru. Powinny one przebiegać bez przerw od krawędzi pływalni do dna pływalni. Linia poprzeczna o długości 0,5 metra powinna być umieszczona na głębokości 0,3 metra poniżej powierzchni wody, mierząc od środkowego punktu linii poprzecznej.

Ten wymóg dotyczy pływalni budowanych po 1 stycznia 2010 r.

Oznaczenia do nawrotów w stylu grzbietowym: linki z chorągiewkami muszą być zawieszane w poprzek pływalni na wysokości minimum 1,8 metra i maksimum 2,5 metra nad powierzchnią wody, zamocowane na podpórkach lub stojakach w odległości 5 metrów od obu końców pływalni. W odległości 15 metrów od każdego końca pływalni muszą być umieszczone znaki, a tam gdzie to jest możliwe także na każdej linii torowej. Linki z chorągiewkami muszą się znajdować na wysokości 1,80 metra nad powierzchnią wody. Trójkątne flagi muszą być przymocowane do linki krawędzią o długości 20 cm o pozostałych krawędziach 40 cm. Odległość między flagami powinna wynosić 25 cm. Flagi mogą posiadać oznakowanie zaaprobowane wcześniej przez FINA.

Linka przedwczesnego startu: linka przedwczesnego startu powinna być zawieszona na wysokości nie mniej niż 1,2 metra w poprzek pływalni na stojakach umieszczonych w odległości 15 metrów od linii startu. Powinna ona być przymocowana do stojaków przy pomocy szybko zwalnającego mechanizmu. Po opuszczeniu do wody, linka powinna pokrywać wszystkie tory.

Temperatura wody: musi być od 25°C do 28°C. W czasie zawodów woda w pływalni musi być utrzymana na stałym poziomie bez żadnego falowania. Jeżeli przepisy o ochronie zdrowia obowiązujące w danym kraju tego wyma-

gają, odpływ i dopływ wody jest dozwolony, o ile nie powstają przez to znaczne prądy lub zawirowania.

Oświetlenie: natężenie oświetlenia nad całą pływalnią nie może być mniejsze niż 1500 luksów.

Oznaczenie torów - powinno być w ciemnym, kontrastowym kolorze, umieszczone na dnie pływalni na środku każdego toru.

Szerokość: minimum 0,2 m, maksimum 0,3 m

Długość: 46,0 m na pływalniach 50 m;

21,0 m na pływalniach 25 m.

Każda linia toru powinna kończyć się w odległości 2 metrów od ściany krańcowej pływalni wyraźną linią poprzeczną o długości 1,0 metra i o tej samej szerokości co linie toru. Na ścianach krańcowych lub na płytach kontaktowych powinny być oznaczone linie tej samej szerokości co linie toru. Powinny one przebiegać bez przerw od krawędzi pływalni do dna pływalni. Linia poprzeczna o długości 0,5 metra powinna być umieszczona na głębokości 0,3 metra poniżej powierzchni wody, mierząc od środkowego punktu linii poprzecznej.

Na pływalniach oddawanych do użytku po 1 stycznia 2006, w odległości 15 m od każdej ściany szczytowej pływalni musi być linia poprzeczna o długości 0,5 m.

Odległość pomiędzy środkami sąsiednich torów musi wynosić 2,5 metra.

Jeżeli pływalnia i basen do skoków są usytuowane we wspólnej strefie, minimalna odległość między nimi musi wynosić 5 metrów. W przypadku pływalni zbudowanych po dniu 1 stycznia 2014 r. minimalna odległość oddzielająca basen musi wynosić co najmniej 8 metrów, ale najkorzystniejsza odległość to 10 m.

Automatyczna aparatura do sędziowania

1. Automatycznym urządzeniem jest to, które ustala kolejność miejsc na mecie i mierzy czas każdego pływaka. Pomiar czasu powinien być z dokładnością do 1/100 s. Zainstalowane urządzenie nie może przeszkadzać pływakom przy starcie i nawrotach ani zakłócać funkcjonowania systemu przelewowego.

Urządzenie to musi:

- Być uruchamiane przez startera.

- Mieć zasłonięte (zakryte) wszelkie przewody elektryczne na pomoście pływalni.

- Zapewnić przekaz wszystkich zanotowanych informacji dla każdego toru w układzie miejsc lub torów.

- Zapewnić łatwe odczytywanie czasu zawodnika.

Urządzenia startowe

1. Starter powinien posiadać mikrofon do podawania ustnych poleceń.
2. Jeżeli jest stosowany pistolet to musi on być z przetwornikiem.
3. Przetwornik i mikrofon muszą być połączone z głośnikami przy każdym słupku startowym, gdzie komenda i sygnał startowy będzie słyszalny jednocześnie i równocześnie przez każdego pływaka.

Płyty kontaktowe

1. Minimalne wymiary płyt kontaktowych wynoszą: 2,4 m szerokości, 0,9 m wysokości, a ich grubość musi wynosić $0,01 \text{ m} \pm 0,002 \text{ m}$. Muszą one sięgać 0,3 m ponad i 0,6 m poniżej powierzchni wody. Urządzenie automatyczne dla każdego toru musi być podłączone niezależnie tak, aby je można było kontrolować osobno. Powierzchnia płyt kontaktowych musi być jasnego koloru i musi być oznakowana liniami przewidzianymi dla ścian pływalni.

2. Płyty kontaktowe muszą być przymocowane nieruchomo na środku torów. Płyty kontaktowe mogą być przenośne, aby można je było zdejmować, gdy nie ma zawodów.

3. Czułość płyt kontaktowych musi być taka, aby nie dały się uruchomić przez falowanie wody, lecz pod wpływem lekkiego dotknięcia dłonią. Płyty muszą być czułe na górnej krawędzi.

4. Oznakowanie na płytach musi być zgodne i nakładać się na oznaczenia istniejące na ścianie pływalni; obwód i krawędzie płyt muszą być oznaczone 0,025 m czarną obwódką.

5. Płyty muszą być zabezpieczone przed możliwością elektrycznego porażenia i nie mogą mieć ostrych krawędzi.

6. Przy półautomatycznym pomiarze czasu, sędziowie mierzący czas muszą wyłączyć aparaturę przyciskiem w momencie dotknięcia ściany pływalni na zakończenie wyścigu przez pływaka.

Przy zainstalowaniu automatycznej aparatury, niezbędne minimum wyposażenia stanowią następujące akcesoria:

1. Wydruk wszystkich informacji, które mogą być odtworzone w czasie kolejnego wyścigu.

2. Tablica świetlna dla widzów.

3. Urządzenie do zmian w sztafecie z dokładnością do 0,01s. Gdy są zainstalowane górne kamery obraz z nich może być przeglądany jako dodatek do

automatycznego systemu pomiarowego zmian sztafetowych. Przy różnicach w czasach zmian sztafetowych powinno się skonsultować z ich producentem.

4. Automatyczny licznik długości.

5. Czytnik części dystansu.

6. Podsumowanie komputerowe.

7. Korektor błędnego dotknięcia.

8. Możliwość automatycznego zastosowania ładowalnych akumulatorów.

Dla igrzysk olimpijskich i mistrzostw świata niezbędne są ponadto:

1. Tablica świetlna dla widzów musi zawierać przynajmniej dwanaście (12) 32 znakowych linii, mogącej wyświetlać zarówno litery jak i cyfry. Każdy znak musi mieć minimalną wysokość 360 mm. Każda linia – matryca tablicy musi mieć możliwość przesuwania w dół i w górę, z opcją migania. Każda cała matryca tablicy musi być programowalna z możliwością pokazywania animacji. Minimalny rozmiar tablicy to 7,5 m szerokości i 4,5 m wysokości.

2. Musi być klimatyzowane pomieszczenie kontrolne o wymiarach przynajmniej 6,0 x 3,0 m usytuowane między 3,0 m a 5,0 m od ściany finiszowej z niezakłóconym widokiem na ścianę finiszową w czasie całego wyścigu. Sędzia główny musi mieć łatwy dostęp do pomieszczenia kontrolnego w czasie całych zawodów. Poza czasem zawodów pomieszczenie kontrolne musi mieć możliwość zabezpieczenia.

System wideo do pomiaru czasu

Jako wsparcie do automatycznego urządzenia pomiarowego może być zastosowany, na zawodach FINA i innych głównych imprezach, pomiar półautomatyczny, o ile są po trzy przyciski na torze, a każdy obsługiwany przez oddzielnego sędziego (w którym to przypadku inni sędziowie finiszu nie są wymagani). Inspektor nawrotów może obsługiwać jeden z przycisków.

Załącznik 10. Polscy pływacy biorący udział w igrzyskach olimpijskich w latach 1928–2016⁶⁰⁸

Amsterdam 1928 r. Warszawa	Róża Kajzer Władysław Kuncewicz	TP Giszowiec – Nikiszowiec Wojskowy Klub Wioślarski
Berlin 1936 r.	Helmut Barysz Kazimierz Bocheński Joachim Karliczek Kazimierz Karpiński Ilia Szrajbman	Pogoń Katowice AZS Warszawa EKS Katowice AZS Warszawa Legia Warszawa
Helsinki 1952 r.	Irena Milnikiel Aleksandra Mróz Jerzy Boniecki Stefan Ciężki Gotfryd Gremlowski Józef Lewicki Marek Petruszewicz Antoni Tołkaczewski	Budowlani Chorzów Kolejarz Bydgoszcz Ogniwo Łódź Gwardia Katowice CWKS Warszawa Stal Wrocław Stal Wrocław Sparta Wrocław
Melbourne 1956 r.	Elżbieta Gellner	Górnik Zabrze
Rzym 1960 r.	Bernard Aluchna Ewald Bastek Andrzej Kłopotowski Jan Lutomski Andrzej Salomon Jerzy Tracz	Sparta Warszawa Legia Warszawa Sparta Warszawa Legia Warszawa Flota Gdynia KSZO Ostrowiec
Meksyk 1968 r.	Józef Klukowski Jacek Krawczyk Zbigniew Pacelt Władysław Wojtakajtis	Flota Gdynia Pafawag Wrocław KSZO Ostrowiec Neptun Stargard Szczeciński
Monachium 1972 r.	Andrzej Chudziński Piotr Dłucik Zbigniew Pacelt Cezary Śmiglak Władysław Wojtakajtis	AZS AWF Warszawa Wisła Kraków AZS AWF Warszawa Lech Poznań AZS AWF Warszawa
Montreal 1976 r.	Anna Skolarczyk Cezary Śmiglak Ryszard Żugaj	Unia Tarnów Lech Poznań Lech Poznań

⁶⁰⁸ M. Tuliszką: *85 lat Polskiego Związku Pływackiego...*, s. 165–166.

Moskwa 1980 r.	Magdalena Białas Dorota Brzozowska Agnieszka Czopek Małgorzata Różycka Leszek Górski Zbigniew Januszkiewicz Dariusz Wolny Bogusław Zychowicz	Jordan Kraków Stal Stocznia Szczecin Jordan Kraków Jordan Kraków Juwenia Olsztyn Astoria Bydgoszcz Śląsk Wrocław Śląsk Wrocław
Moskwa ⁶⁰⁹ 1984 r. (Zawody Przyjaźni)	Dorota Chylak Bożena Dudek Katarzyna Perkowska Renata Wróbel Leszek Górski Zbigniew Januszkiewicz Robert Kominiak Artur Niemczycki Mariusz Wojduń Dariusz Wolny Wojciech Wyźga	Polonia Warszawa Stal Mielec Stal Stocznia Szczecin Lech Poznań Śląsk Wrocław Śląsk Wrocław Jordan Kraków Śląsk Wrocław Śląsk Wrocław Śląsk Wrocław Jordan Kraków
Seul ⁶¹⁰ 1988 r.	Dorota Chylak Kornelia Stawicka Mariusz Podkościelny Rafał Szukała Artur Wojdat	Sambor Tczew AZS AWF Gdańsk Warta Poznań Olimpia Poznań
Barcelona 1992 r.	Małgorzata Galwas Magdalena Kupiec Alicja Pęczak Ewa Synowska Anna Uryniuk Marta Włodkowska Piotr Albiński Krzysztof Cwalina Konrad Gałka Igor Łuczak Marcin Maliński Mariusz Podkościelny Rafał Szukała Artur Wojdat	Górnik Zabrze Chemik Kędzierzyn AZS AWF Gdańsk Korona Kraków Wisła Puławy Stal Stocznia Szczecin Śląsk Wrocław AZS AWF Warszawa Wisła Kraków AZS AWF Gdańsk Flota Gdynia AZS AWF Gdańsk Warta Poznań Olimpia Poznań
Atlanta 1996 r.	Izabela Burczyk Dagmara Komorowicz Alicja Pęczak	Sambor Tczew Lublinianka Lublin AZS AWF Gdańsk

⁶⁰⁹ *Na olimpijskim szlaku...*, s. 216, 217.

⁶¹⁰ A. Parczewski: *90 lat polskiego sportu pływackiego...*, s. 38–39.

	Anna Uryniuk Konrad Gałka Bartosz Kizierowski Marek Krawczyk Marcin Maliński Mariusz Siembida Bartosz Sikora Rafał Szukała	Wisła Puławy Wisła Kraków Polonia Warszawa AZS AWF Gdańsk Flota Gdynia Lublinianka Lublin Flota Gdynia Olimpia Poznań
Sydney 2000 r.	Otylia Jędrzejczak Aleksandra Miciul Alicja Pęczak Anna Uryniuk Marcin Kaczmarek Bartosz Kizierowski Marek Krawczyk Mariusz Siembida	MKS Pałac Katowice Novita 10 Zielona Góra AZS AWF Gdańsk Wisła Puławy AZS AWF Gdańsk Polonia Warszawa AZS AWF Gdańsk Lublinianka Lublin
Ateny 2004 r.	Paulina Barzycka Otylia Jędrzejczak Łukasz Drzewiński Bartosz Kizierowski Paweł Korzeniowski Adam Mania Przemysław Stańczyk	Orlik Lublin AZS AWF Warszawa AZS AWF Warszawa Polonia Warszawa Unia Dwory Oświęcim niezrzeszony MKP Szczecin
Pekin 2008 r.	Katarzyna Baranowska Paulina Barzycka Joanna Budzis Otylia Jędrzejczak Agata Korc Zuzanna Mazurek Karolina Szczepaniak Katarzyna Wilk Łukasz Gąsior Łukasz Gimiński Maciej Hreniak Bartosz Kizierowski Paweł Korzeniowski Michał Rokicki Mateusz Sawrymowicz Przemysław Stańczyk Łukasz Wójt	MKP Szczecin Olimpia Lublin Polonia Warszawa AZS AWF Warszawa AZS AWF Wrocław Fala Kraśnik AZS AWF Warszawa Jordan Kraków AZS AWF Warszawa AZS AWF Warszawa Ruch Grudziądz Polonia Warszawa AZS AWF Warszawa AZS AWF Warszawa MKP Szczecin MKP Szczecin EOSC Offenbach, Niemcy
Londyn ⁶¹¹ 2012 r.	Anna Dowgiert Otylia Jędrzejczak	WKS Śląsk Wrocław AZS AWF Warszawa

⁶¹¹ „Przegląd Sportowy” *Londyn 2012* – dodatek specjalny. Lipiec 2012, s. 65–66; Sprawozdanie z działalności Polskiego Związku Pływakckiego za okres 2008–2012..., s. 80.

	Aleksandra Putra Diana Sokołowska Karolina Szczepaniak Alicja Tchórz Katarzyna Wilk Marcin Cieślak Konrad Czerniak Radosław Kawęcki Paweł Korzeniowski Oskar Krupecki Sławomir Kuczko Kacper Majchrzak Mateusz Sawrymowicz Dawid Szulich Marcin Tarczyński	AZ UWM Olsztyn Juvenia Białystok AZS AWF Warszawa MKS Juvenia Wrocław AZS AWF Katowice MUKP Warszawianka Wisła Puławy KS Korner Zielona Góra AZS AWF Warszawa MPK Szczecin AZS AWF Warszawa KS Warta Poznań MPK Szczecin Delfin Legionowo Kapry-Armexim Pruszków
Pływanie długodystansowe	Natalia Charłos	SwimTeam Elmshorn/Niemcy
Rio de Janeiro ⁶¹² 2016 r.	Katarzyna Baranowska Anna Dowgiert Alicja Tchórz Aleksandra Urbańczyk-Olejarczyk Katarzyna Wilk Konrad Czerniak Paweł Juraszek Radosław Kawęcki Kacper Klich Paweł Korzeniowski Kacper Majchrzak Tomasz Polewka Mateusz Sawrymowicz Marcin Stolarski Jan Świtkowski Paweł Werner Wojciech Wojdak Filip Wypych Filip Zaborowski	AZS AWFIS Gdańsk WKS Śląsk Wrocław MKS Juvenia Wrocław AZS UŁ PŁ Łódź AZS AWF Katowice AZS AWF Katowice MKS Dziewiątka Dzierżoniów AZS AWF Warszawa WKS Śląsk Wrocław AZS AWF Warszawa KS Warta Poznań AZS AWF Katowice MKP Szczecin UKS Żoliborz Warszawa UKS Skarpa Lublin MKS Juvenia Wrocław UKP Unia Oświęcim AZS UŁ PŁ Łódź MKP Szczecin
Pływanie długodystansowe	Joanna Zachoszcz	AZS UWM Olsztyn

⁶¹² Sprawozdanie z działalności Polskiego Związku Pływackiego za okres 2012–2016..., s. 64; „Przegląd Sportowy” *Rio 2016* – dodatek specjalny. Sierpień 2016, s. 65–67.2

Załącznik II. Osiągnięcia medalowe oraz miejsca w finałach reprezentantów Polski podczas igrzysk olimpijskich w latach 1928–2016⁶¹³

Złote medale

2004 Ateny	Otylia Jędrzejczak	AZS AWF Warszawa	200 m st. motyl.
------------	--------------------	------------------	------------------

Srebrne medale

1992 Barcelona	Rafał Szukała	Warta Poznań	100 m st. motyl.
2004 Ateny	Otylia Jędrzejczak	AZS AWF Warszawa	400 m st. dow.
	Otylia Jędrzejczak	AZS AWF Warszawa	100 m st. motyl.

Brązowe medale

1980 Moskwa	Agnieszka Czopek	Jordan Kraków	400 m st. zmien.
1988 Seul	Artur Wojdat	Olimpia Poznań	400 m st. dow.

Miejsca Polaków w finałach

1960 Rzym	Andrzej Kłopotowski	200 m st. klas. VII m
1980 Moskwa	Dorota Brzozowska	200 m st. motyl. V m
1980	Leszek Górski	400 m st. zmien. VII m
1980	Magdalena Białas	400 m st. zmien. VIII m
1984 Moskwa	Leszek Górski	400 m st. zmien. IV m
1984	Robert Kominiak	200 m st. klas. IV m
1984	Artur Niemczycki	200 m st. klas. V m
1984	Robert Kominiak	100 m st. klas. VI m
1984	Wojciech Wyźga	100 m st. motyl. VII m
1984	Wojciech Wyźga	200 m st. motyl. V m
1984	Zbigniew Januszkiewicz	200 m st. grzb. VI m
1984	Mariusz Wojtuń	200 m st. grzb. VIII m
1984	Leszek Górski	400 m st. zmien. IV m
1984	Dariusz Wolny	400 m st. zmien. V m
1984	Leszek Górski	200 m st. zmien. VI m
1984	Dariusz Wolny	200 m st. zmien. VII m
1984	Zbigniew Januszkiewicz	4x100m st. zmien. VI m
	Robert Kominiak	
	Wojciech Wyźga	
	Leszek Górski	
1984	Bożena Dudek	200 m st. dow. VIII m
1984	Katarzyna Perkowska	400 m st. dow. VI m
1984	Bożena Dudek	400 m st. dow. VIII m
1984	Katarzyna Perkowska	800 m st. dow. VII m
1984	Dorota Chylak	100 m st. klas. V m
1984	Renata Wróbel	100 m st. klas. VI m
1984	Dorota Chylak	200 m st. klas. VI m

⁶¹³ Na olimpijskim szlaku 1984...s. 173,174; A. Parczewski: *90 lat polskiego sportu pływackiego...*, s. 40–41; <http://www.polswim.pl/13.10.2016>

1984	Renata Wróbel	200 m st. klas. VII m
1984	Bożena Dudek	200 m st. zmien. VII m
1984	Bożena Dudek	4x100 m st. zmien. V m
	Renata Wróbel	
	Dorota Chylak	
	Katarzyna Perkowska	
1988 Seul	Artur Wojdat	200 m st.dow. IV m
1988	Mariusz Podkościelny	400 m st. dow. V m
1988	Mariusz Podkościelny	1500 m st. dow. V m
1992 Barcelona	Rafał Szukała	200 m st. mot. IV m
1992	Artur Wojdat	200 m st. dow. IV m
1992	Artur Wojdat	400 m st. dow. IV m
1992	Alicja Pęczak	200 m st. klas. VIII m
1992	Ewa Synowska	200 m st. zmien. VIII m
1992	Ewa Synowska	400 m st. zmien. VIII m
1996 Atlanta	Bartosz Sikora	200 m st. grzb. IV m
1996	Rafał Szukała	100 m st. motyl. V m
1996	Marek Krawczyk	200 m st. klas. V m
1996	Marcin Maliński	400 m st. zmien. VII
1996	Mariusz Siembida	
	Marek Krawczyk	
	Rafał Szukała	4x100 m. st. zmien. VII m
	Bartosz Kizierowski	
2000 Sydney	Otylia Jędrzejczak	200 m st. motyl. V m
2000	Bartosz Kizierowski	50 m st. dow. V m
2000	Bartosz Kizierowski	100 m st. grzb. V m
2004 Ateny	Paulina Barzycka	200 m st. dow. IV m
2004	Paweł Korzeniowski	200 m. st. motyl. IV m
2008 Pekin	Otylia Jędrzejczak	200 m st. motyl. IV m
2008	Katarzyna Baranowska	200 m st. zmien. VIII m
2008	Paweł Korzeniowski	200 m st. motyl. VI m
2012 Londyn	Konrad Czerniak	100 m st. motyl. VIII m
2012	Radosław Kawęcki	200 m st. grzb. IV m
2012	Paweł Korzeniowski	200 m st. motyl. VII m
2012	Mateusz Sawrymowicz	1500 m st. dow. VII m
2016 Rio de Janeiro	Nikt z zawodników nie awansował do finału	

Bibliografia

I. Źródła instytucjonalne

a) MKOl

- The Olympic Games in 1896. Athens 1897, second part.
- Concours Internationaux D'exercices Physiques de Sports Rapports Paris 1900, tome 2.
- Spalding's Official Athletic Almanac. Special Olympic Number. Containing the Official Report of the Olympic Games of 1904. The American Sports Publishing Company. New York 1905.
- The Official Report The Olympic Games of 1908 Celebrated in London.
- The Official Report of the Olympic Games of Stockholm 1912.
- Rapport Officiel des Jeux de la Vileme Olympiade Anvers 1920.
- VIII Olympiade Rapport Officiel Paris 1924.
- The Ninth Olympiad Official Report of the Olympic Games of 1928 Celebrated at Amsterdam.
- The Games of the Xth Olympiad Official Report. Los Angeles 1932.
- The Official Report of the Organizing Committee for the Games of the XIV Olympiad. London 1948.
- The Official Report of the Organizing Committee for the Games of the XV Olympiad. Helsinki 1952.
- XVI Olympiad Melbourne 1956. The Official Report of the Organizing Committee for the Games. Melbourne 1956.
- The Games of the XVII Olympiad Rome 1960. The Official Report of the Organizing Committee. Rome 1960, volume 1.
- The Games of the XVII Olympiad Rome 1960. The Official Report of the Organizing Committee. Rome 1960, volume 2.
- The Games of the XVIII Olympiad Tokyo 1964. The Official Report of the Organizing Committee. Tokyo 1964, volume 1.
- The Games of the XVIII Olympiad Tokyo 1964. The Official Report of the Organizing Committee. Tokyo 1964, volume 2.
- Mexico 68. The Games. Organizing Committee of the Games of the XIX Olympiad. Mexico 1968, volume 2.
- Mexico 68. The Games. Organizing Committee of the Games of the XIX Olympiad. Mexico 1968, volume 3.
- Official Report of the Organizing Committee for the Games of the XX th Olympiad. Munich 1972, volume 1.
- Official Report of the Organizing Committee for the Games of the XX th Olympiad. Munich 1972, volume 2.
- Official Report of the Organizing Committee for the Games of the XX th Olympiad. Munich 1972, volume 3.
- Games of the XXI Olympiad Official Report Montreal 1976, volume 1.
- Games of the XXI Olympiad Official Report Montreal 1976, volume 2.

Games of the XXII Olympiad Moscow 1980. Official Report of the Organizing Committee of the Games of the XXII Olympiad. Fizkultura i Sport. Moscow 1981, volume 2.

Games of the XXII Olympiad Moscow 1980. Official Report of the Organizing Committee of the Games of the XXII Olympiad. Fizkultura i Sport. Moscow 1981, volume 3.

Official Report of the Games of the XXIII Olympiad Los Angeles 1984, volume 1.

Official Report of the Games of the XXIII Olympiad Los Angeles 1984, volume 2.

Official Report. Games of the XXIV th Olympiad Seoul 1988, volume 1.

Official Report. Games of the XXIV th Olympiad Seoul 1988, volume 2.

Games of the XXV Olympiad. Barcelona 1992, volume 1.

Games of the XXV Olympiad. Barcelona 1992, volume 2.

Games of the XXV Olympiad. Barcelona 1992, volume 4.

Games of the XXV Olympiad. The Results. Barcelona 1992, volume 5.

The Official Report of the Centennial Olympic Games. Atlanta 1996, volume 1.

The Official Report of the Centennial Olympic Games. Atlanta 1996, volume 3.

Official Report of The XXVII Olympiad. Sydney 2000, volume 1.

Official Report of The XXVII Olympiad. Sydney 2000, volume 2.

Official Report of The XXVIII Olympiad. Athens 2004, volume 1.

Official Report of Beijing 2008. Olympic Games volume 2.

Official Results Book. Beijing 2008, volume 2.

Official results book XXX Olympic Games London 2012. London Organizing Committee of Paralympic Games Limited. London 2012, volume 1.

Olympic Games Official Report. London Organizing Committee of the Olympic Games and Paralympic Games Limited. London 2012, volume 2.

Olympic Games Official Report. London Organizing Committee of the Olympic Games and Paralympic Games Limited. London 2012, volume 3.

b) FINA

Przepisy pływania FINA 2009–2013.

FINA Facilities rules 2015–2017.

c) PZP

Sprawozdanie Komisji Szkół Sportowych Polskiego Związku Pływackiego za lata 2004–2008.

Decyzja Zarządu PZP z dnia 27 listopada 2009.

Sprawozdanie z działalności Polskiego Związku Pływackiego za okres 2008–2012. Warszawa 2012.

Sprawozdanie z działalności Polskiego Związku Pływackiego za rok 2014. Warszawa 2015.

Sprawozdanie z działalności Polskiego Związku Pływackiego za okres 2012–2016. Warszawa 2016.

Protokół Krajowego Zjazdu Sprawozdawczo-Wyborczego PZP. Spała 2016.

II. Źródła drukowane

Druki normatywne i urzędowe

Biuletyn informacyjny. Polski Związek Pływacki. Warszawa 2014, nr. 2 s. 5.

Prasa i czasopisma

„International New York Times”. Paris 2016.

„Olimpionik”. Warszawa 2010–2014.

„Olympic”. Official Publication of the Olympic Movement. 2007–2009.
 „Pływanie”. Warszawa 2004–2012.
 „Przegląd Sportowy”. Kraków 1921–1925.
 „Przegląd Sportowy”. Warszawa 1925–1939, 1945–2017.
 „Przegląd Sportowy” *90 lat polskiego sportu*. Warszawa 2011 nr 1.
 „Przegląd Sportowy” *Londyn 2012* – dodatek specjalny. Warszawa 2012.
 „Przegląd Sportowy” *Rio 2016* – dodatek specjalny. Warszawa 2016.
 „Przewodnik Gimnastyczny Sokół”. Warszawa 1932.
 „Raz, Dwa, Trzy”. Kraków 1931–1933.
 „Skarb kibica – Ateny 2004” dodatek do „Przeglądu Sportowego” 13 sierpień 2004.
 „Sport”. Katowice 1960.
 „Sport Wodny”. Warszawa 1926–1929.
 „Sport Wyczynowy”. Warszawa 2005–2009.
 „Stadjon”. Warszawa 1924–1926.
 „Tempo”. Kraków 2004.
 „The Guardian”. London 2016.
 „New York Post”. New York 2016.
 „The Sun”. London 2016.
 „The Times”. London 2016.
 „The Washington Post”. Washington 2016.
 „Wiadomości Sportowe”. Kraków 1922.
 „Wioślarz Polski”. Warszawa 1925.

III. Wspomnienia

Relacje ustne:

Bialecki Robert – trener Pawła Korzeniowskiego, szkoleniowiec PZP podczas igrzysk w Rio de Janeiro w 1916 r.
 Brzozowska Dorota – reprezentantka Polski podczas igrzysk olimpijskich w Moskwie w 1980 r.
 Chylak Dorota – uczestniczka Zawodów Przyjaźni w 1984 r. reprezentantka Polski w pływaniu podczas Igrzysk Olimpijskich w Seulu 1988 r.
 Cichoń Aleksander – reprezentant Polski w zapasach podczas igrzysk olimpijskich w Moskwie w 1980 r.
 Falandys Jan – reprezentant Polski w zapasach podczas Zawodów Przyjaźni w 1984 r.
 Korzeniowski Paweł – reprezentant Polski w pływaniu podczas igrzysk olimpijskich w Atenach w 2004 r., w Pekinie 2008 r., w Londynie 2012 r., Rio de Janeiro 2016 r.
 Krawczyk Jacek – reprezentant Polski w pływaniu podczas igrzysk olimpijskich w Meksyku w 1968 r.
 Pęczak-Graczyk Alicja – reprezentantka Polski w pływaniu podczas igrzysk olimpijskich w Barcelonie 1992 r., Atlancie 1996 r., Sydney 2000 r.
 Słomiński Paweł – trener kadry olimpijskiej w pływaniu, uczestnik igrzysk olimpijskich w Sydney 2000 r., Atenach w 2004 r., w Pekinie 2008 r., w Londynie 2012 r., Rio de Janeiro 2016 r. od 2016 r. prezes PZP.
 Wiederek Jan – wieloletni główny szkoleniowiec PZP kadry Polski w pływaniu, uczestnik igrzysk olimpijskich w Moskwie 1980 r., Atlancie 1996 r., Atenach 2004 r., Pekinie 2008 r., Londynie 2012 r.

IV. Źródła internetowe

<http://eurosport.onet.pl/>
<http://www.fina.org/H2O/>
<http://www.olimpijski.pl/>
<http://www.olympic.org/>
<http://sport.tvp.pl/>
<http://www.swimrankings.net/>
<http://www.polswim.pl/>
<http://www.polskieradio.pl>
<http://www.wama-sport.pl>
<http://smsraciborz.pl/>
<http://www.topendsports.com>
<http://wyborcza.pl/>
www.britannica.com/
<http://eurosport.onet.pl>
<https://www.britishswimming.org/performance/swimming/world-class-pathway/>
<https://www.swimmingworldmagazine.com/news/olympic-pools-where-are-they-now-part-one>
<https://www.swimmingworldmagazine.com/news/olympic-pools-where-are-they-now-part-two/>
<https://www.swimmingworldmagazine.com/news/olympic-pools-where-are-they-now-part-three/>
<https://www.swimmingworldmagazine.com/news/olympic-pools-where-are-they-now-part-five/>
<http://www.insidespeedo.com/our-heritage>
<http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/7554196.stm>
<http://www.swimming.org/sport/history-of-competitive-swimwear/>
<http://www.nydailynews.com/sports/london-olympics-2012-evolution-olympic-swimsuits-gallery-1.1130201?pmSlide=1.1130199>
<https://www.theguardian.com/sport/gallery/2009/jul/29/swim-suits-supersuits-history-michael-phelps>
<https://www.swimmingworldmagazine.com/news/arena-sets-course-for-brand-new-year/&prev=search>

V. Piśmiennictwo

a) prace zwarte

Bogajewski D., Roszko R., Witkowski M., Wróbel W.: *Pływanie*. Akademia Wychowania Fizycznego w Warszawie. Warszawa 1975.

Czabański B., Filon M., Zatoń K. (red.): *Elementy teorii pływania*. Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu. Wrocław 2003.

Cotterell A.: *Encyklopedia mitologii: Grecy i Rzymianie, Celtowie, Germanie*. „RTW” Warszawa 2000.

Denisiuk L., Fidelus K., Krawczyk M.: *Elementy teorii i historii wychowania fizycznego*. Warszawa 1969.

Drażdzewski S., Szkiela W.: *Olimpijczycy XXX lecia*. Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza. Olsztyn 1976.

- Drążdżewski S. (red.): *Igrzyska olimpijskie 1976*. „Sport i Turystyka”. Warszawa 1978.
- Drozdowski Z. (red.): *Wyniki sportowe nowożytnych igrzysk olimpijskich*. Akademia Wychowania Fizycznego w Poznaniu. Poznań 1982.
- Die Olympischen Spiele in Los Angeles 1932*. Bielefeld 1932.
- Die Olympischen Spiele 1936*. Bielefeld 1936.
- Dybińska E. Wójcicki A.: *Wskazówki metodyczne do nauczania pływania*. Akademia Wychowania Fizycznego w Krakowie. Kraków 1996.
- Dybińska E.: *Uczenie się i nauczanie pływania*. Akademia Wychowania Fizycznego w Krakowie. Kraków 2009.
- Ferretti S. P.: *As regras e características de todos os desportos*. Everest. Portugal 2008, p. 168.
- Górski P., Bazyłow K., Petruczenko M.: *Kulisy Olimpiad od Aten do Barcelony*. Oficyna Wydawnicza „Alma-Press”. Warszawa 1992.
- Gaj J., Woltmann B. (red.): *Zarys historii sportu w Polsce 1867-1997*. Gorzów Wielkopolski 1999.
- Gifford C.: *Olimpijskie Hry*. Mlade Leta. Bratislava 2004.
- Gajdos A.: *Osobnosti Slovenskeho Sportu 1896-2010*. Matica slovenska. Martin 2010.
- Igrzyska Olimpijskie. Monachium 1972*. „Sport i Turystyka”. Warszawa 1973.
- Iskier przewodnik sportowy*. „Iskry”. Warszawa 1976.
- Karpiński R.: *Pływanie*. R. Karpiński. Katowice 2001.
- Kobendza R.: *Warszawskie Towarzystwo Wioślarskie 1878-1939*. Wyd. „OSGRAF”. Gorzów Wlkp. 2003.
- Konferencja naukowo-metodyczna z okazji 50-lecia Polskiego Związku Pływackiego*. PZP. Warszawa 1975.
- Kołodziej R., Tabaczek-Bejster I., Dudziak A.: *Ratownictwo wodne. Wybrane zagadnienia*. Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego. Rzeszów 2014.
- Kosiorowski A., Zaborniak S.: *Podkarpacie na olimpijskim szlaku*. Rzeszów 2002.
- Kronika Sportu*. „Kronika” – M.B. Michalik. Warszawa 1993.
- Kronika sportu polskiego 2008*. Fundacja Dobrej Książki. Warszawa 2009.
- Krüger A., Riordan J.: *The story of worker sport. Human Kinetics. USA 1996*.
- Kunicki B. J.: *Kultura fizyczna antycznej Grecji*. Akademia Wychowania Fizycznego w Poznaniu. Poznań 2002.
- Ku olimpijskim szczytom*. „Sport i Turystyka”. Warszawa 1980.
- Lewin G.: *Schwimmsport. Ein Lehrbuch für Trainer, Übungsleiter und Sportlehrer*. Sportverlag. Berlin 1974.
- Lis J., Olszański T.: *Czas igrzysk*. Krajowa Agencja Wydawnicza. Warszawa 1980.
- Lis J.: *Polscy medaliści olimpijscy*. Krajowa Agencja Wydawnicza. Białystok 1985.
- Lipoński W.: *Humanistyczna encyklopedia sportu*. „Sport i Turystyka”. Warszawa 1987.
- Lipoński W.: *Olimpizm dla każdego*. Agencja Reklamowa Agawa. Poznań 2000.
- Lipoński W.: *Encyklopedia sportów świata*. Oficyna Wydawnicza Atena. Poznań 2001.
- Lipoński W., Lipoński S.: *Polacy na olimpiadach*. Publicat. Poznań 2008.
- Lipoński W.: *Historia sportu. Na tle rozwoju kultury fizycznej*. Wydawnictwo Naukowe PWN. Warszawa 2012.
- Łanowski J.: *Święte igrzyska olimpijskie*. Krajowa Agencja Wydawnicza. Warszawa 1981.
- Michalek A.: *Pływanie*. Główna Księgarnia Wojskowa. Warszawa 1938.
- Młodzikowski G.: *20 Olimpiad ery nowożytnej. Idea i rzeczywistość*. „Sport i Turystyka”. Warszawa 1973.
- Młodzikowski G.: *Olimpiady Ery Nowożytnej*. „Sport i Turystyka”. Warszawa 1984.
- Mała Encyklopedia Sportu*. „Sport i Turystyka”. Warszawa 1984.
- Mała Encyklopedia Sportu*. „Sport i Turystyka”. Warszawa 1987.

- Monachium 1972*. „Sport i Turystyka”. Warszawa 1973.
- Michałowski M.: *Pływanie*. Wydawnictwo Dragon. Bielsko-Biała 2010.
- Miller D.: *Historia igrzysk olimpijskich i MKOl*. Dom Wydawniczy Rebis. Poznań 2012.
- Matyja D.: *Encyklopedia gwiazd polskiego sportu*. Oficyna IMBIR. Warszawa 2011.
- Na olimpijskim szlaku 1964*. PKOl. Warszawa 1964.
- Na olimpijskim szlaku 1968*. PKOl. Warszawa 1969.
- Na olimpijskim szlaku 1972*. PKOl. „Sport i Turystyka”. Warszawa 1974.
- Na olimpijskim szlaku 1984*. „Sport i Turystyka”. Warszawa 1987.
- Na olimpijskim szlaku 75-lecie PKOl*. LEA SP. Z o.o. Warszawa 1994.
- Olympia 1932. Die Olympischen Spiele in Los Angeles*. H.F.&PH. F. Reemtsma. Hamburg-Bahrenfeld 1932.
- Olympia 1936. Die Olympischen Spiele 1936*. Cigaretten – Bilderdienst Altona- Bahrenfeld 1936.
- Olimpijskie laury*. „Sport i Turystyka”. Warszawa 1980.
- Olimpiady 1896-2012*. Wydawnictwo SBM. Warszawa 2012.
- Olszański T.: *Magia igrzysk*. „Iskry”. Warszawa 1974.
- Olszański T.: *Olimpiady letnie*. Krajowa Agencja Wydawnicza. Warszawa 1976.
- Olszański T.: *Osobista historia olimpiad*. Studio Emka. Warszawa 2004.
- Olszewski W.: *Uczymy się pływać*. „Sport i Turystyka”. Warszawa 1974.
- Ordyłowski M.: *Szkice z dziejów kultury fizycznej*. „eRKA-PRINT”. Zielona Góra 2005.
- Osterloff W.K.: *Na stadionach Azteków*. „Nasza Księgarnia”. Warszawa 1971.
- Osterloff W.K.: *Historia sportu*. „Nasza Księgarnia”. Warszawa 1976.
- Parandowski J.: *Olympic athletes*. Polish Olympic Committee. Warsaw 1960.
- Passent D.: *Pan Bóg przyjechał do Monachium*. Książka i Wiedza. Warszawa 1973.
- Parczewski A.: *90 lat polskiego sportu pływackiego 1922-2012*. Triada. Warszaw-Zamość, 2012.
- Perutka J. (red.): *Malá encyklopédia telesnej výchovy a športu*. Sport-Obzor-Bratislava. Bratislava 1980.
- Phelps M., Abrahamson A.: *Bez granic*. Świat Książki. Warszawa 2010.
- Polish Olympic Team. Moscow 80*. Polish Olympic Committee. „Sport i Turystyka”. Warszawa 1980.
- Popow S., Sriebnicki A.: *Moskwa. Stolica XXII Igrzysk Olimpijskich*. Agencja Prasowa Nowosti. Krajowa Agencja Wydawnicza. Warszawa 1980.
- Porada Z.: *Starożytne i nowożytne igrzyska olimpijskie*. Krajowa Agencja Wydawnicza. Kraków 1980.
- Polska Reprezentacja na Igrzyska XXX Olimpiady Londyn 2012*. Polski Komitet Olimpijski. Warszawa 2012.
- Rajkowska J., Tobolewska E. (red.): *Igrzyska stare jak świat*. „Sport i Turystyka”. Warszawa 1978.
- Rotkiewicz M.: *Symbole i Maskotki Olimpijskie*. PKOl. Warszawa 2012.
- Rodriguez Lopez J.: *Historia del deporte*. Inde Pubicaciones. Barcelona 2000.
- Ruzbarsky P., Turek M.: *Didaktika, technika a trening v plavani*. Presovska Univerzita v Presove. Presov 2006.
- Semadeni T., Zaleski A.: *Pływanie*. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, Lwów, Warszawa, Kraków 1928.
- Športy. Svet športu slovom aj obrazom*. Fortuna Print. Bratysława 2003.
- The Olympic Games Melbourne 1956*. Melbourne 1956.
- Tomaszewski B.: *Dziesięć moich olimpiad*. Krajowa Agencja Wydawnicza. Warszawa 1980.
- Tuliszka M.: *75-lecie Polskiego Związku Pływackiego 1922-1997*. PZP. Warszawa – Koszalin 1997.
- Tuliszka M.: *80 lat Polskiego Związku Pływackiego 1922-2002*. PZP. Warszawa 2002.
- Tuliszka M.: *85 lat Polskiego Związku Pływackiego 1922-2007*. PZP. Warszawa 2007.

- Tuszyński B.: *Leksykon olimpijczyków polskich 1924-2006*. Fundacja Dobrej Książki. Warszawa 2006.
- Waade B. (red.): *Pływanie sportowe i ratunkowe*. Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu im. J. Śniadeckiego w Gdańsku. Gdańsk 2005.
- Wernic L.: *Jak ratować tonących?* Zarząd Główny WOPR w Warszawie. Agencja Wydawniczo-Reklamowa „EMES”. Kielce 1994.
- Wielka Encyklopedia Powszechna*. PWN. Warszawa 1966.
- Woltmann B., Urban R. (red.): *Ruch olimpijski na Ziemi Gorzowskiej*. Gorzów Wlkp. 2007.
- Wroczyński R.: *Powszechne dzieje wychowania fizycznego i sportu*. Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Wrocław 1979.
- Wryk R.: *Akademicki Związek Sportowy 1908-1983. Wspomnienia i pamiętniki*. Wydawnictwo Naukowe UAM. Poznań 1985.
- Zerer A.: *Ateny 2004*. Oficjalna publikacja Slovenskeho Olimpijskeho Vyboru. TIMY. Bratislava 2004.
- Zaleski A., Semadeni T.: *Pływanie*. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie 1928.
- XIX Igrzyska Olimpijskie Meksyk 1968*. „Sport i Turystyka” Warszawa 1969.
- 100 lat igrzysk olimpijskich. Kronika 1896-1996*. Świat książki. Warszawa 1996.
- 1000 olimpijczyków. Mistrzowie olimpiad letnich i zimowych*. Firma Księgarska. Ożarów Mazowiecki. 2007.
- 90 lat na olimpijskim szlaku*. PKOl. Warszawa 2009.

b) prace niesamoistne

- Bilski R.: *Jędrzej Śniadecki pionierem nowoczesnej reanimacji*, „Polski tygodnik lekarski”, 1964 nr 43. *Edukacja olimpijska – świadomość historyczna a rzeczywistość sportu*. Rozmowa z K. Hądzelkiem, „Sport Wyczynowy” 2004 nr 9-10.
- Foks J.: *Ruch olimpijski a polityka międzynarodowa* (w:) „Sport Wyczynowy” 2008 nr 4-6.
- Glińska J., Rejman A.: *Wpływ stroju pływackiego na wyniki sportowe w stylu dowolnym na igrzyskach olimpijskich w Atenach i Pekinie* (w:) Obodyński K., Król P., Bajorek B. (red.) *Społeczno-kulturowe studia z kultury fizycznej*. Uniwersytet Rzeszowski. Rzeszów 2012.
- Hądzelek K., Słoniewski M.: *U narodzin Polskiego Komitetu Olimpijskiego* (w:) *90 lat na olimpijskim szlaku*. MKOl. Warszawa 2009.
- Hądzelek K.: *Polski ruch olimpijski* (w:) Miller D.: *Historia igrzysk olimpijskich 1894-2012*. Rebis. Poznań 2012.
- Historia jest ciekawa i pouczająca, czyli o potrzebie spoglądania w przeszłość* – rozmowa z dr M. Rotkiewicz, „Sport Wyczynowy” 2005.
- Karpiński R., Rejdych W.: *Poziom osiągnięć czołowych pływaków polskich na tle wyników światowych w 2007 r.*, „Sport Wyczynowy” 2008.
- Każmierczak A.: *Wokół myśli pedagogicznej barona Pierre'a de Coubertin* (w:) J. Nowocień, K. Zuchora (red.): *Sport w kulturze zdrowia, czasu wolnego i edukacji olimpijskiej w 150- lecie urodzin Pierre'a de Coubertin*. AWF Warszawa. Warszawa 2013.
- Orlewicz-Musiał M., Grzyb J.: *Problematyka zawodowstwa na igrzyskach olimpijskich w świetle Karty olimpijskiej (1896-1992)* (w:) Kurek A. (red.) *Studia Humanistyczne*. AWF. Kraków 2011.
- Puka M.: *Do Rio pojedę po złoto*, „Olimpionik” 2016 nr 1.
- Rakowski S.: *Szkoły pływaków w armii Królestwa Kongresowego*, „Sportowiec” 1955 nr 37.
- Rocznica Coubertina*, „Olimpionik” 2013 nr 1.
- Rotkiewicz M.: *Pierre de Coubertin – w poszukiwaniu ideału wszechstronności*, „Sport Wyczynowy” 2005.

- Rotkiewicz M., Hądzelek K.: *Powstanie i działalność polskich związków sportowych* (1), „Sport Wyczynowy” 2007.
- Rotkiewicz M.: *Geneza Polskiego Komitetu Igrzysk Olimpijskich. Olimpijski debiut Polski*, „Sport Wyczynowy” 2009.
- Słapek D.: *Między rytuałem a widowiskiem*, „Olimpionik” 2013 nr 1.
- Socha S.: *Lekkoatletyka i pływanie na igrzyskach olimpijskich w Pekinie*, „Sport Wyczynowy” 2008 nr 10-12.
- Tabaczek-Bejster I., Kołodziej R.: *Powstanie i początki działalności sekcji pływackiej AZS Kraków (1909-1939)* (w:) Barabasz Z., Zadarko E. (red.) *Akademicka kultura fizyczna na przełomie stuleci. Uwarunkowania historyczno-socjologiczne*. Prace naukowo-dydaktyczne Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Krośnie, Zeszyt nr 43, Krosno 2009.
- Tabaczek-Bejster I.: *Rozwój pływania i sportu pływackiego na ziemiach polskich w dwudziestoleciu międzywojennym*. (w:) Jurek T., Obodyński K., Zaborniak S. (red.) *Z dziejów turystyki i sportu w Polsce*. Rzeszów 2009.
- Tabaczek-Bejster I.: *A broad outline of development of swimming throughout the world including Poland (until 1914). Zarys rozwoju pływania na świecie i w Polsce (do 1914 roku)*. (w:) Nowak L. (red.) *Physical education and sport in the time of the partitions and the second republic*. Gorzów Wlkp. 2010.
- Tabaczek-Bejster I., Ruzbarsky P.: *Osiągnięcia sportowe polskich pływaków podczas igrzysk olimpijskich (1928-2012)* (w:) Junger J. (red.) *Acta Facultatis exercitationis corporis universitatis Presovienis*. Presov 2013.
- Tabaczek-Bejster I., Zaborniak S.: *The beginning of swimming teaching methodology before 1939* (w:) *Scientific Review of Physical Culture* 2014, volume 4, issue 4, p. 162-171.
- Tabaczek-Bejster I., Zaborniak S., Jędrzejczak O.: *The studies and the outline of the beginning of swimming in Poland* (w:) *Scientific Review of Physical Culture* 2014, volume 4, issue 2.
- Tabaczek-Bejster I.: *Polscy pływacy w rywalizacji międzynarodowej (1922-2014)* (w:) *Plawanie, veda v praxi 2014*. Univerzita Komenskeho Bratislava. Bratislava 2014.
- Tuszyński S.: *Aleksander Popow wrócił do pływania*, <http://wyborcza.pl/>
- Woltmann B.: *Osiągnięcia sportowe Polaków w igrzyskach olimpijskich (1924-2006)* (w:) Zaborniak S., Obodyński M. (red.) *Z tradycji kultury fizycznej w Polsce po II wojnie światowej*. Rzeszów 2008.
- Wryk R.: *Portret sportowy olimpijczyków Drugiej Rzeczypospolitej* (w:) Urban R., Nowak L., Eider J.: *Znajnowszej historii kultury fizycznej w Polsce*, Gorzów Wielkopolski 2016.
- Zawadka W.: *Od agonów po igrzyska*, „Olimpionik” 2011 nr 2.

c) maszynopisy

- Nowak W.: *Historia Kaliskiego Okręgu Rosyjskiego Towarzystwa Ratowania Tonących*. Międzynarodowa Konferencja naukowa „WOPR w jednoczącej się Europie”, Sandomierz 2004, maszynopis.

Indeks nazwisk

A

Abrahamson A. 135
Adams Anne 203
Adlington Rebecca 197
Adrian Nathan 210, 229
Agnel Yannick 207
Ai Shibata 191
Ajschylos 19
Alaryk 20
Aleksander Wielki 19
Almsick Franziska van 170
Anderson Greta 104, 223
Anderson Haley 211
Arai Shigeo 94, 95
Arendt Gisela 97
August Cesarz 31

B

Babashoff Shirley 138, 143, 145, 146
Bachrach B. 79
Bailet-Latour Henri de 100
Baker Kathleen 220
Bałandin Dymitrij 219
Banaszewska R. 51
Barabasz Z. 43
Baranowska Katarzyna 255, 259, 260
Baranowski Bogdan 234
Bárány István 84
Barkman Jane 130
Barysz Helmut 230
Barzycka Paulina 258
Basilio Enriqueta 125
Baszkoff Eugeniusz 43, 44, 48, 49, 54
Bathe Walter 42, 71
Bazyłow K. 39, 56, 57, 60, 62, 65, 70, 109,
134
Bąkowski Zbigniew 234

Beard Amanda 176
Beaurepaire F. 80
Berens R. 195
Berlik P. 233
Białas Magdalena 242, 246
Białecki Robert 9, 267, 268
Bilski R. 40
Biondi Matthew 160, 161, 167, 168, 229,
281, 284
Black J. 118
Bleibtrey Ethelda 76, 100
Bocheński Kazimierz 50, 51, 230, 234
Bogajewski D. 7, 31, 32, 34, 35, 38, 42
Boguth J. 51
Boiteux Jean 107, 108
Borg Ake 79
Borg Arne 51, 79, 80, 84, 85, 86, 100
Bowman Bob 206, 217, 219
Brack W. 62
Braun Maria 86
Breen George 113, 117, 118
Brookes William 21
Bruckner Aleksandr 39
Bruijn Inge de 184, 185, 190, 229
Bruina Erika de 175
Bruni Rachele 225
Brzozowska Dorota 9, 10, 243, 246
Burke L. 119
Bush Sheperd 67

C

Campbell Cate 222
Carey Rick 155, 158
Carlile Forbes 123, 124
Carlin Jazmin 221
Carstensen F. 104
Caulkins Tracy 156

Cavill R. 37
Ceperski W. 43
Chandler Richard 20
Chapman Gary 112, 113
Charlton Andrew 79, 80, 84, 88, 100
Charlos Natalia 263
Chen Xinyi 223
Chojnowski Jacek 242, 246
Christelbauer Ludwik 27, 28
Chudziński Andrzej 239
Chylak Dorota 9, 162, 246, 247, 249, 250
Cichoń Aleksander 147, 213
Cioch Jan 232
Cohen Tiffany 156
Colella Rick 142
Cooper Brad 136
Cotterell A. 33
Cotterell Denis 210
Coubertin Pierre de 15, 21, 22, 23, 24, 25,
55, 76, 264
Coventry Kristy 191, 197, 198
Crabbe Clarence 88, 282
Crapp Lorraine 114
Crocker Ian 188, 189
Cseh Laszlo 217, 218, 267, 268
Csik Ferenc 94
Cuaulkins Tracy 157
Curtis Ann 104, 105
Curtius Ernest 22
Czabański Bogdan 8, 56
Czadzki Tadeusz 40
Czartoryski Adam 40
Czerniak Konrad 263, 264, 265, 266
Czopek Agnieszka 150, 242, 243, 244,
246, 270, 271

Ć

Ćavić Milorad 195

D

Daniels Charles 62, 63, 67, 100
d'Argy 36
Darnyi Thomas 168, 169

Daszyński S. 49
Davies David 200
Davies John 107
Davies Sharron 242
Dawidowicz Gertruda 231
Dawidowska M. 49
DeMont Rick 136
Denisiuk L. 7, 34
Dennis Claire 91
Derbyshire J. 67
Devitt John 112, 113, 117
Di Carlo George 155
Didon H. 76
Diebel Nils 168
Dirado Maya 220, 221
Dłucik Piotr 240
Dover Robert 21
Drażdzewski S. 143, 144, 146
Drozd Mirosław 255, 259
Dudek Bożena 247
Dudziak A. 237
Durack Fanny 72
Dybińska E. 8, 64, 80
Dymicjan cesarz 34

E

Ederle Gertrude 80, 81
Edström Siegfried 100
Efimowa Julija 223, 224
Egerszegi Krisztina 169, 170, 229
Eider J. 232
Eisenbett Henryk 234
Ender Kornelia 143, 144, 145, 229
Estreicherówna E. 49
Eurypides 19–20
Evans Janet 163, 169, 171, 175, 229, 282

F

Fahrner Thomas 155
Fahr O. 71
Falandys Jan 157, 245
Feaser Dawn 120

Feltre Vittorino da 34
Ferens Stanisław 44, 49
Ferretti S.P. 79
Fick Peter 94
Fidelus K. 7
Fidiasz 19, 20
Fiłon M. 8, 56, 69
Fletcher J. 72
Ford Alan 103
Ford Michelle 150
Foster W. 67
Franceschi G. 155
Frania Stefan 234
Franklin Melissa 208, 209, 210, 229
Fraser Dawn 114, 115, 117, 119, 123, 124,
229
Fujimorii H. 217
Furuhashi Hironashi 107

G

Gabca Mariusz 241
Gaines Rowdy 155
Gajdos A. 62
Gaj J. 26, 27, 29, 251
Galley Francis 62
Gałka Konrad 252
Garatti-Serwille Eleanor 90
Garczyński Tadeusz 27
Gathercole Terry 124
Gawroński Tomasz 249
Gellner Elżbieta 237
Gerasch Sylvia 158
Gęgotka Piotr 266
Gifford C. 39, 56
Glaser Balf 164
Godzwon Robert 247
Goodell Brian 143, 149
Gould Shane 124, 137
Górczewski Edward 234
Górski Leszek 241, 243, 244, 246, 247,
248
Górski P. 39, 56, 57, 60, 62, 65, 70, 109, 134
Gremłowski Gotfryd 236

Grevers Matt 210
Grimaldi Martina 211
Gross Michael 153, 154, 155, 156, 160,
167, 229
Grousset Pascal 22
Gruda K. 235
Grzesik K. 40
Grzyb J. 24
Gumkowski A. 51
Guts-Muths Johann Christoph Friedrich
21, 35, 36
Gyenge Valeria 109

H

Hachett Grand 188, 197, 210
Hadid Zaha 204
Hagino Kosuke 217, 218
Haislett Nicole 169
Hajos Alfred 56, 57, 58, 82, 100
Haller Józef 27
Hall Garrey 134, 136
Hall Garrey Jr. 134, 173, 181, 182, 217,
229
Halmay Zoltan 59, 62, 63, 67, 100
Halor O. 233
Hamuro T. 95
Hansen B. 195
Happenberg Ernst 59
Happe Ursula 115
Hardt Edmund 42
Harup Karen Margarete 104, 223
Hase Dagmar 171, 175
Hashizume S. 107
Hądzelek Kajetan 26, 27, 29
Healy C. 37
Heath Michael 153
Hebner Harry 38, 71
Heidenreich Jerry 134
Heidrich Ewald 231
Hemerling Kazimierz 27–28
Hempel C. 144
Hencken John 142, 143
Hendricks Jon 112, 113
Henne Jane 130

Henning T. 75
Herald William 75
Heyns Penelope 176
Hickox Charles 130, 229
Hierasimienina Aleksandra 209
Hitler Adolf 92
Hodgson G. 70
Hoelzer Margaret 198
Hoffmann G. 62
Hogshead Nancy 157
Holmertz Anders 160
Homer 12
Hong Qian 170
Hoogenbandem Pieter van den 167, 180,
181, 182, 183, 189, 190
Horton Mack 220
Hosszu Katinka 220, 221, 268
Hunkapas Boglarka 221
Hyman Misty 185

I

Ilczenko Larisa 200, 201
Iwanow-Szajnowicz Jerzy 234
Iwasaki Kyoko 170, 209
Izydoreczyk Marek 249
Iżycka M. 51

J

Jacobsen Else 91
Jager Tom 167
Jakóbbik Maria 253, 254
Janik Tadeusz Norbert 28
Janiszewski Tomasz 27
Januszkiewicz Zbigniew 241, 246, 247,
248
Jany Alexandre 103
Jastrzębski J. 51
Jaworski Jan 241
Jerzy I 25
Jędrysek Jan 231
Jędryszczyk 233
Jędrzejczak Otylia 191, 241, 254, 255,
256, 257, 258, 259, 261, 262, 271

Jiao Liuyang 259
Jingyi Le 174, 176
Junger J. 236

K

Kačiušyte Lina 150
Kaczyński Lech 245
Kadas Geza 103
Kahanamoku Duke Paos 70, 74, 75, 79,
100
Kajzer Róża 230
Kalinowski J. 41
Kapper Hugo 42
Karliczek Joachim 230
Karpiński Kazimierz 51, 234
Karpiński R. 8, 64, 174
Kawęcki Radosław 255, 263, 265, 266,
267
Kaźmierczak A. 25
Kealoh W. 38
Keller K. 188
Kellner P. 71
Kenderesi Tamas 217
Kennedy Robert 125
Kępiński Stefan 51, 234
Kiefer Adolph 94, 101
Kight-Wingard Lenore 91
King Martin Luther 125
Kiphut Robert 103
Kiss G. 63
Kitamura Kusuo 89
Kiyokawa Masaji 89, 94
Kizierowski Bartosz 253, 254, 255, 258,
260, 266
Kleber Ina 151, 158
Klein Herbert 107, 114
Klimek-Włodarczak Hanna 254
Klimem K. 188
Klim Michael 115, 181
Klochkova Yana 186, 191, 229
Klukowski Józef 238, 239
Kłopotowski Andrzej 237, 238
Kobendza R. 41, 43
Kochanowski Jan 21, 40

Koike R. 95
Kojac George 85
Kokali-Kowalewska-Pietrzykowska Bożena 234
Kołodziej R. 43, 237
Kominiak Robert 247
Kondrads Ilsa 115
Kondrads John 115, 118
Konno Ford 107, 108
Konstantyn ks. 25
Kopczyński Stanisław 27, 28
Korc Agata 260
Korzeniowski Paweł 9, 255, 258, 260, 262, 263, 265, 267, 268
Kosiorowski A. 12
Kossowski Marian 234
Kossowski Stanisław 234
Koszewaja Marina 144
Kot Jan 51
Kotkowski K. 51
Kowalewski Jerzy 28
Kraus Barbara 144
Krawczyk Jacek 9, 10, 128, 238, 239
Krawczyk Marek 7, 34, 253, 254
Krayzelburg Lenny 183
Kromowidjojo Ranomi 209
Krotochwila Maria 51, 231
Krotochwila R. 51
Królówna A. 49
Królówna M. 49
Krúger A. 147
Kuchar Tadeusz 27, 28, 41, 42, 44, 52
Kuchar Władysław 45
Kuciewicz Zbigniew 239
Kuczko Sławomir 259
Kuncelman Mieczysław 231
Kuncewicz Władysław 230
Kunicki B.J. 17, 20
Kupiec Magdalena 251
Kurek A. 24
Kuryłło Aleksandra 249
Kuspys P. 166
Kwaśniewski Aleksander 253
Kyd Thomas 21–23

L

Larsen Lance 117
Larsson Gunnar 133, 138
Las-Torres B. 67
Laufer W. 38
Leary Scott J. 62
Le Clos Chad 206, 217, 218
Ledecy Kathleen 210, 220, 221, 222, 229
Leech Faith 114
Lenart F. 51
Lewin G. 31, 33, 35, 128, 131, 138
Lewis C. 194
Lezak Jason 195, 229
Li Lin 169
Linder Otto 40
Linke Marian 234
Lipoński S. 150, 191, 242, 250, 251, 254
Lipoński Wojciech 8, 12, 14, 21, 22, 23, 55, 59, 61, 65, 73, 79, 82, 100, 143, 147, 150, 152, 164, 191, 242, 250, 251, 254, 264
Lis J. 13, 20, 111, 118, 131, 150, 242
Liu Zige 259
Lochte Ryan 195, 217, 218, 229
Lonsbrough Anita 119
Lopez Rodriguez J. 56, 59
Loth Alfred 45
Lubańska Janina 44
Lubieńska M. 49
Lubomirski Stefan książę 27
Lundguista S. 155
Lurz Thomas 200, 210, 211
Lützwow W. 71

Ł

Łanowski J. 17, 18
Łatynina Łarysa 194, 207
Łoś Stanisław 43, 44
Łotocki Z. 51
Łuczak Igor 252

M

MacLane J. 103

- Madison Helene 85, 90, 91, 100
 Maehata Hideko 91
 Maerz R. 233
 Majchrzak Kacper 265
 Makino Shozo 89, 94, 96
 Makowski T. 51
 Malanowicz L. 51
 Malchow T. 188
 Malisch K. 71
 Malmroth Hakan 75
 Malokinis Joannis 57
 Manaudou Florent 207
 Manaudou Laure 191
 Manuel Simone 222
 Marc-Antoine Olivier 224, 225
 Marchlewski Franciszek 231
 Marshall J. 103
 Masse Kylie 220
 Mastenbroek Hendrika 96, 97, 100
 Maszner Z. 51
 Matecki Bernard 234, 235
 Matthes Roland 128, 129, 137, 138, 142, 229
 Matysiak J. 51
 Mazurek 233
 Mc Kee Tima 133
 McKeon Emma 221
 McLane J. 103, 107
 Meagher Mary T. 156
 Medica Jack 94, 96
 Medison Helene 90
 Meili Catherine 224
 Meilutyte Ruta 208
 Mellouli Oussama 197, 210, 211
 Meyer Deborah 130
 Meyerówna J. 49
 Meyerówna M. 49
 Michalek A. 30, 31, 32, 34, 35, 36, 40, 41
 Michałowski M. 150
 Miciul Aleksandra 254
 Miciul Jacek 267
 Miller D. 8, 27, 79, 85, 89, 96, 104, 105, 113, 137, 138, 149, 155, 171, 174, 175, 181, 182, 183, 200, 201
 Mitrofanow Władimir 241, 244, 246
 Miyazaki Yasuji 89
 Młodzianowska H. 230
 Młodzikowski G. 24, 82
 Mocanu Diana 186
 Monet z Abydos 33
 Montgomery Jim 141, 142, 143, 229
 Moore B. 72
 Morales Pablo 154, 155, 167
 Moras Karen 124
 Morgan Sandra 114
 Moussambani Eric 183
 Mueller Aurelie 225
 Munk J. 67
 Muñoz Felipe 129
 Muzyka Jan 241
- N**
- Naber John 141, 142, 143, 229
 Nakamura Reiko 198
 Nakanishi Yuko 257
 Nall Anicie 170
 Nasty Anthony 160, 168
 Nazarko Wojciech 241
 Neall Gail 124
 Neumann Paul 56
 Norelius Martha 86
 Novak Eva 108, 109
 Novak Ilona 109
 Nowak L. 232
 Nowakówna K. 49
 Nowak W. 41
 Nowocień J. 25
 Nowosielski Kazimierz 234
 Nurmi P. 194
- O**
- Obodyński M. 230
 O'Connor Siobhan-Marie 221
 O'Halloran K. 113
 Okamoto T. 107
 Okimoto Poliana 225
 Oleksiak Penelope 222, 223

- Olszański T. 8, 13, 20, 57, 111, 115, 118, 124, 131, 135, 138, 145, 164, 186
- Olszewski Hieronim 234
- Olszewski W. 71
- O'Neill Susie 184
- Ordyłowski M. 12, 21, 22, 40, 42
- Orlewicz-Musiał M. 24–29
- Orłowicz Mieczysław 27, 28, 45
- Osipowitch Albina 86
- Osmolski Władysław 27–28, 28
- Osterloff W.K. 12, 14, 15, 16, 19, 20, 24, 25, 32, 55, 130, 239
- Östrand Per-Olof 107, 108
- Ostrowska I. 49
- Otto Kristin 162, 185, 229
- Ouden Willemijntje den 90
- Owens Jesse 92
- P**
- Pacelt Zbigniew 238, 239, 240
- Palmeri Mateo 21
- Pankratow Denis 174
- Parandowski J. 15, 230
- Parczewski A. 110, 191, 235, 236, 237, 238, 240, 253, 255, 270
- Passent D. 8, 136
- Patten Cassandra 200, 201
- Payne Keri-Anne 200, 201
- Peirsol Aaron 195, 210, 229
- Pellegrini Federica 221
- Pereira Thiago 217
- Perkins Kieren 168
- Perkowska K. 247
- Perutka J. 57
- Peters Mary 175
- Petruczenko M. 39, 56, 57, 60, 62, 65, 70, 109, 134
- Petrusewicz Marek 236
- Petrycy Sebastian 40
- Pęczak-Graczyk Alicja 9, 10, 168, 169, 171, 174, 175, 177, 182, 184, 186, 251, 252, 253, 254, 256
- Pfüel E. von 35, 36
- Phelps Michael 135, 180, 183, 188, 189, 194, 195, 196, 197, 199, 205, 206, 207, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 224, 228, 263, 281, 282, 284
- Piątkowski Zygfryd 45
- Pieczynski Przemysław 258, 261
- Pietkiewicz Konstanty 234
- Pietrzykowski Wincenty 234
- Piłsudski Józef 27
- Platon 31
- Plunkett Roy J. 102
- Podbielski Victor von 73
- Podkościelny Mariusz 249, 250, 251
- Polakiewicz Stanisław 27
- Polewka Tomasz 269
- Pollack Andrea 144, 146
- Popielówna Irena 43, 44, 49
- Popow Aleksander 166, 167, 168, 169, 173, 174, 181, 182, 183, 229, 282
- Popow S. 148
- Porada Z. 8, 14, 17, 18, 20, 21, 24, 25, 55, 57, 59, 98, 100, 234
- Priemer P. 144
- Prozumienszczikowa Galina 125, 130, 138
- Puka M. 268
- R**
- Rademacher E. 84
- Radmilovic P. 67
- Rajki Lajos 230
- Rajkowska J. 7, 18–29
- Rakowski S. 40
- Raszko R. 7, 31, 32, 34, 35, 38, 42, 54
- Rausch E. 62
- Rayki L. 233
- Reinisch Rica 150, 151
- Rice Stephanie 197
- Riedel Petra 151
- Riordan J. 147
- Ris Walter 103
- Risztov Eva 211, 263

- Rivaldo 212
 Rose Murray 113, 117, 118, 119, 282
 Rosolino Massimilian 181
 Rossa Tomasz 249
 Ross Norman 74, 75
 Rotkiewicz M. 15, 21, 23, 26, 27, 29, 76, 131
 Rouppert Leszek 234
 Rouwendaal Sharon van 225, 269
 Rover Jolanda de 156
 Różycka Małgorzata 241, 246
 Rudy Stanisław 43, 44
 Rudzki Kazimierz 233
 Ruuska Sylvia 114
 Ruzbarsky P. 39, 57, 69, 236, 257
- S**
- Sachs Hans 21–23
 Sadowyj Jewgienij 167
 Sakai Masato 217
 Salamon Andrzej 238
 Salnikow Władimir 149, 150, 229
 Saltza Christine von 119, 120
 Samaranch Juan Antonio 178
 Sanders Summer 169
 Sawicki S. 51
 Sawrymowicz Mateusz 255, 259, 260, 263
 Schell Martial van 48
 Schneider Petra 242
 Schoeman Roland 190
 Schollander Donald 123, 133, 229
 Schooling Joseph 218
 Schrader H. 86
 Schubert 51
 Scypion Emilian 32
 Seick Karina 156
 Semadeni Tadeusz 7, 36, 37, 38, 45, 50, 54, 78, 234
 Shealy Courtney 185
 Shun Wang 218
 Sieben Jon 154, 155
 Siembida Mariusz 253, 254
 Sietasem E. 95
 Sikora Bartosz 253
 Silva Luiz Inacio da 212
 Singh Gaurika 223
 Sjöström Sarah 221, 223
 Skolarczyk Anna 240
 Skowronek 233
 Słapek D. 14
 Słomiński Paweł 9, 255, 256, 259, 260, 266, 267
 Słoniewski M. 26, 27, 29
 Smith Leah 221
 Smith Michelle 174, 175
 Smith W. 103
 Socha S. 135, 197
 Sofokles 19
 Sokrates 19
 Somers A. 118
 Soni Rebecca 209
 Speris A. 72
 Spiridon Janiotis 224, 225
 Spitz Mark 128, 133, 134, 135, 136, 141, 142, 147, 160, 161, 188, 189, 194, 195, 197, 199, 206, 228, 229, 281, 284
 Sriebnicki A. 148
 Stańczyk Przemysław 255, 259, 260
 Stassforth Bowen 107
 Staszewski Feliks 234
 Staveren Petra van 156
 Stawicka Kornelia 249
 Steep Howard 230, 233
 Steer I. 72
 Steffen Britta 197
 Steinseifer Carrie 157
 Stolarski Marcin 269
 Sylwestrowicz Andrzej 241
 Synowska Ewa 251
 Szczepański A. 233
 Szekely Eva 108, 109, 115
 Szöke Katalin 108, 109
 Szot-Jeziorowski Henryk 27, 28
 Szrajbman Ilja 230, 234
 Szukała Rafał 168, 249, 250, 251, 253, 271
 Szwankowski J. 51
 Szwiec Waldemar 234, 252

Ś

Śmiglak Cezary 240
Świtkowski Jan 265, 268

T

Tabaczek-Bejster Iwona 43, 49, 230, 236,
237, 252, 257, 264
Taguchim M. 94
Taillibert Roger 139
Tailtean Aonach 21
Takaishi Katsuo 84
Talbot Ethelbert 264
Tange Kenzo 122
Taris Jean 88, 94
Taylor Henry 67, 68
Tchórz Alicja 268
Temes Judit 109
Teodozjusz I 20, 25
Teodozjusz II 20
Terada Naboru 94
Termeulen J. 104
Theile Dawid 117, 119
Thomas Petria 257
Thompson Jenny 170, 229
Thorpe Ian 115, 180, 181, 182, 188, 189,
190, 229
Thumer Petra 146
Tobolewska E. 7, 18
Tomaszewski B. 8, 136
Torres Dara 185, 198, 229
Tracz Jerzy 238
Tratowa A. 51
Trickett Libby 229
Troy M. 119
Trudgen J. 37
Tsuruta Yoshiyuki 84
Tuliszka M. 7, 41, 42, 231, 234, 235, 237,
240, 242, 249, 250, 251, 253, 254
Turek M. 39, 57, 69
Turemko Zdzisław 234
Tuszyński B. 150, 236, 242
Tuszyński S. 167

U

Urban Renata 22, 192, 232
Urselmann Wiltrud 119
Uryniuk Anna 254
Usielski Krzysztof 254
Uściłowicz Edmund 241
Uto Shunpei 94, 96

V

Vanderkaay P. 195
Van Dyken Amy 176, 185, 229
Varejão Adriana 213
Vendeville Charles de 59
Verstappen Annemarie 156
Vidal Raphael 155
Volker Sandra 176
Vollmer Dana 209, 229

W

Waade B. 56, 69, 92, 110
Wahle O. 63
Weber-Gale Garrett 196
Weertman Ferry 224, 225
Weghe A. van de 94
Wehseleu Mariechen 81
Weijden Maarten van der 199, 200
Weinberger Richard 210, 211
Weissmuller Johnny 38, 46, 78, 79, 80, 82,
84, 85, 88, 98, 100, 167, 173, 282
Weissmuller Samuel 79
Weiss Zygmunt 98, 233
Wenden Michael 129
Wernic L. 30
Wiederek Jan 9, 10, 150, 241, 242, 243,
244, 246, 253, 265, 266
Wielński Z. 51
Wikielas Demetrios 24
Wilkie David 142, 143
Witkowska L. 49
Witkowski M. 7, 31, 32, 34, 35, 38, 42, 54
Włodkowska Marta 169, 251, 252, 255
Wojdak Wojciech 265, 269
Wojdat Artur 161, 247, 249, 250, 251, 252,
271

Wojtakajtis Władysław 238, 239, 240
Wolf W. 103
Wolny Dariusz 241, 243, 246, 247, 248
Woltmann Bernard 9, 22, 26, 27, 29, 230,
251
Woods Tiger 181
Wójcicki A. 8, 80
Wroczyński R. 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18,
19, 25, 73, 97, 100
Wróbel R. 247
Wróbel W. 7, 31, 32, 34, 35, 38, 42, 54
Wryk R. 48, 50, 51, 232
Wydłęka B. 48
Wylie M. 72
Wynmann N. 34
Wyżga Wojciech 247, 249
Wyżykowski Stanisław 45

Y

Yamanaka T. 113, 118
Yang Sun 207, 210, 220
Yang Wenyi 170
Ye Shiwen 210

Yldefonzo Teofilo 84
Yuanhui Fu 220
Yusa Masanori 94, 95

Z

Zabołotnow Siergiej 158
Zaborniak Stanisław 9, 12, 230
Zaborowski Filip 255
Zacharias G. 62
ZaCHAR I. 67
Zadarko Emilian 43
Zaleski Aleksander 7, 36, 37, 38, 45, 50,
54, 78
Zappas Konstantionos Evangelos 22
Zatoń K. 8, 56, 69
Zerer A. 190
Zhuang Yong 169, 170
Zorrilla Alberto 84
Zuchora K. 25
Zychowicz Bogusław 241, 246

Ż

Żugaj R. 240

Summary

1869 that is the year, when the first swimming association named Amateur Swimming Association was established in England as well as the first official national championships at one English mile distance. Swimming appeared in a program of the first modern Olympic games in 1896 and since then it is one of the main disciplines in these competitions' program. The main aim of the elaboration titled: *Swimming at Olympic games within 1896 – 2016* is presentation of all the changes that took place in swimming over the 120 years during Olympic games. The author also presented development of swimming competitions, evolution of the whole infrastructure and objects, in where Olympic games were played as well as all the changes concerning technology in production of swimsuits. One of the aims is also presentation of leading swimmers and trainers who made history of the discipline (biographies of some of them were presented in the work) as well as the events connected with sport rivalry.

Presentation of the main topic of the elaboration was proceeded by introduction, in which traditions of Olympic movement and outline of swimming development worldwide and in Poland were described. Pedagogical, medical and hygienic and sport print media were used for elaboration of monograph narration. It concerns period from the end of XIX century till present days, and it comes from Poland, England, Spain, Germany, Portugal, Slovakia and USA. The gathered material includes articles, reports, memories, protocols, Olympic reports as well as reviews in journals.

The accepted periodization of the relevant period of time drives at underlining evolution of swimming sport during Olympic games, and resource of the existing sources and elaborations made it possible to try to analyze the problem defined in the title of the work.

There were also used materials from the National Digital Archive, acts' depots of district swimming associations, the Polish Swimming Union (PSU) as well as private persons' archives. Oral commentaries of the participants' of the described events were also used in order to write the elaboration.

The collected material was submitted for elaboration according to standardized methodology of historical research, archival sources analysis and institutional acts (reports in it), sport press and specialist publications and reports

in it. There was mainly deductive and inductive method used as well as an ec-typal analysis, descriptions, and comparisons and statistical documentation.

Research results are presented in five main chapters in a substantive layout. First chapter concerns traditions of Olympic movement based on an analysis of the literature of the subject. The chapter is divided into three subsections. In the first subsection games in Antique Greece are presented, in the second – modern Olympic games, in the third – beginnings of Olympic movement in Poland are shown. The second chapter includes outline of swimming development in the world and in Poland. The chapter is divided into two subsections. The first subsection presents historical outline of swimming in the world, in the second – the beginnings of swimming before 1939 in Poland. The chapter is based, among others, on sport press of the Interwar Period („Przegląd Sportowy”, „Sport Wodny”, „Stadjon”). In the third chapter, divided into two subsections, - Olympic swimming competitions within 1896–1944 and swimming during Olympic games within 1948–2016 – an analysis of swimming development at Olympic games within 1896–2016 was presented. Evolution of swimming competitions, Olympic objects, changes in swimsuits, profiles of the best (chosen) competitors and trainers, the most important events connected with swimming during games. The analysis was mainly based on Olympic reports, press, and sport journals, FINA’s rules, websites of national swimming associations and commentaries. The fourth chapter is devoted to the rivalry of Polish swimmers at Olympic games within 1928–2016 (Polish representation in swimming made its debut at Olympic games in Amsterdam in 1928). Olympic reports, PSU’s activity reports, press and sport journals, as well as oral commentaries of activists, trainers and PSU competitors were valuable sources that enabled the author to write the chapter. Results of the research and analysis of phenomena that took place in an Olympic swimming in the world and in Poland were presented in Conclusions.

Carrying out of the analysis of the collected source materials and detailed studies of the literature of the subject made it possible to achieve all the goals. As a result of the research one could determine that in the relevant period of time, a permanent evolution of swimming during Olympic games took place (sports results, competitions, Olympic infrastructure, swimsuits).

The elaboration is directed to students of physical education, tourism and recreation, academic teachers in departments and faculties of history of physical culture, as well as to listeners of instructors’ and trainers’ courses – specialty of swimming, and to persons interested in all the issues connected with Olympic games and sport swimming.

The work has been elaborated with the involvement of competitors, trainers and activists of Polish Swimming Union.

Резюме

Датой возникновения плавательного спорта считается 1869 г., в котором было создано в Англии первое плавательное сообщество – Amateur Swimming Association и разыграны первые официальные чемпионаты страны на дистанции 1 английской мили. В 1896 г. плавание оказалось в программе первых современных олимпийских игр и с того времени представляет одну из главных дисциплин в списке этих соревнований. Главной целью разработки под названием *Плавание на олимпийских играх в 1896–2016 годах* было представление изменений, которые произошли в плавании на протяжении 120 лет во время олимпийских игр. Представление развития плавательных соревнований, пройденной эволюции объектами (и их оборудованием), в которых прошли олимпийские соревнования, изменений, произошедших в технологии, связанной с производством плавательных костюмов. Одной из целей было, также, представление выдающихся пловцов и тренеров, которые вошли в историю этой дисциплины (представлены биографии некоторых из них) и событий, связанных со спортивными соревнованиями. Раскрытие главной темы разработки представлено после введения, в нем описаны традиции олимпийского движения, а также история развития плавания в мире и в Польше. Для разработки рассказа монографии использовались педагогические, врачебно-гигиенические и спортивные публикации. Они относятся к периоду с конца XIX века до сегодняшнего дня, и были созданы в таких странах как Польша, Англия, Испания, Германия, Португалия, Словакия и США. Собранный материал охватывает статьи, отчеты, воспоминания, протоколы, олимпийские доклады и рецензии, размещенные в журналах. Принятая для обсуждаемого периода периодизация направляется к акцентированию эволюции развития плавательного спорта во время олимпийских игр, а средства существующих источников и разработок создали необходимые условия для осуществления попытки анализа вопроса, приведенного в заглавии работы.

В разработке использованы материалы, содержащиеся в Национальном цифровом архиве, составах материалов окружных плавательных сообществ и Польского плавательного сообщества, а также в коллекциях частных лиц. Для написания работы использованы также устные рассказы участников описываемых событий.

Собранный материал был разработан согласно принятой в общих чертах методологии исторических исследований, в том числе анализу архивных источников и институциональных материалов (в том числе отчетов) спортивной прессы и специализированных публикаций и рассказов. Применены, в основном, дедуктивный и индукционный методы, вторичный анализ, описание, а также сравнение и статистическая документация.

Результаты исследований были обсуждены в пяти главных разделах в вещественной системе. В первом разделе показаны традиции олимпийского движения, он разработан, опираясь на анализ литературы. Этот раздел был разделен на три подраздела. В первом подразделе представлены соревнования в античной Греции, во втором - современные олимпийские игры, в третьем показано начало олимпийского движения в Польше. Другой раздел касается истории развития плавания в мире и в Польше. Он был разделен на два подраздела. В первом подразделе представлена историческая характеристика плавания в мире, во втором показано начало плавания в Польше до 1939 г., этот Раздел возник, между прочим, опираясь на спортивную прессу межвоенного периода («Przegląd Sportowy», «Sport Wodny», «Stadjon»). В третьем разделе, который состоит из двух подразделов - олимпийские плавательные соревнования в 1896 – 1944 годах и плавание во время олимпийских игр в 1948 – 2016 годах – сделан анализ развития плавания на олимпийских играх в 1896 – 2016 годах. Представлена эволюция плавательных соревнований, олимпийских объектов, изменения в плавательных нарядах, характеристика лучших (избранных) участников соревнований и тренеров, важнейшие события, связанные с плаванием на соревнованиях. Этот анализ был проведен, в значительной степени, опираясь на олимпийские доклады, прессу и спортивные журналы, положения ФИНА, сайты государственных плавательных сообществ и отчеты. Четвертый раздел посвящен соревнованиям польских пловцов на олимпийских играх в 1928 – 2016 годах (в 1928 г. Польская команда по плаванию дебютировала на олимпийских играх в Амстердаме). Ценными источниками, которые позволили написать этот раздел, были олимпийские доклады, отчеты деятельности Польского плавательного сообщества (PZP), пресса и спортивные журналы, а также устные рассказы деятелей, тренеров и участников соревнований Польского плавательного сообщества (PZP). В заключении подытожены результаты проведенных исследований, а также сделана оценка явлений, которые возникли в олимпийском плавании в мире и в Польше.

Проведение анализа собранных достоверных исходных материалов, также, подробное изучение литературы предмета, позволило реализацию задуманных целей. В результате проведенных исследований удалось установить, что в обсуждаемом периоде происходила эволюция плавания во время олимпийских игр (спортивные результаты, соревнования, олимпийские объекты, плавательные костюмы).

Данная разработка направлена для студентов физкультуры, туризма и рекреации, для работников высших учебных заведений и кафедр истории физкультуры, слушателей инструкторских и тренерских курсов по специальности плавание, а также для лиц, интересующихся тематикой олимпийских игр и спортивного плавания.

Эта работа была создана при участии участников соревнований, тренеров и деятелей Польского плавательного сообщества.

Wykaz skrótów

ASA	- Amateur Swimming Association (Stowarzyszenie Pływania Amatorskiego)
AZS	- Akademicki Związek Sportowy
AWF	- Akademia Wychowania Fizycznego
AWFiS	- Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu
b.n.	- bez numeru
b.s.	- brak strony
CAS	- Court of Arbitration for Sport (Sportowy Sąd Arbitrażowy)
CSA	- Chinese Swimming Association (Chiński Związek Pływania)
CWKS	- Centralny Wojskowy Klub Sportowy
dł.	- długość
dr	- doktor
EKS	- Erster Kattowitzer Schwimmverein
EOSC	- Erster Offenbacher Schwimmclub
FINA	- Fédération Internationale de Natation (Światowa Federacja Pływacka)
GKKF	- Główny Komitet Kultury Fizycznej
GKKFiS	- Główny Komitet Kultury Fizycznej i Sportu
GKKFIT	- Główny Komitet Kultury Fizycznej i Turystyki
gł.	- głębokość
godz.	- godzina
IAAF	- International Association of Athletics Federations (Międzynarodowe Stowarzyszenie Federacji Lekkoatletycznych)
im.	- imienia
jard	- y
IO	- igrzyska olimpijskie
KS	- Klub Sportowy
KSZO	- Klub Sportowy Zakładów Ostrowieckich
LKS	- Lwowski Klub Sportowy
ME	- mistrzostwa Europy
m.in.	- między innymi
min	- minuta
MKOl	- Międzynarodowy Komitet Olimpijski
MKP	- Miejski Klub Pływacki
MKS	- Międzyszkolny Klub Sportowy
MP	- mistrzostwa Polski
MŚ	- mistrzostwa świata
MTP	- Miejskie Towarzystwo Pływackie
MUKP	- Miejski Uczniowski Klub Pływacki
NAC	- Narodowe Archiwum Cyfrowe
NKO	- Narodowy Komitet Olimpijski
NRD	- Niemiecka Republika Demokratyczna

ok.	- około
OR	- Olympic Records (rekord olimpijski)
OZP	- Okręgowy Związek Pływacki
Pafawag	- Państwowa Fabryka Wagonów
PKIOI	- Polski Komitet Igrzysk Olimpijskich
PKOI	- Polski Komitet Olimpijski
pkt	- punkty
PUWFiPW	- Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego i Przeposobienia Wojskowego
PZL	- Polski Związek Lekkoatletyczny
PZLA	- Polski Związek Lekkiej Atletyki
PZP	- Polski Związek Pływacki
PZTW	- Polski Związek Towarzystw Wioślarskich
r.	- rok
RFN	- Republika Federalna Niemiec
RKS	- Robotniczy Klub Sportowy
RPA	- Republika Południowej Afryki
SMS	- Szkoła Mistrzostwa Sportowego
SSSP	- Społeczna Sekcja Sportu Pływackiego
s	- sekunda
sygn.	- sygnatura
szer.	- szerokość
TG	- Towarzystwo Gimnastyczne
tys.	- tysięcy
TP	- Towarzystwo Pływackie
UKFiT	- Urząd Kultury Fizycznej i Turystyki
UK	- United Kingdom (Zjednoczone Królestwo)
UKS	- Uczniowski Klub Sportowy
UŁ	- Uniwersytet Łódzki
USA	- United States of America (Stany Zjednoczone Ameryki)
USADA	- The United States Anti-Doping Agency (Amerykańska Agencja Antydopingowa)
UWM	- Uniwersytet Warmińsko-Mazurski
w.	- wiek
wg	- według
WKS	- Wojskowy Klub Sportowy
WNP	- Wspólnota Niepodległych Państw
WOPR	- Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe
WR	- World Records (rekord świata)
WTW	- Warszawskie Towarzystwo Wioślarskie
YMCA	- Young Men's Christian Association (Związek Chrześcijańskiej Młodzieży Męskiej)
ZPZS	- Związek Polskich Związków Sportowych
ZSRR	- Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich
ZWM	- Związek Walki Młodych
ŻKS	- Żydowski Klub Sportowy

Wykaz tabel

Tabela 1. Drużynowa klasyfikacja medalowa podczas igrzysk olimpijskich w latach 1986–1936.....	99
Tabela 2. Dorobek medalowy Michaela Phelpsa podczas igrzysk olimpijskich w latach 2004–2016.....	227
Tabela 3. Drużynowa klasyfikacja medalowa podczas igrzysk olimpijskich w latach 1948–2016	229
Tabela 4. Największe osiągnięcia reprezentantów Polski w pływaniu podczas igrzysk olimpijskich 1924–2016.....	270
Tabela 5. Liczba konkurencji pływackich rozgrywana podczas igrzysk olimpijskich w latach 1896–2016	274
Tabela 6. Olimpijskie konkurencje pływackie mężczyzn przeprowadzone w latach 1896–2016	275
Tabela 7. Olimpijskie konkurencje pływackie kobiet przeprowadzone w latach 1912–2016	277
Tabela 8. Liczba medali zdobyta przez reprezentacje narodowe podczas igrzysk olimpijskich w pływaniu w latach 1896–2016.....	281

Wykaz fotografii

Fot. 1. Pentathlon.....	16
Fot. 2. Pierre de Coubertin (1863–1937).....	23
Fot. 3. Powołanie PKOl na igrzyska olimpijskie w 1920 r. Tadeusza Norberta Janika.....	28
Fot. 4. Rysunek przedstawiający wykonującego naprzemianstronne ruchy nóg. Egipski zwój papirusu z czasów Nagada (ok. 3200 p.n.e.).....	31
Fot. 5. Leander pływający naprzemianstronnymi pociągnięciami ramion i naprzemianstronnymi uderzeniami nóg autorstwa Moneta z Abydos (czasy Cesarstwa Rzymskiego)....	33
Fot. 6. Zakład kąpielowy wybudowany na rzece, Wiedeń 1796 r.	35
Fot. 7. Mistrzostwa Polski w pływaniu, Warszawa 1922 r.	47
Fot. 8. Uczestnicy zawodów pływackich „Wpław przez Kraków”, Kraków 1926 r.	49
Fot. 9. Kazimierz Bocheński, najlepszy polski pływak okresu międzywojennego, 1933 r.	50
Fot. 10. Sekcja pływacka „Pogoń” Lwów. W środku prezes sekcji Tadeusz Kuchar, Lwów 1928 r.	52
Fot. 11. Reprezentacja pływaków YMCA podczas zawodów pływackich o mistrzostwo Krakowa, Kraków 1934 r.	52
Fot. 12. Reprezentacja Śląska podczas zawodów pływackich Śląsk-Budapeszt w Katowicach, Katowice 1935 r.	53
Fot. 13. Węgier Alfréd Hajós, Ateny 1896 r.	58
Fot. 14. Jedna z konkurencji pływackich rozgrywana podczas igrzysk olimpijskich w Paryżu 1900 r.	60
Fot. 15. Start do wyścigu pływackiego, Paryż 1900 r.	61
Fot. 16. Charles Daniels reprezentant Stanów Zjednoczonych trzykrotny złoty medalista, Saint-Louis 1904 r.....	63
Fot. 17. Start do wyścigu na dystansie 100 jardów stylem dowolnym, Saint-Louis 1904 r. ...	64
Fot. 18. Wyścig finałowy na dystansie 200 m stylem klasycznym, Londyn 1908 r.	66
Fot. 19. White City Stadium z pływalnią olimpijską, Londyn 1908 r.	66
Fot. 20. Henry Taylor, reprezentant Wielkiej Brytanii, dwukrotny złoty medalista i rekordzista świata podczas igrzysk olimpijskich w Londynie, Londyn 1908 r.	68
Fot. 21. Pływalnia olimpijska o długości 100 m, Sztokholm 2012 r.	69
Fot. 22. Duke Kahanamaku	71
Fot. 23. Reprezentantki Wielkiej Brytanii (sztafeta 4x100 m stylem dowolnym), w jedwabnych strojach pływackich wraz z opiekunką, Sztokholm 1912 r.	72
Fot. 24. Reprezentanci Stanów Zjednoczonych: Normann Ross (pierwszy z lewej) i Duke Kahanamoku (pierwszy z prawej), Antwerpia 1920 r.	74
Fot. 25. Stroje pływaków podczas igrzysk olimpijskich, Antwerpia 1920 r.	75
Fot. 26. Wioska Olimpijska, Paryż 1924 r.	77
Fot. 27. Pływalnia olimpijska Piscine des Tourelles, Paryż 1924 r.	78
Fot. 28. Andrew Charlton, Johnn Weissmuller, Arne Borg, Paryż 1924 r.	80
Fot. 29. Start do wyścigu 400 m stylem dowolnym, Paryż 1924 r.	81
Fot. 30. Wyścig na dystansie 100 m stylem dowolnym kobiet – z lewej Mariechen Wehse-lau, poniżej Gertrude Ederle (reprezentantki USA), Paryż 1924 r.	81

Fot. 31. Johnny Weissmuller, reprezentant USA	82
Fot. 32. Pływalnia olimpijska, Amsterdam 1928 r.	83
Fot. 33. Helene Madison i Johnny Weissmuller	85
Fot. 34. Arne Borg, reprezentant Szwecji, 1928 r.	86
Fot. 35. Pływalnia olimpijska, Los Angeles 1932 r.	88
Fot. 36. Kusuo Kitamura i Shozo Makino, zwycięzca na dystansie 1500 m stylem dowolnym, Los Angeles 1932 r.	89
Fot. 37. Medalistki w konkurencji 100 m stylem dowolnym od lewej: Helene Madison (USA), Willemijntje den Ouden (Holandia) i Eleanor Garatti-Serwille (USA), Los Angeles 1932 r.	90
Fot. 38. Amerykańska pływaczka Helene Madison (pierwsza z prawej) podczas startu w konkurencji 100 m stylem dowolnym, Los Angeles 1932 r.	91
Fot. 39. Pływalnia olimpijska, Berlin 1936 r.	93
Fot. 40. Pływalnia olimpijska, Berlin 1936 r.	93
Fot. 41. Wyniki zawodów pływackich podczas igrzysk olimpijskich w Berlinie	94
Fot. 42. Medaliści olimpijscy w pływaniu na dystansie 100 metrów stylem dowolnym Japończycy Masanori Yusa i Shigeo Arai, Berlin 1936 r.	95
Fot. 43. Medaliści olimpijscy w pływaniu na dystansie 400 m stylem dowolnym: Amerykanin – Jack Medica (w środku), Japończyk Shunpei Uto, Japończyk Shozo Makino (z lewej), Berlin 1936 r.	96
Fot. 44. Niemka Gisela Arendt (z lewej) i złota medalistka na dystansie 100 m stylem dowolnym Holenderka, Rie Mastenbroek, Berlin 1936 r.	97
Fot. 45. Pływalnia olimpijska, Londyn 1948 r.	102
Fot. 46. Start w wyścigu sztafetowym 4x200 stylem dowolnym mężczyzn, Londyn 1948 r.	104
Fot. 47. Medalistki wyścigu sztafetowego 4x100 m stylem dowolnym, I miejsce reprezentacja USA, II miejsce reprezentacja Danii, III miejsce Holandii, Londyn 1948 r.	105
Fot. 48. Pływalnia olimpijska, Helsinki 1952 r.	106
Fot. 49. Dekoracja zwycięzców wyścigu na dystansie 400 m stylem dowolnym, od lewej reprezentant USA – Ford Konno, reprezentant Francji – Jean Boiteux i reprezentant Szwecji – Per-Olof Östrand, Helsinki 1952 r.	108
Fot. 50. Zwycięska sztafeta 4x100 m stylem dowolnym kobiet, reprezentantki Węgier: Ilona Nowak, Judit Temes, Eva Novak, Katalin Szöke, Helsinki 1952 r.	109
Fot. 51. Pływalnia olimpijska Melbourne 1956 r.	111
Fot. 52. Medaliści na dystansie 100 m stylem dowolnym. Od lewej: John Devitt, Jon Hendricks, Gary Chapman reprezentanci Australii, Melbourne 1956 r.	112
Fot. 53. Medalistki na dystansie 400 m stylem dowolnym, od lewej: Dawn Fraser (Australia), Sylvia Ruuska (USA) i Lorraine Crapp (Australia), Melbourne 1956 r.	114
Fot. 54. Reprezentantka Australii Dawn Fraser w nylonowym stroju firmy Speedo. Melbourne 1956 r.	115
Fot. 55. Pływalnia olimpijska Rzym, 1960 r.	116
Fot. 56. Dekoracja wyścigu 1500 m stylem dowolnym, od lewej: reprezentanci Australii – Murray Rose, John Konrads, oraz Amerykanin – George Breen, Rzym 1960 r.	118
Fot. 57. Reprezentantka Australii Dawn Fraser i Amerykanka Christine von Saltza, Rzym 1960 r.	120
Fot. 58. Pływalnia olimpijska na igrzyskach w Tokio 1964 r.	121
Fot. 59. Pływalnia olimpijska na igrzyskach w Tokio 1964 r.	122
Fot. 60. Dekoracja medalistek w wyścigu na 100 m stylem dowolnym. Zwyciężyła reprezentantka Australii Dawn Fraser, przed zawodniczkami USA: Sharon Stouder (z lewej) i Kathleen Ellis, Tokio 1964 r.	124

Fot. 61. Pływalnia olimpijska podczas igrzysk w Meksyku 1968 r.	126
Fot. 62. Stroje pływackie kobiet podczas igrzysk olimpijskich w Meksyku 1968 r.	127
Fot. 63. Reprezentant NRD, Roland Matthes – zdobywca dwóch złotych medali podczas igrzysk olimpijskich w Meksyku w 1968 r.	128
Fot. 64. Felipe Muñoz, Meksyk 1968 r.	129
Fot. 65. Dekoracja konkurencji 200 m stylem dowolnym – reprezentantki USA (od lewej): Jane Henne, Deborah Meyer, Jane Barkman, Meksyk 1968 r.	130
Fot. 66. Pływalnia olimpijska podczas igrzysk w Monachium 1972 r.	133
Fot. 67. Mark Spitz, Monachium 1972 r.	135
Fot. 68. Gary Hall i Mark Spitz (USA), Monachium 1972 r.	136
Fot. 69. Australijka Shane Gould w stroju firmy Speedo, Monachium 1972 r.	137
Fot. 70. Pływalnia olimpijska podczas igrzysk w Montrealu 1976 r.	140
Fot. 71. Stadion i pływalnia olimpijska podczas igrzysk w Montrealu 1976 r.	140
Fot. 72. Dekoracja zwycięzców na 200 m stylem klasycznym, od lewej: John Hencken (USA), David Wilkie (W. Brytania), Rick Colella (USA), Montreal 1976 r.	142
Fot. 73. Reprezentantki USA po ustanowieniu rekordu świata w wyścigu sztafetowym 4x100 m stylem dowolnym, Montreal 1976 r.	144
Fot. 74. Kornelia Ender, reprezentantka NRD, w pierwszym obcisłym stroju z lycry, Montreal 1976 r.	145
Fot. 75. Dekoracja zwycięzców konkurencji 400 m stylem dowolnym. Od lewej: Shirley Babashoff (USA), Petra Thumer (NRD), Shannon Smith (Kanada), Montreal 1976 r.	146
Fot. 76. Pływalnia olimpijska podczas igrzysk w Moskwie 1980 r.	148
Fot. 77. Pływalnia olimpijska podczas igrzysk w Moskwie 1980 r.	148
Fot. 78. Władimir Salnikow, najlepszy pływak igrzysk olimpijskich w Moskwie 1980 r.	149
Fot. 79. Reprezentantki NRD, medalistki konkurencji 100 m stylem grzbietowym, od lewej: Ina Kleber, Rica Reinisch, Petra Riedel, Moskwa 1980 r.	151
Fot. 80. Reprezentantki NRD, złote medalistki w wyścigu sztafetowym 4x100 stylem dowolnym, Moskwa 1980 r.	151
Fot. 81. Uchwyt startowy do stylu grzbietowego podczas igrzysk w Los Angeles 1984 r.	153
Fot. 82. Pływalnia olimpijska podczas igrzysk w Los Angeles 1984 r.	154
Fot. 83. Michael Gross, reprezentant RFN, Los Angeles 1984 r.	156
Fot. 84. Zawodniczki NRD, zwyciężka sztafeta 4x100 m stylem zmiennym, Moskwa 1984 r.	158
Fot. 85. Pływalnia olimpijska podczas igrzysk w Seulu 1988 r.	159
Fot. 86. Matt Biondi (USA), Seul 1988 r.	161
Fot. 87. Kirstin Otto (NRD), Seul 1988 r.	162
Fot. 88. Janet Evans (w środku), reprezentantka USA, Seul 1988 r.	163
Fot. 89. Pływalnia olimpijska podczas igrzysk w Barcelonie 1992 r.	165
Fot. 90. Reprezentantki USA w strojach S 2000 firmy Speedo, Barcelona 1992 r.	166
Fot. 91. Matt Biondi i Aleksander Popow, Barcelona 1992 r.	168
Fot. 92. Aleksander Popow i reprezentantka Polski – Alicja Pęczak, Barcelona 1992 r.	169
Fot. 93. Thomas Darnyi reprezentant Węgier oraz polskie olimpijki – Alicja Pęczak (z lewej) i Marta Włodkowska, Barcelona 1992 r.	169
Fot. 94. Reprezentantka Węgier Krisztina Egerszegi (po prawej), Barcelona 1992 r.	170
Fot. 95. Kompleks olimpijski Aquatic Center podczas igrzysk w Atlancie 1996 r.	172
Fot. 96. Reprezentantki USA w strojach Aquablade firmy Speedo. Atlanta 1996 r.	173
Fot. 97. Dekoracja medalistek konkurencji 50 m stylem dowolnym (od lewej) Jingyi Le (Chiny), Amy van Dyken (USA) i Sandra Volker (Niemcy), Atlanta 1996 r.	176

Fot. 98. Pływalnia olimpijska podczas igrzysk w Sydney 2000 r.	178
Fot. 99. Pływalnia olimpijska podczas igrzysk w Sydney 2000 r.	179
Fot. 100. Reklama stroju Fastskin firmy Speedo	179
Fot. 101. Ian Thorpe podczas igrzysk olimpijskich, Sydney 2000 r.	180
Fot. 102. Ian Thorpe (trzeci od dołu) w stroju firmy Adidas. Sydney 2000 r.	182
Fot. 103. Pieter van den Hoogenband i Aleksander Popow (z lewej), Sydney 2000 r.	183
Fot. 104. Holenderka Inge de Bruijn, Sydney 2000 r.	184
Fot. 105. Reprezentantki USA: Amy Van Dyken, Dara Torres, Courtney Shealy, Sydney 2000 r.	185
Fot. 106. Pływalnia olimpijska podczas igrzysk w Atenach 2004 r.	187
Fot. 107. Dekoracja medalistów konkurencji 100 m stylem dowolnym (od lewej): Roland Schoeman (RPA), Pieter Van Den Hoogenband (Holandia), Ian Thorpe (Australia), Ateny 2004 r.	190
Fot. 108. Makieta pływalni olimpijskiej, Pekin 2008 r.	192
Fot. 109. Pływalnia olimpijska podczas igrzysk w Pekinie 2008 r.	194
Fot. 110. Reprezentanci USA Garrett Weber-Gale i Michael Phelps. Pekin 2008 r.	196
Fot. 111. Michael Phelps w innowacyjnym stroju Speedo LZR. Pekin 2008 r.	196
Fot. 112. Dekoracja zwycięzców konkurencji 200 m stylem grzbietowym kobiet. Od lewej: Margaret Hoelzer reprezentantka USA, Kristy Coventry reprezentantka Zimbabwe i Japonka Reiko Nakamura, Pekin 2008 r.	198
Fot. 113. Start podczas konkurencji 10 km na otwartym akwenu, Pekin 2008 r.	200
Fot. 114. Pływalnia olimpijska, Londyn 2012 r.	202
Fot. 115. Pływalnia olimpijska, Londyn 2012 r.	203
Fot. 116. Stroje startowe Powerskin Carbon Ultra	205
Fot. 117. Michael Phelps podczas igrzysk olimpijskich, Londyn 2012 r.	207
Fot. 118. Reprezentantka Litwy Ruta Meilutyte, najmłodsza mistrzyni olimpijska w pły- waniu od 1992 r., Londyn 2012 r.	208
Fot. 119. Reprezentantka USA, Missy Franklin w „tekstylnym” stroju, Londyn 2012 r.	209
Fot. 120. Zwycięzca na dystansie 10 km mężczyzn Tunezyjczyk Oussama Mellouli i repre- zentant Kanady Richard Weinberger, Londyn 2012 r.	211
Fot. 121. Pływalnia olimpijska, Rio de Janeiro 2016 r.	213
Fot. 122. Pływalnia olimpijska Olympic Aquatics Stadium, Rio de Janeiro 2016 r.	214
Fot. 123. Start do stylu grzbietowego z użyciem nakładki, Rio de Janeiro 2016 r.	215
Fot. 124. Michael Phelps, chorąży reprezentacji olimpijskiej USA, Rio de Janeiro 2016 r.	216
Fot. 125. Medaliści konkurencji 100 m stylem motylkowym, Rio de Janeiro 2016 r.	218
Fot. 126. Kathleen Ledecky (USA) pobiła rekord świata na dystansie 800 m stylem dowol- nym, Rio de Janeiro 2016 r.	222
Fot. 127. Zwycięzcy na dystansie 10 km mężczyzn od lewej: Grek Janiotis Spiridon, Holen- der Ferry Weertman i reprezentant Francji Olivier Marc-Antoine, Rio de Janeiro 2016 r.	224
Fot. 128. Konkurencja 10 km kobiet na otwartym akwenu, Rio de Janeiro 2016 r.	225
Fot. 129. Polscy pływacy podczas treningu przed igrzyskami olimpijskimi w Amsterda- mie, Kraków 1928 r.	231
Fot. 130. Uczestnicy i kierownictwo przedolimpijskiego kursu pływackiego. Widoczni na pierwszym planie, od lewej: przewodniczący sekcji pływackiej KKS „Pogoń” Katowice, Bogdan Wolf, kapitan sportowy Śląskiego Okręgu Pływackiego kapitan Przybyła, major Hild reprezentujący Wojewódzki Inspektorat Przysposobienia Woj- skowego i Wychowania Fizycznego, Tychy, 1934 r.	232

Fot. 131. Uczestnicy treningowego obozu pływackiego. Widoczni m.in.: Jędrzejczyk (1. z lewej), trener H. Stepp (4. z lewej), P. Berlik (5. z lewej), O. Halor (6. z lewej), trener L. Rayki (7. z lewej), R. Maerz (8. z lewej), Skowronek (9. z lewej), A. Szczepański (10. z lewej), Mazurek (11. z lewej), Śląsk 1938 r.	233
Fot. 132. Reprezentanci Polski (od lewej): Zbigniew Pacelt, Zbigniew Kuciewicz (trener), Józef Klukowski, Władysław Wojtakajtis. Meksyk 1968 r.	239
Fot. 133. Agnieszka Czopek, Moskwa 1980 r.	243
Fot. 134. Dorota Brzozowska, Moskwa 1980 r.	243
Fot. 135. Brązowy medal olimpijski. Moskwa 1980 r.	245
Fot. 136. Reprezentacja Polski na igrzyska olimpijskie w Moskwie 1980 r. szereg dolny od prawej: Agnieszka Czopek, Małgorzata Różycka, Dorota Brzozowska, Magdalena Białas, szereg w środku od prawej: trenerzy Władimir Mitrofanow, Jan Wiederek, Jacek Choynowski, szereg na górze od prawej: Bogusław Zychowicz, Dariusz Wolny, Zbigniew Januszkiewicz, Leszek Górski, pływalnia CWKS „Legia” Warszawa 1980 r.	246
Fot. 137. Od lewej Robert Godzwon, Artur Wojdat, Wojciech Wyźga, Poznań 1984 r.	247
Fot. 138. Olimpijczycy podczas Letnich Mistrzostw Polski. Zbigniew Januszkiewicz (1 miejsce), Dariusz Wolny (2 miejsce), Leszek Górski (5 miejsce na podium), Rzeszów 1987 r.	248
Fot. 139. Olimpijczyk Zbigniew Januszkiewicz podczas mistrzostw Polski, Rzeszów 1987 r.	248
Fot. 140. Reprezentacja Polski na igrzyska olimpijskie w Seulu, od lewej: Rafał Szukała, Dorota Chylak, Kornelia Stawicka, Tomasz Rossa (skoki do wody) 1988 r.	249
Fot. 141. Ślubowania przed igrzyskami olimpijskimi w Barcelonie – mistrzostwa Polski. Rzeszów 1992 r.	250
Fot. 142. Reprezentanci Polski przed odlotem na igrzyska olimpijskie do Barcelony, od lewej: Rafał Szukała, Artur Wojdat, Mariusz Podkościelny, Magdalena Kupiec, Marta Włodkowska, Alicja Pęczak, Warszawa 1992 r.	251
Fot. 143. Reprezentanci Polski podczas igrzysk olimpijskich, Barcelona 1992 r.	252
Fot. 144. Reprezentacja Polski na igrzyska olimpijskie w Atlancie 1996 r. (trenerzy Maria Jakóbiak, Jan Wiederek)	253
Fot. 145. Wręczenie nominacji dla polskiej reprezentacji w pływaniu na igrzyska olimpijskie w Sydney w 2000 r. Od lewej: Otylia Jędrzejczak, Mariusz Siembida, Anna Uryniuk, Marek Krawczyk, Aleksandra Miciul, Hanna Klimek-Włodarczyk (trenerka), Krzysztof Usielski (prezes PZP), Maria Jakóbiak (trenerka), Alicja Pęczak	254
Fot. 146. Reprezentacja Polski podczas igrzysk olimpijskich w Sydney, 2000 r.	256
Fot. 147. Dekoracja medalistek konkurencji 200 m stylem motylkowym (od lewej) Petria Thomas (Australia), Otylia Jędrzejczak (Polska), Yuko Nakanishi (Japonia), Ateny 2004 r.	257
Fot. 148. Otylia Jędrzejczak, Ateny 2004 r.	258
Fot. 149. Otylia Jędrzejczak podczas igrzysk w Pekinie, 2008 r.	261
Fot. 150. Paweł Korzeniowski podczas igrzysk olimpijskich w Londynie 2012 r.	262
Fot. 151. Konrad Czerniak podczas startu na igrzyskach olimpijskich w Londynie 2012 r. ...	264
Fot. 152. Reprezentacja Polski w pływaniu na igrzyska olimpijskie w Rio de Janeiro 2016 r. ...	267
Fot. 153. Schemat nakładki do startu w stylu grzbietowym	349
Fot. 154. Schemat pływalni olimpijskiej.....	354

Wykaz załączników

Załącznik 1. Medaliści igrzysk olimpijskich 1896–2016	285
Załącznik 2. Drużynowa klasyfikacja medalowa podczas igrzysk olimpijskich w latach 1896–2016.....	337
Załącznik 3. Indywidualna klasyfikacja medalowa w konkurencjach pływackich podczas igrzysk olimpijskich w latach 1896–2016	338
Załącznik 4. Zwycięzcy konkurencji 100 m stylem dowolnym mężczyzn podczas igrzysk olimpijskich w latach 1896–2016.....	340
Załącznik 5. Wykres przedstawiający zwycięzców i ich wyniki na dystansie 100 m stylem dowolnym mężczyzn w latach 1896–2016	342
Załącznik 6. Zwyciężczynie konkurencji 100 m stylem dowolnym kobiet podczas igrzysk olimpijskich w latach 1912–2016	343
Załącznik 7. Wykres przedstawiający zwyciężczynie i ich wyniki na dystansie 100 m stylem dowolnym kobiet w latach 1912–2016	344
Załącznik 8. Obiekty olimpijskie na których zostały rozegrane konkurencje pływackie w latach 1986–2016.....	345
Załącznik 9. Przepisy FINA dotyczące pływalni na których odbywają się mistrzostwa świata i igrzyska olimpijskie (2015–2017)	347
Załącznik 10. Polscy pływacy biorący udział w igrzyskach olimpijskich w latach 1928–2016	355
Załącznik 11. Osiągnięcia medalowe oraz miejsca w finałach reprezentantów Polski podczas igrzysk olimpijskich w latach 1928–2016.....	359

